

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการย่อยที่ 2

การศึกษาแนวทางการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถรองรับความหลากหลายทาง
วัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวข้ามพรมแดนบนเส้นทาง R3A และ R3B
เพื่อรองรับประชาคมอาเซียน

โดย

อาจารย์อาทิตย์ ปาทาน
อาจารย์ภัทรมุข พงษ์ธา

ธันวาคม 2559

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการย่อยที่ 2

การศึกษาแนวทางการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถรองรับความหลากหลายทาง
วัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวข้ามพรมแดนบนเส้นทาง R3A และ R3B
เพื่อรองรับประชาคมอาเซียน

Tourism Destination Management Approach to Support Cultural Diversity
for Tranboundary Tourism Promotion on R3A and R3B Routes
Responding to ASEAN Community

คณะผู้วิจัย

อาจารย์อาทิตย์ ปาทาน
อาจารย์ภัทรมุข พงษ์ธา

สังกัด

มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง
มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

สนับสนุนโดยสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.)

และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย วช.-สกว. ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยเรื่อง การศึกษาแนวทางการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถรองรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวข้ามพรมแดนบนเส้นทาง R3A และ R3B เพื่อรองรับประชาคมอาเซียน ได้รับทุนอุดหนุนสนับสนุนโดยสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ประจำปีงบประมาณ 2558 ซึ่งสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี เนื่องจากการได้รับการสนับสนุนการดำเนินการวิจัยตลอดระยะเวลาของโครงการจากสำนักประสานงานโครงการวิจัยอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและบริการ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ที่อำนวยความสะดวกในการประสานงานระหว่าง สกว. กับคณะผู้วิจัย และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง

ขอขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์สุภาวดี โพธิยะราช ผู้ประสานงานโครงการวิจัยอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและบริการ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย และเจ้าหน้าที่ทุกท่านที่ให้ความช่วยเหลือ และอำนวยความสะดวกในการให้คำแนะนำ การแก้ไข รวมทั้งการปรับปรุงเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานวิจัยทุกขั้นตอน

คณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ในการตรวจสอบคุณภาพของเนื้อหาสาระ และให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ในการดำเนินงาน ขอขอบพระคุณ ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร.มนัส สุวรรณ ที่ปรึกษาแผนงานวิจัย ที่ช่วยตรวจสอบ แก้ไข ปรับปรุงงาน และให้คำแนะนำงานวิจัยเรื่องนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณภาคีการท่องเที่ยวทุกภาคส่วนทั้งในจังหวัดเชียงราย ประเทศไทย รวมทั้งภาคีการท่องเที่ยวทุกภาคส่วนในประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน และประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา ที่ให้ความอนุเคราะห์ให้ข้อมูลแก่คณะผู้วิจัยเป็นอย่างดี

ท้ายนี้ ขอขอบพระคุณคณาจารย์คณบดีนักวิจัยทุกท่าน ผู้ช่วยนักวิจัย นักศึกษาช่วยงาน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านที่ได้ให้การสนับสนุนและช่วยเหลืออย่างเต็มที่จนทำให้งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

คณะผู้วิจัย

ธันวาคม 2559

บทสรุปผู้บริหาร

(Executive Summary)

ชื่อโครงการวิจัย

การศึกษาแนวทางการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถรองรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวข้ามพรมแดนบนเส้นทาง R3A และ R3B เพื่อรองรับประชาคมอาเซียน

ชื่อคณะผู้วิจัย

อาจารย์อาทิตยา ปาทาน

อาจารย์ภัทรमुख พงษธา

งบประมาณและระยะเวลาทำวิจัย

ได้รับงบประมาณอุดหนุนสนับสนุนการวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ประจำปีงบประมาณ 2558

ระยะเวลาการทำวิจัย 12 เดือน ตั้งแต่ 1 เมษายน 2558 ถึง 31 พฤษภาคม 2559 (ขยายเวลาทำการวิจัย)

ที่ปรึกษา

ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร.มนัส สุวรรณ

- ประธานบริหารหลักสูตรดุริยางค์บัณฑิต สาขาวิชาภูมิภาคลุ่มน้ำโขงและสาละวินศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
- กรรมการสภามหาวิทยาลัยผู้ทรงคุณวุฒิ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์
- กรรมการพิจารณาตำแหน่งทางวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

ความสำคัญและที่มาของปัญหา

การก้าวเข้าสู่ประชาคมอาเซียน (ASEAN Community) อย่างเป็นทางการในปี พ.ศ. 2558 โดยให้ความสำคัญต่อการพัฒนา ส่งเสริมขีดความสามารถในการแข่งขัน มีกฎเกณฑ์กติกาที่ชัดเจน และมีประชาชนเป็นศูนย์กลาง" ทั้งนี้ เพื่อเป็นประชาคมที่มีความแข็งแกร่ง สามารถสร้างโอกาสและรับมือสิ่งท้าทายทั้งด้านการเมือง ความมั่นคง เศรษฐกิจ และภัยคุกคามรูปแบบใหม่ เพิ่มอำนาจต่อรองและขีดความสามารถการแข่งขันของอาเซียนในเวทีระหว่างประเทศทุกด้าน โดยให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดี สามารถประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจได้สะดวกมากขึ้น และประชาชนในอาเซียนมีความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

นอกจากนี้ ยังมีการเสริมสร้างความเชื่อมโยงระหว่างกันในอาเซียน ใน 3 มิติ คือ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ด้านกฎระเบียบ และความเชื่อมโยงระหว่างประชาชน ประชาคมอาเซียน ประกอบด้วย 3 เสาหลัก (Pillar) คือ 1) ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน 2) ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และ 3) ประชาคมสังคมวัฒนธรรมอาเซียน ซึ่งทั้งภาครัฐและภาคเอกชน และประชาชนของประเทศอาเซียนจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมทั้ง 3 เสาหลัก ดังนั้นกลุ่มประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ 10 ประเทศ ได้เร่งพัฒนาปัจจัยด้านกฎระเบียบ มาตรการโครงสร้างพื้นฐาน สิ่งอำนวยความสะดวกที่เอื้อต่อการท่องเที่ยว การค้า และการลงทุนเพื่อรองรับกับการเปลี่ยนแปลงที่สร้างโอกาส และความท้าทายให้กับแต่ละประเทศ โดยเฉพาะในการเดินทางข้ามพรมแดนหรืออาณาเขตที่ได้รับการสมมติขึ้นเพื่อความสะดวกในการปกครอง (วสิษฐ เดชกุญชร, 2551) จากประเทศหนึ่งไปยังอีกประเทศหนึ่ง อย่างไรก็ตาม ในทางกายภาพ ยังคงมีกฎเกณฑ์ข้อตกลงและกฎหมายระหว่างประเทศเป็นเครื่องกีดขวางอยู่

อีกทั้ง ในปัจจุบันความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีการสื่อสารและสารสนเทศ ที่ทำให้ทั่วโลกสามารถติดต่อสื่อสาร ดำเนินการได้อย่างรวดเร็ว (รศสุคนธ์ มกรมณี, 2555) โดยเฉพาะด้านการท่องเที่ยวที่มีความชัดเจนในการกำหนดยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวอาเซียน คือการมุ่งเน้นการส่งเสริมให้เกิดความเชื่อมโยงด้านการเดินทางท่องเที่ยวในภูมิภาค เพื่อให้เกิดการคมนาคมระหว่างประเทศในภูมิภาคอาเซียนที่สะดวกขึ้น จะเห็นได้ว่าการท่องเที่ยวข้ามพรมแดนมีแนวโน้มและโอกาสที่จะขยายตัวเพิ่มมากขึ้น ดังนั้นเพื่อเป็นการสนองยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวอาเซียนข้อที่ 3 นี้ ประเทศไทยจึงควรมีการส่งเสริมการท่องเที่ยวข้ามพรมแดนเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน และควรมีการเตรียมความพร้อมในด้านการบริหารจัดการนักท่องเที่ยวที่มาจากหลากหลายภูมิภาคและหลากหลายวัฒนธรรม

จากรายงานสถานการณ์การท่องเที่ยวประจำปี 2557 (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2557) มีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้าประเทศไทยจำนวน 2,841,333 คน นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เดินทางมาประเทศไทยทางอากาศมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 82.24 และมีแนวโน้มในการขยายตัวมากขึ้น รองลงมาคือทางบก คิดเป็นร้อยละ 14.4 แต่อย่างไรก็ตามการคมนาคมข้ามพรมแดนทางบกมีแนวโน้มในการหดตัวลง ร้อยละ 2.71 ในปีที่ผ่านมา จากสถิตินักท่องเที่ยวทางด่านเชียงของแสดงจำนวนนักท่องเที่ยวเดินทางเข้าประเทศไทยในปี 2555 – 2557 จำนวน 60,806 74,509 และ 77,776 ตามลำดับ ทั้งนี้ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเดินทาง ได้แก่ การเปิดสะพานมิตรภาพไทยลาวแห่งที่ 4 ที่อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงรายในปี 2556 การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อออนไลน์ ความคล่องตัวสูงในการใช้บริการทางการเงินในไทย และการเปิดใช้การตรวจลงตราเดี่ยว (Single Visa) ระหว่างไทยและกัมพูชา เป็นต้น (ก้องภพ ภูสุวรรณ, 2557) จำนวนนักท่องเที่ยวที่เพิ่มปริมาณมากขึ้นอย่างเด่นชัดทุกปีได้แก่นักท่องเที่ยวชาวจีนซึ่งเดินทางมาท่องเที่ยวในประเทศไทยในปี พ.ศ. 2555 จำนวน 2,786,860 คน และเพิ่มขึ้นในปี พ.ศ. 2556 เป็น 4,637,335 คน ส่วนปี พ.ศ. 2557 มีนักท่องเที่ยวชาวจีนเดินทางมาท่องเที่ยวในประเทศไทยจำนวน 2,670,858 คน โดยมีนักท่องเที่ยวชาวจีนจำนวน 22,238 คน จากจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติ 56,112คน เดินทางผ่านด่านเชียงของ และนักท่องเที่ยวชาวจีนจำนวน 6,998 คน จากจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติ 23,179 คน เดินทางผ่านด่านเชียงแสน และมีนักท่องเที่ยวจากประเทศลาวมากที่สุดเป็นอันดับสามซึ่งมีการขยายตัวเพิ่มขึ้น (กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2557)

ในขณะที่ จังหวัดเชียงรายมีความผสมผสานในด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม วิถีชีวิต ธรรมชาติ และความเป็นเมืองชายแดนที่มีพรมแดนติดต่อกับ 2 ประเทศ ได้แก่ สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา และสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว อีกทั้ง สามารถเดินทางไปสาธารณรัฐประชาชนจีนผ่านเส้นทางอาร์สาม (R3) ที่จำแนกเป็นอาร์สามเอ (R3A: ไทย-ลาว-จีน) และอาร์สามบี (R3B: ไทย-พม่า-จีน) ด้วยความสะดวกในการเดินทางดังกล่าวทำให้จำนวนนักท่องเที่ยว เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องและมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวชาวจีนที่นิยมการเดินทางท่องเที่ยวทางรถยนต์แบบคาราวานเพิ่มขึ้น เห็นได้จากในปี 2556 ที่มีการคาราวานรถยนต์ของนักท่องเที่ยวชาวจีนจำนวน 200 คัน ใช้เส้นทางอาร์สามเอเดินทางจากจีนไปนครเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และเดินทางต่อมายังประเทศไทย (ASTV ผู้จัดการออนไลน์, 2556) การคาราวานรถยนต์ของนักท่องเที่ยวและผู้ประกอบการชาวจีนจากนครคุนหมิง จำนวน 80 คัน ที่เดินทางมาสำรวจเส้นทางท่องเที่ยว 3 ประเทศ จีน ลาว และไทย ผ่านเส้นทางอาร์สามเอ รองรับประชาคมอาเซียน (เดลินิวส์, 2556) และการคาราวานรถยนต์ของนักท่องเที่ยวจีน กลุ่มที่มีกำลังซื้อสูงจาก 2 มณฑล ได้แก่ มณฑลเสฉวนและมณฑลยูนนาน 46 คัน ที่เดินทางท่องเที่ยวไทยผ่านเส้นทางอาร์สามเอข้ามสะพานมิตรภาพไทย – ลาว แห่งที่ 4 ณ อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2556)

จากการเพิ่มขึ้นของนักท่องเที่ยวดังกล่าวทำให้เกิดการสร้างรายได้โดยรวมของธุรกิจปรับตัวเพิ่มขึ้น และมีรายรับอย่างสม่ำเสมอ ขณะเดียวกัน ความแตกต่างทางวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยว รวมทั้งพฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวแต่ละกลุ่มมีความแตกต่างกัน ได้ส่งผลกระทบทางสังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม ต่อ ชุมชนท้องถิ่นในแหล่งท่องเที่ยว นักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการและภาคการท่องเที่ยวอื่นๆ เช่น มลภาวะทางเสียง ความสะอาด การสื่อสารข้ามวัฒนธรรม และพฤติกรรมอื่นๆ ที่ไม่พึงประสงค์ เป็นต้น (กองวิจัยการตลาด ททท., 2556) ดังนั้นเพื่อป้องกันผลกระทบที่ไม่พึงประสงค์จากการท่องเที่ยว และส่งเสริมศักยภาพความสามารถในการแข่งขันได้ในระดับภูมิภาค ประเทศไทยควรมียุทธศาสตร์ในการจัดการการท่องเที่ยวข้ามพรมแดนอย่างยั่งยืนและเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะการศึกษาอุปสงค์การท่องเที่ยว จากสาระสำคัญที่ได้ทำการศึกษาข้อมูลข้างต้นจะเห็นได้ว่า การท่องเที่ยวข้ามพรมแดนมีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาจากหลากหลายภูมิภาคต่างวัฒนธรรม มีความต้องการหลากหลายรูปแบบ ดังนั้น เพื่อให้ได้ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวข้ามพรมแดนอย่างเป็นรูปธรรม จึงมีการศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่ครอบคลุมแรงจูงใจ ความต้องการสินค้าและบริการ ความพึงพอใจ และปัจจัยส่งผลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยว เพื่อจะได้ข้อมูลเพื่อนำมารวบรวมในการกำหนดแนวทางการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถรองรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมสำหรับการท่องเที่ยวข้ามพรมแดน

นอกจากนี้ ความหลากหลายทางวัฒนธรรมอาจส่งผลได้หลายรูปแบบ หากผู้บริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นนั้นๆ และขาดประสิทธิภาพซึ่งอาจส่งผลกระทบด้านลบต่อทั้งชุมชน สังคม วัฒนธรรม และ สิ่งแวดล้อมได้ดังนั้นเพื่อเป็นการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่ยั่งยืน และตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีวัฒนธรรมที่หลากหลายสำหรับการท่องเที่ยวข้ามพรมแดน จึงจำเป็นต้องมีการศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่หลากหลาย และควรมีการบริหารจัดการให้เหมาะสมบริบทพื้นที่ประกอบกับการศึกษาผลกระทบที่รับรู้ได้จากพฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายวัฒนธรรมต่อ

ภาคีการท่องเที่ยวข้ามพรมแดนที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นการกำหนดแนวทางการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถรองรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวข้ามพรมแดนได้ และเพื่อเป็นการสนับสนุนและส่งเสริมการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนของประเทศไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาบริบทและสถานการณ์การท่องเที่ยวของการท่องเที่ยวพรมแดนบนเส้นทาง R3A และ R3B
2. ศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยวทางด้านแรงจูงใจ ความต้องการสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยว และปัจจัยส่งผลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่เดินทางผ่านเส้นทาง R3A และ R3B ในพื้นที่หน้าด่านจังหวัดเชียงราย
3. ศึกษาการรับรู้ผลกระทบ (Perceived Impacts) ของพฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรมต่อภาคีการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องบนเส้นทาง R3A และ R3B ในพื้นที่หน้าด่านจังหวัดเชียงราย
4. กำหนดแนวทางการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถรองรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวข้ามพรมแดนบนเส้นทาง R3A และ R3B เพื่อรองรับประชาคมอาเซียน

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1) การวิจัยเชิงคุณภาพ

การวิจัยเชิงคุณภาพทำการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อสัมภาษณ์เชิงลึกและประชุมกลุ่มย่อยประกอบด้วยผู้บริหารของหน่วยงานราชการ ภาคเอกชน และภาคชุมชน ที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวข้ามพรมแดนในพื้นที่ชายแดนจังหวัดเชียงราย ประกอบด้วย

(1) ผู้บริหารหน่วยงานราชการที่มีบทบาทในการวางแผนและส่งเสริมการจัดการการท่องเที่ยวข้ามพรมแดนในจังหวัดเชียงราย เช่น สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดเชียงราย ศูนย์แก้ไขปัญหาลोकกลาง และช่วยเหลือนักท่องเที่ยว การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ดำรวจท่องเที่ยว สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง และ สำนักงานศุลกากร จำนวน 6 คน

(2) ผู้บริหารหน่วยงานวางแผน ผู้ประกอบการ/เจ้าของ และบุคลากรของสถานประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย เช่น ที่พัก ร้านอาหาร บริษัทนำเที่ยว หอการค้าจังหวัดเชียงราย สมาคมอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย และสมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก (พาต้า) จำนวน 12 คน

(3) ชุมชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องใน 3 พื้นที่หน้าด่าน เช่น ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน และชาวบ้าน จำนวน 60 คน

(4) สื่อสารมวลชน จำนวน 1 คน

2) การวิจัยเชิงปริมาณ

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้ทำการคัดเลือกโดยวิธีการคำนวณหาขนาดตัวอย่างตามวิธีของทาโรยามาเน่ (Taro Yamane) และผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) จากจำนวนประชากรทั้งหมด ได้ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยทั้งสิ้น 400 คน โดยการศึกษาเชิง

ปริมาณเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทย ชาวจีน และนักท่องเที่ยวต่างชาติอื่นๆ ซึ่งเดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดน กำหนดกลุ่มตัวอย่างชาวไทย 150 คน ชาวจีน 50 คน และนักท่องเที่ยวต่างชาติอื่นๆ 200 คน รวมทั้งสิ้น 400 คน โดยสุ่มทอแบบสอบถามตามความสะดวกตามแหล่งท่องเที่ยว และด่านพรมแดนสะพานมิตรภาพไทย-พม่า แห่งที่ 1 อ.แม่สาย ด่านพรมแดนสามเหลี่ยมทองคำ และด่านพรมแดนสะพานมิตรภาพไทย-ลาว แห่งที่ 4 อ.เชียงของ ในช่วงฤดูการท่องเที่ยว คือ เดือน ธันวาคม – กุมภาพันธ์ 2559

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาแบ่งตามลักษณะของการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพโดยสร้างเครื่องมือเป็นภาษาไทยและแปลเป็นภาษาอังกฤษและจีน สำหรับใช้ในการเก็บข้อมูลสำหรับประเทศจีน ประเทศเมียนมา และ สปป.ลาว เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ ประกอบด้วย

1) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลหลัก จากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคชุมชน เพื่อใช้ในการวิเคราะห์รูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวข้ามพรมแดนในจังหวัดเชียงราย พฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมในมุมมองผู้ประกอบการ และการรับรู้ผลกระทบของภาคการท่องเที่ยว มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิดกึ่งโครงสร้าง ผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์ภาคการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงรายทั้งหมด 19 คน แบ่งเป็นภาครัฐจำนวน 6 คนจาก 6 หน่วยงาน ภาคเอกชน 12 คน และสื่อ 1 คน

2) แบบประชุมกลุ่มย่อย (Small Group Discussion) เพื่อใช้ในการวิเคราะห์การรับรู้ผลกระทบของภาคการท่องเที่ยว ปัญหาและอุปสรรคในประเด็นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวข้ามพรมแดน มีลักษณะเป็นประเด็นคำถามที่เปิดให้แสดงความคิดเห็น โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการประชุมกลุ่มย่อย แบ่งเป็นตัวแทนชุมชนในพื้นที่หน้าด่านจังหวัดเชียงราย ทั้งหมด 60 คน และ ภาคการท่องเที่ยวในพื้นที่บนเส้นทาง R3A และ R3B กล่าวคือ แขวงบ่อแก้ว จำนวน 35 คน แขวงน้ำทา สปป. ลาว จำนวน 30 คน เขตปกครองตนเองสิบสองปันนา จำนวน 25 คน นครคุนหมิง มณฑลยูนนาน ประเทศจีน จำนวน 32 คน เมืองเชียงตุง จำนวน 20 คน เมืองอินเล จำนวน 30 คน และเมืองท่าขี้เหล็ก ประเทศเมียนมา จำนวน 25 คน

3) การประชุมอย่างมีส่วนร่วมเพื่อกำหนดแนวทางการบริหารจัดการฯ จากภาคการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย จำนวน 60 คน

4) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยเชิงปริมาณ ประกอบด้วยแบบสอบถามความคิดเห็นที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรมและการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก เพื่อใช้ในการตอบคำถามการวิจัยข้อ 2 ลักษณะของคำถามมีทั้งคำถามปลายปิดและคำถามปลายเปิด แบบสอบถามเป็นภาษาไทย และแปลเป็นภาษาอังกฤษและจีน เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับแรงจูงใจในการเดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดนของนักท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ปัจจัยส่งต่อการเดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดนของนักท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ความต้องการสินค้าและบริการของการท่องเที่ยวข้ามพรมแดนของนักท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม แบ่งแบบสอบถามเป็น 3 ภาษา คือ ภาษาอังกฤษ ภาษาไทย และภาษาจีน โดยจำแนกเป็น 3 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล ที่บ่งบอกถึงความหลากหลาย อาทิ เพศ อายุ ระดับการศึกษา เชื้อชาติ รายได้ วัตถุประสงค์ในการเดินทาง เป็นต้น

ส่วนที่ 2 ข้อมูลการท่องเที่ยว จำแนกเป็น 2 ประเด็น ดังนี้

- ลักษณะพฤติกรรมการเลือกใช้บริการการท่องเที่ยว และ ความต้องการสินค้าและบริการของการท่องเที่ยวข้ามพรมแดนของนักท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม เช่น การบริการที่

พัก รูปแบบการท่องเที่ยว การบริการรถโดยสาร การจัดการเดินทาง การหาข้อมูลการเดินทาง และ การให้บริการมัคคุเทศก์ เป็นต้น

- ปัญหาและอุปสรรคในการใช้บริการทางการท่องเที่ยว

ส่วนที่ 3 ปัจจัยส่งผลต่อการเดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดนและแรงจูงใจ

- ปัจจัยส่งผลต่อการเดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดนของนักท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม

แบบสอบถามใช้เก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ ผู้วิจัยใช้วิธีการส่งแบบสอบถามให้บริษัทนำเที่ยว โรงแรม และศูนย์แก้ไขปัญหาลอกลวงและช่วยเหลือนักท่องเที่ยวช่วยดำเนินการเก็บแบบสอบถามจากนักท่องเที่ยวที่เดินทางข้ามพรมแดน ประกอบกับการลงพื้นที่เก็บตัวอย่างเองในแหล่งท่องเที่ยว และด่านพรมแดนสะพานมิตรภาพไทย-พม่า แห่งที่ 1 อ.แม่สาย ด่านพรมแดนสามเหลี่ยมทองคำ และด่านพรมแดนสะพานมิตรภาพไทย-ลาว แห่งที่ 4 อ.เชียงของ ในช่วงฤดูการท่องเที่ยว คือ เดือน ธันวาคม – กุมภาพันธ์ 2559

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลหลังจากเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณแล้วผู้วิจัยจะนำข้อมูลมาวิเคราะห์และประมวลผลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป ด้วยการวิเคราะห์เชิงพรรณนาและการวิเคราะห์เชิงอนุมาน ได้แก่ ค่าร้อยละ ความถี่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน สำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) มีการจัดระบบข้อมูล โดยการนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาทั้งหมดมาจัดหมวดหมู่และวิเคราะห์จำแนก ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

สรุปผลการดำเนินงาน

การศึกษาเรื่อง การศึกษาแนวทางการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถรองรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวข้ามพรมแดนบนเส้นทาง R3A และ R3B เพื่อรองรับประชาคมอาเซียน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริบทและสถานการณ์การท่องเที่ยวของการท่องเที่ยวพรมแดนบนเส้นทาง R3A และ R3B ศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยวทางด้านแรงจูงใจความต้องการสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยวและปัจจัยส่งผลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่เดินทางผ่านเส้นทาง R3A และ R3B ในพื้นที่หน้าด่านจังหวัดเชียงราย ศึกษาการรับรู้ผลกระทบ (Perceived impacts) ของพฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรมต่อภาคการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องบนเส้นทาง R3A และ R3B ในพื้นที่หน้าด่านจังหวัดเชียงราย เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวข้ามพรมแดนบนเส้นทาง R3A และ R3B เพื่อรองรับประชาคมอาเซียน ผลการศึกษาสรุปรายละเอียดดังนี้

1. ผลการศึกษาบริบทและสถานการณ์การท่องเที่ยวของการท่องเที่ยวข้ามพรมแดนบนเส้นทาง R3A และ R3B พบว่าการเข้าออกของนักท่องเที่ยวที่ประเทศไทย ณ จุดตรวจคนเข้าเมือง จังหวัดเชียงรายมีอยู่ทั้งหมด 3 อำเภอ คือ อำเภอแม่สาย อำเภอเชียงแสน และอำเภอเชียงของ ซึ่งเป็นลักษณะจุดตรวจคนเข้าเมืองทางบกและทางน้ำ โดยการเดินทางในเส้นทาง R3A นั้นผ่านจุดตรวจคนเข้าเมืองที่อำเภอเชียงของที่เป็นพรมแดนระหว่างประเทศไทยและลาว ในขณะที่เส้นทาง R3B นั้นผ่านจุดตรวจคนเข้าเมืองที่อำเภอแม่สายที่เป็นพรมแดนระหว่างประเทศไทยและประเทศเมียนมา และจุดตรวจคนเข้าเมืองทางน้ำที่อำเภอเชียงแสน ใน

บริเวณสามเหลี่ยมทองคำ โดยลักษณะการเดินทางเข้าเมืองของการข้ามพรมแดนนั้นมีอยู่ 2 ลักษณะ คือการเดินทางเข้าเมืองโดยหนังสือเดินทางและการเดินทางเข้าออกโดยบัตรผ่านแดน ซึ่งผู้ที่เดินทางโดยใช้บัตรผ่านแดนได้คือประชากรที่อยู่ในประเทศพรมแดนคือ ไทย เมียนมา และลาว เท่านั้น ดังนั้นจากข้อมูลสถิติย้อนหลัง 5 ปี (ปีพ.ศ. 2553 - 2556) ที่ได้จากการเดินทางโดยหนังสือเดินทางแสดงให้เห็นว่า จำนวนผู้เดินทางออกนอกประเทศที่ด่านข้ามพรมแดนแม่สายมีอัตราการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในขณะที่การเดินทางเข้ากลับมีอัตราที่ลดลง สำหรับนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้าและออกบริเวณด่านตรวจคนเข้าเมืองเชียงของและเชียงแสนมีอัตราการเดินทางข้ามพรมแดนเพิ่มขึ้นมากอย่างชัดเจน ซึ่งอาจเป็นเพราะได้มีการเปิดใช้สะพานมิตรภาพไทย-ลาว แห่งที่ 4 ในปลายปี 2556 และ การเดินทางเพื่อไปคาสิโนและเขตปลอดภาษีที่เมืองต้นผึ้งที่ประเทศลาวที่อยู่ฝั่งตรงข้ามของบ้านสบรวก อำเภอเชียงแสน

จำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางข้ามพรมแดนที่ด่านตรวจคนเข้าเมืองด่านตรวจคนเข้าเมืองอำเภอเชียงแสนและเชียงของส่วนใหญ่คือนักท่องเที่ยวจากเอเชีย เช่น ลาว เวียดนาม และมาเลเซีย รองลงมาคือนักท่องเที่ยวกลุ่มเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่น จีน เกาหลีใต้ ญี่ปุ่น ไต้หวัน และฮ่องกง นักท่องเที่ยวจากฝั่งยุโรป เช่น ประเทศฝรั่งเศส รัสเซีย และเยอรมัน และอเมริกา เช่น สหรัฐอเมริกา แคนาดา บราซิล และ อาเจนติน่า ตามลำดับ โดยช่วงเวลาที่นักท่องเที่ยวนิยมเดินทางข้ามพรมแดนที่อำเภอเชียงของคือช่วงเดือนตุลาคม - เมษายน โดยช่วงเดือนที่มีนักท่องเที่ยวเดินทางมากที่สุดคือธันวาคม เมษายน และตุลาคม ตามลำดับ ในขณะที่นักท่องเที่ยวนิยมเดินทางข้ามพรมแดนแม่สายในช่วงเดือนพฤศจิกายน-มกราคม ซึ่งโดยเฉลี่ยนักท่องเที่ยวนิยมเดินทางข้ามพรมแดนมากที่สุดในเดือนธันวาคม พฤศจิกายน และมกราคม ตามลำดับ

2. ผลการศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยวและความต้องการสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่เดินทางผ่านเส้นทาง R3A และ R3B ในพื้นที่หน้าด่านจังหวัดเชียงรายพบว่า นักท่องเที่ยวที่มีความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรมที่มาจากประเทศไทย ประเทศจีน และประเทศอื่น ๆ มีพฤติกรรมในการซื้อสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยวที่เหมือนและแตกต่างกัน คือ นักนักท่องเที่ยวชาวไทย จีน และชาติอื่นเดินทางข้ามพรมแดนบริเวณหน้าด่านจังหวัดเชียงรายส่วนมากมีอายุระหว่าง 21-30 ปี โดยนักท่องเที่ยวไทยส่วนใหญ่มิอาชีพรับราชการและพนักงานบริษัท ในขณะที่นักท่องเที่ยวชาวจีนส่วนใหญ่มิอาชีพข้าราชการและนักเรียนนักศึกษา และนักท่องเที่ยวที่มาจากชาติอื่น ๆ ส่วนมากจะเป็นนักเรียนนักศึกษาและกลุ่มเกษียณอายุ

จากผลการศึกษาที่ได้จะเห็นว่านักท่องเที่ยวทั้ง 3 กลุ่มเดินทางมาเที่ยวเที่ยวข้ามพรมแดนเพื่อพักผ่อนในวันหยุดเป็นหลัก โดยนักท่องเที่ยวชาวไทยนิยมท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติและศิลปะและมรดกทางวัฒนธรรมเท่า ๆ กัน ในขณะที่นักท่องเที่ยวชาวจีนส่วนมากนิยมสินค้าท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติมากกว่าสินค้าประเภทอื่น ๆ และนักท่องเที่ยวจากชาติอื่น ๆ นิยมสินค้าท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติมากที่สุด รองลงมาคือศิลปะและในดกทางวัฒนธรรม ในส่วนของข้อมูลระดับการศึกษาชี้ให้เห็นว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาติอื่น ๆ มีระดับการศึกษาที่สูงกว่านักท่องเที่ยวชาวจีน และจากสถิติที่ได้ยังพบอีกว่า นักท่องเที่ยวชาวจีนและชาติอื่น ๆ มีงบประมาณสำหรับการท่องเที่ยวมากกว่านักท่องเที่ยวชาวไทย อาจเพราะระยะเวลาที่เดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวจีน และชาติอื่น ๆ ใช้เวลายาวกว่านักท่องเที่ยวชาวไทย อีกทั้ง นักท่องเที่ยวจากชาติอื่น ๆ เช่น ทวีปยุโรปหรืออเมริกา ใช้เวลาในการวางแผนเดินทางล่วงหน้ามากกว่าคนจีนและคนไทย โดยนักท่องเที่ยวชาวจีนส่วนมากหาข้อมูลและรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางการท่องเที่ยวผ่านทาง

บริษัทนำเที่ยว รองลงมาคือจากเว็บไซต์นำเที่ยว ต่างกับคนไทยที่จะรู้ข้อมูลผ่านญาติหรือเพื่อน รองลงมาคือเว็บไซต์นำเที่ยว ส่วนนักท่องเที่ยวจากชาติอื่นๆ นั้นนิยมหาข้อมูลผ่านทางเว็บไซต์ท่องเที่ยวมากที่สุด

นอกจากนี้ ผลการศึกษายังแสดงให้เห็นอีกว่านักท่องเที่ยวชาวไทยและจีนนิยมเดินทางท่องเที่ยวโดยรถโดยสารประจำทางและรถยนต์ส่วนตัว แต่สำหรับนักท่องเที่ยวจากชาติอื่นๆ นั้นนิยมการท่องเที่ยวโดยรถยนต์ส่วนตัวมากกว่ารถยนต์โดยสารประจำทาง และเมื่อเดินทางมาถึงนักท่องเที่ยวทั้ง 3 กลุ่มนิยมพักในที่พักประเภทโรงแรมมากที่สุด โดยในการเลือกที่พักนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาติอื่นๆ จะคำนึงถึงความสะดวกมากที่สุด ในขณะที่นักท่องเที่ยวจีนจะคำนึงถึงสภาพแวดล้อมข้างๆ ที่พักมากกว่า สำหรับรูปแบบบริการที่นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาติอื่นๆ ให้ความสำคัญมากที่สุดนั้นเหมือนกัน คือ ห้องน้ำและร้านอาหาร แต่รูปแบบบริการที่นักท่องเที่ยวจีนให้ความสำคัญที่สุดกลับเป็นอินเทอร์เน็ต WIFI และศูนย์บริการท่องเที่ยว ผลการศึกษาเกี่ยวกับปัญหาหลักที่ทั้งนักท่องเที่ยวชาวไทย จีน และชาติอื่น ๆ พบระหว่างการข้ามพรมแดน คือ ปัญหาการสื่อสารปัญหาต่างประเทศ ปัญหาที่นักท่องเที่ยวชาวไทยพบในระหว่างการเดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดนในจังหวัดเชียงราย คือ ปัญหาจราจรติดขัด และปัญหาที่นักท่องเที่ยวจีนและชาติอื่นๆ พบระหว่างการท่องเที่ยวข้ามพรมแดนคือการสื่อสารภาษาต่างประเทศ

3. ผลการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเดินทางของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่เดินทางผ่านเส้นทาง R3A และ R3B ในพื้นที่หน้าด่านจังหวัดเชียงรายพบว่า ทั้งปัจจัยหลักและปัจจัยคู่เป็นปัจจัยที่ส่งผลให้นักท่องเที่ยวต่างวัฒนธรรมตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยว แต่จากสถิติที่ได้พบว่าปัจจัยคู่เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทย จีน และชาติอื่น ๆ มากกว่าปัจจัยหลัก โดยนักท่องเที่ยวจีนและชาติอื่นๆ ส่วนมากเดินทางท่องเที่ยวเพราะต้องการเรียนรู้เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมและความเชื่อมากที่สุด รองลงมาคือท่องเที่ยวเพราะต้องการบรรยากาศต่างแดน ต้องการเยี่ยมชมโบราณสถานและมรดกทางวัฒนธรรม และทราบประวัติศาสตร์ความเป็นมาของเมือง ในขณะที่นักท่องเที่ยวชาวไทยเดินทางท่องเที่ยวเพราะปัจจัยทางด้านทรัพยากรทางธรรมชาติเป็นหลัก รองลงมาคือต้องการเยี่ยมชมโบราณสถานและมรดกทางวัฒนธรรม และต้องทราบประวัติความเป็นมาของเมือง สำหรับปัจจัยหลักที่ส่งผลกระทบต่อหน้อยกว่าปัจจัยคู่ที่พบว่ามีนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาติอื่น ๆ เดินทางท่องเที่ยวเพราะต้องการสัมผัสวิถีชีวิตและไลฟ์สไตล์ที่ใหม่และแตกต่าง รองลงมาคือท่องเที่ยวเพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมที่แตกต่าง และเพื่อเยี่ยมชมสถานที่ท่องเที่ยวที่ไม่เคยไป

4. การรับรู้ผลกระทบจากการท่องเที่ยวในแต่ละพื้นที่ท่องเที่ยวในเส้นทาง R3A และ R3B นั้น ภาคการท่องเที่ยวมีการรับรู้ผลกระทบทั้งบวกและลบในมิติสังคมวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และเศรษฐกิจ แต่ในระดับที่แตกต่างกันในแต่ละมิติขึ้นอยู่กับทรัพยากรการท่องเที่ยวหลักๆ ที่มีอยู่ในพื้นที่ นอกจากนี้ในแต่ละพื้นที่มีองค์กรที่บริหารจัดการที่แตกต่างกันไป กล่าวคือ ประเทศจีน มีหน่วยงานภาครัฐของมณฑลเป็นหน่วยงานที่ดูแลออกกฎระเบียบโดยตรง สปป.ลาว มีหน่วยงานภาครัฐและส่วนกลางและท้องถิ่นในการกำกับดูแล นอกจากนี้ยังมีองค์กรนานาชาติเข้ามาให้ความรู้และส่งเสริมการรักษาสิ่งแวดล้อมจากต่างประเทศอีกด้วย ในขณะที่ประเทศเมียนมา ภาครัฐส่วนกลางมีบทบาทในการควบคุมกฎระเบียบ โดยมีองค์กรนานาชาติมีบทบาทในการให้

คำแนะนำและช่วยเหลือ นอกจากนี้ยังมีหน่วยงานเอกชนที่มีบทบาทในการรักษาสีงแวดล้อมควบคู่กันไปอีกหลายหน่วยงานด้วยกัน

5. แนวทางการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถรองรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวข้ามพรมแดนบนเส้นทาง R3A และ R3B เพื่อรองรับประชาคมอาเซียนจากบทสรุปผลการศึกษาในช่วงต้นในประเด็นสถานการณ์การท่องเที่ยวข้ามพรมแดน พฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมในด้านความต้องการและปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจ และการรับรู้ผลกระทบจากพฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมนั้น ได้แนวทางการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถรองรับความหลากหลายทางวัฒนธรรม 3 แนวทาง ดังนี้

1) ด้านการพัฒนาสินค้าและบริการเพื่อสนองความต้องการนักท่องเที่ยว

ในการพัฒนาสินค้าและบริการการท่องเที่ยวเพื่อตอบสนองความต้องการนักท่องเที่ยวที่เดินทางข้ามพรมแดนนั้น การศึกษาครั้งนี้ได้มีการแบ่งกลุ่มนักท่องเที่ยวออกเป็น 3 กลุ่ม คือ นักท่องเที่ยวชาวไทย นักท่องเที่ยวชาวจีน และนักท่องเที่ยวชาติอื่นๆ โดยส่วนใหญ่มาจากอเมริกา สิงคโปร์ และออสเตรเลีย ซึ่งมีพฤติกรรมความต้องการที่เหมือนและแตกต่างกัน

การพัฒนาสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวชาวไทย ควรมุ่งเน้นไปที่รูปแบบการท่องเที่ยวทางศิลปวัฒนธรรม ธรรมชาติ และเชิงศาสนา เพื่อสัมผัสวิถีชีวิตและไลฟ์สไตล์ที่ใหม่และแตกต่าง เพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมที่แตกต่าง เพื่อเยี่ยมสถานที่ท่องเที่ยวที่ยังไม่เคยไป เพื่อเพิ่มพูนความรู้ใหม่ๆ เกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวต่างแดน โดยมีปัจจัยดึงดูดที่ส่งผลต่อนักท่องเที่ยวมากที่สุดคือ ความสวยงามของธรรมชาติ และโบราณสถาน ประวัติศาสตร์ และภูมิอากาศ แต่สิ่งที่ส่งผลน้อยที่สุดคือการท่องเที่ยวแบบกลางคืนหรือไนท์คลับ ในขณะที่สินค้าและบริการสำหรับนักท่องเที่ยวชาวจีน ควรมุ่งเน้นไปที่รูปแบบการท่องเที่ยวทางธรรมชาติเพื่อการพักผ่อน และสิ่งที่ดึงดูดใจสำหรับนักท่องเที่ยวชาวจีนคือ ศิลปวัฒนธรรมความเชื่อ รองลงมา คือ ทรัพยากรทางธรรมชาติ บรรยากาศต่างแดนที่รู้สึกค่อนข้างแตกต่างจากที่อยู่ปัจจุบัน อาหารและกิจกรรมกลางแจ้ง สำหรับนักท่องเที่ยวชาติอื่นๆ ควรมุ่งเน้นรูปแบบกิจกรรม เพื่อสัมผัสวิถีชีวิตและไลฟ์สไตล์ที่ใหม่และแตกต่าง และเพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมที่แตกต่าง ตามลำดับ ปัจจัยหลักที่ส่งผลมากต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาติอื่นๆ คือ เพื่อเพิ่มพูนความรู้ใหม่ๆ เกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวต่างแดน และสิ่งที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้มากที่สุดคือ อาหารพื้นเมืองและศิลปวัฒนธรรม และมรดกทางวัฒนธรรม

นักท่องเที่ยวทั้ง 3 กลุ่มนี้นิยมพักที่โรงแรมและเดินทางด้วยรถยนต์และบางส่วนนิยมเดินทางด้วยรถโดยสารประจำทาง และมักจะหาข้อมูลการเดินทางจากเพื่อนและญาติ บริษัทนำเที่ยว และอินเทอร์เน็ต หรือทางเว็บไซต์ ดังนั้นในการประชาสัมพันธ์หรือให้ข้อมูลควรเน้นการสร้างความประทับใจเพื่อให้เกิดการบอกต่อและผ่านช่องทางบริษัทนำเที่ยวและอินเทอร์เน็ต นอกจากนี้ รูปแบบการบริการที่สำคัญที่สุดสำหรับนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาติอื่นๆ คือ ห้องน้ำที่สะอาด และสำหรับนักท่องเที่ยวชาวจีนคือ อินเทอร์เน็ตไร้สาย และปัญหาที่สำคัญที่นักท่องเที่ยวชาวจีนและชาวต่างชาติพบคือ การสื่อสารภาษาต่างประเทศของผู้ให้บริการ

ดังนั้นจึงควรมีการพัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านการสื่อสาร นอกจากนี้ศูนย์การให้ข้อมูลการท่องเที่ยวยังมีไม่เพียงพอ จึงควรมีการปรับปรุงในการเพิ่มจุดบริการให้ข้อมูลการท่องเที่ยวทั้งออฟไลน์และออนไลน์

2) ด้านการจัดการพฤติกรรมนักท่องเที่ยว

จากผลการศึกษาพบว่าปัญหาที่เกิดจากพฤติกรรมนักท่องเที่ยวมาจากการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว โดยสามารถแบ่งได้เป็น 3 ประเด็น คือ 1) มัคคุเทศก์ขาดความรับผิดชอบในการดูแลนักท่องเที่ยว โดยการปล่อยให้นักท่องเที่ยวเดินชมสถานที่เองโดยไม่ให้ข้อมูลที่นักท่องเที่ยวพึงจะทราบใดๆ อาทิ พฤติกรรมที่พึงปฏิบัติหรือไม่พึงปฏิบัติ ข้อมูลประวัติความเป็นมาเกี่ยวกับสถานที่ เป็นต้น ซึ่งเป็นปัญหาที่เกิดจากบุคลากร ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการกำกับดูแลควรมีมาตรการส่งเสริมหรือกวดขันให้มัคคุเทศก์มีความรับผิดชอบต่อนักท่องเที่ยวและในสายวิชาชีพมากขึ้น 2) ขาดการสื่อความหมายที่มีประสิทธิภาพ นอกจากมัคคุเทศก์ที่มีหน้าที่สื่อความหมายแล้ว การสื่อความหมายประเภทอื่นๆ เช่น ป้ายบอกความหมาย ป้ายเตือน สื่อประชาสัมพันธ์ หรือหนังสือคู่มือต่างๆ ยังไม่สามารถเข้าถึงนักท่องเที่ยวได้เพียงพอ ดังนั้นควรมีการพิจารณาเรื่องการสื่อความหมาย ต้องทำอย่างไรถึงสื่อความหมายให้นักท่องเที่ยวรับข้อมูลได้อย่างเหมาะสม และพึงปฏิบัติตัวได้อย่างถูกต้องตามธรรมเนียมในแต่ละสถานที่ และ 3) การบังคับใช้กฎหมาย ในประเด็นเกี่ยวกับการขับขี่ยานพาหนะในประเทศไทย ของนักท่องเที่ยวชาวจีน ค่อนข้างสร้างปัญหาในการขับขี่ยานพาหนะเช่นเดียวกัน ซึ่งเป็นปัญหาจากการบังคับใช้กฎหมายและการกฎหมายที่ยังไม่ครอบคลุมเพียงพอ ดังนั้น จึงควรมีการพิจารณากฎหมายการขับขีสำหรับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติให้เข้าใจกฎระเบียบการจราจรก่อนใช้ถนนจริง

3) ด้านการจัดการระบบข้ามพรมแดนเพื่อการท่องเที่ยว

จากการศึกษาการจัดการระบบข้ามพรมแดนเชียงรายประเทศไทย โดยแบ่งเป็น 2 พื้นที่ คือ ด้านพรมแดนไทย-ลาว ที่อำเภอเชียงของ และด้านพรมแดนไทย-เมียนมา ที่อำเภอแม่สาย ระบบการข้ามพรมแดนทั้ง 2 แห่งเป็นพรมแดนทางบก มีบริบทพื้นที่ที่แตกต่างกันไป โดยมีรายละเอียดดังนี้

(1) ด้านพรมแดนไทย-ลาว เชียงของ เป็นด้านพรมแดนทางบกที่เป็นเส้นทางเชื่อมต่อแขวงบ่อแก้ว และแขวงหลวงน้ำทา สปป.ลาว และเชื่อมต่อไปยังมณฑลยูนนาน ประเทศจีน ที่ด่านบ่อเต็นและบ่อหาน หรือ เรียกว่า เส้นทาง R3A ซึ่งด้านพรมแดนนี้ได้มีการสร้างสะพานมิตรภาพไทย-ลาวแห่งที่ 4 และเปิดใช้อย่างเป็นทางการในปลายปี 2556 มีการสัญจรได้สะดวกมากยิ่งขึ้น ถนนเส้นนี้จึงถูกใช้เป็นเส้นทางหลักในการขนส่งสินค้าระหว่างประเทศไทยและประเทศจีน และการท่องเที่ยวด้วยเช่นกัน ดังนั้น เส้นทางนี้จึงเป็นเส้นทางหลักที่นักท่องเที่ยวชาวจีนใช้เดินทางท่องเที่ยวเข้าสู่ประเทศไทย ในการเข้าพรมแดนของนักท่องเที่ยวชาวจีนนั้นมีความสะดวกมาก สามารถเดินทางเข้าได้พร้อมรถยนต์ ใช้เวลาไม่เกิน 1 ชม. และสามารถเดินทางออกจากพรมแดนไทย ณ จุดใดของประเทศไทยก็ได้ แต่ในทางกลับกันนักท่องเที่ยวชาวไทย เมื่อเดินทางท่องเที่ยวไปตามเส้นทาง R3A เดินทางเข้าประเทศลาวได้สะดวก แต่จะต้องมีมัคคุเทศก์นำทางตลอดทางหากเดินทางเป็นหมู่คณะ และเมื่อถึงด้านพรมแดนประเทศจีน นักท่องเที่ยวชาวไทยต้องทำการลงตรวจตรา (วีซ่า) ที่ด้านพรมแดนจีน ในกรณีที่ไม่ได้ทำการขอตรวจตราล่วงหน้า โดยใช้เวลาประมาณ 1 ชม. โดยประมาณ และจะต้องมีมัคคุเทศก์นำทางด้วยเช่นเดียวกัน แต่หากต้องการเดินทางข้ามพรมแดนพร้อมรถยนต์ต้องมีกระบวนการที่ค่อนข้างยุ่งยากมาก และต้องติดต่อล่วงหน้าผ่านรัฐบาลจีนอย่างน้อย 1 เดือน

กระบวนการข้ามพรมแดนเข้าของประเทศไทย มีกระบวนการที่ค่อนข้างสะดวกและรวดเร็ว แต่อย่างก็ตามหลังจากกระบวนการตรวจลงตรา หรือตรวจหนังสือเดินทางแล้ว นักท่องเที่ยวจำเป็นต้องโดยสารรถโดยสารข้ามระหว่างประเทศ โดยรถทางบริษัทนำเที่ยวไม่สามารถนำเข้ามารับนักท่องเที่ยวได้ ซึ่งทางบริษัทนำเที่ยวทางประเทศลาวได้ให้ความเห็นว่าไม่สะดวกในการรองรับนักท่องเที่ยวได้ นอกจากนี้ในการข้ามพรมแดนของประเทศไทย มีการเก็บค่าธรรมเนียมการล่องเวลา โดยปกติด่านตรวจคนเข้าเมืองประเทศไทย เปิดทำการ 08.00 น. – 16.00 น. วันจันทร์ - วันศุกร์ หากเดินทางล่องเวลา กล่าวคือ ช่วงเวลา 06.00 น. – 08.00 น. และ 16.00 น. – 22.00 น. ในวันจันทร์ - วันศุกร์ และ วันเสาร์-วันอาทิตย์ รวมถึงวันหยุดราชการ เวลา 06.00 น. – 22.00 น. นักท่องเที่ยวจะต้องจ่ายค่าธรรมเนียมล่องเวลาคนละ 10,000 กีบ หรือ 40 บาท นอกจากนี้ยังมีค่าธรรมเนียมอื่นๆ ที่ทาง สปป. ลาว มักจะเก็บค่าธรรมเนียมหลายจุดตลอดเส้นทาง ดังนั้น เพื่อเป็นการจัดระบบการข้ามพรมแดนเพื่อการท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น ควรมีการศึกษาข้อตกลงร่วมกันระหว่างประเทศให้มีความรัดกุมมากขึ้น โดยเฉพาะค่าธรรมเนียมและกระบวนการข้ามพรมแดนทั้งคนและยานพาหนะ เพื่อให้มีความเท่าเทียมกันในการเดินทางข้ามพรมแดนระหว่างประเทศ และป้องกันการขึ้นลงของค่าธรรมเนียมที่ไม่สามารถคาดการณ์ได้ และควรมีหน่วยงานที่ดูแลเรื่องการข้ามพรมแดนที่สามารถควบคุมและดำเนินการได้อย่างทัน่วงที่ ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมให้มีการท่องเที่ยวข้ามพรมแดนมากขึ้น

(2) ด่านพรมแดนไทย-เมียนมา แม่สาย เป็นด่านพรมแดนทางบกที่เป็นเส้นทางเชื่อมต่อเมืองท่าขี้เหล็ก รัฐฉาน และทางกายภาพสามารถเชื่อมต่อไปยังมณฑลยูนนาน ประเทศจีน ที่ด่านเมืองลาซึ่งเป็นเขตปกครองตนเองพิเศษที่ 4 โดยเส้นทางนี้ เรียกว่า เส้นทาง R3B แต่อย่างไรก็ตามในทางปฏิบัติแล้วนักท่องเที่ยวไม่สามารถเดินทางข้ามพรมแดนจุดนี้ได้ ดังนั้นในด่านพรมแดนระหว่างเมียนมาและจีนนั้นอนุญาตให้เฉพาะคนท้องถิ่นเดินทางข้ามพรมแดนได้เท่านั้น โดยในเขตปกครองพิเศษนี้จะเป็นลักษณะของเมืองคาสิโนที่คนจีนสัญจรเข้ามามากมาย แต่เดินทางมาไม่ถึงด่านพรมแดนเมืองไทย ดังนั้นที่ด่านพรมแดนแม่สาย-ท่าขี้เหล็ก (เมียนมา) นั้น จึงพบว่าการเดินทางข้ามพรมแดนไม่มากเท่าเส้นทาง R3A ในการเดินทางข้ามพรมแดนเส้นทางนี้โดยส่วนใหญ่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวเมียนมา เดินทางข้ามพรมแดนเพื่อจับจ่ายใช้สอย นอกจากนี้ยังพบว่านักท่องเที่ยวชาวไทยใช้เส้นทางนี้เดินทางไปยังเมืองเชียงตุง โดยใช้บัตรผ่านแดนชั่วคราว

ในกระบวนการจัดการการข้ามพรมแดนในด่านพรมแดนแม่สายนี้ ค่อนข้างสะดวกและรวดเร็ว เนื่องจากการข้ามพรมแดนของนักท่องเที่ยวที่อาศัยอยู่ในประเทศที่มีพรมแดนติดกัน โดยใช้เพียงบัตรผ่านแดนชั่วคราว แต่อย่างไรก็ตามต้องการเดินทางไปนอกเขตเมืองท่าขี้เหล็ก นักท่องเที่ยวจะต้องใช้บริการบริษัทนำเที่ยวท้องถิ่นเท่านั้น และมีการตรวจตราระหว่างทางหลายจุดมากๆ ซึ่งกล่าวได้ว่าเข้า-ออกเมืองใด จะต้องมีการลงตรวจตราทุกครั้งไป และจะต้องเดินทางออกในจุดที่เข้ามาเท่านั้น นอกจากนี้ หากนักท่องเที่ยวมีการขอการลงตรวจตรา (วีซ่า) ล่วงหน้า สามารถเดินทางไปยังจุดอื่นของประเทศได้ แต่อย่างไรก็ตาม นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางโดยรถยนต์ถึงเพียงแค่เมืองเชียงตุงเท่านั้น หากต้องการไปต่อถึงเมืองอินเลหรือตองจี นักท่องเที่ยวจำเป็นต้องเดินทางโดยใช้เครื่องบินโดยสาร ซึ่งเป็นข้อจำกัดในการเดินทางโดยรถยนต์เนื่องจากปัญหาความปลอดภัยและความไม่สงบในแต่ละพื้นที่ของประเทศเมียนมา และหากนักท่องเที่ยวต้องการเดินทางแบบรถยนต์จริงๆ จะต้องเดินทางแบบคาราวาน และจะต้องติดต่อกับหน่วยงานรัฐบาลกลางของ

ประเทศเมียนมาเพื่อให้จัดคณะจากทางรัฐบาลนำไป ซึ่งค่อนข้างยาก ใช้เวลาค่อนข้างนาน และมีค่าใช้จ่ายสูง

สำหรับปัญหาในการข้ามพรมแดนแม่สาย-ท่าขี้เหล็กนั้น มีข้อจำกัดในเรื่องความแออัดในช่วงเทศกาล เนื่องจากพื้นที่ด่านและจำนวนเจ้าหน้าที่มีค่อนข้างจำกัด ในการบริหารจัดการจึงมีการจัดการแก้ปัญหาเป็นช่วงๆไป นอกจากนี้ระเบียบการข้ามพรมแดนของชาวเมียนมาเพื่อเข้ามาประเทศไทยค่อนข้างมีข้อจำกัดสูง นักท่องเที่ยวชาวเมียนมาเดินทางเข้ามาได้เพียงแค่เขตอำเภอแม่สายเท่านั้น เนื่องจากติดปัญหาความมั่นคงระหว่างประเทศ ดังนั้น หากมีการทบทวนข้อจำกัดและกฎระเบียบในการเข้าออกประเทศอาจจะนำมาซึ่งการส่งเสริมการท่องเที่ยวข้ามพรมแดนให้ดีขึ้นได้

แนวทางในการร่างยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวและการบริหารจัดการการท่องเที่ยวข้ามพรมแดนที่สามารถรองรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมได้ ดังนี้

1. ด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว

1) กลยุทธ์การเพิ่มประสิทธิภาพของภาคการท่องเที่ยว ส่งเสริมให้มีการพูดคุยและร่วมมือกันในตลาดข้อจำกัดในการท่องเที่ยวข้ามพรมแดนกับหน่วยงานระหว่างประเทศ ทั้งประเทศไทย ประเทศเมียนมา ประเทศลาว และประเทศจีน ที่มีความเท่าเทียมกันและจัดการได้อย่างรวดเร็ว เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในระบบการท่องเที่ยวข้ามพรมแดน และได้ผลประโยชน์เท่าเทียมกันทุกฝ่าย

2) กลยุทธ์ส่งเสริมการเรียนรู้ อนุรักษ์ ศิลปวัฒนธรรม สังคม ประเพณี และสิ่งแวดล้อม ให้ภาคการท่องเที่ยวข้ามพรมแดนได้ตระหนักถึงการอนุรักษ์ในทุกมิติมากขึ้น ให้เกิดการสำนึกการรับผิดชอบต่อสังคม วัฒนธรรม และ สิ่งแวดล้อม เพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวที่มีความยั่งยืนต่อไป

3) กลยุทธ์ส่งเสริมความร่วมมือของภาคการท่องเที่ยวในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวและการจัดการนักท่องเที่ยวให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยการสร้างการตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อการให้บริการนักท่องเที่ยว การดูแลนักท่องเที่ยวในการเดินทาง การประพฤติปฏิบัติให้เข้ากับสังคมและวัฒนธรรมที่ถูกต้องของประเทศไทย เพื่อลดการเกิดปัญหาที่อาจจะส่งผลกระทบด้านลบในการต้อนรับนักท่องเที่ยวของเจ้าบ้านได้

2. ด้านการจัดการนักท่องเที่ยว

1) กลยุทธ์การจัดการระบบข้ามพรมแดน โดยส่งเสริมให้มีการข้ามพรมแดนที่มีความสะดวก รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ลดขั้นตอนที่ยุ่งยากแต่รัดกุมให้มากขึ้น บูรณาการหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและให้บริการแบบเบ็ดเสร็จ (one-stop service) โดยมีการให้บริการการออกวีซ่า การออกใบอนุญาตขับขี่ การให้ข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยว การให้บริการการจองที่พัก ณ จุดพรมแดน เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยว นอกจากนี้ควรมีรักษาความเท่าเทียมกันในกฎระเบียบการเดินทางข้ามพรมแดนระหว่างประเทศ

2) กลยุทธ์การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการนักท่องเที่ยวต่างวัฒนธรรม ด้วยการใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือสื่อความหมายอีกช่องทางหนึ่งเพื่อเข้าถึงนักท่องเที่ยว เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เกิดเข้าใจ วัฒนธรรมที่แตกต่าง และพึงปฏิบัติตัวที่ถูกต้องและเหมาะสม และก่อให้เกิดประสบการณ์ที่ดีเป็นที่น่าสนใจตลอดการเดินทางท่องเที่ยวในประเทศไทย นอกจากนี้ ยังใช้เทคโนโลยีเพื่อลดปัญหาการสื่อสารระหว่างนักท่องเที่ยวและเจ้าบ้านโดยการบริการแปลภาษาผ่านระบบอินเทอร์เน็ต หรือสายด่วนแปลภาษา เป็นต้น

3. ด้านการส่งเสริมการตลาด

1) กลยุทธ์ส่งเสริมการตลาดเชิงบูรณาการแบบทวิภาคีและไตรภาคี ในการส่งเสริมด้านการตลาด ประเทศไทยควรมีการเชื่อมโยงเป็นเส้นทางท่องเที่ยว เป็นจุดหมายปลายทางเดียวกันจากสลายเส้นพรมแดน โดยการเชื่อมโยงจากความสอดคล้องกันในเรื่องราวของชาติพันธุ์ และประวัติศาสตร์ที่มีเรื่องราวน่าสนใจน่าค้นหา อาทิ การเคลื่อนย้ายถิ่นฐานและการตั้งรกรากของกลุ่มชาติพันธุ์ในอดีต ที่สามารถเชื่อมโยงความเป็นชาติพันธุ์เดียวกันแต่อยู่กันต่างดินแดนได้ หรือ ประวัติศาสตร์ล้านนา การเชื่อมโยงอาณาจักรล้านนาและอาณาจักรอื่นๆที่มีความรุ่งเรืองในอดีต เป็นต้น ด้วยพฤติกรรมนักท่องเที่ยวชาวไทย ชาวจีน และชาวต่างชาติ นิยมศิลปะและมรดกทางวัฒนธรรม จึงเป็นโอกาสที่จะสร้างเส้นทางท่องเที่ยวที่สามารถตอบโจทย์ความต้องการของนักท่องเที่ยวได้ นอกจากนี้เส้นทางธรรมชาติที่มีความอุดมสมบูรณ์ที่สามารถเชื่อมโยงการเดินป่าข้ามพรมแดนได้ หากมีการจัดการความปลอดภัยที่ดี เป็นต้น

2) กลยุทธ์พัฒนาให้จังหวัดเชียงรายเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยว โดยเป็นศูนย์การการท่องเที่ยว ก่อนที่นักท่องเที่ยวจะเดินทางข้ามพรมแดนไปยังเส้นทาง R3A และ R3B ไปสู่ประเทศอื่นๆ ในภูมิภาคอาเซียน แต่อย่างไรก็ตามในปัจจุบันนักท่องเที่ยวข้ามพรมแดนที่ส่วนใหญ่มักจะเดินทางผ่านจังหวัดเชียงรายไป ในขณะที่เชียงรายเป็นเมืองที่มีศักยภาพและความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยวมาก แต่ไม่มีจุดเด่นที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ หรืออาจจะไม่มีการประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวมากพอ ดังนั้น จังหวัดเชียงรายต้องทบทวนว่าสิ่งใดคือจุดเด่นที่มีศักยภาพที่สามารถดึงดูดให้นักท่องเที่ยวหยุดพักและใช้เวลาอยู่ในจังหวัดเชียงรายนานขึ้นได้ และควรมีการวางตำแหน่งทางการตลาดอย่างจริงจังเพื่อสร้างตราสินค้าที่น่าจดจำสำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้

หัวข้อวิจัย

การศึกษาแนวทางการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถรองรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวข้ามพรมแดนบนเส้นทาง R3A และ R3B เพื่อรองรับประชาคมอาเซียน

ผู้ดำเนินการวิจัย

1. อาจารย์อาทิตยา ปาทาน
2. อาจารย์ภัทรमुख พงษ์ธา

หน่วยงาน

สำนักวิชาการจัดการ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

บทคัดย่อ

จังหวัดเชียงรายมีความผสมผสานในด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม วิถีชีวิต ธรรมชาติ และความเป็นเมืองชายแดนที่มีพรมแดนติดต่อกับ 2 ประเทศ ได้แก่ สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว อีกทั้งสามารถเดินทางไปสาธารณรัฐประชาชนจีนผ่านเส้นทางอาร์สาม (R3) ที่จำแนกเป็นอาร์สามเอ (R3A: ไทย-ลาว-จีน) และอาร์สามบี (ไทย-พม่า-จีน) ด้วยความสะดวกในการเดินทางส่งผลให้อัตราของนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องและมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นทุกปี จึงเป็นโอกาสของเชียงรายที่จะพัฒนาสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยวรองรับการเติบโตของนักท่องเที่ยวข้ามพรมแดนกลุ่มนี้ แต่อย่างไรก็ตามจากความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยวได้ส่งผลกระทบมากขึ้นเช่นกัน จึงควรมีการวางแผนการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเพื่อรองรับทั้งความต้องการของนักท่องเที่ยวและผลกระทบจากการท่องเที่ยว

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ได้แนวทางการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถรองรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวข้ามพรมแดนบนเส้นทาง R3A และ R3B เพื่อรองรับประชาคมอาเซียน โดยการศึกษาบริบทและสถานการณ์การท่องเที่ยวของการท่องเที่ยวพรมแดนบนเส้นทาง R3A และ R3B ศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยวทางด้านแรงจูงใจความต้องการสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยวและปัจจัยส่งผลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่เดินทางผ่านเส้นทาง R3A และ R3B ในพื้นที่หน้าด่านจังหวัดเชียงราย และศึกษาการรับรู้ผลกระทบ (Perceived Impacts) ของพฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรมต่อภาคการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับเส้นทาง R3A และ R3B ในพื้นที่หน้าด่านจังหวัดเชียงราย

จากผลจากการศึกษาได้นำเสนอแนวทางการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถรองรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวข้ามพรมแดนบนเส้นทาง R3A และ R3B เพื่อรองรับประชาคมอาเซียน 3 แนวทาง คือ

- 1) ด้านการพัฒนาสินค้าและบริการเพื่อสนองความต้องการนักท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายสำหรับนักท่องเที่ยวชาวไทย ควรมุ่งเน้นไปที่รูปแบบการท่องเที่ยวทางศิลปวัฒนธรรม เชิงศาสนา และ

ธรรมชาติ เพื่อสัมผัสวิถีชีวิตและไลฟ์สไตล์ที่ใหม่และแตกต่าง ในขณะที่สินค้าและบริการสำหรับนักท่องเที่ยวชาวจีน ควรมุ่งเน้นไปที่รูปแบบการท่องเที่ยวทางธรรมชาติเพื่อการพักผ่อน ทรัพยากรทางธรรมชาติ กิจกรรมกลางแจ้ง สำหรับนักท่องเที่ยวชาตินั้น ควรมุ่งเน้นรูปแบบกิจกรรม เพื่อสัมผัสวิถีชีวิตและไลฟ์สไตล์ที่ใหม่และแตกต่าง และเพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมที่แตกต่าง นักท่องเที่ยวทั้ง 3 กลุ่มนี้นิยมพักที่โรงแรมและเดินทางด้วยรถยนต์และบางส่วนนิยมเดินทางด้วยรถโดยสารประจำทาง และมักจะหาข้อมูลการเดินทางจากเพื่อนและญาติ บริษัทนำเที่ยว และอินเทอร์เน็ต หรือทางเว็บไซต์ ดังนั้นในการประชาสัมพันธ์หรือให้ข้อมูลควรเน้นการสร้างประทับใจเพื่อให้เกิดการบอกต่อ และ ผ่านช่องทางบริษัทนำเที่ยวและอินเทอร์เน็ต นอกจากนี้รูปแบบการบริการที่สำคัญที่สุดสำหรับนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาตินั้น คือ ห้องน้ำที่สะอาด และสำหรับนักท่องเที่ยวชาวจีนคือ อินเทอร์เน็ตไร้สาย และปัญหาที่สำคัญที่นักท่องเที่ยวชาวจีนและชาวต่างชาติพบคือการสื่อสารภาษาต่างประเทศของผู้ให้บริการ ดังนั้น จึงควรมีการพัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านการสื่อสาร นอกจากนี้ศูนย์การให้ข้อมูลการท่องเที่ยวยังมีไม่เพียงพอ จึงควรมีการปรับปรุงในการเพิ่มจุดบริการให้ข้อมูลการท่องเที่ยวทั้งออฟไลน์และออนไลน์

2) ด้านการจัดการพฤติกรรมนักท่องเที่ยว จากผลการศึกษาพบว่าปัญหาที่เกิดจากพฤติกรรมนักท่องเที่ยวมาจากการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว โดยสามารถแบ่งได้เป็น 3 ประเด็น คือ (1) มัคคุเทศก์ขาดความรับผิดชอบในการดูแลนักท่องเที่ยว โดยการปล่อยให้นักท่องเที่ยวเดินชมสถานที่เองโดยไม่ให้ข้อมูลที่นักท่องเที่ยวพึงจะทราบใดๆ อาทิ พฤติกรรมที่พึงปฏิบัติหรือไม่พึงปฏิบัติ ข้อมูลประวัติความเป็นมาเกี่ยวกับสถานที่ เป็นต้น ซึ่งเป็นปัญหาที่เกิดจากบุคลากร ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการกำกับดูแลควรมีมาตรการส่งเสริมหรือกวดขันให้มัคคุเทศก์มีความรับผิดชอบต่อนักท่องเที่ยวและในสายวิชาชีพมากขึ้น (2) ขาดการสื่อความหมายที่มีประสิทธิภาพ นอกจากมัคคุเทศก์ที่มีหน้าที่สื่อความหมายแล้ว การสื่อความหมายประเภทอื่นๆ เช่น ป้ายบอกความหมาย ป้ายเตือน สื่อประชาสัมพันธ์ หรือหนังสือคู่มือต่างๆ ยังไม่สามารถเข้าถึงนักท่องเที่ยวได้เพียงพอ ดังนั้นควรมีการพิจารณาเรื่องการสื่อความหมาย ต้องทำอย่างไรถึงสื่อความหมายให้นักท่องเที่ยวรับข้อมูลได้อย่างเหมาะสม และพึงปฏิบัติตัวได้อย่างถูกต้องตามธรรมเนียมในแต่ละสถานที่ และ (3) การบังคับใช้กฎหมาย ในประเด็นเกี่ยวกับการขับขี่ยานพาหนะในประเทศไทย ของนักท่องเที่ยวชาวจีน ค่อนข้างสร้างปัญหาในการขับขึ้นท้องถนนเช่นเดียวกัน ซึ่งเป็นปัญหาจากการบังคับใช้กฎหมายและการกฎหมายที่ยังไม่ครอบคลุมเพียงพอ ดังนั้น จึงควรมีการพิจารณากฎหมายการขับขี่ยานพาหนะสำหรับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติให้เข้าใจกฎระเบียบการจราจรก่อนใช้ถนนจริง

3) ด้านการจัดการระบบข้ามพรมแดนเพื่อการท่องเที่ยว จากการศึกษาการจัดการระบบข้ามพรมแดนเชียงรายประเทศไทย โดยแบ่งเป็น 2 พื้นที่ คือ ด้านพรมแดนไทย-ลาว ที่อำเภอเชียงของ และด้านพรมแดนไทย-เมียนมา ที่อำเภอแม่สาย ระบบการข้ามพรมแดนทั้ง 2 แห่งเป็นพรมแดนทางบก มีบริบทพื้นที่ที่แตกต่างกันไป (1) ด้านพรมแดนไทย-ลาว เชียงของ เป็นด้านพรมแดนทางบกที่เป็นเส้นทางเชื่อมต่อแขวงบ่อแก้ว และแขวงหลวงน้ำทา สปป.ลาว และเชื่อมต่อไปยังมณฑลยูนนาน ประเทศจีน ที่ด่านบ่อเต็นและบ่อหาน หรือ เรียกว่า เส้นทาง R3A ซึ่งด้านพรมแดนนี้ได้มีการสร้างสะพานมิตรภาพไทย-ลาวแห่งที่ 4 และเปิดใช้อย่างเป็นทางการในปี 2556 มีการสัญจรได้สะดวกมากยิ่งขึ้น ถนนเส้นนี้จึงถูกใช้เป็นเส้นทางหลักในการขนส่งสินค้าระหว่างประเทศไทยและประเทศจีน และ การท่องเที่ยวด้วยเช่นกัน เส้นทางนี้จึงเป็นเส้นทางหลักที่นักท่องเที่ยวชาวจีนใช้เดินทางท่องเที่ยวเข้าสู่ประเทศไทย ในการเข้าพรมแดนของนักท่องเที่ยวชาวจีนนั้นมีความสะดวกมาก กระบวนการข้ามพรมแดนเข้าของประเทศไทย แต่อย่างไรก็ตามเพื่อเป็นการจัดระบบการข้ามพรมแดนเพื่อการท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น ควรมีการศึกษาข้อตกลงร่วมกันระหว่างประเทศให้มีความรัดกุมมากขึ้น โดยเฉพาะค่าธรรมเนียมและกระบวนการข้ามพรมแดนทั้งคนและยานพาหนะ เพื่อให้มี

ความเท่าเทียมกันในการเดินทางข้ามพรมแดนระหว่างประเทศ และป้องกันการขึ้นลงของค่าธรรมเนียมที่ไม่สามารถคาดการณ์ได้ และควรมีหน่วยงานที่ดูแลเรื่องการข้ามพรมแดนที่สามารถควบคุมและดำเนินการได้อย่างทันท่วงที ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมให้มีการท่องเที่ยวข้ามพรมแดนมากขึ้น (2) ด้านพรมแดนไทย-เมียนมา แม้สายเป็นด้านพรมแดนทางบกที่เป็นเส้นทางเชื่อมต่อเมืองท่าหลัก รัฐฉาน และทางกายภาพสามารถเชื่อมต่อไปยังมณฑลยูนนาน ประเทศจีน ที่ด้านเมืองลาซึ่งเป็นเขตปกครองตนเองพิเศษที่ 4 โดยเส้นทางนี้ เรียกว่า เส้นทาง R3B แต่อย่างไรก็ตามในทางปฏิบัติแล้วนักท่องเที่ยวไม่สามารถเดินทางข้ามพรมแดนจุดนี้ได้ ดังนั้นในด้านพรมแดนระหว่างเมียนมาและจีนนั้นอนุญาตให้เฉพาะคนท้องถิ่นเดินทางข้ามพรมแดนได้เท่านั้น นอกจากนี้การเดินทางข้ามพรมแดนของชาวเมียนมามีข้อจำกัดสูงทำให้เดินทางท่องเที่ยวไม่สะดวก หากมีการทบทวนข้อจำกัดและกฎระเบียบในการเข้าออกประเทศอาจจะนำมาซึ่งการส่งเสริมการท่องเที่ยวข้ามพรมแดนให้ดีขึ้นได้

Research Title	Tourism Destination Management Approach to Support Cultural Diversity for Tranboundary Tourism Promotion on R3A and R3B Routes Responding to ASEAN Community
Researcher	1. Lecturer Athitaya Pathan 2. Lecturer Pattaramook Pongsata
Organization	School of Management, Mae Fah Luang University

Abstract

Chiang Rai is rich in tourism resources in terms of natural attractions and antiquities, evidence of its past civilization. It is also home to various ethnic groups who follow fascinating ways of life. Chiang Rai is also a tourism gateway into Myanmar, Laos P.D.R. and Southern China. The newly proposed fourth Thai-Lao Friendship Bridge, to be built across the Mekong River in Chiang Rai soon, has increased trade and travel in the Greater Mekong Subregion (GMS). Route R3A facilitate transport among countries in the Greater Mekong Subregion, supporting economic integration at the macro level, including tourism and cultural exchanges. It presents opportunities for Thailand to draw more tourists from southern China. To grab these opportunities, transboundary tourist demand and perceived impact research is needed. This research is to study transboundary tourism situation in R3A and R3B roads connecting Thailand, Myanmar, Laos, and Southern China, and diversity of tourist behaviors in terms of demand and perceived impacts. It aims to propose Tourism Destination Management Approach to Support Cultural Diversity for Transboundary Tourism Promotion on R3A and R3B Routes Responding to ASEAN Community.

The study has analyzed its content; there are 3 tourism destination management approaches to Support Cultural Diversity for Transboundary Tourism Promotion on R3A and R3B Routes Responding to ASEAN Community. First, product and service development approach for transboundary tourism on R3A and R3B routes, it should focus on cultural and natural resources to offer new cultural experience, personal development, and exotic exploration. Beauty of nature, heritage and historic sites, and climate are motivational pull factors for Thai tourists, while Chinese tourists prefer art, cultural and natural resources for leisure purpose. Chinese tourists also like to taste local food and experience outdoor

activity. For the other nationality tourists, they like to experience local lifestyle, and learn different cultures. All of these tourists including Thai and Chinese prefer to stay at hotel, and cleanness is the major factor in decision making. Most of them travel by car and some use public transport. In term of information searching, they prefer to obtain information from friends and relative, travel agency, and online information. To promote tourism information to these groups, personal experience and online media are needed. Moreover, cleanness of toilet facilities is very important for Thai and other nationality tourists, while wireless internet connection is the most important for Chinese tourists. Lack of foreign language speaking personnel and tourist information center are problems during visit Chiang Rai. To improve the destination management, it should focus on developing language skills and providing enough information to tourist both offline and online.

Second, visitor management approach can be divided into 3 dimensions: irresponsible tourist guide, inefficient interpretation, and law enforcement. Tourist guides must be responsible to provide accurate information about what tourists should do or should not do while on vacation. In addition, they should encourage tourists to help preserve and maintain the tourism sites in the same condition and help to monitor tourists in case those tourists act inappropriately in the tourism attractions that are unique to the culture of Thailand. Related organization should control and promote a code of conduct guide. Ethics will be an anchor to the guide to do good things as a good role model. Apart from tourist guide, an interpretation plan should include non-personal interpretation: exhibits, signage and publications to assist tourists. Finally, the role of traffic law enforcement in the road safety should be reconsidered.

Last, border crossing system management approach is significant factor to promote transboundary tourism. There are two major borders: Chiang Khong border connecting to Laos (R3A) and Mae Sai border connecting to Myanmar (R3B). The first border, Chiang Kong, has recently established new friendship bridge which facilitates tourists to travel on R3A between Thailand and China. Nevertheless, the major constraint is inequality of rule and regulation which varies among countries. To encourage transboundary tourism, there should be specific organization to be more flexible to manage. The other border, Mae Sai, has different story. Since border between Myanmar and China do not allow foreigner cross border, and strict policy in Myanmar, there are a not many tourists crossing this border. Moreover, the research found that Myanmar tourists have demand to travel in Thailand, but they are strictly allowed to travel in limited distance. In order to promote transboundary tourism in this route, this policy must be also reconsidered.

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	(1)
บทสรุปผู้บริหาร	(2)
บทคัดย่อภาษาไทย	(15)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(18)
สารบัญ	(20)
สารบัญตาราง	(23)
สารบัญภาพ	(28)
สารบัญแผนภูมิ	(29)
บทที่	
1 บทนำ	1
1.1 ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
1.3 ขอบเขตของการวิจัย	3
1.4 นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย	4
1.5 กรอบการวิจัย	4
1.6 ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	5
2 แนวคิด ทฤษฎี และเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	6
ตอนที่ 1 แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	7
1.1 อุปสงค์การท่องเที่ยว	7
1.2 อุปทานการท่องเที่ยว	20
ตอนที่ 2 เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	31
2.1 เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมนักท่องเที่ยว	31
2.2 เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผลกระทบจากการท่องเที่ยว	34
2.3 เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการการท่องเที่ยว	35
ตอนที่ 3 กรอบแนวคิดในการวิจัย	38

สารบัญ(ต่อ)

บทที่	หน้า
3 การดำเนินการวิจัย	39
3.1 ข้อมูลและแหล่งข้อมูล	39
3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	39
3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	40
3.4 วิธีสร้างเครื่องมือ	41
3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล	41
3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล	45
3.7 การสรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	46
4 ผลการวิจัย	47
ตอนที่ 1 บริบทและสถานการณ์การท่องเที่ยวของการท่องเที่ยวพรมแดนบนเส้นทาง R3A และ R3B	48
1.1 การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย	48
1.2 ระบบสนับสนุนการท่องเที่ยวข้ามพรมแดน	59
1.3 สถิตินักท่องเที่ยวที่เดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดนบนเส้นทาง R3A และ R3B	72
1.4 ระบบสนับสนุนการท่องเที่ยวข้ามพรมแดนเพิ่มเติม	83
ตอนที่ 2 พฤติกรรมนักท่องเที่ยวทางด้านแรงจูงใจ ความต้องการสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยว และปัจจัยส่งผลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่เดินทางผ่านเส้นทาง R3A และ R3B ในพื้นที่หน้าด่านเชียงของ เชียงแสน และแม่สาย จังหวัดเชียงราย	87
2.1 พฤติกรรมนักท่องเที่ยวด้านแรงจูงใจและความต้องการสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยว	87
2.2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม	114
ตอนที่ 3 การรับรู้ผลกระทบ (Perceived Impacts) จากพฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรมต่อภาคการท่องเที่ยวบนเส้นทาง R3A และ R3B ในพื้นที่หน้าด่านจังหวัดเชียงราย	120
3.1 การรับรู้ต่อผลกระทบจากพฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่แตกต่างทางวัฒนธรรม	120
3.2 ความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวข้ามพรมแดนของจังหวัดเชียงราย	121
3.3 ปัญหาและอุปสรรคในการให้บริการนักท่องเที่ยวข้ามพรมแดน	121

สารบัญ(ต่อ)

	หน้า
3.4 ระดับการรับรู้ผลการกระทบตามรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าบ้านและ นักท่องเที่ยว (Doxey Irrdex Model)	122
3.5 การรับรู้ผลกระทบจากการท่องเที่ยวในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวบนเส้นทาง R3A และ R3B	124
5 สรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ	128
5.1 สรุปผลการวิจัย	128
5.2 ข้อเสนอแนะ	139
5.3 แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวและการบริหารจัดการการท่องเที่ยวข้าม พรมแดนที่สามารถรองรับความหลากหลายทางวัฒนธรรม	151
เอกสารอ้างอิง	153
ภาคผนวก	158

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
2.1 ระดับความรำคาญใจของเจ้าบ้านสามารถแสดงออกในรูปแบบของพฤติกรรมที่ไม่เป็นมิตรต่อนักท่องเที่ยว	31
4.1 สถิติการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงราย พ.ศ. 2555 - 2556	49
4.2 จำนวนหมู่บ้านที่มีสถานที่ท่องเที่ยว และจำนวนสถานที่ท่องเที่ยวจำแนกตามประเภทสถานที่ท่องเที่ยวและอำเภอ / กิ่งอำเภอ	50
4.3 ชื่อแหล่งท่องเที่ยวและหน่วยงานที่รับผิดชอบในอำเภอเชียงแสน อำเภอเชียงของ อำเภอแม่สาย และอำเภอเมืองเชียงราย	51
4.4 จำนวนสถานประกอบการด้านการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย	55
4.5 จำนวนของธุรกิจนำเที่ยวจำแนกตามประเภทตั้งแต่วันที่ 7 เมษายน 2551 ถึงวันที่ 31 สิงหาคม 2558	55
4.6 จำนวนผู้ที่ได้รับใบอนุญาตเป็นมัคคุเทศก์ในภาพรวมตั้งแต่วันที่ 7 เมษายน 2551 ถึงวันที่ 31 สิงหาคม 2558	55
4.7 แนวทางการขอรับการตรวจลงตรา ณ ช่องทางอนุญาตของด่านตรวจคนเข้าเมือง และการได้รับยกเว้นการตรวจลงตรา (Visa Exemption) เพื่อเดินทางเข้าประเทศไทย	62
4.8 สถิตินักท่องเที่ยวที่เดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดนบนเส้นทาง R3A ปี พ.ศ. 2554 - 2558	73
4.9 สถิตินักท่องเที่ยวที่เดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดนบนเส้นทาง R3A ปี 2554 - 2558	74
4.10 สถิตินักท่องเที่ยวเดินทางข้ามพรมแดน เส้นทาง R3A ขาเข้ารายเดือน ปี 2554 - 2558	75
4.11 สถิตินักท่องเที่ยวเดินทางข้ามพรมแดน เส้นทาง R3A ขาออกรายเดือน ปี 2554 - 2558	76
4.12 สถิติรถนักท่องเที่ยวผ่านด่านศุลกากรเชียงของ (ขาเข้า)	77
4.13 สถิติรถนักท่องเที่ยวผ่านด่านศุลกากรเชียงของ (ขาออก)	77
4.14 แสดงสถิตินักท่องเที่ยวชาวจีน ที่เดินทางผ่านเส้นทาง R3A ปี 2557 - 2558	78
4.15 สถิตินักท่องเที่ยวข้ามแดนโดยใช้หนังสือผ่านแดนชั่วคราว ด่านตรวจคนเข้าเมือง อ.เชียงของ	78
4.16 สถิตินักท่องเที่ยวข้ามแดนโดยใช้หนังสือผ่านแดนชั่วคราว ด่านตรวจคนเข้าเมือง อ.เชียงแสน	79
4.17 สถิตินักท่องเที่ยวที่เดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดนบนเส้นทาง R3B ปี 2554 - 2558	80

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
4.18 สถิตินักท่องเที่ยวเดินทางข้ามพรมแดน เส้นทาง R3B ขาเข้ารายเดือน ปี 2554 – 2558	81
4.19 สถิตินักท่องเที่ยวเดินทางข้ามพรมแดน เส้นทาง R3B ขาออกรายเดือน ปี 2554 - 2558	82
4.20 สถิตินักท่องเที่ยวข้ามแดนโดยใช้หนังสือผ่านแดนชั่วคราว ด้านตรวจคนเข้าเมือง อ.แม่สาย	83
4.21 แสดงเพศของนักท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่เดินทางผ่าน เส้นทางเส้นทาง R3A และ R3B ในพื้นที่หน้าด่านอำเภอเชียงของ อำเภอเชียง แสน และ อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย	87
4.22 ตารางแสดงอายุของนักท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่เดิน ทางผ่านเส้นทางเส้นทาง R3A และ R3B ในพื้นที่หน้าด่าน อำเภอเชียงของ อำเภอเชียงแสน และอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย	88
4.23 แสดงอาชีพของนักท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่เดินทางผ่าน เส้นทางเส้นทาง R3A และ R3B ในพื้นที่หน้าด่านอำเภอเชียงของ อำเภอเชียง แสน และอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย	89
4.24 แสดงระดับการศึกษาของนักท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่เดิน ทางผ่านเส้นทางเส้นทาง R3A และ R3B ในพื้นที่หน้าด่านอำเภอเชียงของ อำเภอเชียงแสน และอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย	90
4.25 แสดงสัญชาติของนักท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่เดิน ทางผ่านเส้นทางเส้นทาง R3A และ R3B ในพื้นที่หน้าด่านอำเภอเชียงของ อำเภอเชียงแสน และอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย	91
4.26 แสดงสัญชาติของนักท่องเที่ยวชาติอื่น ๆ ที่เดินทางผ่านเส้นทางเส้นทาง R3A และ R3B ในพื้นที่หน้าด่านอำเภอเชียงของ อำเภอเชียงแสน และอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย	91
4.27 แสดงเมือง/ประเทศของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางผ่านเส้นทางเส้นทาง R3A และ R3B ในพื้นที่หน้าด่านอำเภอเชียงของ อำเภอเชียงแสน และอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย	93
4.28 ตารางแสดงเมือง/ประเทศของนักท่องเที่ยวชาวจีนที่เดินทางผ่านเส้นทาง เส้นทาง R3A และ R3B ในพื้นที่หน้าด่านอำเภอเชียงของ อำเภอเชียงแสน และ อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย	94
4.29 แสดงเมือง/ประเทศของนักท่องเที่ยวชาติอื่นๆ ที่เดินทางผ่านเส้นทางเส้นทาง R3A และ R3B ในพื้นที่หน้าด่านอำเภอเชียงของ อำเภอเชียงแสน และอำเภอ แม่สาย จังหวัดเชียงราย	94

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
4.30 แสดงวัตถุประสงค์ในการเดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดนของนักท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่เดินทางผ่านเส้นทางเส้นทาง R3A และ R3B ในพื้นที่หน้าด่านอำเภอเชียงของ อำเภอเชียงแสน และอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย	96
4.31 แสดงสินค้าทางการท่องเที่ยวที่สนใจมากที่สุดในการเดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดนของนักท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่เดินทางผ่านเส้นทางเส้นทาง R3A และ R3B ในพื้นที่หน้าด่านอำเภอเชียงของ อำเภอเชียงแสน และอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย	97
4.32 แสดงรูปแบบการเดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดน (การขนส่ง) ของนักท่องเที่ยวต่างวัฒนธรรมที่เดินทางผ่านเส้นทางเส้นทาง R3A และ R3B ในพื้นที่หน้าด่านอำเภอเชียงของ อำเภอเชียงแสน และอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย	98
4.33 แสดงรูปแบบการเดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดน(ผู้ร่วมเดินทาง) ของนักท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่เดินทางผ่านเส้นทางเส้นทาง R3A และ R3B ในพื้นที่หน้าด่านอำเภอเชียงของ อำเภอเชียงแสน และอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย	99
4.34 แสดงระยะเวลาการท่องเที่ยวข้ามพรมแดนของนักท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่เดินทางผ่านเส้นทางเส้นทาง R3A และ R3B ในพื้นที่หน้าด่านอำเภอเชียงของ อำเภอเชียงแสน และอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย	100
4.35 แสดงระยะเวลาที่พักที่ จ.เชียงรายของนักท่องเที่ยวชาวไทยชาวจีนและนักท่องเที่ยวประเทศอื่น ๆ ที่เดินทางผ่านเส้นทาง R3A และ R3B ในพื้นที่หน้าด่านอำเภอเชียงของ อำเภอเชียงแสน และอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย	102
4.36 แสดงประเภทที่พักที่นักท่องเที่ยวต่างวัฒนธรรมเลือกใช้บริการในการเดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดนทางผ่านเส้นทางเส้นทาง R3A และ R3B ในพื้นที่หน้าด่านอำเภอเชียงของ อำเภอเชียงแสน และอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย	103
4.37 แสดงปัจจัยในการเลือกที่พักของนักท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่เดินทางผ่านเส้นทางเส้นทาง R3A และ R3B ในพื้นที่หน้าด่านอำเภอเชียงของ อำเภอเชียงแสน และอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย	104
4.38 แสดงช่องทางการรับข้อมูลเพื่อวางแผนการเดินทางของนักท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่เดินทางผ่านเส้นทางเส้นทาง R3A และ R3B ในพื้นที่หน้าด่านอำเภอเชียงของ อำเภอเชียงแสน และอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย	106

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
4.39	ระยะเวลาการวางแผนก่อนการเดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดนของนักท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่เดินทางผ่านเส้นทางเส้นทาง R3A และ R3B ในพื้นที่หน้าด่านอำเภอเชียงของ อำเภอเชียงแสน และอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย
4.40	การจัดการการเดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดนของนักท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่เดินทางผ่านเส้นทางเส้นทาง R3A และ R3B ในพื้นที่หน้าด่านอำเภอเชียงของ อำเภอเชียงแสน และอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย
4.41	งบประมาณการเดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดนของนักท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่เดินทางผ่านเส้นทางเส้นทาง R3A และ R3B ในพื้นที่หน้าด่านอำเภอเชียงของ อำเภอเชียงแสน และอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย
4.42	แสดงรูปแบบการบริการที่สำคัญและจำเป็นต่อการเดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดนของนักท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่เดินทางผ่านเส้นทางเส้นทาง R3A และ R3B ในพื้นที่หน้าด่านอำเภอเชียงของ อำเภอเชียงแสน และอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย
4.43	แสดงปัญหาที่พบบ่อยระหว่างการข้ามพรมแดนของนักท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่เดินทางผ่านเส้นทางเส้นทาง R3A และ R3B ในพื้นที่หน้าด่านอำเภอเชียงของ อำเภอเชียงแสน และอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย
4.44	แสดงปัญหาที่พบบ่อยระหว่างการเดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดนในจังหวัดเชียงรายของนักท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่เดินทางผ่านเส้นทางเส้นทาง R3A และ R3B ในพื้นที่หน้าด่านเชียงของ เชียงแสน และแม่สาย จังหวัดเชียงราย
4.45	แสดงปัจจัยผลที่ส่งผลต่อการเดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดนประเทศไทยของนักท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่เดินทางผ่านเส้นทางเส้นทาง R3A และ R3B ในพื้นที่หน้าด่านเชียงของ เชียงแสน และแม่สาย จังหวัดเชียงราย
4.46	แสดงปัจจัยจุดที่ส่งผลต่อการเดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดนประเทศไทยของนักท่องเที่ยวต่างวัฒนธรรมที่เดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดนทางผ่านเส้นทางเส้นทาง R3A และ R3B ในพื้นที่หน้าด่านเชียงของ เชียงแสน และแม่สาย จังหวัดเชียงราย

สารบัญตาราง (ต่อ)

หน้า

ตารางที่

4.47	แสดงค่าเฉลี่ยรวมของปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดนของนักท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่เดินทางผ่านเส้นทาง R3A และ R3B ในพื้นที่หน้าด่านเชียงของ เชียงแสน และแม่สาย จังหวัดเชียงราย แสดงให้เห็นว่าปัจจัยชุดเป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการเดินทางของนักท่องเที่ยวมากกว่าปัจจัยหลัก	119
4.48	ระดับการรับรู้ผลการกระทบตามรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าบ้านและนักท่องเที่ยว	122
5.1	เปรียบเทียบพฤติกรรมนักท่องเที่ยว	134

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
2.1	แสดงระบบจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยว	21
2.2	แสดงวงจรชีวิตจุดหมายปลายทางท่องเที่ยว	23
4.1	รูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย	58
4.2	หนังสือผ่านแดน	60
4.3	จุดพรมแดน จังหวัดเชียงรายติดต่อประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพ และประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว)	63
4.4	เครื่องหมายการใช้รถและใบอนุญาตขับขี่ในราชอาณาจักรไทย	66
4.5	ตัวอย่างหนังสืออนุญาตระหว่างประเทศ	69

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่	หน้า
1.1 กรอบการวิจัย	5
2.1 แผนผังแสดงกิจกรรมของการตลาด	9
2.2 แผนผังเปรียบเทียบแนวคิดการขายกับแนวคิดการตลาด	10
2.3 แผนผังแสดงกระบวนการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าทางการท่องเที่ยว	14
2.4 พฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม	18
2.5 กลไกการขับเคลื่อนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว	26
2.6 กรอบแนวคิดในการวิจัย	38
4.1 แผนผังกระบวนการเดินทางข้ามพรมแดนเข้าราชอาณาจักรไทย สำหรับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ	66
4.2 แผนผังกระบวนการเดินทางข้ามพรมแดน (เชียงของ - ห้วยทราย) เข้า สปป. ลาว สำหรับนักท่องเที่ยวชาวไทย	68
4.3 แผนผังกระบวนการนำรถยนต์เดินทางท่องเที่ยวในประเทศลาว	69
4.4 แผนผังกระบวนการเดินทางข้ามพรมแดนเข้าประเทศจีนสำหรับนักท่องเที่ยว ชาวไทย	70
4.5 แผนผัง กระบวนการเดินทางข้ามพรมแดน (แม่สาย - ท่าขี้เหล็ก) เข้าประเทศเมียนมาสำหรับนักท่องเที่ยวชาวไทย	72
4.6 แสดงแนวโน้มการเดินทางข้ามพรมแดนเส้นทาง R3A ตั้งแต่ปี 2554 - 2558	74
4.7 แสดงแนวโน้มของการเดินทางข้ามพรมแดนขาเข้าของนักท่องเที่ยวบนเส้นทาง R3A	75
4.8 แนวโน้มของการเดินทางข้ามพรมแดนขาออกของนักท่องเที่ยวบนเส้นทาง R3A	76
4.9 แสดงแนวโน้มการเดินทางข้ามพรมแดนเส้นทาง R3B ตั้งแต่ปี 2554 - 2558	80
4.10 แนวโน้มของการเดินทางข้ามพรมแดนขาเข้าของนักท่องเที่ยวบนเส้นทาง R3B	81
4.11 แนวโน้มของการเดินทางข้ามพรมแดนขาออกของนักท่องเที่ยวบนเส้นทาง R3B	82

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญ และที่มาของปัญหา

การก้าวเข้าสู่ประชาคมอาเซียน (ASEAN Community) อย่างเป็นทางการในปี พ.ศ. 2558 โดยให้ความสำคัญต่อการพัฒนา ส่งเสริมขีดความสามารถในการแข่งขัน มีกฎเกณฑ์กติกาที่ชัดเจน และมีประชาชนเป็นศูนย์กลาง" ทั้งนี้ เพื่อเป็นประชาคมที่มีความแข็งแกร่ง สามารถสร้างโอกาสและรับมือสิ่งท้าทายทั้งด้านการเมือง ความมั่นคง เศรษฐกิจ และภัยคุกคามรูปแบบใหม่ เพิ่มอำนาจต่อรองและขีดความสามารถการแข่งขันของอาเซียนในเวทีระหว่างประเทศทุกด้าน โดยให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดี สามารถประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจได้สะดวกมากขึ้น และประชาชนในอาเซียนมีความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน นอกจากนี้ ยังมีการเสริมสร้างความเชื่อมโยงระหว่างกันภายในอาเซียน ใน 3 มิติ คือ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ด้านกฎระเบียบ และความเชื่อมโยงระหว่างประชาชน ประชาคมอาเซียน ประกอบด้วย 3 เสาหลัก (Pillar) คือ 1) ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน 2) ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และ 3) ประชาคมสังคมวัฒนธรรมอาเซียน ซึ่งทั้งภาครัฐและภาคเอกชน และประชาชนของประเทศอาเซียนจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมทั้ง 3 เสาหลัก ดังนั้นกลุ่มประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ 10 ประเทศ ได้เร่งพัฒนาปัจจัยด้านกฎระเบียบ มาตรการโครงสร้างพื้นฐาน สิ่งอำนวยความสะดวกที่เอื้อต่อการท่องเที่ยว การค้า และการลงทุนเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงที่สร้างโอกาส และความท้าทายให้กับแต่ละประเทศ โดยเฉพาะในการเดินทางข้ามพรมแดนหรืออาณาเขตที่ได้รับการสมมติขึ้นเพื่อความสะดวกในการปกครอง (วสิษฐ เดชกุญชร, 2551) จากประเทศหนึ่งไปยังอีกประเทศหนึ่ง อย่างไรก็ตาม ในทางกายภาพ ยังคงมีกฎเกณฑ์ข้อตกลงและกฎหมายระหว่างประเทศเป็นเครื่องกีดขวางอยู่

อีกทั้ง ในปัจจุบันความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีการสื่อสารและสารสนเทศ ที่ทำให้ทั่วโลกสามารถติดต่อสื่อสาร ดำเนินการได้อย่างรวดเร็ว (รสสุคนธ์ มกรมณี, 2555) โดยเฉพาะด้านการท่องเที่ยวที่มีความชัดเจนในการกำหนดยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวอาเซียน คือการมุ่งเน้นการส่งเสริมให้เกิดความเชื่อมโยงด้านการเดินทางท่องเที่ยวในภูมิภาค เพื่อให้เกิดการคมนาคมระหว่างประเทศในภูมิภาคอาเซียนที่สะดวกขึ้น จะเห็นได้ว่าการท่องเที่ยวข้ามพรมแดนมีแนวโน้มและโอกาสที่จะขยายตัวเพิ่มมากขึ้น ดังนั้นเพื่อเป็นการสนองยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวอาเซียนข้อที่ 3 นี้ ประเทศไทยจึงควรมีการส่งเสริมการท่องเที่ยวข้ามพรมแดนเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน และควรมีการเตรียมความพร้อมในด้านการบริหารจัดการนักท่องเที่ยวที่มาจากหลากหลายภูมิภาคและหลากหลายวัฒนธรรม

จากรายงานสถานการณ์การท่องเที่ยวประจำปี 2557 (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2557) มีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้าประเทศไทยจำนวน 2,841,333 คน นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เดินทางมาประเทศไทยทางอากาศมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 82.24 และมีแนวโน้มในการขยายตัวมากขึ้น รองลงมาคือทางบก คิดเป็นร้อยละ

ละ 14.4 แต่อย่างไรก็ตามการคมนาคมข้ามพรมแดนทางบกมีแนวโน้มในการหดตัวลง ร้อยละ 2.71 ในปีที่ผ่านมา จากสถิตินักท่องเที่ยวทางด่านเชียงของแสดงจำนวนนักท่องเที่ยวเดินทางเข้าประเทศไทยในปี 2555 – 2557 จำนวน 60,806 74,509 และ 77,776 ตามลำดับ ทั้งนี้ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเดินทาง ได้แก่ การเปิดสะพานมิตรภาพไทยลาวแห่งที่ 4 ที่อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงรายในปี 2556 การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อออนไลน์ ความคล่องตัวสูงในการใช้บริการทางการเงินในไทย และการเปิดใช้การตรวจลงตราเดี่ยว (Single Visa) ระหว่างไทยและกัมพูชา เป็นต้น (ก้องภพ ภูสุวรรณ, 2557) จำนวนนักท่องเที่ยวที่เพิ่มปริมาณมากขึ้นอย่างเด่นชัดทุกปีได้นักท่องเที่ยวชาวจีนซึ่งเดินทางมาท่องเที่ยวในประเทศไทยในปี พ.ศ. 2555 จำนวน 2,786,860 คน และเพิ่มขึ้นในปี พ.ศ. 2556 เป็น 4,637,335 คน ส่วนปี พ.ศ. 2557 มีนักท่องเที่ยวชาวจีนเดินทางมาท่องเที่ยวในประเทศไทยจำนวน 2,670,858 คน โดยมีนักท่องเที่ยวชาวจีนจำนวน 22,238 คน จากจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติ 56,112 คน เดินทางผ่านด่านเชียงของ และนักท่องเที่ยวชาวจีนจำนวน 6,998 คน จากจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติ 23,179 คน เดินทางผ่านด่านเชียงแสน และมีนักท่องเที่ยวจากประเทศลาวมากที่สุดเป็นอันดับสามซึ่งมีการขยายตัวเพิ่มขึ้น (กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2557)

ในขณะที่ จังหวัดเชียงรายมีความผสมผสานในด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม วิถีชีวิต ธรรมชาติ และความเป็นเมืองชายแดนที่มีพรมแดนติดต่อกับ 2 ประเทศ ได้แก่ สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา และสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว อีกทั้ง สามารถเดินทางไปสาธารณรัฐประชาชนจีนผ่านเส้นทางอาร์สาม (R3) ที่จำแนกเป็นอาร์สามเอ (R3A: ไทย-ลาว-จีน) และอาร์สามบี (R3B: ไทย-พม่า-จีน) ด้วยความสะดวกในการเดินทางดังกล่าวทำให้จำนวนนักท่องเที่ยว เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องและมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวชาวจีนที่นิยมการเดินทางท่องเที่ยวทางรถยนต์แบบคาราวานเพิ่มขึ้น เห็นได้จากในปี 2556 ที่มีการคาราวานรถยนต์ของนักท่องเที่ยวชาวจีนจำนวน 200 คัน ใช้เส้นทางอาร์สามเอเดินทางจากจีนไปนครเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และเดินทางต่อมายังประเทศไทย (ASTV ผู้จัดการออนไลน์, 2556) การคาราวานรถยนต์ของนักท่องเที่ยวและผู้ประกอบการชาวจีนจากนครคุนหมิง จำนวน 80 คัน ที่เดินทางมาสำรวจเส้นทางท่องเที่ยว 3 ประเทศ จีน ลาว และไทย ผ่านเส้นทางอาร์สามเอ รองรับประชาคมอาเซียน (เดลินิวส์, 2556) และการคาราวานรถยนต์ของนักท่องเที่ยวจีน กลุ่มที่มีกำลังซื้อสูงจาก 2 มณฑล ได้แก่ มณฑลเสฉวนและมณฑลยูนนาน 46 คัน ที่เดินทางท่องเที่ยวไทยผ่านเส้นทางอาร์สามเอข้ามสะพานมิตรภาพไทย – ลาว แห่งที่ 4 ณ อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2556)

จากการเพิ่มขึ้นของนักท่องเที่ยวดังกล่าวทำให้เกิดการสร้างรายได้โดยรวมของธุรกิจปรับตัวเพิ่มขึ้น และมีรายรับอย่างสม่ำเสมอ ขณะเดียวกัน ความแตกต่างทางวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยว รวมทั้งพฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวแต่ละกลุ่มมีความแตกต่างกัน ได้ส่งผลกระทบทางสังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม ต่อ ชุมชนท้องถิ่นในแหล่งท่องเที่ยว นักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการและภาคการท่องเที่ยวอื่นๆ เช่น มลภาวะทางเสียง ความสะอาด การสื่อสารข้ามวัฒนธรรม และพฤติกรรมอื่นๆ ที่ไม่พึงประสงค์ เป็นต้น (กองวิจัยการตลาด ททท., 2556) ดังนั้นเพื่อป้องกันผลกระทบที่ไม่พึงประสงค์จากการท่องเที่ยว และส่งเสริมศักยภาพความสามารถในการแข่งขันได้ในระดับภูมิภาค ประเทศไทยควรมียุทธศาสตร์ในการจัดการการท่องเที่ยวข้ามพรมแดนอย่างยั่งยืนและเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะการศึกษาอุปสงค์การท่องเที่ยว จากสาระสำคัญที่ได้ทำการศึกษาข้อมูลข้างต้นจะเห็นได้ว่า การท่องเที่ยวข้ามพรมแดนมีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาจากหลากหลายภูมิภาคต่างวัฒนธรรม มีความต้องการหลากหลายรูปแบบ ดังนั้น เพื่อให้ได้ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวข้ามพรมแดนอย่างเป็นรูปธรรม จึงมีการศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่ครอบคลุมแรงจูงใจ ความต้องการสินค้าและบริการ ความพึงพอใจ และปัจจัยส่งผลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยว เพื่อจะได้ข้อมูลเพื่อนำมารวบรวม

ในการกำหนดแนวทางการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถรองรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมสำหรับการท่องเที่ยวข้ามพรมแดน

นอกจากนี้ ความหลากหลายทางวัฒนธรรมอาจส่งผลได้หลายรูปแบบ หากผู้บริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นนั้นๆ และขาดประสิทธิภาพซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อทั้งชุมชน สังคม วัฒนธรรม และ สิ่งแวดล้อมได้ ดังนั้นเพื่อเป็นการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่ยั่งยืน และตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีวัฒนธรรมที่หลากหลายสำหรับการท่องเที่ยวข้ามพรมแดน จึงจำเป็นต้องมีการศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่หลากหลาย และควรมีการบริหารจัดการให้เหมาะสมบริบทพื้นที่ประกอบกับการศึกษาผลกระทบที่รับรู้ได้จากพฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายวัฒนธรรมต่อภาคการท่องเที่ยวข้ามพรมแดนที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นการกำหนดแนวทางการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถรองรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวข้ามพรมแดนได้ และเพื่อเป็นการสนับสนุนและส่งเสริมการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนของประเทศไทย

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การศึกษาเรื่อง การศึกษาแนวทางการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถรองรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวข้ามพรมแดนบนเส้นทาง R3A และ R3B เพื่อรองรับประชาคมอาเซียนครอบคลุมประเด็นดังนี้

1.2.1 ศึกษาบริบทและสถานการณ์การท่องเที่ยวของการท่องเที่ยวพรมแดนบนเส้นทาง R3A และ R3B

1.2.2 ศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยวทางด้านแรงจูงใจ ความต้องการสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยวและปัจจัยส่งผลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่เดินทางผ่านเส้นทาง R3A และ R3B ในพื้นที่หน้าด่านจังหวัดเชียงราย

1.2.3 ศึกษาการรับรู้ผลกระทบ (Perceived Impacts) ของพฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรมต่อภาคการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องบนเส้นทาง R3A และ R3B ในพื้นที่หน้าด่านจังหวัดเชียงราย

1.2.4 กำหนดแนวทางการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถรองรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวข้ามพรมแดนบนเส้นทาง R3A และ R3B เพื่อรองรับประชาคมอาเซียน

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตของการวิจัยจำแนกเป็น 3 ประเด็น ได้แก่ ขอบเขตด้านพื้นที่ ขอบเขตด้านเนื้อหา และขอบเขตด้านประชากร มีรายละเอียดดังนี้

1.3.1 ขอบเขตด้านพื้นที่ การวิจัยในครั้งนี้ได้กำหนดพื้นที่ศึกษา คือเส้นทาง R3A โดยเริ่มต้นจากจังหวัดเชียงราย ผ่าน อำเภอเชียงของ (ประเทศไทย)-แขวงบ่อแก้ว-หลวงน้ำทา (สปป.ลาว)-สิบสองปันนา-เชียงรุ่ง-คุนหมิง (มณฑลยูนนาน ประเทศจีน) และเส้นทาง R3B โดยเริ่มต้นจากจังหวัดเชียงราย ผ่าน อำเภอแม่สาย (ประเทศไทย)-ท่าขี้เหล็ก-เชียงตุง-ตองยี อินเล (ประเทศเมียนมา)

1.3.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา การวิจัยนี้ศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยวทางด้านแรงจูงใจ ความต้องการสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยว และปัจจัยส่งผลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวรวมถึงการรับรู้ผลกระทบ

จากวัฒนธรรมที่แตกต่างและหลากหลาย เพื่อนำมาสู่การกำหนดแนวทางการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถรองรับวัฒนธรรมที่หลากหลายที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวข้ามพรมแดน

1.3.2 ขอบเขตด้านประชากรการวิจัยนี้การศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่หลากหลายจากทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ ที่เดินทางข้ามพรมแดนมาท่องเที่ยวผ่านเส้นทาง R3A และ R3B นอกจากนี้ยังรวมถึงผู้ที่เกี่ยวข้องในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงรายเจ้าหน้าที่การท่องเที่ยวของรัฐธุรกิจที่เกี่ยวข้อง ทั้ง 5 คือ ธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ ธุรกิจคมนาคม ธุรกิจอาหารและเครื่องดื่ม ธุรกิจที่พัก ธุรกิจสินค้าและของที่ระลึก อีกทั้งยังรวมถึงชุมชนที่มีส่วนได้ส่วนเสียในบริเวณที่นักท่องเที่ยวเข้าไป

1.4 นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว หมายถึง กระบวนการในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว ที่มีรูปแบบการดำเนินการที่เหมาะสมภายใต้สภาพแวดล้อมของพื้นที่นั้นๆ มีกระบวนการดำเนินงานที่มีเป้าหมาย และมีความสอดคล้องกันเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นกระบวนการสร้างความสมดุลระหว่างการใช้อยู่อาศัยทางธุรกิจ ในการจัดสร้างพัฒนา และปรับปรุง ไปพร้อมกับการอนุรักษ์ทรัพยากรของแหล่งท่องเที่ยว

ความหลากหลายทางวัฒนธรรม หมายถึง ความแตกต่างในบริบททางวัฒนธรรม โดยในแต่ละสังคมมีความเป็นวัฒนธรรมของตนเองที่เกิดจากลักษณะทางภูมิศาสตร์ ความเชื่อและค่านิยม เป็นต้น วัฒนธรรมที่แตกต่างกันหลากหลายเป็นสิ่งที่สะท้อนพฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่มีหลากหลายและแตกต่างกัน

การรับรู้ผลกระทบ (Perceived Impacts) หมายถึง ผลกระทบที่ได้รับโดยวัดจากความคิดเห็นของผู้ที่ได้รับผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อม ใน 3 มิติ ได้แก่ มิติด้านสังคมและวัฒนธรรม มิติด้านเศรษฐกิจ และมิติด้านสิ่งแวดล้อม

ภาคการท่องเที่ยว หมายถึง ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว โดยในที่นี้คือหน่วยงานภาครัฐที่มีบทบาทเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เช่น กรมการท่องเที่ยว ตำรวจท่องเที่ยว สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง กรมทางหลวง เป็นต้น ภาคเอกชน เช่น สมาคมธุรกิจการท่องเที่ยว ธุรกิจที่พัก ร้านอาหาร บริษัททัวร์ ร้านขายของที่ระลึก และผู้ประกอบการแหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น ภาคชุมชน และ สื่อที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

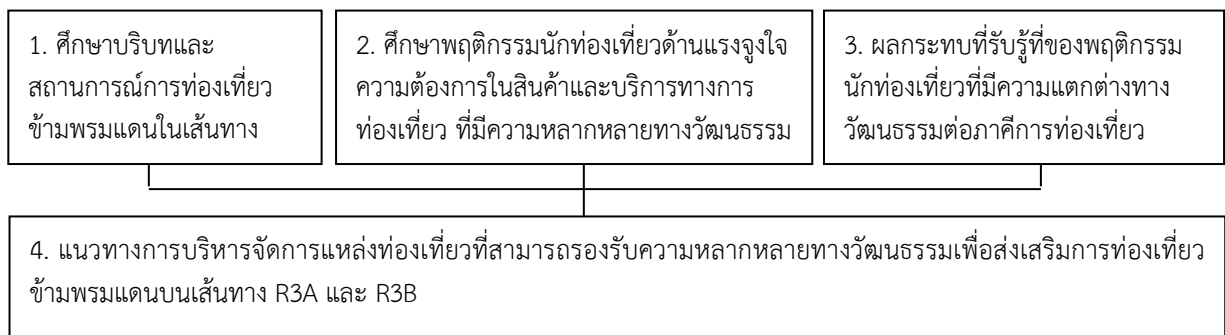
การท่องเที่ยวข้ามพรมแดน คือ การเดินทางท่องเที่ยวที่มีการข้ามพรมแดนทางบก ผ่านการตรวจคนเข้าเมืองระหว่างประเทศที่มีพรมแดนติดกัน ในที่นี้คือการท่องเที่ยวข้ามพรมแดนในเส้นทาง R3A และ R3B ซึ่งเป็นการข้ามพรมแดนระหว่างประเทศไทย สปป. ลาว ไปยังมณฑลยูนนานประเทศจีน ในเส้นทาง R3A และประเทศไทยกับประเทศเมียนมา ในเส้นทาง R3B

1.5 กรอบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้จึงกำหนดกรอบแนวคิดโครงการการวิจัยดังนี้ โดยในระยะแรกเป็นการศึกษาบริบทและสถานการณ์ของการท่องเที่ยวข้ามพรมแดนบนเส้นทาง R3A และ R3B และศึกษาพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม โดยจะศึกษาแรงจูงใจ ลักษณะความต้องการสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยว ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจในการเดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดนตามลักษณะความแตกต่างของมิติทางวัฒนธรรมดังกล่าวข้างต้น นอกจากนี้ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจนั้นแบ่งเป็น 2 รูปแบบคือ ปัจจัยหลัก

และปัจจัยดึงดูด และในขณะเดียวกันศึกษาพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่อาจจะส่งต่อการรับรู้ผลกระทบจากพฤติกรรมนักท่องเที่ยวต่อภาคการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวข้ามพรมแดนบนเส้นทาง R3A และ R3B ซึ่งการรับรู้ผลกระทบจะกำหนดการศึกษาภายใต้ขีดความสามารถในการรองรับ กอปรกับแนวคิดการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

และในระยะต่อมาคือ เป็นการวิเคราะห์เนื้อหาและข้อมูลเชิงสถิติเพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาที่สามารถตอบสนองความต้องการที่หลากหลายของนักท่องเที่ยวบนเส้นทางนี้ได้ โดยจะนำแนวคิดของการจัดการผู้มาเยือนในการใช้ร่วมกันเพื่อตอบสนองความต้องการแก่กลุ่มนักท่องเที่ยวเป้าหมายได้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นและป้องกันผลกระทบจากนักท่องเที่ยว ซึ่งจะนำไปสู่การหาวิธีการจัดการบริหารความต้องการและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวข้ามพรมแดนในเส้นทาง R3A และ R3B เพื่อรองรับประชาคมอาเซียนอย่างยั่งยืนโดยในการศึกษาได้กำหนดกรอบการวิจัยดังแสดงได้ตามแผนภูมิที่ 1.1

แผนภูมิที่ 1.1 กรอบการวิจัย

1.6 ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

- 1.6.1 ทราบบริบทสถานการณ์การท่องเที่ยวข้ามพรมแดนเชิงเนื้อหา
- 1.6.2 ทราบบริบทและสถานการณ์การท่องเที่ยวข้ามพรมแดนบนเส้นทาง R3A และ R3B
- 1.6.3 ทราบพฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมทั้งมิติการตลาดและมิติการจัดการผลกระทบ
- 1.6.4 ได้แนวทางการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถรองรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวข้ามพรมแดนบนเส้นทาง R3A และ R3B เพื่อรองรับประชาคมอาเซียน
- 1.6.5 ได้แผนยุทธศาสตร์ด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถรองรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวข้ามพรมแดนบนเส้นทาง R3A และ R3B

ผลงานวิจัยครั้งนี้จักเป็นประโยชน์สำหรับผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ 1) หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน รวมถึงผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวข้ามพรมแดนและชุมชนในพื้นที่ สามารถนำผลการวิจัยเพื่อใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวจากหลากหลายวัฒนธรรม 2) สถาบันการศึกษาได้เป็นแนวทางในการศึกษาเพื่อพัฒนาและจัดการแหล่งท่องเที่ยวเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวข้ามพรมแดน และ 3) กลุ่มบุคคลทั่วไปที่สนใจการท่องเที่ยวข้ามพรมแดนและพฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่เดินทางข้ามพรมแดน

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎีและเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาแนวทางการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถรองรับความหลากหลายทางวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวข้ามพรมแดนบนเส้นทาง R3A และ R3B เพื่อรองรับประชาคมอาเซียน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริบทและสถานการณ์การท่องเที่ยวของการท่องเที่ยวข้ามพรมแดนบนเส้นทาง R3A และ R3B ศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยวทางด้านแรงจูงใจ ความต้องการสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยวและปัจจัยส่งผลกระทบต่อทัศนคติเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่เดินทางผ่านเส้นทาง R3A และ R3B ในพื้นที่หน้าด่านจังหวัดเชียงราย ศึกษาการรับรู้ผลกระทบ (Perceived impacts) จากพฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรมต่อภาคการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องบนเส้นทาง R3A และ R3B ในพื้นที่หน้าด่านจังหวัดเชียงราย และกำหนดแนวทางการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถรองรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวข้ามพรมแดนบนเส้นทาง R3A และ R3B เพื่อรองรับประชาคมอาเซียน โดยมีแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องดังนี้

ตอนที่ 1 แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1.1 อุปสงค์การท่องเที่ยว ประกอบด้วย แนวคิดทางการตลาด ส่วนประสมทางการตลาด การตัดสินใจซื้อสินค้าท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว และพฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม

1.2 อุปทานการท่องเที่ยว ประกอบด้วย แนวคิดระบบจุดหมายปลายทางท่องเที่ยว แนวคิดวงจรชีวิตของจุดหมายปลายทางท่องเที่ยว (The Destination Life Cycle) การจัดการแหล่งท่องเที่ยว การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวตามหลักทฤษฎี 7As การรับรู้ผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยว (Perceived Impacts) และรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าบ้านและนักท่องเที่ยว Doxey Irredex Model

ตอนที่ 2 เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

- 2.1 เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมนักท่องเที่ยว
- 2.2 เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผลกระทบจากการท่องเที่ยว
- 2.3 เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการการท่องเที่ยว

ตอนที่ 3 กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องข้างต้น นำเสนอรายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องจำแนกเป็นสาระสำคัญเกี่ยวกับ 1) อุปสงค์การท่องเที่ยว ประกอบด้วย แนวคิดทางการตลาด ส่วนประสมทางการตลาด การตัดสินใจซื้อสินค้าท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว และพฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม และ 2) อุปทานการท่องเที่ยว ประกอบด้วย แนวคิดระบบจุดหมายปลายทางท่องเที่ยว แนวคิดวงจรชีวิตของจุดหมายปลายทางท่องเที่ยว (The Destination Life Cycle) การจัดการแหล่งท่องเที่ยว การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวตามหลักทฤษฎี 7As การรับรู้ผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยว (Perceived Impacts) และรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าบ้านและนักท่องเที่ยว Doxey Irredex Model มีรายละเอียดดังนี้

1.1 อุปสงค์การท่องเที่ยว

อุปสงค์การท่องเที่ยว คือ ความต้องการของนักท่องเที่ยวในการเดินทางไปซื้อสินค้าและใช้บริการในสถานที่ท่องเที่ยว โดยนักท่องเที่ยวมีความต้องการ ความสามารถ (Ability to Pay) และความเต็มใจจ่าย (Willingness to Pay) เพื่อซื้อสินค้าและบริการที่กำหนดไว้ในเวลานั้น โดยปัจจัยที่ทำให้เกิดความแตกต่างด้านอุปสงค์ทางการท่องเที่ยวได้แก่ สภาพภูมิอากาศ สภาพภูมิประเทศ ภูมิทัศน์ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ภาษาระบบการคมนาคมขนส่ง ความเจริญทางเศรษฐกิจ นโยบายรัฐ และความมั่นคงทางการเมือง เป็นต้น (อิติมานันท์ พูนจันทร์, 2554) และ มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้คำนิยามไว้ดังนี้

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2537) ได้ให้นิยาม อุปสงค์การท่องเที่ยวว่า หมายถึง ปริมาณของนักท่องเที่ยวที่ต้องการใช้บริการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งสามารถซื้อบริการนั้น ได้ภายในระยะเวลาที่กำหนดให้ ณ ระดับอัตราบริการต่างๆ กัน โดยอัตราค่าบริการของอุตสาหกรรม ในขณะที่ วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน (2545) กล่าวว่า อุปสงค์ หมายถึง จำนวนต่างๆ ของสินค้าหรือบริการชนิดนั้น ที่ผู้บริโภคต้องการซื้อในระยะเวลาหนึ่ง ณ ระดับราคาต่างๆ ของสินค้าชนิดนั้นๆ ในระยะเวลาที่กำหนดให้ ณ ระดับอัตราบริการต่างๆ กัน โดยอัตราค่าบริการของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวลดลง ปริมาณของนักท่องเที่ยวที่ใช้บริการจะเพิ่มขึ้น แต่ค่าอัตราค่าบริการของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจะผันแปรไปตามราคาของสินค้าหรือบริการชนิดนั้น และในทิศทางเดียวกัน ไพรินทร์ แยมจินดา และวรรณ ทองเจริญศิริกุล (2546) กล่าวว่า อุปสงค์ หมายถึง ความต้องการของประชาชนที่จะซื้อสินค้าและบริการในราคาที่กำหนดและสามารถซื้อสินค้าและบริการนั้นๆ ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสามารถและกำลังซื้อของแต่ละบุคคล

นอกจากนี้ ฉลองศรี พิมลสมพงศ์ (2548) ได้ให้นิยามของอุปสงค์การท่องเที่ยว หมายถึง ความต้องการของนักท่องเที่ยวที่จะเดินทางไปซื้อสินค้าและบริการหรือบริโภคผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวในสถานที่ท่องเที่ยว โดยนักท่องเที่ยวจะต้องมีความต้องการ มีอำนาจ และมีความเต็มใจที่จะจ่ายค่าสินค้าและบริการที่กำหนดในเวลานั้นๆ ปริมาณสินค้าและบริการการท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้นหรือลดลงย่อม หมายถึง การเพิ่มขึ้นหรือลดลงของอุปสงค์การท่องเที่ยว อุปสงค์การท่องเที่ยวเป็นแรงผลักดันสำคัญที่ทำให้เกิดความต้องการขายสินค้าทั่วไปและสินค้าการท่องเที่ยวอย่างอื่น โดยเฉพาะธุรกิจย่อยที่เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว เช่น โรงแรม บริษัทนำเที่ยว สายการบิน ที่จะช่วยเพิ่มรายได้แก่ท้องถิ่น ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาท้องถิ่นในรูปแบบต่างๆ เพื่อให้มีความพร้อมในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวและทำให้ธุรกิจท่องเที่ยวมีการขยายตัวมากขึ้น

สำหรับปัจจัยที่ทำให้อุปสงค์การท่องเที่ยวแตกต่างกันนั้น ฉลองศรี พิมลสมพงศ์ (2548) กล่าวว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวทั้งในด้านคุณภาพและปริมาณมีอยู่หลายประการ

ตลอดจนมีผลต่อจำนวนนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศปริมาณการขยายตัวของธุรกิจย่อยในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว และพฤติกรรมการซื้อขายสินค้าทางการท่องเที่ยว ซึ่งผู้ประกอบการสามารถคาดการณ์สถานการณ์ทางการตลาดได้ และสามารถเตรียมกิจกรรมทางการตลาดเพื่อแก้ไขสถานการณ์ที่อาจจะเปลี่ยนแปลงไป โดยปัจจัยที่สำคัญ มีดังนี้

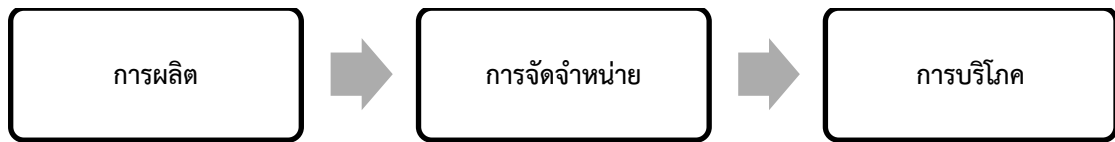
1. ปัจจัยทางเศรษฐกิจ
2. ปัจจัยทางประชากรศาสตร์
3. ปัจจัยทางภูมิศาสตร์
4. ปัจจัยทางวัฒนธรรมสังคม
5. ปัจจัยทางการเมืองและกฎหมาย
6. ปัจจัยทางสื่อสารมวลชน
7. ปัจจัยทางการเปรียบเทียบราคา
8. ปัจจัยทางการเคลื่อนย้ายส่วนบุคคล
9. ปัจจัยทางเทคโนโลยีการสื่อสารและคมนาคมขนส่ง

1.1.1 แนวคิดทางการตลาด

ตลาด (Market) หมายถึง สถานที่ ๆ ผู้ซื้อ และผู้ขายมาพบกันเพื่อตกลงแลกเปลี่ยนหรือซื้อสินค้าและบริการระหว่างกัน โดยการแลกเปลี่ยนนี้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสิทธิความเป็นเจ้าของในสินค้าหรือบริการนั้นๆ ด้วย

การตลาด (Marketing) หมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่มนุษย์กระทำขึ้นเพื่อตอบสนองต่อความจำเป็นและความต้องการให้เป็นที่ยอมรับโดยผ่านกระบวนการแลกเปลี่ยน Kotler (1999) กล่าวว่า การตลาดคือกระบวนการทางสังคมและการบริหารจัดการ (Social and Managerial Process) ที่ทำให้บุคคลหรือกลุ่มคนได้รับในสิ่งที่สนองความจำเป็น (Needs) และความต้องการ (Want) ของเขา โดยอาศัยการสร้างสรรค์และการนำเสนอแลกเปลี่ยนสินค้าและสิ่งที่มีมูลค่ากับผู้อื่น ในขณะที่ Stanton (1986) ก็ได้ให้คำนิยามคำว่า การตลาดไว้เช่นกัน ว่าการตลาดเป็นกิจกรรมทางธุรกิจเกี่ยวกับการวางแผน การกำหนดราคา การส่งเสริมการตลาดและการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์และบริการเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคในปัจจุบันและผู้บริโภคคาดหวังในอนาคต

ปัจจุบัน การตลาดเข้ามามีบทบาทในการดำเนินชีวิตของเราตลอดเวลา เนื่องจากมนุษย์มีความต้องการและความอยากได้ไม่มีที่สิ้นสุด มนุษย์พยายามแสวงหาสิ่งต่างๆ ที่เป็นทั้งสินค้าและบริการเพื่อตอบสนองความต้องการของตนเอง ไม่ว่าจะเป็นการซื้อขายสินค้าเพื่อให้ได้มาซึ่งประโยชน์ใช้สอย หรือการขายเพื่อให้ได้มาซึ่งกำไรสูงสุด และการแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการเพื่อให้ได้มาซึ่งความพอใจสูงสุด ซึ่งต่างต้องอาศัยกิจกรรมทางการตลาดของบุคคลหรือองค์กรธุรกิจด้วยกันทั้งสิ้น อาจกล่าวได้ว่าผู้ซื้อที่เป็นผู้บริโภคจะได้รับความพอใจจากการซื้อสินค้าที่หาซื้อได้ และองค์กรธุรกิจหรือองค์กรทางการท่องเที่ยวซึ่งเป็นผู้ขายจะได้รับผลตอบแทนจากการเสนอขายสินค้า ดังนั้น กิจกรรมของการตลาดมีอยู่ 3 ลักษณะใหญ่ๆ ด้วยกัน (แผนภูมิ 2.1) คือ

แผนภูมิ 2.1 แผนผังแสดงกิจกรรมของการตลาด

จากแผนภูมิ 2.1 จะเห็นได้ว่าการตลาดจะเริ่มจากผู้บริโภคมีความต้องการและความจำเป็นทั้งที่เหมือนและแตกต่างกัน โดยผู้บริโภคนั้นจะเลือกสินค้าและบริการที่สามารถนำมาใช้หรือบริโภคเพื่อตอบสนองความต้องการของตนเอง อย่างไรก็ตามในการเลือกผลิตภัณฑ์ใดผลิตภัณฑ์หนึ่งมาใช้นั้น ผู้บริโภคจะคำนึงถึงผลประโยชน์ที่ผลิตภัณฑ์นั้นสามารถสนองต่อความต้องการของตนเป็นหลักและเมื่อผู้บริโภคได้ค้นพบสินค้าที่ให้ประโยชน์สูงสุดในด้านคุณภาพ คุณค่า และความพอใจเมื่อเทียบกับผลิตภัณฑ์อื่น ๆ แล้ว ผู้บริโภคจะเข้าไปติดต่อเพื่อทำการค้ากับเจ้าของผลิตภัณฑ์เหล่านั้น และหากยังทำการซื้อขายกันอยู่ ความสัมพันธ์ก็จะดำเนินต่อไป และเมื่อผู้บริโภคจำนวนมากดำเนินการในลักษณะนี้กับผลิตภัณฑ์และบริการหนึ่งๆ เราเรียกกลุ่มผู้บริโภคกลุ่มนี้ว่า “ตลาด” และเรียกกิจกรรมทั้งหมดในวงจรนี้ว่า การตลาด (Jirada และ Anuphon, 2016) ตั้งแต่อดีตจนปัจจุบันแนวคิดทางการตลาดได้มีวิวัฒนาการเปลี่ยนแปลงมาเรื่อย ๆ สามารถแบ่งออกเป็น 5 แนวคิด ดังนี้

1. แนวคิดแบบมุ่งเน้นการผลิต (Production Orientation) เป็นแนวคิดที่ให้ความสำคัญกับการผลิตและกระบวนการผลิตเป็นหลัก โดยเจ้าของธุรกิจจะพยายามคิดค้นหาวิธีการผลิตใหม่ๆ ที่มีประสิทธิภาพเพื่อให้ผลิตสินค้าได้ปริมาณมากๆ แต่ใช้ต้นทุนผลิตต่ำที่สุด โดยแนวคิดแบบนี้จะยึดหลักว่าผู้บริโภคจะพิจารณาซื้อสินค้าด้วยความพึงพอใจในสินค้าที่มีราคาต่ำและหาซื้อได้ง่าย นักการตลาดจึงจำเป็นต้องปรับปรุงการผลิตให้ดีขึ้นเพื่อลดต้นทุนให้ต่ำและการจัดจำหน่ายให้ทั่วถึง ซึ่งถือว่าเป็นการตลาดแบบผูกขาด

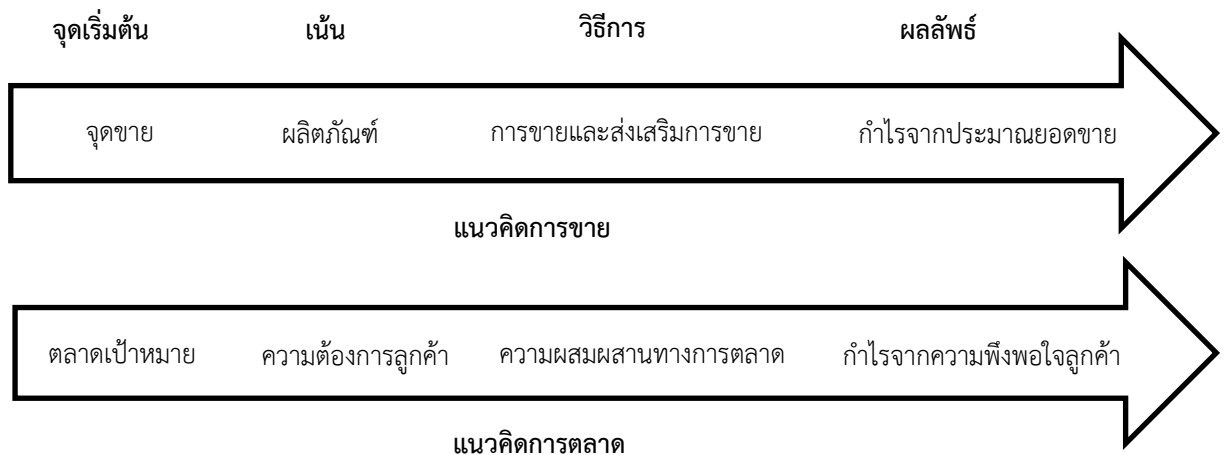
2. แนวคิดแบบมุ่งเน้นผลิตภัณฑ์ (Product Orientation) เป็นแนวคิดที่เกิดขึ้นหลังจากแนวคิดที่มุ่งเน้นการผลิต เนื่องจากผลของการมุ่งเน้นการผลิตที่ใช้ต้นทุนต่ำเพื่อให้ได้ผลผลิตจำนวนมากที่ไม่มีความแตกต่างกันทั้งในด้านของคุณภาพและราคาส่งผลให้เกิดภาวะสินค้าล้นตลาด ดังนั้น นักการตลาดจึงพยายามคิดหาวิธีที่ทำให้สินค้าขายได้และมีความแตกต่างจากคู่แข่ง โดยทำการปรับปรุงสินค้าให้มีคุณภาพมากขึ้น โดยเฉพาะปรับปรุงรูปลักษณ์ให้ดีขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับราคา จะเห็นได้ว่าแนวคิดการตลาดแบบมุ่งเน้นผลิตภัณฑ์นั้นจะยึดหลักว่าผู้บริโภคจะมีความพึงพอใจในสินค้าที่มีคุณภาพและรูปลักษณ์ที่ดีที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับราคา นักการตลาดจึงต้องปรับปรุงสินค้าและพัฒนาสินค้าให้ดีกว่าคู่แข่ง

3. แนวคิดแบบมุ่งเน้นการขาย (Sale Orientation) เป็นแนวคิดที่ยึดหลักการตลาดแบบมุ่งเน้นการขายและให้ความสำคัญกับกิจกรรมทางด้านการขาย เนื่องจากนักการตลาดเห็นว่าในตลาดนั้นมีคู่แข่งอยู่จำนวนมากและผู้บริโภคจะซื้อสินค้าที่ตรงกับความต้องการของตนเองเท่านั้น นักการตลาดจึงต้องจงใจให้ผู้บริโภคซื้อสินค้าเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยการใช้พนักงานขายให้เป็นผู้นำเสนอขายสินค้า มีการพยายามจะปรับปรุงหน่วยงานขายให้มีประสิทธิภาพด้วยการคัดพนักงานขายที่มีความสามารถในด้านเทคนิคการขาย นอกจากนี้ยังมีการพยายามคิดค้นกิจกรรมที่มีรูปแบบวิธีการขายให้มีความหลากหลายมากขึ้น โดยมีการนำพนักงานขายไปอบรมเกี่ยวกับเทคนิคการขาย ให้การส่งเสริมการขายในด้านต่างๆ เช่น การแจกของแถม การเผยแพร่ข่าวสาร การจัดกิจกรรมเพื่อให้ลูกค้าสนใจและซื้อสินค้า เป็นต้น

4. แนวคิดแบบมุ่งเน้นการตลาด (Marketing Orientation) เป็นแนวคิดที่เริ่มให้ความสำคัญต่อผู้บริโภคมากขึ้น โดยเริ่มมีการศึกษาและวิเคราะห์ถึงความต้องการที่แท้จริงของผู้บริโภค มีการทำการวิจัยตลาด วิจัยพฤติกรรมผู้บริโภค แล้วนำข้อมูลที่ได้มาผลิตเป็นสินค้าหรือปรับปรุงสินค้าให้มีประสิทธิภาพและตรงกับความต้องการและความพึงพอใจของผู้บริโภคอย่างแท้จริง ซึ่งถือเป็นจุดเปลี่ยนของแนวคิดด้านการตลาดที่เปลี่ยนแนวคิดแบบเดิมๆ ที่มุ่งเน้นแต่การผลิตมาเป็นมุ่งเน้นที่ความต้องการของลูกค้าเป็นสำคัญ

5. แนวทางด้านการตลาดเพื่อสังคม (Social Marketing Concept) เป็นแนวคิดสมัยใหม่ที่ธุรกิจที่เชื่อว่าธุรกิจในปัจจุบันควรคำนึงถึงความรับผิดชอบต่อสังคมให้บริการช่วยเหลือแก่สังคมในด้านต่างๆ ไม่ใช่มุ่งทำการค้าเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคเพื่อให้ธุรกิจบรรลุเป้าหมายเพียงอย่างเดียว เช่น การไม่ผลิตสินค้าด้วยคุณภาพ การไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม การใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด การทำบริษัทบริหาร (CSR: Corporate Social Responsibility) ซึ่งเป็นการกำกับดูแลกิจกรรมให้เจริญรุดหน้าอย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยเงื่อนไขความถูกต้อง โปร่งใส การมีจริยธรรมที่ดี โดยมุ่งคำนึงถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในกิจการและสังคมโดยรวม (สถาบันไทยพัฒน์, 2553) โดยสรุป แนวคิดทางการตลาดแบบมุ่งเน้นสังคมเป็นแนวคิดที่ธุรกิจจะต้องดำเนินธุรกิจควบคู่ไปกับการทำกิจกรรมต่างๆ ที่ทำให้ผู้บริโภคมองกิจการในแง่ดีว่าเป็นผู้ทำธุรกิจเพื่อสังคม ห่วงใยสังคม และห่วงใยสิ่งแวดล้อม

จากแนวคิดทางการตลาดทั้ง 5 แบบ จะเห็นได้ว่าแนวคิดที่ 1 – 3 จัดเป็นแนวคิดทางการตลาดแบบดั้งเดิมที่เน้นผู้ขายหรือผู้ผลิตเป็นหลัก ในขณะที่แนวคิดที่ 4-5 เป็นแนวคิดแบบใหม่ที่มีจุดเริ่มต้นของแนวคิดที่มุ่งเน้นการศึกษาตลาด การศึกษาความต้องการที่แท้จริงลูกค้าเป็นหลัก (แผนภูมิที่ 2.2)

แผนภูมิที่ 2.2 แผนผังเปรียบเทียบแนวคิดการขายกับแนวคิดการตลาด

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาตามแนวคิดแบบมุ่งเน้นการตลาด โดยมีการศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยว เพื่อที่จะนำเสนอสินค้าและบริการที่ตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังมุ่งเน้นการตลาดเพื่อสังคม โดยไม่เพียงแค่มุ่งเน้นตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว แต่ยังมีคำนึงความพร้อมของชุมชน และการสนับสนุนผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น การท่องเที่ยวในรูปแบบที่เหมาะสมกับบริบทพื้นที่นั้นๆ นอกจากนี้ยังมุ่งเน้นการกระจายรายได้เพื่อประโยชน์ทางสังคมอีกด้วย

1.1.2 ส่วนประสมทางการตลาด

1. แนวคิดทฤษฎีส่วนประสมทางการตลาด (7Ps)

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับส่วนประสมทางการตลาด (7Ps) ถือเป็นอีกหนึ่งทฤษฎีที่ถูกนำมาใช้อย่างแพร่หลายในการศึกษาการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าทางการท่องเที่ยว ส่วนประสมทางการตลาด หมายถึง ตัวแปรที่สามารถควบคุมได้ทางการตลาด เป็นการสนองความต้องการของลูกค้าให้พึงพอใจ โดยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อของนักท่องเที่ยว มีดังนี้

1) ผลิตภัณฑ์ (Product) หมายถึง สินค้าหรือบริการที่นำเสนอขายสู่ผู้บริโภค เป็นสิ่งที่สามารถสนองความจำเป็นและความต้องการของลูกค้าได้ ผลิตภัณฑ์อาจเป็นคุณสมบัติที่แต่ละต้องได้และแต่ละต้องไม่ได้ ส่วนประกอบของผลิตภัณฑ์ได้แก่ ความหลากหลายของผลิตภัณฑ์ คุณภาพสินค้า ชื่อเสียงบริษัท การรับประกัน และการบริการ

ในส่วนของผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวนั้น มีนักวิชาการหลายท่านได้พยายามจัดหมวดหมู่และประเภทของสินค้าทางการท่องเที่ยวไว้หลากหลาย ได้แก่ การท่องเที่ยวในแหล่งมรดกแผ่นดิน (Heritage Tourism) การท่องเที่ยวทางศิลปวัฒนธรรม (Cultural Tourism) การท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์ (Ethnic Tourism) (Dann & Seaton, 2001; Moscardo & Pearce, 1999; Prentice 2003, อ้างถึงใน Pearce, 2005 น.43) การท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ (Nature-based tourism) เช่น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) การท่องเที่ยวด้านสัตว์ป่า (Wildlife Tourism) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล (Marine ecotourism) การท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agro Tourism) (Duffus & Deardem, 1990; Moscardo, 2002; Newsome et al., 2002; Orams, 2002; Shackley, 1996; Miller & Grazer, 2002; Morrison et al., 1996, อ้างถึงใน Pearce, 2005 น.43) การท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ (Educational Tourism) เช่น การท่องเที่ยวเชิงวิทยาศาสตร์ (Scientific Tourism) และ การท่องเที่ยวเชิงอาสาสมัคร (Volunteer Tourism) (Ritchie, 2003; Wearing, 2001; Weiler & Richins, 1995, อ้างถึงใน Pearce, 2005 น.43) การท่องเที่ยวแบบเมือง (Urban Tourism) (Ashworth, 1991; Law 2002; Page, 1995, D.Pearce, 1998, 2011 อ้างถึงใน Pearce, 2005 น.43) และ การท่องเที่ยวเพื่อความสนใจพิเศษ/การท่องเที่ยวแบบไลฟ์สไตล์ (Special Interest/Lifestyle Tourism) เช่น การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ การท่องเที่ยวเชิงทัศนศึกษา (Education Tourism) การท่องเที่ยวเพื่อศึกษากลุ่มชาติพันธุ์หรือวัฒนธรรมกลุ่มน้อย (Ethnic Tourism) การท่องเที่ยวเชิงกีฬา (sports tourism) การท่องเที่ยวแบบผจญภัย (Adventure Travel) การท่องเที่ยวแบบให้รางวัล (Incentive Travel) และการท่องเที่ยวเพื่อการประชุม (MICE หมายถึง M = meeting / I = incentive / C = conference / E = exhibition) เป็นต้น

2) ราคา (Price) หมายถึง ราคาของสินค้าหรือบริการที่ผู้บริโภคจะต้องจ่ายเพื่อให้ได้สินค้าและบริการนั้นๆ ราคาจะต้องมีมูลค่าสูงกว่าต้นทุนของสินค้าหรือบริการเพื่อจะเกิดส่วนต่างเป็นผลกำไรให้แก่กิจการ เป็นสิ่งที่กำหนดมูลค่าได้ในการแลกเปลี่ยนหรือบริการในรูปของเงินตรา เป็นส่วนที่เกี่ยวข้องกับวิธีการกำหนดราคา นโยบายและกลยุทธ์ต่างๆ ในการกำหนดราคา ได้แก่ ราคา จำหน่าย ส่วนลด วิธีการชำระเงินสด วงเงินเครดิต และระยะเวลาชำระเงิน

3) ช่องทางการจำหน่าย (Place or Distribution) หมายถึง ช่องทางในการที่จะนำสินค้าเสนอขายสู่ผู้บริโภค หรือทำเลที่ตั้ง หรือกิจกรรมการเคลื่อนย้ายตัวสินค้าจากผู้ผลิตไปยังสถานที่ที่ต้องการในเวลาที่เหมาะสมของผู้บริโภคหรือผู้ใช้ทางอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

4) การส่งเสริมการตลาด (Promotion) หมายถึง กระบวนการในการส่งเสริมและกระตุ้นให้ผู้บริโภคหันมาใช้สินค้าและผลิตภัณฑ์ของกิจการเป็นการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้จำหน่ายและตลาด เป้าหมายเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะแจ้งข่าวสารหรือชักจูงให้เกิดทัศนคติ และพฤติกรรมการซื้อ การส่งเสริมการตลาด

5) บุคลากร (People) หรือ พนักงาน (Employees) ซึ่งต้องอาศัยการเลือก (Selection) การฝึกอบรม (Training) การจูงใจ (Motivation) เพื่อให้สามารถสร้างความพึงพอใจกับลูกค้าได้แตกต่างกัน คู่แข่งขัน พนักงานต้องมีความสามารถ มีทัศนคติที่ดีที่สามารถตอบสนองลูกค้ามีความคิดริเริ่ม มีความสามารถในการแก้ไขปัญหา และสามารถสร้างค่านิยมให้กับบริษัท บุคลากร หรือพนักงานถือได้ว่าเป็นสินทรัพย์ที่มีคุณค่ามากที่สุดในธุรกิจบริการ ผู้บริหารองค์กรที่เป็นธุรกิจบริการมีหน้าที่ที่จะต้องบริหารบุคลากรเหล่านี้ให้เป็นสิ่งที่สร้างความสามารถในการแข่งขันให้กับธุรกิจ

6) กระบวนการ (Process) เป็นการส่งมอบคุณภาพในการให้บริการกับลูกค้าได้รวดเร็วและประทับใจ (Consumer Satisfaction) ในองค์กรธุรกิจด้านบริการ กระบวนการในการให้บริการมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากเป็นกระบวนการที่ลูกค้ามีส่วนร่วมในการผลิตบริการนั้น กระบวนการด้านการบริการจึงต้องได้รับการออกแบบเป็นอย่างดี เพื่อให้พนักงานทำงานอย่างสะดวก ลดความผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นได้ในกระบวนการ และสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้า

7) การนำเสนอลักษณะทางกายภาพ (Physical Evidence) โดยพยายามสร้างรูปแบบการให้บริการเพื่อสร้างคุณค่าให้กับลูกค้า (Customer - Value Proposition) ไม่ว่าจะเป็นด้านความสะดวก รวดเร็ว หรือผลประโยชน์อื่นๆ ด้วยลักษณะที่จับต้องไม่ได้ของการบริการจึงทำให้ผู้ที่คาดว่าจะจะเป็นลูกค้า ไม่สามารถประเมินการบริการได้จนกว่าจะได้รับการบริการนั้นซึ่งทำให้เกิดความเสี่ยงในการที่ลูกค้าจะตัดสินใจซื้อบริการหรือไม่ ส่วนประกอบที่สำคัญในการวางแผนการตลาด คือ การลดความเสี่ยงที่ลูกค้าจะตัดสินใจไม่ซื้อบริการ โดยการออกแบบลักษณะทางกายภาพต่าง ๆ เพื่อให้ลูกค้าเกิดความมั่นใจ ซึ่งสามารถทำได้หลายรูปแบบ เช่น แผ่นพับที่แสดงรูปภาพ ให้เห็นถึงบริการต่างๆ ที่ลูกค้าจะได้รับ เครื่องแบบพนักงาน ที่ได้รับการออกแบบอย่างเหมาะสม และอาคารสถานที่ที่ได้รับการดูแลเป็นอย่างดี

1.1.3 การตัดสินใจซื้อสินค้าท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว

1. แรงจูงใจในการท่องเที่ยว

แรงจูงใจในการท่องเที่ยว (Tourism Motivations) คือสิ่งที่กระตุ้นให้บุคคลหนึ่งที่ต้องการแสวงหาความพึงพอใจด้วยพฤติกรรมที่มีเป้าหมาย โดยการเดินทางไปยังสถานที่หนึ่งๆ (ฉลองศรี, 2550) ซึ่งในสมัยก่อนผู้คนเดินทางท่องเที่ยวเพื่อการหาอาหาร น้ำดื่ม ถิ่นที่อยู่อาศัย การขยายอาณาเขตหรือดินแดน และการไปจาริกแสวงบุญ ซึ่งมีความแตกต่างจากปัจจุบันที่เป็นการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อตอบสนองความพึงพอใจหลักหนีจากวิถีชีวิตเดิมๆ รวมไปถึงการเยี่ยมญาติหรือเพื่อน (Alister and Geoffrey, 1982) ซึ่งปัจจัยหรือแรงจูงใจในการท่องเที่ยวหรือซื้อสินค้าและบริการการท่องเที่ยว สามารถแบ่งได้ดังนี้

1) ปัจจัยภายนอก และปัจจัยภายใน

Morrison (1012) เสนอว่าปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้บริโภคในการเลือกซื้อสินค้าสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประการ ได้แก่ ปัจจัยภายใน (Internal Factors) และ ปัจจัยภายนอก (External Factor) โดย ปัจจัยภายใน เป็นปัจจัยที่เกิดขึ้นจากตัวบุคคลในด้านความคิดและการแสดงออก ซึ่งมีพื้นฐานมาจากสภาพแวดล้อมต่าง ๆ โดยที่ ปัจจัยภายใน ประกอบด้วยองค์ประกอบต่าง ๆ ได้แก่ ความจำเป็น (Need) ความต้องการ (Want) ความปรารถนา (Desire) แรงจูงใจ (Motivation) และ บุคลิกภาพ (Personality)

ปัจจัยภายนอก หมายถึง ปัจจัยที่เกิดจากสิ่งแวดล้อมรอบตัวของบุคคลซึ่งจะมีอิทธิพลต่อความคิดและพฤติกรรมของผู้บริโภค โดยปัจจัยแบ่งออกเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ 5 ประการได้แก่ สภาพเศรษฐกิจ (Economy) ครอบครัว (Family) สังคม (Social) วัฒนธรรม (Culture) และ สภาพแวดล้อม (Environment)

2) ปัจจัยผลักดัน และปัจจัยดึงดูด (Push and Pull Motivation)

ฉลองศรี พิมลสมพงศ์ (2548) กล่าวว่า การเดินทางท่องเที่ยวเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตสังคมในปัจจุบัน ปัจจัยที่ทำให้เกิดอุปสงค์การท่องเที่ยว ได้แก่

(1) ปัจจัยผลักดัน หมายถึง ปัจจัยที่เป็นเหตุจูงใจทางด้านจิตวิทยาหรือความต้องการภายในตัวนักท่องเที่ยวที่เป็นแรงผลักดันให้นักท่องเที่ยวอยากเดินทางเพื่อการท่องเที่ยว หรือเป็นมูลเหตุภายในของตัวบุคคลที่จุดชนวนความต้องการในการเดินทางท่องเที่ยว (Daan, 1977) โดยปัจจัยผลักดันประกอบไปด้วยหลายองค์ประกอบ เช่น การหลีกเลี่ยงจากความจำเจในชีวิตประจำวัน ความต้องการค้นหาและประเมินตัวเอง ความต้องการการพักผ่อนหย่อนใจ ความรู้สึกมีเกียรติ การกลับสู่ความเป็นตัวเอง การได้เยี่ยมญาติพี่น้อง การมีโอกาสสร้างสัมพันธภาพกับบุคคลอื่น ๆ การได้พบสิ่งแปลกใหม่ในชีวิต และการได้ศึกษาเรียนรู้ (Compton, 1979) นอกจากนี้ Uysal และ Hagan (1993) ได้เสนอเพิ่มเติมว่าปัจจัยผลักดันในการท่องเที่ยวที่เป็นปัจจัยด้านจิตวิทยาสังคมยังประกอบไปด้วยอีกหลาย ๆ ปัจจัย เช่น ความชอบส่วนตัว และ การต้องการมีสุขภาพแข็งแรง

Daan (1977) ยังได้เสนอว่า ปัจจัยผลักดันที่ทำให้คนอยากซื้อสินค้าบริการและเดินทางท่องเที่ยว ประกอบไปด้วย 5 องค์ประกอบ คือ ความต้องการที่ตอบสนองความต้องการทางร่างกาย (Physical Needs) ความต้องการในการเดินทางเพื่อให้โอกาสในการเข้าสังคม (Social Needs) ความต้องการที่จะศึกษาวัฒนธรรม ขนชาติ และการดำรงชีวิตที่แตกต่างไปจากที่อยู่อาศัยเดิม (Culture Needs) ความต้องการความภาคภูมิใจที่ตนได้เดินทางท่องเที่ยวไปยังสถานที่ต่าง ๆ (Esteem and Prestige Needs) และ ความต้องการค้นพบสิ่งใหม่ๆ สถานที่ใหม่ๆ (Novelty Needs) เป็นต้น

(2) ปัจจัยดึงดูด หมายถึง ปัจจัยจากแหล่งท่องเที่ยวที่กระตุ้นให้บุคคลหนึ่งๆ ตัดสินใจเลือกซื้อบริการท่องเที่ยว หรือเดินทางท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวนั้น ๆ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะเฉพาะของแต่ละแหล่งท่องเที่ยวที่จูงใจให้นักท่องเที่ยวเดินทางเพื่อตอบสนองความต้องการที่เกิดขึ้น (Daan, 1977) อาทิเช่น 1) ลักษณะของจุดหมายปลายทาง ได้แก่ ภูมิอากาศ ความเป็นมาทางด้านประวัติศาสตร์ ความสวยงามของภูมิประเทศ ชายหาด เหตุการณ์ทางวัฒนธรรมที่สำคัญ และกิจกรรมสันทนาการต่างๆ 2) ความสะดวกสบายและการเข้าถึง ได้แก่ ระบบการคมนาคมขนส่ง ที่พัก ร้านอาหาร บริษัทนำเที่ยว และ 3) ภาพลักษณ์ทาง การตลาดของสินค้าบริการและแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ ภาพลักษณ์ของจุดหมายปลายทาง คุณภาพการบริการ และสิ่งอำนวยความสะดวกในด้านต่างๆ เป็นต้น

นักวิชาการหลายท่าน (Daan, 1997; Compton, 1979; Uysal and Hagen, 1992) ได้นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยผลักดันและปัจจัยดึงดูด โดยมองว่าทั้ง 2 ปัจจัยเป็นการตัดสินใจ 2 เรื่องที่แตกต่างกันไปและเป็นคนละช่วงเวลากัน แต่อย่างไรก็ตาม Klenosky (2002) กลับมีความเห็นว่าปัจจัยที่ทำให้เกิดการตัดสินใจซื้อสินค้าท่องเที่ยวไม่ได้ขึ้นอยู่กับปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งโดยเฉพาะ แต่ขึ้นอยู่กับหลายปัจจัยประกอบกัน โดยปัจจัยผลักดันและปัจจัยดึงดูดไม่ควรถูกแยกออกจากกัน แต่ควรเกี่ยวเนื่องกัน โดยปัจจัยผลักดัน คือ ปัจจัยภายในของนักท่องเที่ยว เป็นความต้องการทางด้านจิตใจของคนที่จะกระตุ้นให้เกิดการเดินทางท่องเที่ยว ในขณะที่ปัจจัยดึงดูด คือ ปัจจัยภายนอก ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของแหล่งท่องเที่ยวที่มีส่วนในการดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางไปท่องเที่ยวไปยังสถานที่ท่องเที่ยวเหล่านั้นๆ

2. กระบวนการตัดสินใจซื้อ

กระบวนการตัดสินใจของผู้บริโภค (Decision Making Process) แม็คกรูและวิลสัน (McGrew and Wilson, 1982 ใน Williams, 2002 หน้า 44) ให้คำจำกัดความของคำว่า “การตัดสินใจ” หมายถึง การเลือกจากตัวเลือกที่มีอยู่ (an act of choice between alternatives) แต่การตัดสินใจนั้นเป็นกระบวนการที่มีการเปลี่ยนแปลงไม่คงที่ ซึ่งเกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมหรือปัจจัยรอบข้างในภาวะที่ผู้บริโภคกำลังตัดสินใจ โดยกระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าทางการท่องเที่ยวประกอบไปด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ การรับรู้ การค้นหาข้อมูล การประเมินผลทางเลือก การตัดสินใจซื้อ และพฤติกรรมหลังการซื้อ (แผนภูมิที่ 2.3)

แผนภูมิที่ 2.3 แผนผังแสดงกระบวนการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าทางการท่องเที่ยว

ที่มา: McGrew and Wilson (1982)

จากแผนผังแสดงกระบวนการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าทางการท่องเที่ยวข้างต้น มีรายละเอียดดังนี้

1) การรับรู้ (Need Recognition) การรับรู้ความต้องการ สามารถออกเป็น 3 ปัญหาหลัก ดังนี้

(1) การตัดสินใจเพื่อแก้ปัญหาในระดับใหญ่ (Extensive Problem- Solving) หมายถึง การตัดสินใจเพื่อที่จะซื้อสินค้าหรือใช้บริการที่ไม่ได้ซื้อเป็นประจำและสินค้ามีราคาที่แพง ซึ่งต้องใช้ความพยายามและเวลาหาข้อมูลก่อนซื้ออย่างมาก และมีความซับซ้อนในการตัดสินใจ สำหรับผู้บริโภคบางคนปัญหาระดับใหญ่จะเกิดขึ้นเพียงครั้งเดียวในชีวิต เช่น การที่ผู้บริโภคกำลังอยู่ในภาวะการตัดสินใจที่จะเลือกใช้บริการบางอย่าง เช่น โรงแรม 6 ดาว การเลือกจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวประจำปี และต้องมีการหาข้อมูลมาก เป็นต้น

(2) การตัดสินใจเพื่อแก้ปัญหาในระดับเล็ก (Limited Problem- Solving) ในกรณีนี้ผู้บริโภคอยู่ในภาวะที่ต้องตัดสินใจซื้อสินค้าและบริการที่มีตราสินค้า รูปแบบ หรือ ลักษณะที่ไม่คุ้นเคย แต่มีข้อมูลอยู่บ้าง เช่น การเลือกร้านอาหาร เป็นต้น

(3) การตัดสินใจเพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นประจำ (Routine Problem- Solving) ในกรณีนี้ หมายความว่า ปัญหาหรือความต้องการของผู้บริโภคที่เกิดขึ้นเป็นประจำ เป็นผลให้ผู้บริโภคซื้อสินค้าและบริการเป็นประจำ ดังนั้น การตัดสินใจ จึงไม่ซับซ้อนหรือซับซ้อนน้อยที่สุด ลักษณะนี้ผู้บริโภครู้จักสินค้าและบริการดี และตระหนักได้ว่าตัวเองชอบหรือไม่ชอบสินค้าและบริการหรือตราสินค้านั้น ๆ เป็นผลให้ผู้บริโภคไม่จำเป็นต้องหาข้อมูลมากหรือไม่จำเป็นต้องมีข้อมูลอะไรเพิ่มเติม นอกจากนี้ กระบวนการตัดสินใจยังเป็นไปด้วยความรวดเร็ว เช่น การซื้อสินค้าอุปโภคบริโภคประจำวัน (FMCG; Fast Moving Consumer Goods) การออกไปดื่มประจำหลังเลิกงานที่บาร์ที่เป็นประจำ เป็นต้น

2) การค้นหาข้อมูล (Information Search) คือ กระบวนการค้นหาข้อมูลหรือการแสวงหาข้อมูลข่าวสาร ความตั้งใจที่จะเก็บรวบรวมข่าวสารที่เกี่ยวข้องในการแก้ปัญหาความต้องการหรือความปรารถนาที่ผู้บริโภครับรู้ได้ (อดุลย์และดลยา, 2550) โดยการค้นหาข้อมูลของผู้บริโภคนั้น สามารถแบ่งเป็น 2

ประเภทหลัก คือ การค้นหาข้อมูลภายใน (Internal Search) และการค้นหาข้อมูลภายนอก (Internal Search)

(1) การค้นหาข้อมูลภายใน (Internal search) หมายถึง การที่ผู้บริโภคค้นหาข้อมูลจากความทรงจำของตนเองเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการต่าง ๆ การค้นหาข้อมูลประเภทนี้ ผู้บริโภคจำเป็นต้องมีประสบการณ์และความรู้เดิมเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการนั้น ๆ และการเรียนรู้สินค้าหรือบริการดังกล่าว (ชูชัย, 2553)

(2) การค้นหาข้อมูลภายนอก (External search) หมายถึง การที่ผู้บริโภคค้นหาข้อมูลจากแหล่งภายนอก ซึ่งอาจแบ่งได้สองแบบ คือ แบบแรกเป็นการค้นหาจาก “ตลาด” ไม่ว่าจะเป็นผู้ผลิตหรือผู้ขาย สื่อโฆษณา สื่อมวลชนต่าง ๆ หรือเว็บไซต์ขององค์การธุรกิจ ส่วนการค้นหาแบบที่สอง ได้แก่ การค้นหาจากเครือข่ายทางสังคมของผู้บริโภค เช่น ครอบครัว เพื่อน เพื่อนร่วมงาน เพื่อนสนทนาทางอินเทอร์เน็ต (ชูชัย, 2553 หน้า 73) ชุมชนออนไลน์ หรือ Social Media ซึ่งปัจจุบันเป็นที่นิยมมาก เช่น บล็อก (blog) หรือเฟซบุ๊ก (Facebook) เป็นต้น

3) การประเมินผลทางเลือก (Evaluation of Alternative) หมายถึง กระบวนการทางเลือกที่ได้รับการประเมิน และเลือกสรรสินค้าและบริการให้ตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภค การประเมินทางเลือกเป็นกระบวนการที่ไม่อาจตัดขาดกับกระบวนการอื่นในกระบวนการตัดสินใจ โดยเฉพาะกระบวนการนี้มีความสัมพันธ์อย่างขาดกันไม่ได้กับกระบวนการเสาะหาข้อมูลข่าวสาร เนื่องจากข้อมูล que ผู้บริโภคได้เสาะหา นั้นจะถูกเก็บไว้ในความจำเพื่อนำมาใช้ในกระบวนการนี้ นอกจากนี้ กระบวนการประเมินทางเลือกชี้ให้เห็นว่า ผู้บริโภคให้ความสำคัญต่อลักษณะผลิตภัณฑ์ในขั้นตอนการประเมินทางเลือก (อดุลย์ และดลยา, 2550 หน้า 73)

4) การตัดสินใจซื้อ (Decision Making) หมายถึง การเลือกทางเลือกเดียวที่ชอบจากทางเลือกต่าง ๆ (สตีเวน พรีอบบิส 2537) การตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคเป็นกระบวนการที่เป็นผลมาจากการตอบสนองการกระตุ้นจากสิ่งแวดล้อม เช่น แพ็คเกจของสินค้า การโฆษณา เป็นต้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การตัดสินใจซื้อสินค้าประเภทประสบการณ์ ซึ่งผู้บริโภคจะมีระดับความเกี่ยวข้องกับตัวสินค้ามากกว่าการตัดสินใจซื้อสินค้าทั่วไป การตัดสินใจในการท่องเที่ยวเป็นการตัดสินใจที่มีความซับซ้อนและประกอบไปด้วยปัจจัยทั้งภายในและภายนอกที่มีอิทธิพลต่อผู้ที่กำลังอยู่ในช่วงของการตัดสินใจ การวางแผนท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวเห็นหลายแง่มุมของกระบวนการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยว ซึ่งประกอบไปด้วยการเลือกสถานที่ท่องเที่ยว และการรวบรวมสินค้าทางการท่องเที่ยวและบริการที่มีความสอดคล้องกับสถานที่หรือที่สามารถหาได้ในสถานที่ที่ท่องเที่ยวนั้นๆ

5) พฤติกรรมหลังการซื้อ (Post Purchase Behavior) เป็นขั้นตอนที่ผู้บริโภคจะทำการประเมินผลของสินค้าและบริการต่าง ๆ ภายหลังจากที่ได้ตัดสินใจซื้อไปแล้วว่าสิ่งต่าง ๆ เหล่านั้นสามารถตอบสนองต่อความต้องการได้อย่างที่ตั้งความคาดหวังไว้มากน้อยเพียงใด ถ้าการบริการนั้นตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภคได้มากก็จะสร้างความพึงพอใจได้มาก และเมื่อทำให้ลูกค้าเกิดความประทับใจก็จะมีโอกาสที่จะกลับมาใช้บริการได้ใหม่ แต่ถ้าลูกค้าไม่เกิดความพึงพอใจ ก็จะทำให้ไม่อยากจะกลับมาใช้บริการใหม่

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาตัวแปรที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยวเพื่อที่จะนำผลการศึกษาวิเคราะห์เพื่อเสนอสินค้าและบริการที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้ โดยจะคำนึงถึงว่าสิ่งใดที่เป็นปัจจัยผลักดันให้เกิดการท่องเที่ยว และสิ่งใดที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวชมพรมแดน รวมไปถึงเข้าใจในกระบวนการตัดสินใจซื้อของนักท่องเที่ยว

ตั้งแต่กระบวนการรับรู้ถึงความต้องการเดินทางท่องเที่ยว การหาข้อมูล อิทธิพลที่มีต่อการตัดสินใจเลือกซื้อ และวิธีการเลือกซื้อ นอกจากนี้ยังทำการศึกษาสินค้าและบริการแบบใดที่นักท่องเที่ยวต้องการเพื่อส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวข้ามพรมแดนที่มีการขยายตัวมากขึ้น

1.1.4 พฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม

1. ประเภทนักท่องเที่ยว

สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว (2559) ให้นิยาม นักท่องเที่ยว หมายถึง บุคคลทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศที่เดินทางจากท้องถิ่นเป็นถิ่นที่อยู่โดยปกติของตนไปยังท้องถิ่นอื่นเป็นการชั่วคราวด้วยความสมัครใจ และด้วยวัตถุประสงค์อันมิใช่เพื่อไปประกอบอาชีพหรือหารายได้

นักวิชาการจำแนกประเภทของนักท่องเที่ยวตามปัจจัยต่างกัน กองสถิติและวิจัย การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2526) จำแนกประเภทของนักท่องเที่ยวตามภูมิลำเนาเป็น 3 ประเภท ได้แก่ 1) นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติท่องเที่ยวภายในประเทศ คือ การเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวที่ไม่มีถิ่นพำนักถาวรในประเทศไทยเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทยเพื่อประกอบภารกิจใด ๆ ที่มีได้รับค่าจ้างในการประกอบภารกิจนั้นจากผู้ใดในประเทศนั้น ๆ 2) นักท่องเที่ยวภายในประเทศ หมายถึง การเดินทางของนักท่องเที่ยวที่มีถิ่นพำนักในประเทศไทย และเดินทางท่องเที่ยวอยู่ภายในประเทศไทย และ/หรือเพื่อประกอบภารกิจใด ๆ โดยมีได้รับค่าจ้างในการประกอบภารกิจนั้น ๆ จากผู้ใด ณ สถานที่แห่งนั้น และ 3) นักท่องเที่ยวชาวไทยท่องเที่ยวต่างประเทศ คือ การเดินทางของนักท่องเที่ยวที่มีถิ่นพำนักในประเทศไทย เดินทางออกไปท่องเที่ยวยังประเทศอื่น ๆ

ในขณะที่ จิตรานุช รักสัจจา (2550) จำแนกประเภทของนักท่องเที่ยวตามศักยภาพการใช้จ่ายออกเป็น 8 ประเภท ได้แก่ 1) นักท่องเที่ยวกลุ่มการประชุมสัมมนา 2) นักท่องเที่ยวสูงอายุ 3) นักท่องเที่ยวเยาวชน 4) นักท่องเที่ยวเพื่อการศึกษา 5) นักท่องเที่ยวที่จัดการการเดินทางด้วยตนเองโดยต้องการความสะดวกสบายเพียงเล็กน้อย 6) นักท่องเที่ยวที่หลีกเลี่ยงอากาศหนาว 7) นักท่องเที่ยวเพื่อการกีฬา และ 8) นักท่องเที่ยวที่มีจุดประสงค์ในการเดินทางเพื่อเฉลิมฉลองการแต่งงาน นอกจากนี้ Cohen (2515) จำแนกประเภทของนักท่องเที่ยวตามลักษณะการร่วมทาง พฤติกรรม และบทบาททางสังคมออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ 1) นักท่องเที่ยวที่เดินทางเป็นกลุ่ม 2) นักท่องเที่ยวที่เดินทางเป็นกลุ่มอิสระ 3) นักสำรวจ และ 4) นักเดินทางอาสาสมัคร

2. พฤติกรรมนักท่องเที่ยว (Tourist Behavior)

พฤติกรรม หมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่สิ่งมีชีวิตกระทำและบุคคลอื่นสามารถสังเกตได้ หรือใช้เครื่องมือวัดได้ นอกจากนี้พฤติกรรมมิได้มีความหมายเฉพาะแต่การแสดงออกทางด้านร่างกายภายนอกเพียงอย่างเดียว แต่ยังรวมถึงกิจกรรมภายใน อันได้แก่ ความรู้สึกอยากด้วย (โสภา ชูพิกุลชัย, 2521)

พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวหมายถึง การแสดงออกของแต่ละบุคคลที่เกี่ยวข้องโดยตรงเกี่ยวกับการเลือกซื้อสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยว รวมถึงกระบวนการในการตัดสินใจที่มีผลต่อการแสดงออกหรือการกระทำทุกอย่างของนักท่องเที่ยวไม่ว่าการกระทำนั้นนักท่องเที่ยวจะรู้ตัวหรือไม่รู้ตัวก็ตาม โดยแบ่งออกเป็นพฤติกรรมภายในและพฤติกรรมภายนอก โดยพฤติกรรมภายนอกของนักท่องเที่ยวเป็นพฤติกรรมที่ผู้อื่นสังเกตได้ เช่น ลักษณะการพูดจา กริยามารยาท เป็นต้น ในขณะที่พฤติกรรมภายในของนักท่องเที่ยว คือ พฤติกรรมที่เกิดขึ้นภายในตัวนักท่องเที่ยวที่อาจจะสังเกตได้จากการแสดงสีหน้าและท่าทาง เช่น การคิด วิเคราะห์ และตัดสินใจเลือกซื้อสินค้า เป็นต้น และพฤติกรรมภายในจะเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมภายนอกเป็นส่วนใหญ่ (อิติมานันท์ พูนจันทร์, 2554)

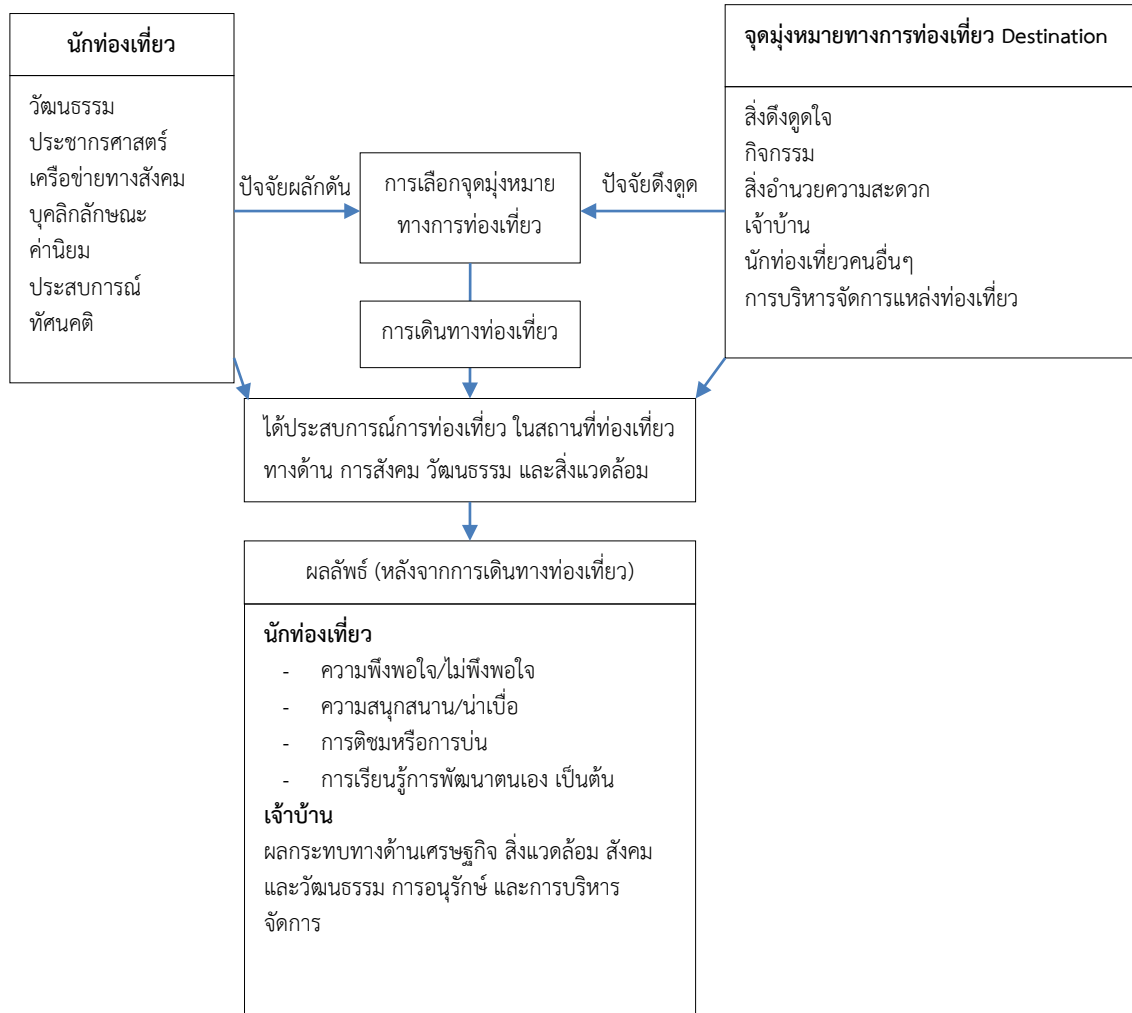
กล่าวโดยสรุป พฤติกรรมของนักท่องเที่ยว หมายถึง การประพาสหรือปฏิบัติของนักท่องเที่ยวที่แสดงออกในขณะที่เดินทางท่องเที่ยว อาจจะเป็นคำพูด การกระทำ สีหน้า หรือท่าทาง เช่น การเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยว ถ่ายรูป รับประทานอาหาร เป็นต้น ซึ่งการแสดงออกนั้น อาจมีรากฐานมาจากอุปนิสัยหรือความต้องการขั้นพื้นฐานของแต่ละคน ที่อาจจะคล้ายคลึงกัน หรือแตกต่างกัน หรืออาจจะมาจากสิ่งแวดล้อม หรือประสบการณ์ที่ได้รับในขณะนั้น โดยพฤติกรรมนักท่องเที่ยว มีองค์ประกอบสำคัญ 7 ประการ ได้แก่

- 1) เป้าหมาย หมายถึง พฤติกรรมนักท่องเที่ยวทุกพฤติกรรมต้องมีเป้าหมายในการกระทำ
- 2) ความพร้อม หมายถึง ความมีวุฒิภาวะ และความสามารถในการทำกิจกรรม เพื่อตอบสนองต่อความต้องการ
- 3) สถานการณ์ หมายถึง เหตุการณ์หรือโอกาสที่เอื้ออำนวยให้เลือกกระทำกิจกรรม เพื่อตอบสนองความต้องการ
- 4) การแปลความหมาย หมายถึง วิธีการคิดแบบต่าง ๆ เพื่อตอบสนองต่อความต้องการที่พอใจมากที่สุด สถานการณ์หนึ่งๆ
- 5) การตอบสนอง คือ การตัดสินใจกระทำกิจกรรมตามที่ตนได้ตัดสินใจเลือกสรรแล้ว เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการ
- 6) ผลลัพธ์ที่ตามมา คือ ผลจากการกระทำหนึ่งๆ อาจได้ผลตามที่คาดหมายไว้ หรืออาจตรงกันข้ามกับความคาดหวังที่ตั้งใจไว้ และ
- 7) ปฏิกริยาต่อความผิดหวัง คือ ความรู้สึกที่เกิดขึ้นเมื่อสิ่งที่กระทำลงไปไม่บรรลุเป้าหมายตามที่ต้องการ จึงต้องกลับมาแปลความหมาย ไตร่ตรอง เพื่อเลือกหาวิธีใหม่ๆ มาตอบสนองความต้องการหรืออาจจะเลิกความต้องการไป เพราะเห็นว่าเป็นสิ่งที่เกินความสามารถ

นอกจากนี้ การวิเคราะห์ปัจจัยนักท่องเที่ยวเป็นสิ่งบ่งชี้ถึงพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวในแต่ละกลุ่มที่อาจมีพฤติกรรมการท่องเที่ยวที่คล้ายกันหรือแตกต่างกัน โดยจำแนกเป็น 1) ปัจจัยเกี่ยวกับลักษณะพื้นฐานของนักท่องเที่ยว เช่น เพศ อายุ รายได้ การศึกษา ศาสนา และที่อยู่อาศัย เป็นต้น 2) ระดับการใช้ความถี่ และระยะเวลาในการท่องเที่ยว 3) ความประสงค์หรือความสนใจต่อการท่องเที่ยว เช่น รูปแบบการเดินทาง และรูปแบบการท่องเที่ยว เป็นต้น และ 4) ปัจจัยด้านพฤติกรรมอื่น ๆ เช่น ความภักดีของลูกค้า ความไวต่อราคา และการเตรียมการในการไปท่องเที่ยว โดยปัจจัยด้านการเตรียมการอาจจำแนกนักท่องเที่ยวออกเป็นกลุ่มที่มีการวางแผนเตรียมการด้านสถานที่ท่องเที่ยว การเดินทาง การพักผ่อนไว้ล่วงหน้า และทำการท่องเที่ยวไว้ตามที่วางแผน และกลุ่มที่ไม่มีการวางแผนเตรียมการเดินทางท่องเที่ยวที่มีการตัดสินใจไปท่องเที่ยวอย่างรวดเร็วไม่นานก่อนเวลาเดินทาง การเข้าใจพฤติกรรมนักท่องเที่ยวนั้นเป็นเรื่องสำคัญในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว เพราะไม่ว่าจะเป็นธุรกิจใดในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวก็ย่อมต้องเข้าไปสัมผัส หรือมีส่วนร่วมในการให้บริการนักท่องเที่ยว การศึกษาพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว ทั้งด้านภูมิหลัง (Background) ทักษะคติ (Attitude) ของนักท่องเที่ยวจะนำมาสู่การวางแผนพัฒนาและปรับปรุงทางการท่องเที่ยวให้เหมาะสมและเป็นที่ยอมรับของนักท่องเที่ยว

Philip L. Pearce (2005) ได้นำเสนอเรื่องการศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยวเป็นการวิเคราะห์ลักษณะการกระทำ นิสัย การแสดงออกทั้งทางด้านความคิดและทางกายภาพของนักท่องเที่ยว ซึ่งเป็นพฤติกรรมติดตัวที่เกิดจากการหล่อหลอมจากวัฒนธรรม ชีวิตความเป็นอยู่ การเลี้ยงดู อาชีพ และลักษณะที่อยู่ทางภูมิศาสตร์ เป็นต้น โดยสามารถศึกษาได้จากหลายมุมมอง อาทิ มุมมองทางการตลาด จะเป็นการศึกษาเพื่อที่จะได้นำเสนอสินค้าและบริการที่สามารถตอบสนองความต้องการและสร้างความพึงพอใจ

ได้ และมุมมองด้านจิตวิทยาการบริการเป็นการศึกษาเพื่อเป็นการบริหารจัดการการบริการ เพื่อให้ได้การบริการที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังมีมุมมองของการจัดการผลกระทบซึ่งเกิดจากพฤติกรรมที่แตกต่างของนักท่องเที่ยวและเจ้าบ้านในประเทศจุดหมาย โดยมีการศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยว ดังนี้ (แผนภูมิที่ 2.4)

แผนภูมิที่ 2.4 พฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม

ที่มา: Philip L. Pearce (2005)

3. ความแตกต่างทางวัฒนธรรมกับพฤติกรรมนักท่องเที่ยว (Cultural Diversity in Tourist Behavior)

ธนภุต สังข์เฉย (2554) ได้ทำการศึกษาวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างวัฒนธรรมกับพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว โดยการสังเคราะห์ผลการวิจัยที่ศึกษาความสัมพันธ์เปรียบเทียบระหว่างพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวกับมิติวัฒนธรรมตามแนวคิดของฮอฟสเต็ด (Hofstede) ได้แก่ 1) มิติด้านระยะห่างเชิงอำนาจ 2) มิติด้านความเป็นปัจเจกนิยม/คตริรวมหมู่ 3) มิติด้านการให้ความสำคัญต่อบุรุษและสตรี 4) มิติด้านการหลีกเลี่ยงความไม่แน่นอน และ 5) มิติด้านการกำหนดแผนระยะยาว-ระยะสั้นในอนาคต การสังเคราะห์ทฤษฎีนี้ พบว่านักท่องเที่ยวที่มาจากสังคมวัฒนธรรมที่ต่างกัน จะมีพฤติกรรมการแสวงหาข้อมูลการท่องเที่ยว

การให้ความสำคัญต่อคุณภาพการบริการ การมอบของขวัญหรือของที่ระลึก รูปแบบการท่องเที่ยว ลักษณะการเดินทาง การติดชมบริการ ความภักดีต่อสินค้า และความพึงพอใจต่อการบริการ แตกต่างกัน

สังคมแต่ละแห่งต่างมีบริบททางวัฒนธรรมเป็นของตนเอง อันเนื่องมาจากลักษณะภูมิศาสตร์ ถิ่นฐานที่ตั้ง องค์การทางสังคม สภาพเศรษฐกิจ ศาสนา ความเชื่อและค่านิยม ฯลฯ สะท้อนออกมาในรูปแบบวัฒนธรรม เช่น วัฒนธรรมชาติ วัฒนธรรมท้องถิ่น วัฒนธรรมองค์กร วัฒนธรรมจึงเป็นตัวกำหนดรูปแบบพฤติกรรมมนุษย์ในสังคม ความแตกต่างทางวัฒนธรรมจึงมีหลายระดับ การศึกษาวิจัยเพื่ออธิบายความแตกต่างทางวัฒนธรรมจึงมีขอบข่ายที่กว้างและมีประเด็นที่น่าสนใจหลากหลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาวัฒนธรรมแห่งชาติ (National Culture) ซึ่งเป็นวัฒนธรรมประจำกลุ่มคนแต่ละชาติ หรือที่เรียกว่าเป็นกลุ่มวัฒนธรรมที่แสดงถึงลักษณะประจำชาติ ทั้งนี้ การศึกษาความแตกต่างทางวัฒนธรรมแนวทางหนึ่งที่สะท้อนมุมมองทางวัฒนธรรมในหลายมิติ คือ การศึกษามิติทางวัฒนธรรมของฮอฟสเต็ด (Hofstede and Hofstede, 2005) ซึ่งเป็นแนวคิดที่สามารถอธิบายพฤติกรรมและการสื่อสารของผู้คนในสังคมวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน

แนวคิดดังกล่าว เริ่มต้นจากการศึกษาลักษณะวัฒนธรรมในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก โดยใช้แบบสำรวจค่านิยมทางวัฒนธรรม (Values Survey Module: VSM) เพื่อจัดกลุ่มลักษณะวัฒนธรรมออกเป็นหมวดหมู่ตามนิยามของวัฒนธรรม ซึ่งหมายถึงรูปแบบความคิด ความรู้สึก และการตอบสนองของบุคคล ผลการศึกษาในช่วงเวลานั้น สามารถจำแนกมิติทางวัฒนธรรมได้ 5 ด้าน คือ

1) ระยะห่างเชิงอำนาจ (power distance: PD) การที่บุคคลพิจารณาความแตกต่างของสถานภาพทางสังคมถึงความเท่าเทียมกัน บางวัฒนธรรมมีการแบ่งแยกสูง ระหว่างผู้ที่มีสถานภาพทางสังคมแตกต่างกัน เช่น เจ้านายกับลูกน้อง ในสังคมที่มีความแตกต่างทางอำนาจสูง จะมีความแตกต่างระหว่างบุคคลค่อนข้างมาก เช่น ผู้บริหารจะรู้สึกว่าคุณมีอำนาจเหนือกว่าพนักงานอย่างมาก และสังคมที่มีความแตกต่างในด้านอำนาจต่ำ ผู้บริหารหรือผู้ที่อยู่ในสถานภาพทางสังคมสูงกว่า จะไม่รู้สึกว่าตนเองแตกต่างจากพนักงานมากนัก

2) ความเป็นปัจเจกนิยม/คตินิยม (Individualism/Collectivism: IDV) เป็นการอธิบายสังคมที่มีความเป็นปัจเจกนิยม จะเป็นสังคมที่ความผูกพันระหว่างบุคคลในสังคมเป็นไปอย่างไม่แน่นอน ผู้คนต่างให้ความสำคัญกับตนเองหรือครอบครัวเป็นลำดับแรก รวมทั้งมีความเป็นตัวของตัวเองทางความคิดและการกระทำ ส่วนสังคมแบบคตินิยม ผู้คนในสังคมจะมีความผูกพันอย่างเหนียวแน่น ให้ความสำคัญกับกลุ่มมากกว่าตัวบุคคล มีความซื่อสัตย์และจงรักภักดีต่อกัน ให้การดูแลคุ้มครอง ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

3) การให้ความสำคัญต่อบุรุษและสตรี (Masculinity/Femininity: MAS) การที่สังคมให้ความสำคัญต่อเพศ สังคมที่เน้นลักษณะความเป็นบุรุษเพศสูงจะแบ่งแยกบทบาททางเพศอย่างชัดเจน บทบาทหน้าที่บางอย่างได้รับการสงวนไว้สำหรับบุรุษโดยเฉพาะ เช่น หน้าที่เกี่ยวกับการตัดสินใจ ความกล้าหาญ การคิดวิเคราะห์ และวางแผนระดับสูง ส่วนสังคมที่มีความเสมอภาคสูง (Feminine) หมายถึง สตรีและบุรุษจะมีความเกรงใจและประนีประนอมต่อกัน มีสิทธิเท่าเทียมกันในเรื่องต่าง ๆ สตรีมีความเสมอภาคเท่ากับบุรุษและสามารถทำหน้าที่ผู้นำได้

4) การหลีกเลี่ยงความไม่แน่นอน (Uncertainty Avoidance: UAI) เป็นตัวชี้วัดทางวัฒนธรรมด้านหนึ่ง อันเป็นการบ่งชี้ถึงความรู้สึกนึกคิดของบุคคลว่ารู้สึกอย่างไรกับสถานการณ์ที่เกิดความไม่แน่นอน ซึ่งไม่อาจคาดการณ์ได้ ผู้คนในบางสังคมอาจรู้สึกว่าเป็นเรื่องปกติ หรือบางสังคมอาจรู้สึกถึงความไม่แน่นอนที่จะเกิดขึ้นเป็นสิ่งที่สร้างความยุ่งยากใจ ซึ่งทำให้เกิดพฤติกรรมหลีกเลี่ยงความไม่แน่นอนดังกล่าว โดยสะท้อนออกมาในรูปแบบการตัดสินใจ

5) การกำหนดแผนระยะสั้น-ระยะยาวในอนาคต (Long Term Orientation versus Short Term Orientation) ความสำคัญของมิตินี้คือ การวิเคราะห์ความแตกต่างของผู้คนในวัฒนธรรมตะวันตกและวัฒนธรรมตะวันออกต่อการกำหนดแผนในอนาคต ผลการศึกษาพบว่า ผู้คนที่มาจากสังคมที่ให้คุณค่าต่อการกำหนดแผนระยะยาวในอนาคต ส่วนใหญ่อยู่ในเอเชีย (จีน ฮองกง อินเดีย เกาหลีใต้ ไต้หวัน เวียดนาม) จะมองอดีต และพุ่งเป้าไปสู่อนาคตของตนเพื่อบรรลุจุดมุ่งหมาย ด้วยความอดทน บากบั่นอดสาหัส ทำงานหนัก เพียรพยายาม และใช้ทรัพยากรที่มีอย่างประหยัด ขณะที่ผู้คนที่มาจากสังคมที่กำหนดแผนระยะสั้นในอนาคต

ธนภุต สังข์เฉย (2554) ได้ผลการวิจัยจากการศึกษาเรื่องความแตกต่างทางมิติวัฒนธรรมกับพฤติกรรมนักท่องเที่ยว โดยพบว่าสังคมตะวันตกส่วนใหญ่มีค่านิยมเกี่ยวกับระยะห่างเชิงอำนาจ และการหลีกเลี่ยงความไม่แน่นอนระดับต่ำ หมายความว่า ประชาชนมีความเชื่อมั่นในความเท่าเทียมกันในอำนาจหน้าที่ และ ผู้คนส่วนใหญ่ไม่วิตกกังวลกับเหตุการณ์ความไม่แน่นอนที่จะเกิดขึ้นมากเท่าใดนัก อีกทั้งผู้คนทั่วไปมีความเป็นปัจเจกนิยมสูง นอกจากนี้ ยังพบว่าผู้คนต่างให้ความสำคัญต่อการกำหนดแผนระยะสั้นจนถึงปานกลางในอนาคต ในขณะที่สังคมตะวันออก พบว่าผู้คนในเอเชียส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับความเป็นกลุ่มหรือคตินิยมระดับมาก รวมทั้งให้ความสำคัญกับระยะห่างเชิงอำนาจ และการกำหนดแผนระยะยาวในอนาคตค่อนข้างสูง สำหรับการให้ความสำคัญต่อบทบาทของบุรุษ/สตรี การจากศึกษาตามทฤษฎีมิติวัฒนธรรมของ Hofstede แสดงให้เห็นว่าลักษณะทางวัฒนธรรมเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว พบว่ามิติวัฒนธรรมด้านปัจเจกนิยม/คตินิยม เป็นปัจจัยที่นำมาศึกษาวิจัยอย่างแพร่หลาย เนื่องจากเป็นมิติที่สามารถบ่งบอกความแตกต่างทางวัฒนธรรมระหว่างสังคมตะวันตกและสังคมตะวันออกอย่างชัดเจน โดยในสังคมตะวันตกจะมีความเป็นปัจเจกสูง ในขณะที่สังคมตะวันออกจะมีความเป็นสังคมคตินิยม ซึ่งเป็นการสะท้อนถึงความแตกต่างของพฤติกรรมนักท่องเที่ยวหลายด้าน เช่น นักท่องเที่ยวที่มาจากสังคมปัจเจกนิยมมักจะคาดหวังต่อการบริการสูงกว่านักท่องเที่ยวที่มาจากสังคมคตินิยม ด้านการแสวงหาข้อมูลท่องเที่ยว พบว่านักท่องเที่ยวที่มาจากสังคมคตินิยม มักให้ความสำคัญต่อข้อมูลข่าวสารจากญาติหรือคนใกล้ชิดมากกว่า นักท่องเที่ยวที่มาจากสังคมปัจเจกนิยม การซื้อของที่ระลึก พบว่านักท่องเที่ยวที่มาจากสังคมคตินิยม จะให้ความสำคัญต่อการซื้อของที่ระลึกเพื่อบอกให้กับบุคคลใกล้ชิดมากกว่านักท่องเที่ยวที่มาจากสังคมปัจเจกนิยม เป็นต้น

1.2 อุปทานการท่องเที่ยว

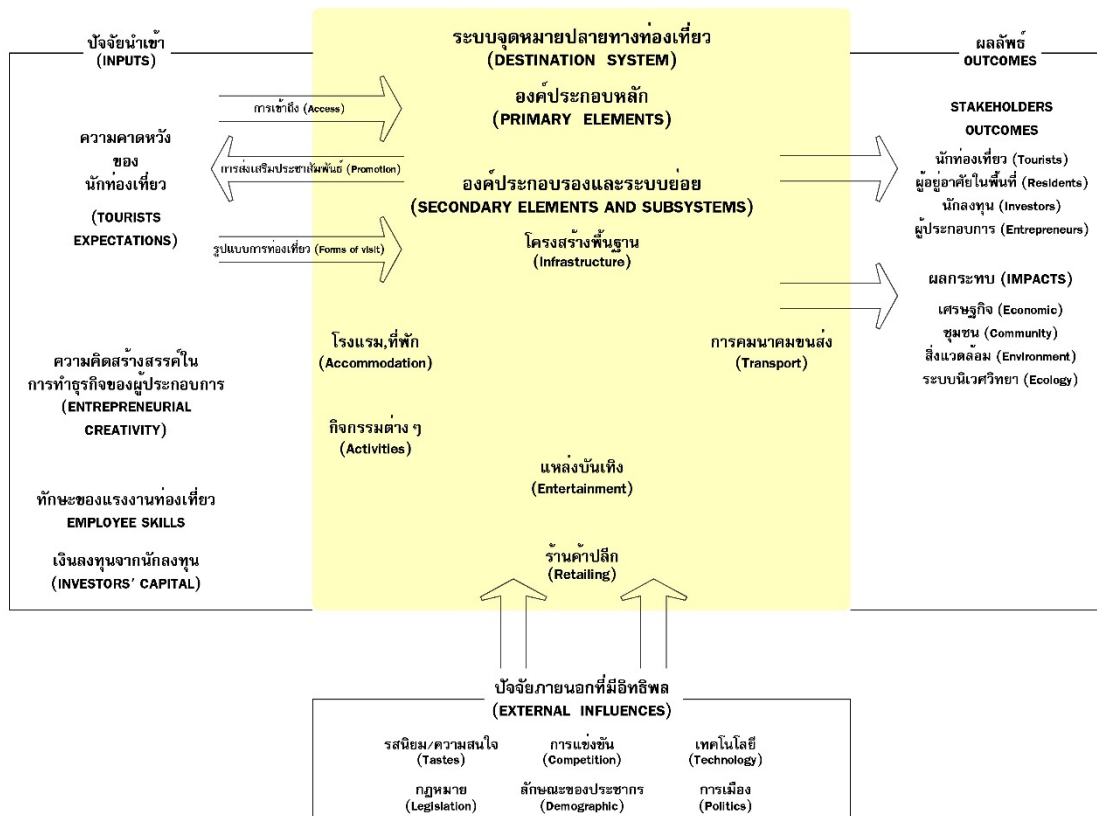
อุปทานการท่องเที่ยว คือ สินค้าและบริการทางการท่องเที่ยวที่ตอบสนองต่ออุปสงค์ของนักท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดการเดินทางท่องเที่ยว อัครวิน แสงพิกุล (2548) ให้คำนิยาม อุปทานการท่องเที่ยว คือ การจัดให้มีการบริการสินค้าทางการท่องเที่ยวเพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว และเป็นปัจจัยที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวตัดสินใจบริโภคผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ วัฒนธรรม หรือที่มนุษย์สร้างขึ้น และมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ซึ่งรวมไปถึงการบริการในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว เช่น ที่พัก ร้านอาหาร ของที่ระลึก สาธารณูปโภคต่างๆ เป็นต้น

อุปสงค์และอุปทานของการท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์กัน โดยต้องให้เกิดความสมดุลกันระหว่างอุปสงค์และอุปทาน จึงจะเป็นประโยชน์ต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวโดยรวม เช่น นักท่องเที่ยวได้รับสินค้าและบริการตามที่คาดหวังและเกิดความพึงพอใจ ทำให้เกิดภาพลักษณ์ที่ดีต่อการท่องเที่ยว ในขณะเดียวกันผู้ประกอบการก็มีรายได้จากการลงทุนในธุรกิจการท่องเที่ยว แต่อย่างไรก็ตามหากเกิดความไม่สมดุลกันระหว่าง

อุปสงค์และอุปทานอาจจะทำให้ผลกระทบด้านลบที่ไม่พึงประสงค์ต่อนักท่องเที่ยวและผู้ประกอบการ เช่น หากมีอุปสงค์การท่องเที่ยวที่มากกว่าอุปทานในแหล่งท่องเที่ยวหนึ่ง ๆ ในอีกนัยหนึ่งก็คือ มีจำนวนนักท่องเที่ยวมากกว่าสินค้าและบริการ อาจจะทำให้เกิดการบริการที่ไม่ทั่วถึง ส่งผลให้เกิดความไม่พึงพอใจต่อแหล่งท่องเที่ยวหนึ่ง ๆ และส่งผลต่อภาพลักษณ์ที่ไม่ดี นอกจากนี้ยังก่อให้เกิดการทำลายทรัพยากรการท่องเที่ยว ทำให้ทรัพยากรการท่องเที่ยวเสื่อมโทรมเร็วเกินไป และเกิดความไม่ยั่งยืน หรือในทางกลับกัน หากมีอุปสงค์น้อยกว่าอุปทาน คือมีจำนวนนักท่องเที่ยวน้อยกว่าสินค้าและบริการการท่องเที่ยวในพื้นที่นั้น ๆ ทำให้เกิดการลงทุนที่สูญเปล่า ผู้ประกอบการมีรายได้น้อย และเกิดการแก่งแย่งนักท่องเที่ยว เป็นต้น ดังนั้น การทำให้เกิดความสมดุลระหว่างอุปสงค์และอุปทาน จึงมีความจำเป็นต้องมีการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่ดีและมีประสิทธิภาพ

1.2.1 แนวคิดระบบจุดหมายปลายทางท่องเที่ยว

การที่พื้นที่หนึ่งจะพัฒนาเป็นจุดหมายปลายทางท่องเที่ยวนั้น จำเป็นต้องมีระบบที่จะสามารถส่งเสริมให้จุดหมายปลายทางนั้น มีการสร้างปัจจัยดึงดูด (Pull Factors) ให้มีการพัฒนาภายในตัวจุดหมายปลายทางเองและการบริหารจัดการที่ดีอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำมาซึ่งการพัฒนาอย่างยั่งยืน ในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวจึงควรมีการดำเนินการที่คำนึงถึงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบ และปัจจัยต่างๆ ในเชิงระบบ ดังภาพประกอบ

ภาพที่ 2.1 แสดงระบบจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยว

1. ระบบจุดหมายปลายทาง (Destination System) ภายในพื้นที่ท่องเที่ยวต้องมียุทธศาสตร์สำคัญที่สามารถทำให้นักท่องเที่ยวสนใจเดินทางมายังจุดหมายปลายทางแห่งนั้นได้ กล่าวคือ องค์ประกอบหลัก (Primary Elements) ได้แก่ ทรัพยากรทางธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม กิจกรรมของชุมชน และ

รองรับด้วยองค์ประกอบสนับสนุน (Secondary Elements) ได้แก่ โรงแรมที่พัก โครงสร้างพื้นฐาน การคมนาคมขนส่ง กิจกรรมรูปแบบต่าง ๆ แหล่งบันเทิง และร้านค้าปลีกย่อย เป็นต้น

2. ปัจจัยนำเข้า มีปัจจัยที่สำคัญอยู่หลายปัจจัยด้วยกันที่เป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการเดินทางท่องเที่ยว อาทิเช่น

1) ความคาดหวังของนักท่องเที่ยว (Tourist Expectations) มาจากการที่จุดหมายปลายทางมีการเข้าถึง (Access) ที่ดี คือ มีโครงข่ายเชื่อมโยงการเดินทางจากถิ่นพำนักอาศัยของนักท่องเที่ยวมายังจุดหมายปลายทางอย่างสะดวก นักท่องเที่ยวมีความต้องการเดินทางในรูปแบบต่างๆ เช่น การเดินทางเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ การเดินทางเพื่อติดต่อธุรกิจ การเดินทางเพื่อประชุมสัมมนา การเดินทางที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อทางศาสนา และสุดท้ายคือมีการส่งเสริมประชาสัมพันธ์ที่กระตุ้นการรับรู้เพื่อให้นักท่องเที่ยวให้รู้จักกับจุดหมายปลายทางนั้นๆ

2) ความคิดสร้างสรรค์ในการทำธุรกิจของผู้ประกอบการ (Entrepreneurial Creativity) เป็นปัจจัยสำคัญที่เชื่อมโยงระหว่างความคาดหวังของนักท่องเที่ยว และองค์ประกอบสนับสนุน ส่งผลให้เกิดการพัฒนาธุรกิจในรูปแบบต่างๆ ที่เป็นแรงดึงดูดนักท่องเที่ยว อาทิเช่น โรงแรม รีสอร์ท สวนสนุก ร้านอาหารลอยฟ้า เป็นต้น

3) ทักษะของแรงงานท่องเที่ยว (Employee Skills) รวมถึงทักษะในการทำงาน เช่น การให้บริการ การสื่อสารกับนักท่องเที่ยว ทักษะทางเทคนิค เช่น การใช้เทคโนโลยีในการสื่อสารและเผยแพร่ข้อมูล การจัดสื่อแสดงข้อมูล และทักษะการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวทั้งจากภาครัฐและเอกชน

4) เงินลงทุนจากนักลงทุน (Investors Capital) การกระตุ้นการลงทุนในพื้นที่เป็นปัจจัยซึ่งก่อให้เกิดการพัฒนาในระดับต่างๆ การสนับสนุนนโยบายการลงทุนของภาครัฐมีส่วนในการสนับสนุนการเข้ามาลงทุนจากภาคเอกชนในพื้นที่เป็นอย่างมาก

3. ผลลัพธ์ที่เกิดจากการพัฒนา (Outcomes) จากองค์ประกอบของจุดหมายปลายทางผนวกกับปัจจัยนำเข้าจะก่อให้เกิดผลกระทบต่อพื้นที่และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในด้านต่างๆ มีดังนี้

1) ผลต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders Outcomes) ได้แก่ ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวผู้อยู่อาศัยในพื้นที่ นักลงทุน ผู้ประกอบการ

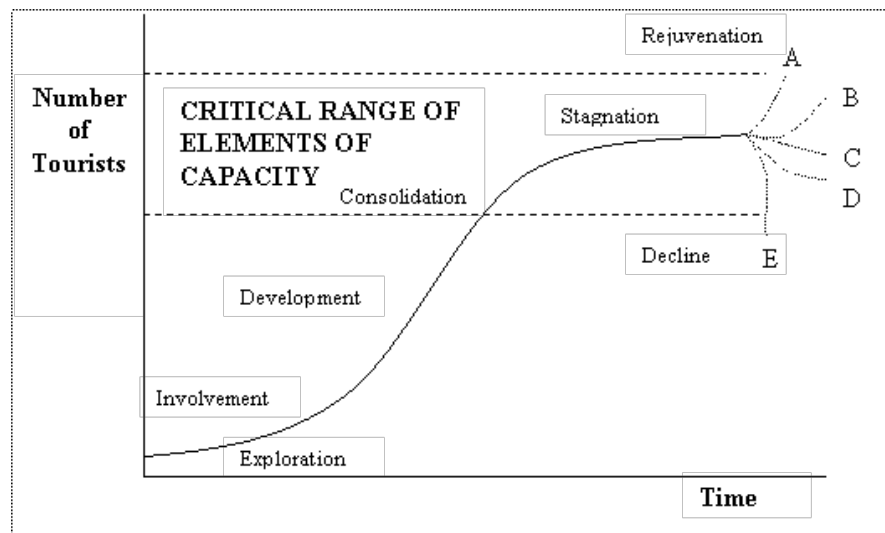
2) ผลกระทบต่อพื้นที่ (Impacts) อาทิเช่น ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ สังคม ชุมชน สิ่งแวดล้อม ระบบนิเวศวิทยา เป็นต้น

4. ปัจจัยภายนอกที่มีอิทธิพลต่อพื้นที่ (External Influence) ได้แก่ รสนิยม ความสนใจของนักท่องเที่ยว การแข่งขันจากเมืองท่องเที่ยวหรือจุดหมายปลายทางอื่นๆ เทคโนโลยี กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการลงทุน ลักษณะของประชากร และสถานการณ์ทางการเมือง

1.2.2 แนวคิดวงจรชีวิตของจุดหมายปลายทางท่องเที่ยว (The Destination Life Cycle)

จุดหมายปลายทางท่องเที่ยวนั้น เปรียบเสมือนสินค้าอื่นๆ ทั่วไปที่มีวงจรชีวิต Butler (1980) ได้นำเสนอรูปแบบวงจรจุดหมายปลายทางท่องเที่ยว ซึ่งเป็นที่ยอมรับในวงกว้าง โดยกล่าวถึงวิวัฒนาการของจุดหมายปลายทางในระดับต่างๆ เริ่มจาก การค้นพบ (Exploration) ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของจุดหมายปลายทางท่องเที่ยวซึ่งยังไม่เป็นที่รู้จักมากนัก ถูกค้นพบโดยนักท่องเที่ยวกลุ่มเล็กๆ และยังมีข้อจำกัดในการเข้าถึงโครงสร้างพื้นฐาน สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ และความรู้และทักษะของคนในท้องถิ่นที่จะเข้ามาให้บริการและบริหารจัดการการท่องเที่ยว และมีวิวัฒนาการไปสู่ วงจรการพัฒนา (Development) เมื่อมีนักท่องเที่ยว

เข้ามาค้นพบและรู้จักจุดหมายปลายทางแห่งนี้เพิ่มมากขึ้น ก็จะมีการเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับพื้นที่อย่างกว้างขวาง รวมทั้งมีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกในการรองรับนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น จากจุดนี้จำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาก็จะเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว จนไปถึงจุดที่ทางทฤษฎีเรียกว่าเกินขีดความสามารถในการรองรับ และเกิดการชะลอตัว (Stagnation) ซึ่งเกี่ยวเนื่องกับขีดจำกัดของสิ่งแวดล้อมและทางสังคม โดยทั่วไปแล้วการพัฒนาจากจุดค้นพบและจุดที่การท่องเที่ยวชะลอตัวมักเป็นไปอย่างรวดเร็ว โดยสามารถสังเกตได้จากการเติบโตของเส้นโค้งแบบ Exponential ดังแสดงในภาพ

ภาพที่ 2.2 แสดงวงจรชีวิตจุดหมายปลายทางท่องเที่ยว

ที่มา: Hypothetical Evolution of a Tourist Area (Butler, 1980)

วิวัฒนาการของจุดหมายปลายทางหลังจากจุดที่เรียกว่า การชะลอตัว (Stagnation) นั้นสามารถแปรเปลี่ยนได้ใน 5 ทิศทาง โดยแสดงในเส้นประ A – E ในภาพ ซึ่งเป็นผลมาจากตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาในรูปแบบต่างๆ ดังนี้

- ทิศทาง A และ B มุ่งไปสู่การปรับตัวที่เพิ่มศักยภาพให้กับจุดหมายปลายทาง (Rejuvenation) คือการพัฒนาที่นำเอาเทคนิคและกลยุทธ์การพัฒนาในด้านต่าง ๆ เข้ามาใช้ หรือการยกระดับการบริหารจัดการ โครงสร้างพื้นฐาน และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ซึ่งส่งผลให้มีการเพิ่มขีดความสามารถในการรองรับของจุดหมายปลายทางนั้นๆ

- ทิศทาง C และ D มุ่งไปสู่การพัฒนาที่เป็นไปอย่างไม่ยั่งยืน จุดหมายปลายทางมีสภาพแวดล้อมที่มีความหนาแน่น แออัด มีสิ่งแวดล้อมในด้านต่างๆ ที่เป็นมลภาวะ ทรัพยากรการท่องเที่ยวมีสภาพที่เสื่อมถอยเกิดปัญหาด้านเศรษฐกิจและสังคม ส่งผลให้ระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวเริ่มลดลง และนักท่องเที่ยวเริ่มลดจำนวนลงด้วยเช่นกัน

- ทิศทาง E เป็นทิศทางที่จุดหมายปลายทางเข้าสู่สถานการณ์ที่เป็นวิกฤติ คือ เกิดการเสื่อมถอยของแหล่งท่องเที่ยว ทรัพยากรธรรมชาติ และสังคมในขั้นรุนแรง ทศนคติของนักท่องเที่ยวที่มีต่อจุดหมายปลายทางเป็นไปในเชิงลบ และอาจไปถึงขั้นที่ต้องกลายเป็นจุดหมายปลายทางท่องเที่ยวราคาถูก (Cheap Destination) ไปในที่สุด

1.2.3 การจัดการแหล่งท่องเที่ยว (Destination Management)

การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว หมายถึง การกระทำอย่างมีเป้าหมายที่สอดคล้องกับหลักการ ทฤษฎี และแนวคิดที่เหมาะสมโดยคำนึงถึงสภาพแวดล้อมและบริบทที่แท้จริง รวมทั้งข้อจำกัดต่างๆ ของสังคม โดยมีการกำหนดแนวทาง มาตรการ และแผนปฏิบัติการที่ดี ซึ่งต้องคำนึงถึงกรอบแนวคิดที่กำหนดไว้ มิฉะนั้น การจัดการท่องเที่ยวจะดำเนินไปอย่างไร้ทิศทางและประสบความล้มเหลว (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย เชียงใหม่ และสำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย, 2543)

เนื่องจากการขยายตัวของการท่องเที่ยวที่เน้นปริมาณนักท่องเที่ยว (Mass Tourism) หรือการแสวงหา รายได้จากการท่องเที่ยว ทำให้แหล่งท่องเที่ยวเกิดการเสื่อมโทรมขึ้นอย่างรวดเร็ว ไม่ว่าจะเป็นแหล่งท่องเที่ยว ทางธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ แหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรม และอื่นๆ โดยจากการสำรวจ สถานภาพของแหล่งท่องเที่ยวในประเทศไทย จำนวน 2,152 แห่งของกรมการท่องเที่ยว ในปีพ.ศ. 2552 พบว่า มีแหล่งท่องเที่ยวถึง 138 แห่งที่มีความเสื่อมโทรมและต้องการพัฒนาอย่างเร่งด่วน (กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2558) ดังนั้น เพื่อเป็นการลดผลกระทบต่อนแหล่งท่องเที่ยวในด้านต่างๆ และ พัฒนามาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับสถานการณ์ท่องเที่ยวของโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา การพัฒนาแนวทางการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวให้มืองค์ประกอบตามเกณฑ์ที่เหมาะสมจึงมีความ จำเป็นอย่างยิ่ง

สำนักพัฒนาการท่องเที่ยว (2558) ให้คำนิยาม การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว หมายถึง การสร้าง ความสมดุลระหว่างการใช้ประโยชน์ทางธุรกิจ ในการจัดสร้างพัฒนา และปรับปรุง ไปพร้อมกับการอนุรักษ์ ทรัพยากรของแหล่งท่องเที่ยว การมีระบบการบริหารจัดการที่ดี ซึ่งประกอบด้วยแผนงาน แผนการเงิน และ แผนบุคลากร เพื่อใช้เป็นกลไกในการพัฒนาคุณภาพของสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยว รวมทั้ง แผนการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว การรักษาความปลอดภัย และการจัดการนักท่องเที่ยว ที่มีมาตรการควบคุมทั้ง ทางตรงและทางอ้อม ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่จะสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ในระยะยาวต่อไป

1. ที่มาและความเป็นมาของการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว

พระราชบัญญัตินโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ.2551 และแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2555 - 2559 ได้ให้นิยามของคำว่า “แหล่งท่องเที่ยว” (Destination) ไว้ว่า เป็นสิ่งหรือสถานที่ที่ทั้ง เกิดจากธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้น ทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรมที่สามารถดึงดูดใจในด้านความสวยงาม ความน่าประทับใจ มีสิ่งอำนวยความสะดวก ทั้งด้านการบริการ ปัจจัยพื้นฐานในเรื่องระบบการสื่อสาร สาธารณูปโภค การขนส่ง และการต้อนรับนักท่องเที่ยวอย่างมีมิตรไมตรี ดังนั้น “มาตรฐานการบริหารจัดการ แหล่งท่องเที่ยว” จึงหมายถึง ข้อกำหนดเบื้องต้นของแหล่งท่องเที่ยวที่ใช้ในการดำเนินการจัดการอย่างมี กระบวนการ ได้แก่ การวางแผน การจัดการพื้นที่ การจัดการสิ่งแวดล้อม การมีส่วนร่วมของท้องถิ่น การ จัดการบุคลากรทางการท่องเที่ยว การจัดการด้านรายได้ ด้านการประชาสัมพันธ์ ด้านการสร้างความสัมพันธ์ กับนักท่องเที่ยวและชุมชน เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์

มนัส สุวรรณ และคณะ (2551) ยังได้ให้คำจำกัดความของคำว่า การจัดการการท่องเที่ยว ว่า หมายถึง การกระทำอย่างมีเป้าหมายที่สอดคล้องกับหลักการ ทฤษฎี และแนวคิดที่เหมาะสม ยิ่งไปกว่านั้นยัง ต้องคำนึงถึงสภาพ ที่แท้จริง รวมทั้งข้อจำกัดต่าง ๆ ของสังคมและสภาพแวดล้อม การกำหนดแนวทาง วาง มาตรการ และ แผนปฏิบัติการที่ดีต้องคำนึงถึงกรอบความคิดที่ได้กำหนดไว้ มิฉะนั้นแล้วการจัดการท่องเที่ยว จะดำเนินไปอย่างไร้ทิศทางและประสบความล้มเหลว นอกจากนี้บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2554) กล่าวว่า การ จัดการการท่องเที่ยว หมายถึง การวางแผนการท่องเที่ยว และดำเนินการให้เป็นไปตามแผน โดยมีการจัด

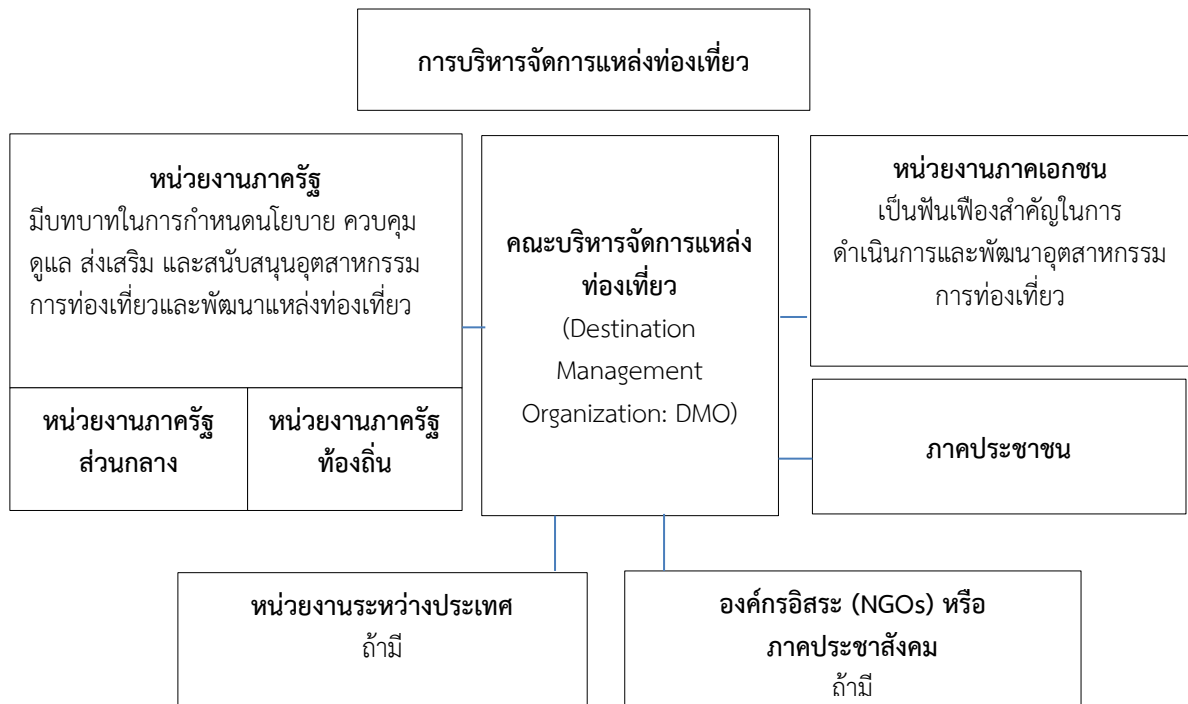
องค์การบริหารงานบุคคล การอำนวยความสะดวก และการควบคุมอย่างเหมาะสม เพื่อให้เป็นไปตามแผนที่ได้วางไว้พร้อมทั้งมีการประเมินผลการท่องเที่ยวด้วย

โดยในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว หมายถึง กระบวนการในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว ที่มีรูปแบบการดำเนินการที่เหมาะสมภายใต้สภาพแวดล้อมของพื้นที่นั้น ๆ มีกระบวนการดำเนินงานที่มีเป้าหมาย และมีความสอดคล้องกันเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นกระบวนการสร้างความสมดุลระหว่างการใช้ประโยชน์ทางธุรกิจ ในการจัดสร้างพัฒนา และปรับปรุง ไปพร้อมกับการอนุรักษ์ทรัพยากรของแหล่งท่องเที่ยว

2. องค์ประกอบของการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว

วรรณพร วนิชานุกร (2540 อ้างอิงใน จุฑาภรณ์ ทองเพ็ญ, 2554) กล่าวว่า การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ควรจะมีรูปแบบการบริหารใน 2 ระดับ คือ ระดับแนวนอน ซึ่งประกอบด้วย หน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐที่เกี่ยวข้อง และ ระดับแนวตั้ง คือ หน่วยงานของรัฐในส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น รวมทั้งองค์กรที่ไม่ใช่ของรัฐบาล แต่มีบทบาทสำคัญในการเป็นตัวแทนปกป้องผลประโยชน์ส่วนรวม และสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร แรงงาน ความรู้ ตามอำนาจของผู้คนในท้องถิ่นได้ ซึ่งการบริหารงานควรครอบคลุมในเรื่องต่าง ๆ จุฑามาศ จันทรรัตน์ (2544 อ้างอิงใน จุฑาภรณ์ ทองเพ็ญ, 2554) กล่าวว่า ในการที่การท่องเที่ยวของประเทศไทยหรือประเทศอื่น ๆ จะก้าวไปสู่ทศวรรษหน้าอย่างมีมาตรฐาน และสามารถแข่งขันกันได้ในระดับสากลได้ ผู้บริหารจัดการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชนควรต้องมองการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบและตระหนักถึงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของระบบ เพราะทุกส่วนล้วนมีความสำคัญ

สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว (2558) กล่าวว่า กลไกกลไกการจัดการในการขับเคลื่อนอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ประกอบด้วย 2 ภาคส่วนหลักๆ คือ ภาครัฐและภาคเอกชน โดยภาครัฐนั้นหมายถึง หน่วยงานที่ขึ้นตรงกับรัฐบาลที่เกี่ยวข้องกับการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นต้น ในขณะที่ภาคเอกชนจะประกอบไปด้วย ผู้ประกอบการท่องเที่ยว มีคหุเทศก์ สมาคมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทั้งระดับนานาชาติ ระดับประเทศ และระดับท้องถิ่น เป็นต้น โดยที่หน่วยงานภาครัฐมีบทบาทในการกำหนดนโยบาย กำกับ ควบคุม ดูแล ส่งเสริม สนับสนุนอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ในขณะที่ภาคเอกชนเป็นฟันเฟืองสำคัญในการดำเนินการและพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งควรมีการบูรณาการทำงานร่วมกันเพื่อให้สามารถดำเนินการได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ ดังแผนภูมิประกอบ (แผนภูมิที่ 2.5)

แผนภูมิที่ 2.5 กลไกการขับเคลื่อนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว

และองค์ประกอบคณะกรรมการจัดการแหล่งท่องเที่ยว

ที่มา: สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว (2558)

ในปัจจุบัน องค์การการท่องเที่ยวโลก (UNWTO) และ หน่วยงานที่กำกับดูแลการท่องเที่ยวในหลายประเทศทั่วโลกสนับสนุนให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการจัดการแหล่งท่องเที่ยว (Destination Management Organization: DMO) เพื่อบูรณาการการจัดทำแผนบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว รวมถึงการปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน ในการบริหารจัดการและพัฒนการท่องเที่ยวให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน เป็นรูปธรรมอย่างมีประสิทธิภาพ โดยคณะกรรมการจัดการแหล่งท่องเที่ยว (Destination Management Organization: DMO) เป็นคณะกรรมการที่มีการบริหารจัดการและการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวสู่ความยั่งยืนต้องคำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม ศิลปะและวัฒนธรรม โดยอาศัยความร่วมมือกันของชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจากหลายภาคส่วนซึ่งคณะกรรมการจัดการแหล่งท่องเที่ยว (Destination Management Organization - DMO) จะมีบทบาทสำคัญทั้งในด้านการนำและประสานการดำเนินงานร่วมกับหน่วยงานอื่นๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชนในพื้นที่ที่เกี่ยวข้อง ในการบริหารจัดการและพัฒนแหล่งท่องเที่ยวให้สำเร็จลุล่วงไปตามเป้าหมายที่ได้ร่วมกันกำหนดไว้

คณะกรรมการจัดการแหล่งท่องเที่ยว (DMO) ประกอบด้วยบุคคลประมาณ 8-15 คน ซึ่งอาจเป็นบุคคล ในองค์กรเดียว หรือเป็นตัวแทนจากหลายหน่วยงาน เช่น หน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ ภาคเอกชน ประชาชนในพื้นที่ รวมถึงหน่วยงานภาครัฐ ในส่วนกลางที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานของแหล่งท่องเที่ยว อาทิ สิ่งดึงดูดใจ สิ่งอำนวยความสะดวก ที่พัก ร้านอาหาร ผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยว สถิตินักท่องเที่ยว เพื่อรับฟังความคิดเห็นของประชาชนและนักท่องเที่ยวในประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เช่น ประสบการณ์ การเยี่ยมชม ปัญหาอุปสรรคในการท่องเที่ยว ความคาดหวัง และสิ่งที่ควรปรับปรุง เป็นต้น เพื่อนำข้อมูล

ดังกล่าวมาใช้ในการประกอบการวางแผนบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวและผลักดันแผนไปสู่การปฏิบัติให้บรรลุเป้าหมายหรือวิสัยทัศน์ด้านการท่องเที่ยว

3. กระบวนการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว

สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว (2558) กล่าวว่า คณะบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวควรจัดทำแผนบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว โดยบูรณาการแผนงาน แผนการเงิน และแผนบุคลากร ครอบคลุมการบริหารจัดการปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญของแหล่งท่องเที่ยว 6 ด้าน มีรายละเอียด ดังนี้

1) ด้านสิ่งดึงดูดใจ หมายถึง คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวเป็นคุณลักษณะสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวแต่ละประเภท ซึ่งทำให้แหล่งท่องเที่ยวนั้นมีความโดดเด่นแตกต่างจากแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ โดยอาจพิจารณาจากหลายปัจจัยทั้งในด้านกายภาพของแหล่งท่องเที่ยวระบบนิเวศพืชสัตว์ ธรณีสัณฐานประวัติศาสตร์ โบราณคดี ศิลปะสถาปัตยกรรม วิถีชีวิต วัฒนธรรม ระดับของเทคโนโลยีที่นำมาใช้ในแหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น ซึ่งปัจจัยต่าง ๆ ข้างต้นล้วนเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้แหล่งท่องเที่ยวมีความน่าสนใจ หรือมีชื่อเสียง และสามารถดึงดูดให้นักท่องเที่ยวไปเยี่ยมชมได้

2) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก เป็นอุปกรณ์และบริการต่าง ๆ ที่จัดให้กับนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวนั้น การจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการที่ได้มาตรฐาน ให้แก่ นักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว เป็นปัจจัยสำคัญ ในการพัฒนาคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยว เพื่อสร้างความประทับใจและเป็นสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ที่พัก บริเวณทางเดินเท้า และสถานที่นันทนาการ ร้านอาหารและเครื่องดื่ม ห้องสุขาและหรือห้องอาบน้ำ สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุและผู้พิการ ยานพาหนะบริการภายในแหล่งท่องเที่ยว การสื่อสาร โทรศัพท์ และอินเทอร์เน็ต เป็นต้น

3) ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว คือวิธีการเดินทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวครอบคลุมถึงเรื่องเส้นทางคมนาคม ระยะทาง ระยะเวลา และค่าใช้จ่ายในการเดินทาง การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว คือ วิธีการเดินทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว ครอบคลุมถึงเรื่องเส้นทางคมนาคม ระยะทาง ระยะเวลา ค่าใช้จ่าย และความสะดวกปลอดภัยในการเดินทาง ทั้งนี้คณะบริหารแหล่งท่องเที่ยว (DMO) ควรคำนึงถึงปัจจัยสำคัญ ดังนี้

(1) เชิงปริมาณ ได้แก่ ความเพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวในด้านจำนวนที่นั่งและความถี่ของยานพาหนะ และการบริการเสริมในช่วงฤดูการท่องเที่ยว

(2) เชิงคุณภาพ ได้แก่ ความสะดวกสบายในการเดินทาง การกำหนดราคาค่าบริการที่เป็นธรรม เหมาะสม และความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว เป็นต้น

(3) ด้านการรักษาความปลอดภัย คือ มาตรการด้านความปลอดภัยหรือระบบเตือนภัยที่ต้องมีการปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อป้องกันอันตรายที่อาจเกิดขึ้นต่อชีวิต จิตใจ สุขอนามัย หรือทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวควรมีมาตรการด้านความปลอดภัยหรือ ระบบเตือนภัย และคณะบริหารแหล่งท่องเที่ยว (DMO) สามารถนำมาตรการดังกล่าวไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมเพื่อป้องกันอันตรายที่อาจเกิดขึ้นต่อชีวิต จิตใจ สุขภาพอนามัย องค์ประกอบของการรักษาความปลอดภัย บุคลากรที่รับผิดชอบด้านการรักษาความปลอดภัยและช่วยเหลือนักท่องเที่ยว เครื่องมือป้องกันอุบัติเหตุและบรรเทาสาธารณภัย อุปกรณ์ปฐมพยาบาลและหรืออุปกรณ์กู้ชีพ ระบบกล้องโทรทัศน์วงจรปิด อุปกรณ์การสื่อสาร ป้ายเตือนให้ระวังอันตรายการชักซ้อมรองรับภาวะฉุกเฉินหรือภัยพิบัติ และยานพาหนะสำหรับเคลื่อนย้ายหรืออพยพนักท่องเที่ยวกรณีเกิดเหตุฉุกเฉิน

4) ด้านการตลาดการท่องเที่ยว หมายถึง การทำให้กลุ่มเป้าหมายรู้จักและตัดสินใจเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวโดยอาจใช้กลยุทธ์ต่างๆ เช่น การเป็นผู้นำด้านราคา กลยุทธ์สร้างความ

แตกต่าง การสร้างเอกลักษณ์เฉพาะตัว หรือกลยุทธ์มุ่งเน้นความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เพื่อส่งมอบประสบการณ์การท่องเที่ยวที่น่าประทับใจให้กับนักท่องเที่ยวที่บริโภคสินค้าหรือบริการด้านการท่องเที่ยวรวมถึงการใช้องค์ประกอบ เพื่อส่งเสริมให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนด

5) ด้านการจัดการนักท่องเที่ยว หมายถึง การจัดการนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติแสดงพฤติกรรมการท่องเที่ยวที่พึงประสงค์ และกำหนดจำนวนที่เหมาะสมกับขีดความสามารถในการรองรับของแหล่งท่องเที่ยว การวิเคราะห์ขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว (Carrying Capacity) สามารถสร้างความประทับใจในการท่องเที่ยวและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม โดยการกำหนดขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวควรได้รับการพิจารณาในด้านต่าง ๆ โดยลักษณะขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว แบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ คือ

(1) ขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวทางด้านกายภาพ (Physical Carrying Capacity) หมายถึง ระดับนักท่องเที่ยวสูงสุดที่ไม่ทำลายสภาพแวดล้อมทางกายภาพตามธรรมชาติ และที่มนุษย์สร้างขึ้น รวมถึงระดับความอึดตัวของสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการการท่องเที่ยวในพื้นที่

(2) ขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวทางด้านสิ่งแวดล้อมหรือนิเวศวิทยา (Environmental Carrying Capacity) หมายถึง ระดับนักท่องเที่ยวสูงสุดที่ไม่ให้ระบบสิ่งแวดล้อม และนิเวศวิทยาต้อยค่าลง ได้แก่ ระบบนิเวศวิทยา คุณภาพน้ำ อากาศ

(3) ขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวทางสังคม (Social Carrying Capacity) หมายถึง ระดับปริมาณนักท่องเที่ยวสูงสุด ที่จะไม่ทำให้ความสนุกสนานและความประทับใจของนักท่องเที่ยวจางหายไป เมื่อมีการขยายตัวของการท่องเที่ยว ทั้งนี้รวมถึงระดับสูงสุดที่จะไม่ทำให้ผลกระทบทางลบเกิดต่อประชาชนท้องถิ่นจนเกิดความไม่พอใจของประชาชน

นอกจากนี้ การจัดการนักท่องเที่ยว อาจจะดำเนินการได้โดยใช้มาตรการในการกำหนดจำนวน และควบคุมพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวให้มีความเหมาะสมกับประเภทกิจกรรม และขีดความสามารถในการรองรับของแหล่งท่องเที่ยวโดยพิจารณาถึง นักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมาย จำนวนนักท่องเที่ยวที่แหล่งท่องเที่ยวสามารถรองรับได้ การบริหารจัดการนักท่องเที่ยวให้มีพฤติกรรมการท่องเที่ยวที่พึงประสงค์ การจัดเก็บสถิติในด้านจำนวน ความคิดเห็น และความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว

1.2.4 การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวตามหลักทฤษฎี 7As

วิวัฒน์ชัย บุญยภักดี (2550) อ้างถึง ปาริฉัตร สิงห์ศักดิ์ ตระกูล และพัชรินทร์ เสริมการดี, 2556) ได้กล่าวถึงหลักเกณฑ์ในการพิจารณาและการกำหนดศักยภาพของการท่องเที่ยวไว้ว่าต้องประกอบด้วยปัจจัยที่สำคัญ 5 ประการ ปรับปรุงจาก FIVE A's OF TOURISM (Tourism Western Australia, 2007) ได้แก่ สิ่งดึงดูดทางการท่องเที่ยว (Attraction) การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) ที่พักแรม (Accommodation) สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว (Amenity) และ ทักษะจิตต่อนักท่องเที่ยวและการมีส่วนร่วมของชุมชน (Awareness) ในขณะที่ บุชบา สิทธิการ (2557) กล่าวว่า องค์ประกอบในการกำหนดศักยภาพของการท่องเที่ยวมีความสำคัญและเชื่อมโยงกัน ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ (7As) ได้แก่ สิ่งดึงดูดทางการท่องเที่ยว (Attraction) กิจกรรมการท่องเที่ยว (Activity) การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว (Amenity) ที่พักแรม (Accommodation) การบริการเสริมทางการท่องเที่ยว (Ancillary Service) และการบริหารจัดการ (Administration) จากองค์ประกอบเหล่านี้ทำให้ทราบถึงหลักเกณฑ์ของการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่ครอบคลุมสิ่งจำเป็นทั้ง 7As ต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว แต่อย่างไรก็ตามจะต้องมีการบริหารจัดการที่มีการคำนึงถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

1. หลักการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism Management)

การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเป็นทางออกในการแก้ปัญหาการท่องเที่ยวในปัจจุบัน จากทั้งปัญหาความเสื่อมโทรม ของทรัพยากรการท่องเที่ยว ปัญหาชุมชนท้องถิ่นไม่ได้รับประโยชน์และไม่มีส่วนร่วม หรือ ปัญหาความไม่ยั่งยืนของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว โดยการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเป็นหลักการเพื่อความยั่งยืนที่มีการนำไปใช้กับทุกกิจกรรมในการดำเนินงานในทุกสถานประกอบการ ตลอดจนโครงการต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว ทั้งนี้ องค์การท่องเที่ยวโลก (WTO) ได้กำหนดหลักการของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนไว้ว่า “เป็นลักษณะของการท่องเที่ยวที่นำไปสู่การจัดการทรัพยากรด้วยวิธีการที่ตอบสนองต่อความต้องการทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสุนทรียภาพ ในขณะเดียวกันก็คงไว้ซึ่งวัฒนธรรม ระบบนิเวศวิทยาที่จำเป็น ความหลากหลายทางชีวภาพ และระบบต่างๆ ที่เอื้อต่อการดำรงอยู่ของสิ่งมีชีวิต”

แนวความคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนมุ่งเน้นให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่มีขอบเขตของการพัฒนาครอบคลุมทุกองค์ประกอบของการท่องเที่ยว หรือ กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ การพัฒนาการท่องเที่ยวทั้งหมดต้องมุ่งสู่ความยั่งยืน กิจกรรมการท่องเที่ยวจะต้องสามารถดำรงอยู่ได้ มีนักท่องเที่ยวมาเยี่ยมชมอย่างสม่ำเสมอ ทรัพยากรการท่องเที่ยวยังคงรักษาความดึงดูดใจไว้ได้ไม่เสื่อมคลาย กิจกรรมการบริการมีกำไร แม้ต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการให้บริการอยู่เสมอ และจะต้องไม่สร้างผลกระทบที่มีต่อสิ่งแวดล้อมทั้งทางธรรมชาติ สังคมและวัฒนธรรมในด้านลบหรือให้มันได้น้อยที่สุด

1.2.5 การรับรู้ผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยว (Perceived Impacts)

นักวิชาการได้ให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวว่า การท่องเที่ยวเปรียบเสมือนดาบสองคมที่ก่อให้เกิดผลกระทบทั้งทางบวกและทางลบในมิติทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยวจำแนกเป็นผลกระทบที่เกิดผลเป็นข้อเท็จจริง (Actual Impacts) สามารถวัดได้โดยกระบวนการวิทยาศาสตร์ ได้แก่ มลภาวะทางน้ำ การเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสัตว์ป่า เป็นต้น และ ผลกระทบที่ได้รับโดยวัดจากความคิดเห็นของผู้ที่ได้รับผลกระทบโดยตรง (Perceived Impacts) ได้แก่ ผลกระทบทางสังคมและวัฒนธรรม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม เป็นต้น (บุษบา สิทธิการ, 2557) โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ผลกระทบของการท่องเที่ยวทางเศรษฐกิจ

การท่องเที่ยวในทางเศรษฐกิจมีการขับเคลื่อนกิจกรรมระหว่างผู้ให้บริการและนักท่องเที่ยว คล้ายกับอุตสาหกรรมอื่นๆ ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาไปในทิศทางบวกที่เอื้อประโยชน์แก่ภาคีทุกภาคส่วนตั้งแต่ระดับชุมชนจนถึงระดับประเทศ โดยการสร้างสมดุลในการชำระเงิน ลดปัญหาการขาดดุลการค้า การเติบโต ด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญในแหล่งท่องเที่ยวและพื้นที่เชื่อมโยง และการขยายตัวของธุรกิจที่เกี่ยวข้องเพื่อรองรับกับความต้องการของนักท่องเที่ยวเป็นผลให้อัตราการสร้างอาชีพ การจ้างงานและการกระจายรายได้เพิ่มจำนวนมากขึ้นทั้งทางตรงและทางอ้อม ในขณะเดียวกัน การท่องเที่ยวได้ก่อให้เกิดผลกระทบด้านลบต่อเศรษฐกิจ เช่น การรั่วไหลทางเศรษฐกิจเนื่องจากการนำเข้าของสินค้าและบริการ เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว และการปรับตัวสูงขึ้นของราคาที่ดินและค่าครองชีพ เป็นต้น

2. ผลกระทบของการท่องเที่ยวทางสังคมและวัฒนธรรม

การพัฒนาการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วทั้งด้านการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกในการท่องเที่ยว ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

เพื่อการปรับปรุงคุณภาพชีวิต และการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมเนื่องจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักท่องเที่ยว และชุมชนเจ้าของแหล่งท่องเที่ยว

บุษบา สิทธิการ, สิริวัฒนา ไจมา และจันทอน คำแสน (2549) ได้ศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบทางการท่องเที่ยว พบว่า การนำเสนอผลิตภัณฑ์ทางสังคมและวัฒนธรรมเป็นสินค้าหลักในการส่งเสริมการท่องเที่ยว ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนในแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นผลกระทบด้านบวก คือ การสร้างอาชีพ และการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน ส่วนผลกระทบด้านลบ คือ การปรับเปลี่ยนความสัมพันธ์ทางสังคมแบบดั้งเดิมที่มีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันของชุมชน เป็นชุมชนแห่งการแข่งขันและการปกป้องผลประโยชน์ส่วนตนและพวกพ้อง นอกจากนี้ การยอมรับวัฒนธรรมต่างถิ่นก่อให้เกิดความเสื่อมของศิลปะและวัฒนธรรมดั้งเดิม ค่านิยม และบรรทัดฐานทางสังคม

3. ผลกระทบของการท่องเที่ยวทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

การท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์กับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างใกล้ชิด เนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในพื้นที่ทางธรรมชาติ เช่น น้ำตก ป่าไม้ ถ้ำ ทะเล ชายหาด และวนอุทยานแห่งชาติ เป็นต้น ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาในแหล่งท่องเที่ยว การพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวที่เพิ่มจำนวนมากขึ้น ส่งผลให้องค์ประกอบของการท่องเที่ยว ได้รับการพัฒนาเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วโดยมีได้คำนึงถึงผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ก่อปรกับจำนวนนักท่องเที่ยวที่มากจนเกินขีดความสามารถในการรองรับได้ของพื้นที่ในช่วงฤดูกาลท่องเที่ยว ได้ก่อให้เกิดการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ การเสื่อมโทรมของคุณภาพของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การพังทลายของดิน ปัญหาขยะมูลฝอย และมลภาวะทางสิ่งแวดล้อม เช่น มลภาวะทางเสียง มลภาวะทางอากาศ มลภาวะทางน้ำ และมลภาวะทางทัศนียภาพ เป็นต้น

จากข้อมูลข้างต้น การท่องเที่ยวก่อให้เกิดผลกระทบทั้งทางบวกและทางลบในมิติทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม และทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งทางตรงและทางอ้อม แต่ในขณะเดียวกัน การท่องเที่ยวมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจระดับพื้นฐานและระดับประเทศในด้านการสร้างเงินตราต่างประเทศ การปรับและเพิ่มดุลการค้าและการบริการ การเพิ่มมวลรวมภายในประเทศ (GDP) การกระจายรายได้ การจ้างงาน และการลงทุนของประเทศซึ่งมีผลอย่างต่อเนื่องต่อการดำรงชีวิตของคนในชุมชน โดยในพื้นที่การท่องเที่ยวที่ได้รับการพัฒนาใหม่ อาจจะทำให้ยังไม่เกิดผลกระทบที่วัดได้อย่างเป็นรูปธรรม ดังนั้นในการศึกษานี้จึงมุ่งเน้นไปที่การศึกษาการรับรู้ผลกระทบ (Perceived Impacts) โดยวัดจากความคิดเห็นของภาคการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการท่องเที่ยวทั้งทางตรง และทางอ้อม รวมถึงพฤติกรรมนักท่องเที่ยว โดยทำการศึกษาใน 3 มิติคือ มิติทางด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและวัฒนธรรม และด้านสิ่งแวดล้อม

1.2.6 รูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าบ้านและนักท่องเที่ยว Doxey Irredex Model

Doxey (1972) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าบ้านและนักท่องเที่ยว โดยมีความสัมพันธ์กับวงจรชีวิตของแหล่งท่องเที่ยว โดยเมื่อนักท่องเที่ยวมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น และมีการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมากขึ้นส่งผลต่อความรำคาญใจของคนในชุมชน หรือจะนำไปสู่ความไม่ลงรอยกันระหว่างเจ้าบ้านและนักท่องเที่ยว โดยความรำคาญใจของเจ้าบ้านสามารถแสดงออกในรูปแบบของพฤติกรรมที่ไม่เป็นมิตรต่อนักท่องเที่ยว ซึ่งความรู้สึกรำคาญใจสามารถแบ่งได้ 4 ระดับ คือ 1) Euphoria ความรู้สึกที่เป็นมิตรและยินดีต้อนรับนักท่องเที่ยว 2) Apathy ความรู้สึกที่เริ่มลดความสนใจในการท่องเที่ยวลง 3) Annoyance ความรู้สึกถึงความไม่สะดวกใจจากการเพิ่มขึ้นของจำนวนนักท่องเที่ยวและเริ่มมีความรู้สึกว่ามี

ผลกระทบที่ไม่พึงประสงค์ และ 4) Antagonism ความรู้สึกและมีปฏิกิริยาต่อต้านการท่องเที่ยว โดยอธิบายตามวงจรชีวิตของแหล่งท่องเที่ยว ดังนี้

ตารางที่ 2.1 ระดับความรำคาญใจของเจ้าบ้านสามารถแสดงออกในรูปแบบของพฤติกรรมที่ไม่เป็นมิตรต่อนักท่องเที่ยว

ระดับความรำคาญใจ (Level of Irritation)	การตอบสนองต่อการท่องเที่ยวของเจ้าบ้าน	ระยะการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว
1. Euphoria	- การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในระยะเริ่มต้น - มีความรู้สึกตื่นเต้นและอยากมีส่วนร่วม - มีการติดต่อกับนักท่องเที่ยวแบบไม่เป็นทางการ	การค้นพบ (Exploration)
2. Apathy	- เริ่มมีการติดต่อกับนักท่องเที่ยวอย่างเป็นทางการ - เริ่มเห็นการท่องเที่ยวเป็นช่องทางการลงทุนและหารายได้	วงจรการพัฒนา (Development)
3. Annoyance	- เจ้าบ้านมีความหวาดระแวงอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว รู้สึกไม่พอใจ จากการเพิ่มขึ้นของจำนวนนักท่องเที่ยว และการลงทุนจากบุคคลภายนอก	การอึดตัว (Consolidation)
4. Antagonism	- มีความรู้สึกรำคาญใจ แสดงออกทั้งทางวาจาและพฤติกรรมทางกายภาพ - นักท่องเที่ยวถูกมองว่าเป็นตัวปัญหา	การชะลอตัว (Stagnation) การถดถอย (Declination)

ตอนที่ 2 เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องได้รับค้นคว้า รวบรวม และสรุปโดยจำแนกตามประเด็น ได้แก่ เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมนักท่องเที่ยว เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผลกระทบจากการท่องเที่ยว และเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการการท่องเที่ยว มีรายละเอียดดังนี้

2.1 เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมนักท่องเที่ยว

ไพรัตน์ สุระศิริวานนท์ (2556) การศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยวชาวจีนแบบแบ็คแพ็คเกอร์ต่อการเลือกร้านอาหาร ในเขตกรุงเทพมหานคร นักท่องเที่ยวชาวจีนแบบแบ็คแพ็คเกอร์ มีเพศชาย และหญิงอยู่ในระดับใกล้เคียงกัน แต่อายุส่วนใหญ่อยู่ในช่วงระหว่าง 20-25 ปี โดยระดับการศึกษาส่วนใหญ่ คือ ปริญญาตรี และมีรายได้ส่วนใหญ่อยู่ที่น้อยกว่า 3,000 หยวน ต่อเดือน ซึ่งนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เลือกใช้ BTS ในการเดินทางบอยที่สุด รองลงมาคือ การเดิน สำหรับปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกร้านอาหารของนักท่องเที่ยวชาวจีน คือ ปัจจัยด้านเวลาในการเดินทางมากที่สุด รองลงมาได้แก่ ปัจจัยในด้านคำแนะนำจากเว็บไซต์ และจากเพื่อน อย่างไรก็ตามชาวจีนมีความระมัดระวังในการใช้จ่ายต่างๆ จากการหาค่าสหสัมพันธ์ของปัจจัยต่างๆ ที่แสดงเกี่ยวกับความคุ้มค่าของราคาอาหารกับคำแนะนำจากเว็บไซต์ที่มีค่า Significant มากที่สุด นอกจากนี้ปัจจัยใหม่ที่ชาวจีนให้ความสำคัญ คือ น้ำซุป

ในงานวิจัยเรื่อง พฤติกรรมนักท่องเที่ยวจีนยุคใหม่ : กรณีศึกษานักท่องเที่ยวจีนในจังหวัดเชียงใหม่ กรวรรณ สังขกร และคณะ (2556) ได้สำรวจพฤติกรรมนักท่องเที่ยวชาวจีนที่มาท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่

โดยมีการเปรียบงานวิจัยพฤติกรรมนักท่องเที่ยวจีนในปี 2548 พบว่า นักท่องเที่ยวจีนโดยส่วนใหญ่ มาเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจเป็นสำคัญ โดยเหตุผลที่เลือกเชียงใหม่ก็ด้วยความโดดเด่นมีชื่อเสียงด้านศิลปวัฒนธรรม และมีป่าไม้ภูเขาที่สวยงาม อย่างไรก็ตามความแตกต่างที่เห็นชัดเจนระหว่างนักท่องเที่ยวที่มาเชียงใหม่ในปี พ.ศ. 2548 กับที่มาในปี พ.ศ. 2556 คือในเรื่องของการจัดการการเดินทาง กล่าวคือ ในขณะที่ในปี พ.ศ. 2548 นั้นเกือบประมาณครึ่งหนึ่งของนักท่องเที่ยวจีน จัดการการเดินทางผ่านตัวแทน โดยมีเพียงประมาณร้อยละ 19 ที่ ดำเนินการด้วยตนเอง แต่ในปี พ.ศ. 2556 นี้ ผลการศึกษากลับพบว่านักท่องเที่ยวจีนกลุ่มตัวอย่างกว่าร้อยละ 90 เลือกที่จะจัดการการเดินทางด้วยตนเองโดยมีกลุ่มที่ซื้อแพ็คเกจทัวร์ไม่ถึงร้อยละ 5 โดยนักท่องเที่ยวจีนกลุ่มตัวอย่างที่มาเกินกว่าร้อยละ 80 ก็ยังนิยมการเดินทางท่องเที่ยวในสามลักษณะคือ มาเป็นคู่สามีภรรยา มากันแบบครอบครัว และมากับเพื่อน และเมื่อพิจารณาลงไปในรายละเอียดถึงเหตุผลที่เป็นแรงจูงใจสำคัญของความพึงพอใจของการมาเยือนในปี พ.ศ.2548 พบว่าเหตุผลสำคัญคือ “ของถูกคัม รู้สึกดี สิ่งแวดล้อมสบาย วิวสวย อากาศดี สนุกมาก อยากดูโบราณวัตถุ” ในขณะที่ การศึกษาในปี พ.ศ. 2556 กลับพบว่าสิ่งที่นักท่องเที่ยวชื่นชอบในการมาเยือนจังหวัดเชียงใหม่คือ อธิยาศัย วิวทิวทัศน์ที่สวยงาม อาหารอร่อย และแหล่งท่องเที่ยวที่สวยงาม อาจกล่าวได้ว่า ความชื่นชอบของนักท่องเที่ยวจีนในปีล่าสุดนี้จะเกิดขึ้นจากการมีปฏิสัมพันธ์ กับผู้คนในท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้น รวมทั้งมีความรู้และความเข้าใจที่ลึกซึ้งมากขึ้นเกี่ยวกับเมืองที่มาเยือนมากกว่าที่จะมาท่องเที่ยวเพียงผิวเผิน

แสงเดือน รตินธร (2555) ศึกษาปัจจัยผลักดันและปัจจัยดึงดูดที่มีผลต่อนักท่องเที่ยวชาวจีนในการตัดสินใจเลือกมาท่องเที่ยวในประเทศไทย จากการศึกษา พบว่า นักท่องเที่ยวชาวจีนที่เดินทางมาท่องเที่ยวในประเทศไทย ณ สภาวการณ์ปัจจุบันส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุระหว่าง 21-30 ปี มีการศึกษาระดับปริญญาตรี และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 29,931 หยวนขึ้นไป โดยส่วนใหญ่เคยมีประสบการณ์มาเยือนเมืองไทยแล้วอย่างน้อย 1 ครั้ง โดยวางแผนการเดินทางท่องเที่ยวทุกอย่างด้วยตนเองและเดินทางกับบริษัททัวร์ในระดับที่ใกล้เคียงกัน โดยมีเพื่อนหรือญาติเป็นผู้ร่วมเดินทางท่องเที่ยว มีค่าใช้จ่ายสำหรับการท่องเที่ยว 5,991-11,970 หยวน นิยมค้นหาข้อมูลการท่องเที่ยวผ่านสื่ออินเทอร์เน็ต มีวัตถุประสงค์การท่องเที่ยวครั้งนี้คือ เพื่อพักผ่อนวันหยุด ภูมิภาคในประเทศไทยที่ ต้องการไปเยือนมากที่สุดคือ ภาคตะวันออก : พัทยา และภาคใต้ : ภูเก็ต สมุย ในระดับที่ใกล้เคียงกัน โดยชื่นชอบการไปแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ โดยปัจจัยดึงดูดที่มีอิทธิพลมากที่สุดคือ อาหารไทย รองลงมาคือ วัฒนธรรมไทย ความงดงามของธรรมชาติ ทะเลและชายหาดที่สวยงาม และความพร้อมของข้อมูลการท่องเที่ยวตามลำดับ

จากการสำรวจพฤติกรรมนักท่องเที่ยวศักยภาพสูงชาวจีน โดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2558) จากประชากรชาวจีนกว่า 1.3 พันล้านคน มีนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป จำนวน 71.1 ล้านคนนั้น สามารถคัดแยกเป็นนักท่องเที่ยวศักยภาพสูงได้จำนวนประมาณ 10.2 ล้านคน พื้นที่ที่มีนักท่องเที่ยวศักยภาพสูงจำนวนมาก 10 ลำดับแรก ส่วนใหญ่กระจายตัวอยู่ภาคตะวันออกตามแนวชายฝั่งทะเลจีนตะวันออก พบนักท่องเที่ยวศักยภาพสูงถึง 5.44 ล้านคนเป็นที่ตั้งของเมืองทางเศรษฐกิจขนาดใหญ่ เช่น เชียงไฮ้ หางโจว นานจิง และ วูซี โดยเฉพาะที่เซี่ยงไฮ้นั้น มีนักท่องเที่ยวศักยภาพสูงถึง 1.55 ล้านคน อีกพื้นที่หนึ่งที่พบนักท่องเที่ยวศักยภาพสูงจำนวนมาก ได้แก่ ภาคใต้ตอนกลางติดกับเขตปกครองพิเศษฮ่องกงที่มีจำนวนนักท่องเที่ยวศักยภาพสูงประมาณ 1.99 ล้านคน เป็นที่ตั้งของเมืองใหญ่ อย่างนครกวางโจวและนครเซินเจิ้น เฉพาะที่นครกวางโจว พบนักท่องเที่ยวศักยภาพสูงเกือบ 7 แสนคน ในขณะที่พื้นที่ทางภาคตะวันตก และตอนกลางของประเทศจีนแทบจะไม่พบนักท่องเที่ยวศักยภาพสูงเลย นักท่องเที่ยวศักยภาพสูงชาวจีนกลุ่มใหญ่อยู่ในช่วงวัยทำงานตอนกลางอายุระหว่าง 35-54 โดยเป็นเพศหญิง ร้อยละ 52.8 มีพื้นฐานการศึกษาดีกว่าร้อยละ 90 มีการศึกษาตั้งแต่ระดับปริญญาตรีขึ้นไปประกอบอาชีพที่มั่นคง โดยเฉพาะ นักธุรกิจ เจ้าของกิจการ

ทำงานบริษัทเอกชน/ภาครัฐ และกลุ่มวิชาชีพ ร้อยละ 63 มีรายได้ 40,000 ดอลลาร์สหรัฐต่อปี หรือมากกว่า (ประมาณ 110,000 บาทต่อเดือนขึ้นไป) และเกือบทั้งหมด (ร้อยละ 97) ของกลุ่มศักยภาพสูงมีเงินเดือนตั้งแต่ 50,000 บาทขึ้นไป

ลักษณะนิสัยของกลุ่มนี้คือมีเชื่อมั่นในตนเองสูง (ผ่านความรู้ และประสบการณ์) ชอบใช้ความคิด และมีจินตนาการ มีรูปแบบการดำเนินชีวิตเป็นระบบ (เฉพาะตน/เฉพาะกลุ่มย่อย) แสวงหาการยอมรับ (นับถือ ชื่นชม) จากคนรอบข้าง แสวงหาประสบการณ์แปลกใหม่ รู้จักเสพสุข (ผ่านวัตถุ หรือผ่านสุนทรียะทางอารมณ์ อันได้แก่ การชื่นชมศิลปะ ธรรมชาติ หรือวัฒนธรรม ฯลฯ) โดยนักท่องเที่ยวศักยภาพสูงชาวจีนส่วนใหญ่นิยมเดินทางท่องเที่ยวต่างประเทศตั้งแต่ 1 ครั้งต่อปี และนิยมจัดการเดินทางด้วยตัวเองทั้งหมดร้อยละ 44 และยังมีกลุ่มที่นิยมเดินทางกับกรุ๊ปทัวร์ในสัดส่วนใกล้เคียงกันคือร้อยละ 41 โดยนิยมเดินทางกับเพื่อนมากกว่าครอบครัวและพักอาศัยโรงแรม 4 ดาวขึ้นไป และมักจะเลือกบูติคหรือบิซริสอร์ท ในขณะที่กิจกรรมระหว่างท่องเที่ยวต่างประเทศยอดนิยม 2 อันดับแรก ได้แก่ การช้อปปิ้ง และการพักผ่อนชายหาด นอกจากนี้ ยังชื่นชอบการลิ้มลองอาหารท้องถิ่น การเข้าเยี่ยมชมสถานที่ ประวัติศาสตร์ไปจนถึงกิจกรรมบันเทิง และการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีความนิยมเลือกซื้อของฝาก/ของกิน เครื่องประดับ และเสื้อผ้า ที่ผลิตโดยคนไทย ในส่วนปัจจัยสำคัญที่กลุ่มศักยภาพสูงชาวจีนใช้ในการเลือกเป้าหมายการเดินทาง ได้แก่ ความหลากหลายของแหล่งท่องเที่ยว คำบอกเล่า/แนะนำจากเพื่อนหรือคนรู้จัก สิ่งอำนวยความสะดวกสบายที่ดี และการมีสถานที่ท่องเที่ยวสุดพิเศษที่มีชื่อเสียงระดับโลก ช่องทางสื่อสารที่กลุ่มศักยภาพสูงใช้กันแพร่หลายในสัดส่วนสูงกว่ากลุ่มทั่วไป ได้แก่ หนังสือแนะนำการเดินทาง เว็บไซต์ ทางอินเทอร์เน็ต ข้อมูล ข่าวสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์ และแอปพลิเคชันในโทรศัพท์มือถือ

สำนักงานสถิติแห่งชาติและการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2558) สำรวจพฤติกรรมนักท่องเที่ยวชาวไทยในเรื่องของการเดินทางท่องเที่ยว ลักษณะการเดินทาง วัตถุประสงค์ในการเดินทาง กิจกรรมที่ทำระหว่างการเดินทาง การจัดการการเดินทาง ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง รวมถึงความคิดเห็นเกี่ยวกับการท่องเที่ยว โดยมีผลวิจัยคือ นักท่องเที่ยวมีอัตราการเดินทางท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้นร้อยละ 64.9 ในรอบปี 2553-2556 และพบว่านักท่องเที่ยวนิยมเดินทางแบบไม่พักค้างคืนร้อยละ 34.7 และเดินทางพักค้างคืนอย่างน้อย 1 คืน ร้อยละ 48.6 และเหตุผลที่ไม่เดินทางท่องเที่ยวเพราะไม่มีเวลาว่าง ไม่มีทุนทรัพย์ มีปัญหาสุขภาพ และสภาพเศรษฐกิจไม่ค่อยดี นอกจากนี้ นักท่องเที่ยวชาวไทยนิยมเดินทางไปภาคตะวันออกเฉียงเหนือมากที่สุดในอัตราร้อยละ 32.2 รองลงมาคือ ภาคกลาง ในอัตราร้อยละ 29.3 และ ภาคเหนือในอัตราร้อยละ 23.6 โดยมีวัตถุประสงค์ในการเดินทางท่องเที่ยว คือเยี่ยมครอบครัว/ญาติ/เพื่อน ร้อยละ 37.4 ต้องการพักผ่อนร้อยละ 23.4 ไหว้พระปฏิบัติธรรม ร้อยละ 10.6 และ ซื้อของ ร้อยละ 8.4 ในขณะที่กิจกรรมที่นิยมทำระหว่างการท่องเที่ยวคือ ท่องเที่ยวทั่วไป พักผ่อนแบบไม่ทำกิจกรรม กิจกรรมเชิงศาสนา กิจกรรมเชิงวัฒนธรรม และกิจกรรมเชิงนันทนาการตามลำดับ ในการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยว โดยส่วนใหญ่ครอบครัวตัดสินใจเดินทางร้อยละ 44.1 และตัดสินใจด้วยตนเอง 37.5 นักท่องเที่ยวชาวไทยนิยมเดินทางท่องเที่ยวไปกับครอบครัวมากกว่าร้อยละ 63.3 รองลงมาคือเดินทางท่องเที่ยวกับเพื่อนหรือเพื่อนร่วมงานร้อยละ 19.2 นิยมเดินทางด้วยรถยนต์ส่วนตัวร้อยละ 65 รองลงมาคือ รถโดยสาร/รถตู้ร้อยละ 18 รถเช่าต่าง ๆ ร้อยละ 13.6 และรถไฟ เครื่องบิน อื่น ๆ ร้อยละ 3.4 สำหรับค่าใช้จ่ายต่อทริปต่อคนอยู่ที่ประมาณ 2,600 บาทต่อคน ในการเดินทางท่องเที่ยวต่างประเทศ นักท่องเที่ยวชาวไทยส่วนใหญ่นิยมเดินทางโดยเฉลี่ย 1.8 ครั้งต่อปี และเดินทางต่างประเทศเพียงร้อยละ 3.6 ของนักท่องเที่ยวทั้งหมด ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกแหล่งท่องเที่ยว คือความสวยงามของแหล่งท่องเที่ยว และรองลงมาคือความปลอดภัย สุดท้ายคือประโยชน์ที่นักท่องเที่ยวได้รับจากการเดินทางท่องเที่ยว คือ การได้สานสัมพันธ์กันในครอบครัว และเกิดความสนิทสนมกันในหมู่ญาติพี่น้อง

2.2 เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผลกระทบจากการท่องเที่ยว

บุษบา สิทธิการ และคณะ (2551) ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและศิลปวัฒนธรรมเกิดขึ้นทั้งในด้านบวกและด้านลบ ในพื้นที่ท่องเที่ยว ได้แก่ การเพิ่มรายได้ สร้างอาชีพ และการศึกษาเรียนรู้ของชาวบ้าน ส่วนด้านลบคือ การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการบิดเบือนของศิลปวัฒนธรรม ความไร้ระเบียบของสังคม และการกระจุกตัวของรายได้ที่เกิดขึ้นเฉพาะในกลุ่มผู้มีอิทธิพลและมีอำนาจทางการเงินที่เหนือกว่า โดยชาวบ้านมีทัศนคติที่ดีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวและยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เนื่องจากให้ความสำคัญต่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่ได้รับ สำหรับสถานการณ์การท่องเที่ยวในแต่ละพื้นที่ พบว่า มีรูปแบบการท่องเที่ยวที่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว ด้วยการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและศิลปวัฒนธรรมในพื้นที่เป็นพื้นฐานการพัฒนา ด้านการจัดการการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นโดยเฉลี่ยต่อการจัดการด้านบุคลากรในระดับเหมาะสม ซึ่งนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ยังมีความประทับใจต่อสภาพสังคมที่เรียบง่าย และอัธยาศัยความมีน้ำใจของชุมชนในพื้นที่ เช่นเดียวกับความกลมกลืนระหว่างประเพณีดั้งเดิมและความทันสมัย โดยต้องการให้มีการรักษาสืบทอดศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัยนี้ไว้ แต่อย่างไรก็ตาม นักท่องเที่ยวมีความรู้สึกไม่ประทับใจต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่แสดงออกโดยการปฏิบัติต่อนักท่องเที่ยว ดังนั้น ผลกระทบที่เกิดขึ้นอาจเกิดขึ้นตามพัฒนาการการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้วัฒนธรรมต่างถิ่น และการพัฒนาความทันสมัย จึงไม่สามารถสรุปได้ว่าการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นมีสาเหตุมาจากการพัฒนาการท่องเที่ยวเพียงอย่างเดียว หากแต่มีปัจจัยความเข้มแข็งของชุมชนภายในชุมชน เป็นเครื่องกำหนดว่าผลกระทบดังกล่าวจะเกิดขึ้นได้หรือไม่ หรือเกิดขึ้นได้มากน้อยเพียงไร ดังนั้น ในการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่จึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญต่อบริบททางสังคมและศิลปวัฒนธรรมของชุมชน การสร้างโอกาสการมีส่วนร่วมของชุมชน ยกย่องเชิดชูศิลปวัฒนธรรมดั้งเดิมโดยส่งเสริมการเรียนรู้และสืบทอดอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดความตระหนักและภูมิใจในตัวตน ให้ความรู้ความเข้าใจในหลักการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน รวมทั้งส่งเสริมการกระจายรายได้ให้เกิดขึ้นอย่างเป็นธรรม จึงจะสามารถป้องกันผลกระทบทางลบที่อาจเกิดขึ้นได้

สถาบันวิจัยสังคม ได้นำเสนอผลกระทบด้านสังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวของคนจีน จากการสำรวจความคิดเห็นของคนเชียงใหม่ ในเรื่อง “ผลกระทบจากนักท่องเที่ยวจีนในเชียงใหม่” โดยการเก็บแบบสอบถามออนไลน์ ในระหว่างวันที่ 4 – 10 กุมภาพันธ์ 2557 คือหลังเทศกาลตรุษจีนที่มีนักท่องเที่ยวชาวจีนมาเป็นจำนวนมาก ผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ จำนวน 2,220 ชุด โดยยังมีผลกระทบด้านอื่น ๆ จากผู้ตอบแบบสอบถาม ดังนี้ นักท่องเที่ยวจีนไม่เข้าใจมารยาทสากล เกิดความไม่สบายใจ กับพ่อค้าแม่ค้า ผู้ขายสินค้า เนื่องจากนักท่องเที่ยวจีนต่อราคาสินค้ามากเกินไป เช่น ต่อครั้งราคาของสินค้าไม่จ่ายค่าอาหาร หรือจ่ายค่าอาหารในราคาที่ต่ำไม่เหมาะสมกับที่ทางร้านตั้งไว้ เช่น มาใช้บริการ 10 คน แต่จ่ายในราคา 5 คน การเข้าร่วมรับประทานอาหารหรือร่วมงานของคนในท้องถิ่นโดยไม่ได้รับเชิญ มีนักท่องเที่ยวบางส่วนมีพฤติกรรมลักขโมยของในโรงแรมโดยเฉพาะจากห้องพัก ผลกระทบจากพฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่ไม่มีคุณภาพ หรือพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม และมีการลอกเลียนแบบพฤติกรรมดังกล่าว เช่น การแต่งกายเลียนแบบชุดนักศึกษาเข้ามาในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และบางครั้งแต่งกายชุดนักศึกษาเข้าไปในห้องเรียน เลือกรับบริการรถไฟฟ้าของมหาวิทยาลัยซึ่งสำรองไว้เพื่อนักศึกษาและบุคลากรเท่านั้น นักท่องเที่ยวจีนแต่งกายไม่เหมาะสมกับสถานที่ บางครั้งการแต่งตัวของนักท่องเที่ยววัยรุ่นจีนไปมาก ทำให้นักท่องเที่ยวชาติดอื่น ๆ คิดว่าเป็นวัฒนธรรมของคนไทย ไม่เข้าใจในเรื่องการเคารพในสถานที่ และกาลเทศะ เกิดผลกระทบทางด้านสุขภาพจิตของคนในพื้นที่ พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในการใช้บริการสาธารณะ เช่น เข้ามาอาบน้ำในห้องน้ำร้านค้า ซึ่งไม่ใช่

ห้องอาบน้ำ ขาดความเข้าใจในกฎหมายและข้อปฏิบัติ เช่น เช่ารถจักรยานยนต์โดยไม่มีใบอนุญาตขับขี่ และ ภาครัฐกิจบางรายตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว โดยละเลยกฎ ระเบียบ เช่น ร้านให้เช่ารถจักรยานยนต์ ให้เช่ารถโดยไม่ขอดูใบขับขี่ และนักท่องเที่ยวขับได้หรือไม่ทำให้เกิดผลกระทบต่อคนในท้องถิ่น

2.3 เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการการท่องเที่ยว

ปราณี ดันประยูร (2557) การศึกษาการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวและรูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างเป็นธรรม โดยการศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชน กรณีตลาดโบราณลาดชะโด อำเภอดมัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ชุมชนตลาดโบราณลาดชะโดเป็นชุมชนริมคลองลาดชะโดเคยเป็นแหล่งค้าขายทางน้ำมาก่อนตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย ต่อมาสร้างเป็นตลาดบกมีอาคารบ้านเรือนอยู่อาศัยรวมอยู่ในตลาดด้วย อาคารของตลาดเป็นรูปแบบที่สวยงามและได้รับรางวัลดีเด่นด้านศิลปะสถาปัตยกรรม แต่ชบเซาลงต่อมาในปี 2552 ชุมชนจึงฟื้นฟูเป็นตลาดย้อนยุคขึ้น ด้านความเชื่อซึ่งกลายเป็นวัฒนธรรม คือ การนับถือบรรพบุรุษโดยทำพิธีห่มผ้าที่เสาเรือน และ พิธีไหว้พ่อแก่ทุกปี ด้านประเพณีสำคัญ คือ การแห่เทียนพรรษาทางน้ำที่เป็นเอกลักษณ์และทรัพยากรการท่องเที่ยวหลักของชุมชน สำหรับรูปแบบการท่องเที่ยวที่เหมาะสมและเป็นธรรม คือ รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่บูรณาการการท่องเที่ยวกับการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่น ภายใต้การดำเนินงานโดยคณะกรรมการชุมชน แบ่งหน้าที่ให้บริการตามความถนัดและความพร้อมของกรรมการจัดทำรายการนำเที่ยวตามจุดเรียนรู้ต่าง ๆ ภายในชุมชนและการพักโฮมสเตย์ของชุมชน

วิษุตา ให้เจริญ (2554) แนวทางการจัดการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเพื่อความยั่งยืนทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิต : กรณีศึกษา อ.เกาะสมุย จ.สุราษฎร์ธานี ซึ่งแนวทางการจัดการท่องเที่ยวที่เหมาะสมต่อความยั่งยืนทางวัฒนธรรมของชุมชนเกาะสมุย ที่ควรดำเนินการ ได้แก่ ดังนี้ 1) ดำเนินการอนุรักษ์วัฒนธรรมและวิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชนควบคู่ไปกับการดูแลสุขภาพสิ่งแวดล้อมและแหล่งท่องเที่ยว 2) ดำเนินการท่องเที่ยวโดยสร้างการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในพื้นที่ 3) จัดระบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวให้มีคุณภาพ 4) พัฒนาตลาดนักท่องเที่ยวคุณภาพ และ 5) ทำการพัฒนาคุณภาพบุคลากร นอกจากนี้ แนวทางแก้ไขปัญหาละเลยอุปสรรคที่ส่งผลต่อความยั่งยืนของการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของเกาะสมุยควรให้ภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องต้องร่วมกันจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนา และแผนการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับบริบททางวัฒนธรรมของท้องถิ่นและความยั่งยืนของทรัพยากรเพื่อแก้ไข ได้แก่ ค่านิยมของท้องถิ่นที่มีต่อความทันสมัย การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของพื้นที่จากการเกษตรสู่พื้นที่ธุรกิจท่องเที่ยว ภาครัฐไม่ได้ส่งเสริมการดูแลสุขภาพมิติทางวัฒนธรรมอย่างจริงจัง และขาดการศึกษาวิจัยเรื่องทุนทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่าต่อการจัดการท่องเที่ยว

สมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยวเอเชียแปซิฟิก (Pacific Asia Travel Association : PATA) ได้จัดการประชุมสัมมนาและงานส่งเสริมการขาย PATA Adventure Travel and Responsible Tourism Conference and Mart 2012 (AT & RTCM) ในปี 2555 (กองวิจัยการตลาด การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2555) โดยมีการนำเสนอ การบริหารจัดการการท่องเที่ยวในแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาจากภูฏาน โดย Karma Tsheetim, Gross National Happiness ภูฏาน เป็นประเทศต้นแบบในการศึกษาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน รวมทั้งแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นไม่ให้เกิดผลกระทบต่อวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น มีการใช้ความสุขมวลรวมประชาชาติ (Gross National Happiness : GNH) เป็นเครื่องมือใช้ประเมินความสำเร็จในการบริหารประเทศของรัฐบาลภูฏาน โดยประเมินระหว่างความกินดีอยู่ดีทางด้านวัตถุ จิตวิญญาณ อารมณ์ และประเพณีนิยมของสังคม GNH ตั้งอยู่บนพื้นฐานความเชื่อที่ว่าความสุขคือความปรารถนาขั้นสูงของประชาชน ทุกคน จึงนำมาเป็นเป้าหมายในการพัฒนาประเทศ เมื่อ

พิจารณาในด้านการวัดผล GNH คือ ค่าทางสถิติที่ใช้วัดความสำเร็จของการดำเนินงานของภูฏาน มีตัวชี้วัดหลัก 9 เรื่อง และตัวชี้วัดย่อย 33 เรื่อง ใช้วัดการพัฒนาประเทศของภูฏานในด้านต่าง ๆ ทั้งการจัดสรรทรัพยากร และใช้คัดสรรโครงการในการพัฒนา เช่น อัตราการเพิ่มการสวดมนต์ของประชากร เป็นต้น

การท่องเที่ยวของภูฏานมิได้แต่เกี่ยวข้องกับเฉพาะผู้ที่อยู่ในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเท่านั้น แต่ประชาชนทุกคนต่างมีส่วนสำคัญในการส่งเสริมการท่องเที่ยวของประเทศด้วย โดยการดำเนินงานที่สำคัญ มีดังต่อไปนี้ 1) การรักษาระดับราคา รัฐบาลควรรักษาระดับราคาสินค้าขั้นต่ำในการเดินทางท่องเที่ยวอย่างน้อย 250 เหรียญสหรัฐ เพื่อเป็นแหล่งรายได้ในการรักษาสภาพแวดล้อมด้านการท่องเที่ยวทั้งวิถีชีวิต วัฒนธรรม และสังคมของภูฏาน ใช้ดัชนีความสุขมวลรวม (Gross Happiness Index) เป็นดัชนีชี้นำทิศทางในการพัฒนาประเทศ ส่งเสริมเรื่องการจัดการผู้มาเยี่ยมเยือนและการติดตามผลอย่างต่อเนื่อง 2) การรักษาระดับมาตรฐานของสินค้า การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในที่ต่าง ๆ ให้มีเหมือนกันในทุกพื้นที่ของประเทศ เช่น จัดให้มีกิจกรรมบันจีจัมพ์ Tree-top walk กอล์ฟ สปา เป็นต้น รวมทั้งให้การรับรองด้าน Eco กับผู้ประกอบการโรงแรมและบริษัทนำเที่ยว และควรมีการนำเสนอสินค้าการท่องเที่ยวใหม่ๆ ที่ยังไม่มีในประเทศอื่น ๆ เช่น Luxury home stay village, Medicine therapies, Buddhist Meditation Retreats เป็นต้น และ 3) การเพิ่มความสามารถของมัคคุเทศก์ในการให้ความรู้เกี่ยวกับประเทศภูฏาน การเพิ่มความรู้ความสามารถของมัคคุเทศก์ในระดับมาตรฐาน จัดให้มีการอบรมให้ความรู้เฉพาะทางแก่มัคคุเทศก์ ให้ความรู้เกี่ยวกับคุณค่าของดัชนีความสุขมวลรวม และวิสัยทัศน์ของภูฏาน เพื่อที่จะได้ดำเนินการไปในทิศทางเดียวกัน

นฤพนธ์ เลิศกาญจนานพร และคณะ (2558) ศึกษาเรื่องศักยภาพและการบริหารจัดการการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืนเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนของประเทศไทยและประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ได้นำเสนอกลยุทธ์ด้านการจัดการพฤติกรรมการบริโภคผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวชุมชนในประเทศไทย และ สปป.ลาว เพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน พบว่านักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจในสินค้าและบริการในระดับปานกลางถึงมาก แต่อย่างก็ตามก็ควรมีการปรับปรุงสินค้าและบริการที่ได้รับความพึงพอใจน้อย กล่าวคือ สิ่งอำนวยความสะดวก บริษัทนำเที่ยว และสินค้าที่ระลึก ตามลำดับ ในส่วนประเด็นศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในเมืองหลวงน้ำทา พบว่าควรมีการพัฒนาปรับปรุงถนนเพื่อเข้าสู่หมู่บ้าน การพัฒนาร้านจำหน่ายของที่ระลึกเพื่อเป็นการเพิ่มการกระจายรายได้สู่ชุมชน นอกจากนี้ยังมีการศึกษาเรื่องผลกระทบ โดยพบว่าผลกระทบด้านวัฒนธรรม ใน สปป. ลาว นั้นได้มีการเปลี่ยนวัฒนธรรมไปสู่กระแสวัฒนธรรมตะวันตกบางพื้นที่ ในขณะที่ประเทศไทย ไม่มีผลกระทบใด ชุมชนยังคงรักษาวัฒนธรรมดั้งเดิมไว้ และในด้านเศรษฐกิจสังคม ผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวใน สปป.ลาว ไม่ค่อยตกอยู่กับคนในพื้นที่เท่าที่ควร แต่เป็นคนนอกพื้นที่และผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวมากกว่า แต่อย่างไรก็ตามการท่องเที่ยวชุมชนทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้น แต่ยังคงขาดการบริหารจัดการที่ดี ชุมชนบางส่วนพึ่งพาชีพในภาคเกษตรกรรมมาประกอบธุรกิจการท่องเที่ยว แต่ขาดความเชี่ยวชาญ จึงเกิดปัญหาขาดทุนอยู่มากในหลายพื้นที่ ในขณะที่ประเทศไทย ยังคงยึดอาชีพเดิมอยู่ ส่วนรายได้เสริมจากการท่องเที่ยวไม่ได้มีอย่างต่อเนื่อง ในประเด็นเรื่องสิ่งแวดล้อม สปป. ลาว มีปัญหาการจัดการกับสิ่งปฏิกูลที่เพิ่มมากขึ้นยังไม่ดีพอ ปริมาณขยะของชุมชนและนักท่องเที่ยวรวมกันมีเป็นจำนวนมาก ประกอบกับปัญหาน้ำเน่าเสีย แต่อย่างไรก็ตามในบางพื้นที่ไม่ได้รับผลกระทบเนื่องจากนักท่องเที่ยวยังมีไม่มากนัก ในขณะที่ประเทศไทยมีระบบการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมได้ค่อนข้างดี มีการจัดเก็บและคัดแยกประเภทขยะ แต่ในบางพื้นที่มีมลพิษทางเสียงและทางอากาศเพิ่มขึ้น อันเป็นผลมาจากการขยายตัวของร้านค้าขายแดน และความไม่มีประสิทธิภาพของการวางผังการจราจร

สุรพงษ์ จรัสโรจนกุล และคณะ (2557) ศึกษาเรื่องการพัฒนาการตลาดการท่องเที่ยวเพื่อเชื่อมโยงพื้นที่ภาคตะวันตกกับเขตเศรษฐกิจพิเศษทวาย แหล่งท่องเที่ยวภาคตะวันตก 4 จังหวัด ในพื้นที่พรมแดน

ประเทศไทย และเมืองทวาย สหภาพเมียนมา โดยในพื้นที่มีทรัพยากรด้านวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ ที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาสมัยทวารวดี และในสมัยสงครามระหว่างไทย-เมียนมาสมัยอยุธยาตอนต้นและอยุธยาตอนปลาย จนถึงรัตนโกสินทร์ ซึ่งจะเห็นได้ว่าแหล่งท่องเที่ยวดังกล่าวมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวสามารถนำมาเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ที่เชื่อมโยงกับสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาได้เป็นอย่างดี ทั้งในสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาก็มีแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และศิลปวัฒนธรรมมากมาย และร่องรอยทางประวัติศาสตร์ที่เชื่อมโยงกับประเทศไทยได้มากมาย มีเรื่องราวที่สามารถนำมาจัดทำโปรแกรมการท่องเที่ยวได้ ในประเด็นเรื่องอุปสงค์การท่องเที่ยว เป็นลักษณะนักท่องเที่ยวชาวไทยเดินทางเพื่อไปลงทุนในเขตเศรษฐกิจพิเศษทวาย ในขณะที่ชาวเมียนมาเดินทางข้ามมาประเทศไทยเพื่อซื้อของใช้เพื่ออุปโภคและบริโภคหรือไปขายต่อ แต่ยังไม่มีการท่องเที่ยวข้ามพรมแดนโดยชาวเมียนมา แต่มีความต้องการที่จะข้ามพรมแดนเพื่อที่จะไปไหว้พระแก้วมรกต ที่กรุงเทพฯ และการเดินทางไปเที่ยวอยุธยาที่กล่าวถึงประเทศไทยเมื่อครั้งพระเจ้าอลองพญายกทัพไปตีกรุงศรีอยุธยา แต่เนื่องจากพิธีการตรวจคนเข้าเมืองยังไม่สะดวก มีข้อจำกัดทำให้การท่องเที่ยวยังไม่สมบูรณ์แบบ โดยการพานักท่องเที่ยวชาวเมียนมาเที่ยวประเทศไทย ซึ่งเป็นกิจกรรมการส่งเสริมตลาดการท่องเที่ยวที่น่าสนใจในอนาคต

ธงชัย ภูวนาถวิจิตร และคณะ (2558) ศึกษาเรื่องการบริหารและการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนเพื่อรองรับการรวมกลุ่มประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน กรณีศึกษาพื้นที่ชุ่มน้ำเวียงหนองล่อง อำเภอมะนัง และอำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ ได้เสนอแนะจากผลการวิจัยใน 2 มิติ ประโยชน์ในมิติเชิงนโยบาย และมิติสังคมหรือชุมชน คือควรมีการศึกษายุทธศาสตร์การจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ชุ่มน้ำอย่างบูรณาการและประกาศเป็นพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และควรมีการจัดการพื้นที่เพื่อใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน หรือการออกเทศบัญญัติเพื่อป้องกันการบุกรุกเข้าไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่เวียงหนองล่อง เพื่อรักษาทรัพยากรทางธรรมชาติและมรดกทางวัฒนธรรมของชาติอย่างยั่งยืน โดยแบ่งออกเป็น 6 ประเภท ดังนี้ (1) เขตบริการ (Intensive Use Zone) (2) เขตการท่องเที่ยว ศึกษาหาความรู้และนันทนาการ (Outdoor Recreation Zone) (3) เขตอนุรักษ์พิเศษ (Special Nature Zone or Special Conservation Zone) (4) เขตสงวนสภาพธรรมชาติ (Primitive Zone) (5) เขตกิจกรรมพิเศษ (Special Use Zone) และ (6) เขตฟื้นฟูสภาพทางธรรมชาติ (Recovery Zone) นอกจากนี้ยังเสนอให้มีการพัฒนาการท่องเที่ยวเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวชายแดนเชียงแสน-ต้นผึ้ง แขวงบ่อแก้ว สปป.ลาว กับพื้นที่ชุ่มน้ำเวียงหนองล่อง เพื่อรองรับการขยายตัวด้านเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวชายแดนในบริบทอาเซียน

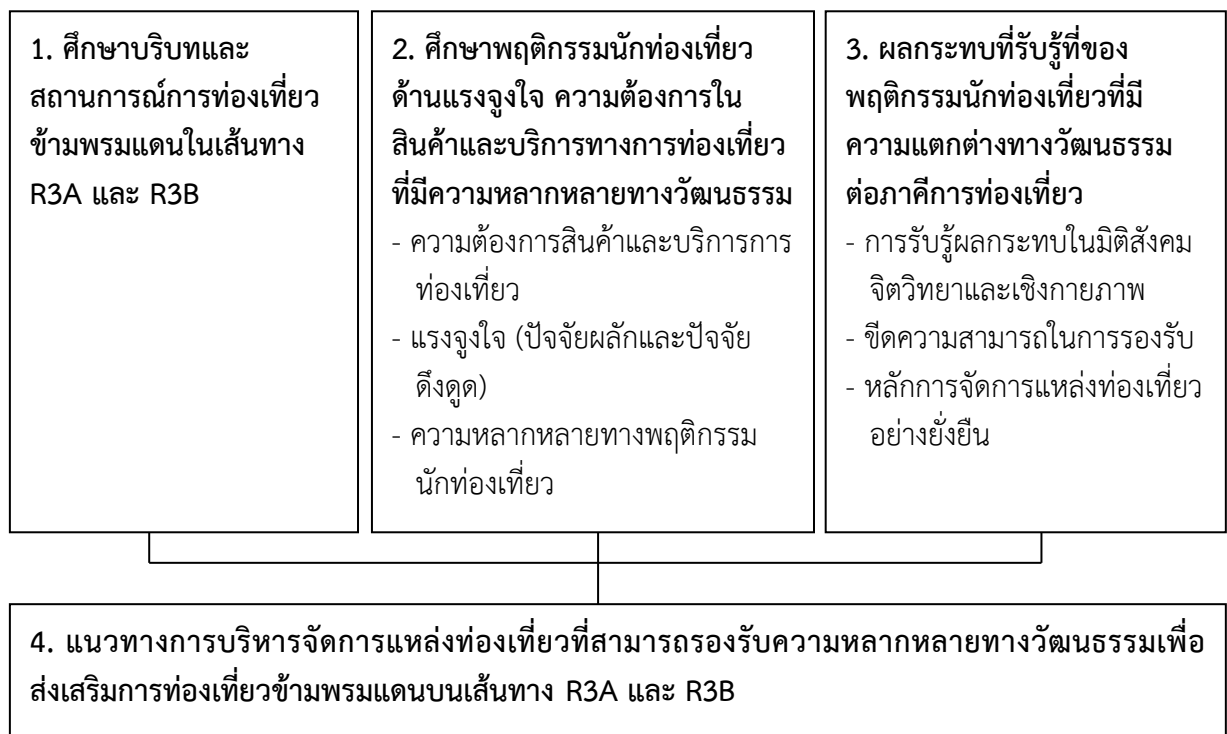
อารีรัตน์ โกสสิทธิ์ และคณะ (2550) ศึกษาปัญหาและมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย พบว่าจังหวัดเชียงรายเป็นจังหวัดที่มีต้นทุนทางการท่องเที่ยวสูง แต่ยังขาดการบริหารจัดการการท่องเที่ยว ซึ่งทำให้เกิดปัญหามากมาย โดยแบ่งเป็นปัญหาเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว เช่น ปัญหาแหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรม มลภาวะในแหล่งท่องเที่ยว ภูมิทัศน์การท่องเที่ยวถูกทำลาย การบุกรุกโบราณสถาน เป็นต้น และปัญหาเกี่ยวกับผู้ให้บริการการท่องเที่ยว โดยภาครัฐยังมีปัญหาในการช่วยเหลือนักท่องเที่ยว และมีกลไกที่ซับซ้อนเป็นอุปสรรคต่อการอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว และในส่วนองภาคเอกชนที่ผู้ให้บริการบางส่วนไม่ได้รับใบประกอบวิชาชีพ และปัญหาเกี่ยวกับตัวนักท่องเที่ยวเองที่มีการปลอมแปลงเอกสารเพื่อเข้าเมืองและปัญหาลักลอบค้ายาเสพติดตามเขตชายแดน ในส่วนของมาตรการทางกฎหมายมีกำหนดเรื่องต่าง ๆ ไว้แล้ว แต่ยังติดปัญหาในเรื่องของการบังคับใช้กฎหมายเท่าที่มีอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร แต่อย่างก็ตามในหลายๆ ปัญหาไม่สามารถแก้ปัญหาในทางกฎหมายได้เพียงอย่างเดียว แต่อาจทำการแก้ไขได้โดยกำหนดนโยบายในด้านต่างๆ เพื่อเพิ่มศักยภาพในการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงราย โดยมีการเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหา คือ ควรมีการเพิ่มระเบียบปฏิบัติต่อสถานที่ต่าง ๆ

เกี่ยวกับรักษาความสะอาด และการรักษาความปลอดภัย ควรมีเจ้าหน้าที่อำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว และควรมีการปิดปรับปรุงสถานที่ท่องเที่ยวเพื่อดูแลรักษาสภาพแวดล้อมให้สมบูรณ์อยู่เสมอ และควรมีการทบทวนการวางผังเมืองเพื่อป้องกันการบุกรุกและปรับปรุงภูมิทัศน์ ในส่วนของภาคเอกชนนั้นควรมีการเข้มงวดในการมาตรการควบคุมและตรวจตราใบประกอบธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ในจังหวัดเชียงราย

ตอนที่ 3 กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องทั้งในด้านอุปสงค์การท่องเที่ยวซึ่งประกอบด้วย แนวคิดทางการตลาด ส่วนประสมทางการตลาด การตัดสินใจซื้อสินค้าท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว และพฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม และด้านอุปทานการท่องเที่ยวซึ่งประกอบด้วย แนวคิดระบบจุดหมายปลายทางท่องเที่ยว แนวคิดวงจรชีวิตของจุดหมายปลายทางท่องเที่ยว (The Destination Life Cycle) การจัดการแหล่งท่องเที่ยว การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวตามหลักทฤษฎี 7As การรับรู้ผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยว (Perceived Impacts) และรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าบ้านและนักท่องเที่ยว Doxey Irredex Model มีรายละเอียดดังนี้ รวมทั้งเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยได้ดังนี้

แผนภูมิที่ 2.6 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3

การดำเนินการวิจัย

การศึกษาเรื่อง การศึกษาแนวทางการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถรองรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวข้ามพรมแดนบนเส้นทาง R3A และ R3B เพื่อรองรับประชาคมอาเซียน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริบทและสถานการณ์การท่องเที่ยวของการท่องเที่ยวพรมแดนบนเส้นทาง R3A และ R3B ศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยวทางด้านแรงจูงใจ ความต้องการสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยวและปัจจัยส่งผลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่เดินทางผ่านเส้นทาง R3A และ R3B ในพื้นที่หน้าด่านจังหวัดเชียงราย ศึกษาการรับรู้ผลกระทบที่รับรู้ (Perceived impacts) ของพฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรมต่อการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องบนเส้นทาง R3A และ R3B ในพื้นที่หน้าด่านจังหวัดเชียงราย และกำหนดแนวทางการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถรองรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวข้ามพรมแดนบนเส้นทาง R3A และ R3B เพื่อรองรับประชาคมอาเซียน มีการดำเนินการโดยมีรายละเอียดดังนี้

3.1 ข้อมูลและแหล่งข้อมูล

3.1.1 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นข้อมูลที่ได้จากเก็บข้อมูลในพื้นที่การศึกษาจากภาคการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องได้แก่นักท่องเที่ยว ชุมชน เจ้าหน้าที่รัฐ และผู้ให้บริการและสื่อทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสำรวจภาคสนามการสัมภาษณ์เชิงลึกการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมการจัดกิจกรรมการประชุมกลุ่มย่อย

3.1.2 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นข้อมูลซึ่งเก็บรวบรวมจากตำราผลงานทางวิชาการ ผลงานการวิจัยตลอดจนเอกสารของหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวข้ามพรมแดน โดยอาศัยการค้นคว้าจากห้องสมุดและเว็บไซต์ของสถาบันการศึกษาและองค์กรต่างๆที่เกี่ยวข้อง

3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษานี้เก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากรกลุ่มตัวอย่างจำแนกเป็น 4 ส่วนหลัก ได้แก่

3.2.1 นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติที่เดินทางข้ามพรมแดนบนเส้นทาง R3A และเส้นทาง R3B

3.2.2 ภาครัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวกับการส่งเสริมและการจัดการการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย ที่เกี่ยวข้องกับการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวข้ามพรมแดน เช่น สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดเชียงราย การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง และ สำนักงานศุลกากร

3.2.3 ภาคเอกชน ผู้ประกอบธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวข้ามพรมแดนบนเส้นทาง R3A และเส้นทาง R3B ทั้ง 5 คือ ธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ ธุรกิจคมนาคม ธุรกิจอาหารและเครื่องดื่ม ธุรกิจที่พัก ธุรกิจสินค้าและของที่ระลึก

2.3.4 ชุมชนที่มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และชาวบ้านในแหล่งท่องเที่ยวบริเวณพรมแดน

ในการกำหนดกลุ่มตัวอย่างเพื่อดำเนินการศึกษาใช้การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงโดยกำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่างสำหรับแต่ละกิจกรรมดังนี้

1. การสัมภาษณ์เชิงลึก กำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่าง 19 คน ตัวแทนจากภาคเอกชน คนตัวแทนจากหน่วยงานภาครัฐ ตัวแทนจากชุมชนจากพื้นที่พรมแดน
2. แบบสอบถาม กำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่างกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติที่เดินทางข้ามพรมแดนประเทศไทยในจังหวัดเชียงราย จำนวน 400 คน โดยเฉลี่ย 3 พื้นที่พรมแดนจังหวัดเชียงราย คือ พื้นที่หน้าด่านอำเภอเชียงของ อำเภอเชียงแสน และอำเภอแม่สาย
3. กิจกรรมการประชุมกลุ่มย่อยสำหรับภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน โดยเฉลี่ยจากแต่ละพื้นที่จำนวน 50 คน
4. กิจกรรมการประชุมอย่างมีส่วนร่วมของภาคีการท่องเที่ยวทุกภาคส่วน (PRA) กำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่าง 60 คน จากตัวแทนภาคเอกชน ภาครัฐ และชุมชน

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการศึกษานี้ประกอบด้วย การสำรวจภาคสนาม การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม แบบสอบถาม การสัมภาษณ์เชิงลึก การจัดทำประชุมเวทีประชาคม และอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ต่างๆ มีรายละเอียดดังนี้

3.3.1 การสำรวจภาคสนามเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์และบริบทของการท่องเที่ยวข้ามพรมแดนในปัจจุบันบนเส้นทาง R3A และ R3B โดยใช้แบบสำรวจบริบทตามองค์ประกอบการท่องเที่ยว 7A (ภาคผนวกที่ ก)

3.3.2 การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมใช้ตลอดกระบวนการที่ทำการศึกษาเพื่อสังเกตพฤติกรรมนักท่องเที่ยวในเส้นทาง R3A และ R3B ในด้านการเลือกใช้สินค้าและบริการทางการท่องเที่ยว รูปแบบการท่องเที่ยว และการจัดการเดินทางท่องเที่ยว

3.3.3 แบบสอบถามเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับแรงจูงใจในการเดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดนของนักท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ปัจจัยส่งผลต่อการเดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดนของนักท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ความต้องการสินค้าและบริการของการท่องเที่ยวข้ามพรมแดนของนักท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม (ภาคผนวกที่ ก)

3.3.4 การสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการรับรู้ผลกระทบ (Perceived Impacts) ของพฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรมต่อภาคีการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องบนเส้นทาง R3A และ R3B ใน 3 พื้นที่พรมแดนจังหวัดเชียงราย โดยใช้แบบสัมภาษณ์ (ภาคผนวกที่ ก)

3.3.5 การจัดทำประชุมกลุ่มย่อยเพื่อให้ได้ข้อมูลการรับรู้ผลกระทบจากหน่วยงานภาคเอกชนและภาครัฐ เพื่อเป็นการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล

3.3.6 การจัดทำประชุมเวทีประชาคมเพื่อกำหนดแนวทางการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถรองรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวข้ามพรมแดนบนเส้นทาง R3A และ R3B เพื่อรองรับประชาคมอาเซียน

3.3.7 อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ เครื่องบันทึกเสียง กล้องถ่ายรูป และกล้องวิดีโอ เพื่อช่วยให้การเก็บข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ การสังเกตการณ์ การจัดกิจกรรมอภิปรายกลุ่มย่อย และการจัดกิจกรรมการประชุมอย่างมีส่วนร่วมของภาคีการท่องเที่ยวทุกภาคส่วน (PRA) มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ซึ่งสามารถนำมาใช้ในระหว่างการวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูลสำหรับการศึกษาค้างนี้

3.4 วิธีสร้างเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือเพื่อนำมาใช้ในการศึกษาดำเนินการให้มีความสอดคล้องกับแนวคิดและวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยมีขั้นตอนดังนี้

3.4.1 พิจารณาเกี่ยวกับกรอบแนวคิดและวัตถุประสงค์ของการศึกษา

3.4.2 กำหนดขอบเขตเนื้อหาเพื่อนำมากำหนดกรอบแนวคำถามสำหรับการสำรวจภาคสนาม การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม แบบสอบถาม การสัมภาษณ์เชิงลึก การจัดทำประชุมเวทีประชาคม เพื่อเก็บข้อมูลด้านบริบทและสถานการณ์การท่องเที่ยวของการท่องเที่ยวพรมแดนบนเส้นทาง R3A และ R3B พฤติกรรมนักท่องเที่ยวทางด้านแรงจูงใจ ความต้องการสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยว และปัจจัยส่งผลการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่เดินทางผ่านเส้นทาง R3A และ R3B ในพื้นที่หน้าด่านจังหวัดเชียงราย การรับรู้ผลกระทบของพฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรมต่อภาคีการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องบนเส้นทาง R3A และ R3B ในพื้นที่หน้าด่านจังหวัดเชียงราย และกำหนดแนวทางการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถรองรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวข้ามพรมแดนบนเส้นทาง R3A และ R3B เพื่อรองรับประชาคมอาเซียน

3.4.3 ออกแบบลักษณะของคำถามจำแนกตามเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา กำหนดวิธีการสำหรับการดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้ทราบถึงบริบทและสถานการณ์การท่องเที่ยวของการท่องเที่ยวพรมแดนบนเส้นทาง R3A และ R3B พฤติกรรมนักท่องเที่ยวทางด้านแรงจูงใจ ความต้องการสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยว และปัจจัยส่งผลการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่เดินทางผ่านเส้นทาง R3A และ R3B ในพื้นที่หน้าด่านจังหวัดเชียงราย การรับรู้ผลกระทบของพฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรมต่อภาคีการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องบนเส้นทาง R3A และ R3B ในพื้นที่หน้าด่านจังหวัดเชียงราย และกำหนดแนวทางการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถรองรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวข้ามพรมแดนบนเส้นทาง R3A และ R3B เพื่อรองรับประชาคมอาเซียน

3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการดำเนินการเก็บข้อมูลสำหรับการศึกษาค้างนี้จำแนกขั้นตอนการดำเนินงานเป็น 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนก่อนการเก็บข้อมูลภาคสนาม ขั้นตอนระหว่างการดำเนินการเก็บข้อมูลในภาคสนาม และขั้นตอนการกำหนดแนวทางการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถรองรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมเพื่อ

ส่งเสริมการท่องเที่ยวข้ามพรมแดนบนเส้นทาง R3A และ R3B เพื่อรองรับประชาคมอาเซียน โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.5.1 ขั้นตอนก่อนการเก็บข้อมูลภาคสนาม

1. คณะผู้ศึกษาดำเนินการในด้านการจัดทำหนังสือในนามสำนักวิชาการจัดการ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง ถึงผู้เกี่ยวข้องเพื่อขออนุญาตและขอความร่วมมือในการดำเนินการและเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อนำมาวิเคราะห์และใช้ประโยชน์สำหรับการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้

2. คณะผู้ศึกษาดำเนินการติดต่อและประสานงานกับภาคีที่เกี่ยวข้องซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลหลักสำหรับการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เพื่อประสานงานในการเดินทางเข้าไปในพื้นที่เพื่อดำเนินการการศึกษา

3. แนะนำตัวคณะผู้ศึกษากับภาคีที่เกี่ยวข้องซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลหลักอย่างเปิดเผยและเป็นทางการเพื่อแจ้งรายละเอียดเกี่ยวกับข้อมูลของคณะผู้ศึกษา วัตถุประสงค์ในการเดินทางเข้ามาในพื้นที่ศึกษา พร้อมทั้งแจ้งเหตุผลในการเลือกเข้ามาทำการศึกษาในพื้นที่ดังกล่าว เพื่อการสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างคณะผู้ศึกษาและผู้ให้ข้อมูลหลัก

3.5.2 ขั้นตอนระหว่างดำเนินการเก็บข้อมูลภาคสนาม จำแนกขั้นตอนระหว่างดำเนินการตามวัตถุประสงค์การศึกษา โดยมีรายละเอียดดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 ศึกษาสถานการณ์และบริบทของการท่องเที่ยวข้ามพรมแดนในปัจจุบัน

1. ค้นคว้าข้อมูลจากวรรณกรรมปริทัศน์ เพื่อรวบรวมข้อมูลสำหรับการสำรวจภาคสนามในประเด็นสถานการณ์และบริบทของการท่องเที่ยวข้ามพรมแดนในปัจจุบัน

2. การสำรวจเบื้องต้นในพื้นที่ศึกษา (Street Survey) เพื่อทราบสถานการณ์และบริบทของการท่องเที่ยวข้ามพรมแดนในปัจจุบัน โดยผู้ศึกษาเข้าไปสำรวจโดยใช้การสังเกตที่เป็นระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ

วัตถุประสงค์ที่ 2 ศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยวทางด้านแรงจูงใจ ความต้องการสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยว และปัจจัยส่งผลกระทบต่อทัศนคติเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่เดินทางผ่านเส้นทาง R3A และ R3B ในพื้นที่หน้าด่านจังหวัดเชียงราย

1. ศึกษาทฤษฎี แนวคิด และผลการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว แรงจูงใจ ความต้องการสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยว ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อทัศนคติในการเดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดนตามลักษณะความแตกต่างของมิติทางวัฒนธรรม โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการสอบถามนักท่องเที่ยวที่เดินทางข้ามพรมแดน

2. การสร้างแบบสอบถามแนวทางการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถรองรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวข้ามพรมแดนบนเส้นทาง R3A และ R3B เพื่อรองรับประชาคมอาเซียน โดยใช้ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาในขั้นตอนที่ 1 โดยพิจารณาเนื้อหาและประเด็นคำถามตามกรอบแนวคิดและวัตถุประสงค์ของการศึกษา หลังจากนั้นกำหนดลักษณะคำถามและคำตอบ วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล โดยแบ่งแบบสอบถามเป็น 3 ภาษา คือ ภาษาอังกฤษ ภาษาไทย และภาษาจีน โดยจำแนกเป็น 3 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล ที่บ่งบอกถึงความหลากหลาย อาทิ เพศ อายุ ระดับการศึกษา เชื้อชาติ รายได้ วัตถุประสงค์ในการเดินทาง เป็นต้น

ส่วนที่ 2 ข้อมูลการท่องเที่ยว จำแนกเป็น 2 ประเด็น ดังนี้

1) ลักษณะพฤติกรรมการเลือกใช้บริการการท่องเที่ยว และ ความต้องการสินค้า และการบริการของการท่องเที่ยวข้ามพรมแดนของนักท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม เช่น การบริการที่พัก รูปแบบการท่องเที่ยว การบริการรถโดยสาร การจัดการเดินทาง การหาข้อมูลการเดินทาง และการให้บริการมัคคุเทศก์ เป็นต้น

2) ปัญหาและอุปสรรคในการใช้บริการทางการท่องเที่ยว

ส่วนที่ 3 ปัจจัยส่งผลการเดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดนและแรงจูงใจ

1) ปัจจัยส่งผลการเดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดนของนักท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม

3. นำร่างแบบสอบถามดังกล่าวไปดำเนินการทดสอบ (Pre-test) กับกลุ่มประชากรที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งผู้ศึกษาได้เลือกทดสอบเครื่องมือในแหล่งท่องเที่ยวในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย จำนวน 20 ชุด แล้ว รวมทั้งนำแบบสอบถามดังกล่าวมาทำการทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปในการหาความเชื่อมั่นด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของ ครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ซึ่งมีค่ามาก 7 ซึ่งถือว่าสามารถนำไปใช้งานได้

4. กำหนดสเกลสำหรับการวิเคราะห์และการลงรหัส (Coding) สำหรับข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถรองรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวข้ามพรมแดนบนเส้นทาง R3A และ R3B เพื่อรองรับประชาคมอาเซียน โดยกำหนดเกณฑ์การวิเคราะห์ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล และ ส่วนที่ 2 ข้อมูลการท่องเที่ยวและลักษณะการเดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดนประเทศไทยในพื้นที่หน้าด่านจังหวัดเชียงราย มีลักษณะคำถามแบบเลือกตอบ วิเคราะห์และอธิบายผลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ การแจกแจงความถี่ (Frequency Distribution) และการกระจายร้อยละ (Percentage Distribution)

ส่วนที่ 3 ปัจจัยส่งผลการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดนและแรงจูงใจ มีลักษณะเป็นแบบสเกลอันดับภาคขึ้น ดังนี้

ปัจจัยส่งผลการเดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดนของนักท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม มีลักษณะคำถามเป็นมาตราส่วนวัด (Rating Scale) ตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert Scale) ซึ่งเป็นการวัดข้อมูลประเภทสเกลอันดับภาคขึ้น (Interval Scale) กำหนดรหัสคำตอบไว้ 5 ระดับ ได้แก่

1	=	ปัจจัยที่ส่งผลการเดินทางน้อยที่สุด
2	=	ปัจจัยที่ส่งผลการเดินทางน้อย
3	=	ปัจจัยที่ส่งผลการเดินทางปานกลาง
4	=	ปัจจัยที่ส่งผลการเดินทางมาก
5	=	ปัจจัยที่ส่งผลการเดินทางมากที่สุด

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ การแจกแจงความถี่ (Frequency Distribution) การกระจายร้อยละ (Percentage Distribution) และค่ามัธยฐานเลขคณิตหรือค่าเฉลี่ย (Mean) ถ่วงน้ำหนักคะแนน

รวมทั้งแปลผลข้อมูลโดยใช้คุณสมบัติของความต่อเนื่องของคะแนนเป็นเกณฑ์การเทียบผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ซึ่งแบ่งกลุ่มตามช่วงคะแนนการแปลผล ดังนี้

- ช่วงคะแนน 1.00 - 1.80 = ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเดินทางน้อยที่สุด
- ช่วงคะแนน 1.81 - 2.60 = ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเดินทางน้อย
- ช่วงคะแนน 2.61 - 3.40 = ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเดินทางปานกลาง
- ช่วงคะแนน 3.41 - 4.20 = ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเดินทางมาก
- ช่วงคะแนน 4.21 - 5.00 = ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเดินทางมากที่สุด

5. การสุ่มตัวอย่างโดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ โดยการสุ่มแบบเจาะจง และการสุ่มตามสะดวกในกลุ่มประชากรที่เป็นตัวแทนนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างชาติที่สมัครใจให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม และเนื่องจากไม่สามารถทราบจำนวนนักท่องเที่ยวที่แน่นอนได้ ผู้ศึกษาจึงใช้การคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างของทาโร่ ยามาเน่ความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ 5% และระดับความเชื่อมั่น 95 % ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน

6. การเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามซึ่งเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างประชากรนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยว โดยดำเนินการเก็บข้อมูล ณ สำนักงานช่วยเหลือนักท่องเที่ยว และสำนักงานตรวจคนเข้าเมือง ที่ด่านพรมแดนอำเภอแม่สาย อำเภอเชียงแสน และอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย

7. การวิเคราะห์และสรุปผลการศึกษาโดยใช้สถิติพรรณนา (Description Statistic) ในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทราบข้อมูล เพื่อนำเสนอแก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและนำไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานประกอบในการกำหนดแนวทางการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถรองรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวข้ามพรมแดนบนเส้นทาง R3A และ R3B เพื่อรองรับประชาคมอาเซียน

วัตถุประสงค์ที่ 3 ศึกษาการรับรู้กระทบ (Perceived Impacts) ของพฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรมต่อภาคการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องบนเส้นทาง R3A และ R3B ในพื้นที่หน้าด่านจังหวัดเชียงราย

1. กำหนดเนื้อหาแบบสัมภาษณ์อย่างมีโครงสร้าง สำหรับผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ ภาครัฐ ภาคเอกชน ชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวในเส้นทาง ศึกษาในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้ผลกระทบจากของนักท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมต่อภาคการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องเป็นอย่างไร โดยกำหนดประเด็นผลกระทบที่สามารถรับรู้ได้ทั้ง 3 มิติ คือ สิ่งแวดล้อม สังคมวัฒนธรรม และเศรษฐกิจ จากนั้นทำการวิเคราะห์และอธิบายผลโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา

2. การดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึก หลังจากที่มีการแนะนำตัวรายละเอียดเกี่ยวกับโครงการศึกษาแก่ผู้ให้ข้อมูลแล้ว โดยโทรศัพท์นัดหมายผู้ให้ข้อมูลหลักล่วงหน้าสำหรับการสัมภาษณ์แต่ละครั้ง ซึ่งเวลาในการสัมภาษณ์ขึ้นอยู่กับช่วงเวลาที่ผู้ให้ข้อมูลหลักมีความสะดวก เช่น ช่วงเวลาหลังรับประทานอาหารเช้า ช่วงเวลาพักรับประทานอาหารกลางวัน และช่วงเวลาว่างงานหลัง 14.00 น. เป็นต้น สถานที่ที่ใช้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับความต้องการของผู้ให้ข้อมูล เช่น ห้องรับรองแขก บ้าน และสถานประกอบการของแต่ละกลุ่ม โดยผู้ศึกษาใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วม ตลอดระยะเวลาการสัมภาษณ์เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์ รวมทั้งมีการผู้ศึกษานันทิกเทปการสัมภาษณ์ การจดบันทึก และการสรุปการสัมภาษณ์ ในแต่ละครั้ง เพื่อนำไปใช้ในกระบวนการวิเคราะห์เนื้อหาในขั้นตอนต่อไป นอกจากนี้ ในกรณีของผู้ให้ข้อมูลไม่

สะดวกให้เข้าสัมภาษณ์ จึงได้ทำการสัมภาษณ์ผ่านทางโทรศัพท์แทน และทำการบันทึกเสียงตามขั้นตอน เช่นเดียวกับการเข้าสัมภาษณ์

3. การดำเนินการประชุมกลุ่มย่อยของภาครัฐและภาคเอกชน สำหรับเก็บข้อมูลการรับรู้ผลกระทบที่เกิดจากความหลากหลายทางวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยวที่เดินทางข้ามพรมแดน จำนวน 1 ครั้ง ณ ห้องแม่สาย มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง และดำเนินการประชุมกลุ่มย่อยของภาคชุมชน จำนวน 3 ครั้ง ณ อำเภอแม่สาย อำเภอเชียงแสน และอำเภอเชียงของ

วัตถุประสงค์ที่ 4 ศึกษากำหนดแนวทางการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถรองรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวข้ามพรมแดนบนเส้นทาง R3A และ R3B เพื่อรองรับประชาคมอาเซียน

1. รวบรวมข้อมูลที่ได้จากวัตถุประสงค์ที่ 1-3 พร้อมทั้งตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากแต่ละวิธีการศึกษา เปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างของข้อมูลกับแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อสรุปผลการศึกษาเพื่อเตรียมข้อมูลสำหรับการจัดทำการประชุมเวทีประชาคม

2. บูรณาการผลการศึกษาจากการวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อกำหนดเป็นแนวทางการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถรองรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวข้ามพรมแดนบนเส้นทาง R3A และ R3B เพื่อรองรับประชาคมอาเซียน

3. การจัดทำการประชุมเวทีประชาคม จำนวน 1 ครั้ง ณ ห้องแม่สาย มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ศึกษาได้นำเสนอแนวทางการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถรองรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวข้ามพรมแดนบนเส้นทาง R3A และ R3B เพื่อรองรับประชาคมอาเซียนที่จัดทำขึ้น และให้ผู้เข้าร่วมประชุมแสดงความคิดเห็นและให้ข้อเสนอแนะต่อแนวทางดังกล่าว ผู้เข้าประชุมประกอบด้วย เจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวข้ามพรมแดน ผู้ประกอบการ 5 ธุรกิจ และชุมชนที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับการท่องเที่ยวข้ามพรมแดน โดยข้อมูลที่รวบรวมได้จากการประชุม นั้น ผู้ศึกษาได้นำไปประกอบการนำเสนอแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้มีความสอดคล้องกับบริบทพื้นที่และความต้องการของภาคการท่องเที่ยวมากที่สุด

4. การกำหนดแนวทางการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถรองรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวข้ามพรมแดนบนเส้นทาง R3A และ R3B เพื่อรองรับประชาคมอาเซียนนั้น ผู้ศึกษาได้ดำเนินการร่วมกับเจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวข้ามพรมแดน ผู้ประกอบการ 5 ธุรกิจ และชุมชนที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับการท่องเที่ยวข้ามพรมแดน เพื่อผลักดันให้แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวดังกล่าวได้จัดทำขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.6.1 ข้อมูลที่ได้จากการสำรวจภาคสนาม การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม แบบสอบถาม การสัมภาษณ์เชิงลึก และการจัดทำประชุมเวทีประชาคม นำมาจัดหมวดหมู่และวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อนำเสนอผลตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

3.6.2 ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามแนวทางการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถรองรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวข้ามพรมแดนบนเส้นทาง R3A และ R3B เพื่อรองรับประชาคมอาเซียน วิเคราะห์และอธิบายผลโดยร้อยละ (Percentage) และค่าตัวกลางเลขคณิต (Mean)

3.7 การสรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

นำข้อมูลจากการประมวลผลมาสรุปผล และอภิปรายผลพร้อมทั้งนำเสนอตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาที่ตั้งไว้ ดังนี้

3.7.1 การสรุปผล การศึกษาตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาดังนี้

1. บริบทและสถานการณ์การท่องเที่ยวของการท่องเที่ยวพรมแดนบนเส้นทาง R3A และ R3B ซึ่งรวมถึงสถานการณ์การท่องเที่ยวข้ามพรมแดน สถิตินักท่องเที่ยวเดินทางข้ามพรมแดน และนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงรายของชาวไทยและชาวต่างประเทศ รูปแบบและกระบวนการเดินทางข้ามพรมแดน จำนวนทรัพยากรการท่องเที่ยว จำนวนมัคคุเทศก์ และจำนวนสถานประกอบในธุรกิจการท่องเที่ยว

2. พฤติกรรมนักท่องเที่ยวทางด้านแรงจูงใจ ความต้องการสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยว และปัจจัยส่งผลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่เดินทางผ่านเส้นทาง R3A และ R3B ในพื้นที่หน้าด่านจังหวัดเชียงราย

3. การรับรู้ผลกระทบของพฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรมต่อภาคการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องบนเส้นทาง R3A และ R3B ในพื้นที่หน้าด่านจังหวัดเชียงราย

3.7.2 การอภิปรายผล การศึกษาตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาดังนี้

1. บริบทและสถานการณ์การท่องเที่ยวของการท่องเที่ยวพรมแดนบนเส้นทาง R3A และ R3B

2. พฤติกรรมนักท่องเที่ยวทางด้านแรงจูงใจ ความต้องการสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยว และปัจจัยส่งผลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่เดินทางผ่านเส้นทาง R3A และ R3B ในพื้นที่หน้าด่านจังหวัดเชียงราย

3. การรับรู้ผลกระทบของพฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรมต่อภาคการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องบนเส้นทาง R3A และ R3B ในพื้นที่หน้าด่านจังหวัดเชียงราย

3.7.3 ข้อเสนอแนะจากการศึกษา

เสนอแนะจากการอภิปรายผลและการจัดเวทีประชาคม เพื่อกำหนดแนวทางการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถรองรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวข้ามพรมแดนบนเส้นทาง R3A และ R3B เพื่อรองรับประชาคมอาเซียน ทั้งในมิติด้านการตลาดเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม และในมิติการจัดการผลกระทบ เพื่อลดการเกิดผลกระทบที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยวที่มีความยั่งยืนต่อไป

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การศึกษาเรื่อง การศึกษาแนวทางการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถรองรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวข้ามพรมแดนบนเส้นทาง R3A และ R3B เพื่อรองรับประชาคมอาเซียน มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาบริบทและสถานการณ์การท่องเที่ยวของการท่องเที่ยวพรมแดนบนเส้นทาง R3A และ R3B ศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยวทางด้านแรงจูงใจ ความต้องการสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยวและปัจจัยส่งผลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่เดินทางผ่านเส้นทาง R3A และ R3B ในพื้นที่หน้าด่านจังหวัดเชียงราย ศึกษาการรับรู้ผลกระทบ (Perceived impacts) ของพฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรมต่อภาคการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องบนเส้นทาง R3A และ R3B ในพื้นที่หน้าด่านจังหวัดเชียงราย และกำหนดแนวทางการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถรองรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวข้ามพรมแดนบนเส้นทาง R3A และ R3B เพื่อรองรับประชาคมอาเซียน โดยจำแนกข้อมูลได้ดังนี้

ตอนที่ 1 บริบทและสถานการณ์การท่องเที่ยวของการท่องเที่ยวพรมแดนบนเส้นทาง R3A และ R3B

ตอนที่ 2 พฤติกรรมนักท่องเที่ยวทางด้านแรงจูงใจ ความต้องการสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยวและปัจจัยส่งผลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่เดินทางผ่านเส้นทาง R3A และ R3B ในพื้นที่หน้าด่านเชียงของ เชียงแสน และแม่สาย จังหวัดเชียงราย

ตอนที่ 3 การรับรู้ผลกระทบ (Perceived Impacts) จากพฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรมต่อภาคการท่องเที่ยวบนเส้นทาง R3A และ R3B ในพื้นที่หน้าด่านจังหวัดเชียงราย

มีรายละเอียดผลการวิจัยดังนี้

ตอนที่ 1 บริบทและสถานการณ์การท่องเที่ยวของการท่องเที่ยวพรมแดนบนเส้นทาง R3A และ R3B

การวิเคราะห์บริบทและสถานการณ์การท่องเที่ยวของการท่องเที่ยวพรมแดนบนเส้นทาง R3A และ R3B เป็นการวิเคราะห์ตามแนวคิดของระบบการท่องเที่ยวข้ามพรมแดนที่รวบรวมโดยคณะผู้วิจัยนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว ระบบสนับสนุนการท่องเที่ยวข้ามพรมแดน สถิตินักท่องเที่ยวที่เดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดนบนเส้นทาง R3A และ R3B ระบบสนับสนุนการท่องเที่ยวข้ามพรมแดนเพิ่มเติม โดยมีรายละเอียดดังนี้

1.1 การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย

เชียงรายเป็นจังหวัดที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวในระดับสูงเมื่อเทียบกับจังหวัดอื่น ๆ ใน ปี พ.ศ. 2556 ภาคการท่องเที่ยวสร้างรายได้ให้กับจังหวัดจากผู้เยี่ยมเยือน 20,728.69 ล้านบาท นักท่องเที่ยวชาวไทย 95,777.28 ล้านบาท และนักท่องเที่ยวต่างชาติ 4,951.41 ล้านบาท (กรมการท่องเที่ยว, 2557) จากรายงานกรมการท่องเที่ยว ปี 2558 พบว่ามีแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย 94 แห่ง ประกอบไปด้วย แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ 39 แห่ง แหล่งท่องเที่ยวทางโบราณสถานประวัติศาสตร์ 8 แห่ง แหล่งท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม 38 แห่ง และแหล่งท่องเที่ยวทางมนุษย์สร้างขึ้น 9 แห่ง นอกจากนี้ ยังมีแหล่งอารยธรรมแห่งกลุ่มชาติพันธุ์ มากกว่า 30 ชาติพันธุ์ และแหล่งรวมศิลปนิพนธ์มากกว่า 100 ชีวิต สถานพักแรมในจังหวัดเชียงรายมีที่พักรวมทั้งสิ้นมากกว่า 100 แห่ง จำนวนห้องพักรวม 15,586 ห้อง มีคนเข้าพักถึง 826 คน

สถานการณ์การท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงรายมีแนวโน้มการขยายตัวเพิ่มขึ้นในอัตราร้อยละ 21.26 ต่อปี ในช่วงปี พ.ศ. 2552-2555 นักท่องเที่ยวหลักที่เดินทางมาจังหวัดเชียงราย คือ นักท่องเที่ยวคนไทยที่เดินทางมาในลักษณะกลุ่มเพื่อนและครอบครัว โดยนิยมไปที่วัดร่องขุน และซื้อสินค้าที่อำเภอแม่สาย ส่วนนักท่องเที่ยวต่างประเทศนิยมเดินทางมาเองในลักษณะกลุ่มเพื่อนและครอบครัว แหล่งท่องเที่ยวที่นิยมเป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัฒนธรรม และนิยมซื้อสินค้าที่ด่านชายแดนแม่สาย (กรมการท่องเที่ยว, 2557)

1.1.1 สถิตินักท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย

ปี พ.ศ. 2556 มีจำนวนนักท่องเที่ยว 2,549,554 คน ชาวไทย 2,090,664 คน และชาวต่างชาติ 458,890 คน โดยมีอัตราการเพิ่มขึ้นจากปีที่ผ่านมาร้อยละ 6.15 มีการพำนักระหว่างวัน 2.77 วัน ชาวไทยนิยมพำนักระหว่างวัน 2.68 วัน และชาวต่างชาตินิยมพำนักระหว่างวัน 3.14 วัน มีค่าใช้จ่ายต่อคนโดยเฉลี่ย 2,846 บาทต่อวัน นักท่องเที่ยวชาวไทยมีค่าใช้จ่ายโดยเฉลี่ย 2,796 บาทต่อคน และนักท่องเที่ยวต่างชาติใช้จ่ายโดยเฉลี่ยวันละ 3,847 บาทต่อคน และมีอัตราการเข้าพักในอัตราร้อยละ 38.71 ซึ่งจังหวัดเชียงรายมีรายได้จากการท่องเที่ยวโดยรวมคือ 20,728.69 ล้านบาท นักท่องเที่ยวชาวไทย 95,777.28 ล้านบาท และนักท่องเที่ยวต่างชาติ 4,951.41 ล้านบาท (กรมการท่องเที่ยว, 2557)

ตารางที่ 4.1 สถิติการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงราย พ.ศ. 2555 - 2556

รายการ	2554	2555	2556	อัตราการเปลี่ยนแปลง (%)	
				2555	2556
จำนวนผู้เยี่ยมเยือน	2,311,370	2,751,780	2,909,804	19.05	5.74
ชาวไทย	1,832,037	2,231,702	2,383,306	21.82	6.79
ชาวต่างประเทศ	479,333	520,078	526,498	8.50	1.23
จำนวนนักท่องเที่ยว	2,007,591	2,401,776	2,549,554	19.63	6.15
ชาวไทย	1,576,189	1,943,656	2,090,664	23.31	7.56
ชาวต่างประเทศ	431,402	458,120	458,890	6.19	0.17
จำนวนนักท่องเที่ยว	303,779	350,004	360,250	15.22	2.93
ชาวไทย	255,848	288,046	292,642	12.58	1.60
ชาวต่างประเทศ	47,931	61,958	67,608	29.26	9.12
ระยะเวลาพำนักระหว่างนักท่องเที่ยว (วัน)	2.63	2.74	2.77	4.18	0.03
ชาวไทย	2.50	2.64	2.68	5.60	0.04
ชาวต่างประเทศ	3.10	3.16	3.14	1.94	-0.02
ค่าใช้จ่ายเฉลี่ย (บาท/คน/วัน)					
ผู้เยี่ยมเยือน	2,598	2,713	2,800	4.43	3.18
ชาวไทย	2,438	2,586	2,676	6.07	3.47
ชาวต่างประเทศ	3,080	3,170	3,282	2.92	3.55
นักท่องเที่ยว	2,628	2,759	2,846	4.98	3.14
ชาวไทย	2,466	2,627	2,796	6.53	3.39
ชาวต่างประเทศ	3,105	3,226	3,847	3.90	3.76
นักท่องเที่ยว	2,069	1,857	1,902	-10.25	2.44
ชาวไทย	2,010	1,857	1,903	-7.61	2.48
ชาวต่างประเทศ	2,383	1,857	1,899	-22.07	2.25
รายได้จากการท่องเที่ยว (ล้านบาท)					
ผู้เยี่ยมเยือน	14,485	18,818	20,728.69	29.91	10.15
ชาวไทย	10,220	14,034	95,777.28	37.32	12.42
ชาวต่างประเทศ	4,265	4,784	4,951.41	12.17	3.50
สถานประกอบการที่พักแรม					
จำนวนห้อง (ห้อง)	13,947	14,482	14,939	3.84	3.16

รายการ	2554	2555	2556	อัตราการเปลี่ยนแปลง (%)	
				2555	2556
อัตราการเข้าพัก (%)	24.86	31.51	38.71	26.75	7.20
จำนวนผู้เข้าพักแรม	1,709,987	2,153,880	2,461,079	25.96	14.26
ชาวไทย	1,310,141	1,735,059	2,031,005	32.43	17.06
ชาวต่างประเทศ	399,846	418,821	430,076	4.75	2.69

หมายเหตุ:1/ นักท่องเที่ยว หมายถึง ผู้ที่เดินทางไปเยือนจังหวัดนั้น โดยวัตถุประสงค์ต่างๆ ที่ไม่ใช่การไปทำงานประจำ การศึกษา และไม่ใช่คนท้องถิ่นที่มีภูมิลำเนาหรือศึกษาอยู่ที่จังหวัดนั้น

2/ นักทัศนาจร หมายถึง ผู้เยี่ยมเยือนที่ไม่พักค้างคืน

ที่มา: กรมการท่องเที่ยว (2557)

1.1.2 แหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย

จังหวัดเชียงรายมีแหล่งท่องเที่ยว จำนวน 94 แห่ง ประกอบไปด้วย แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ 39 แห่ง แหล่งท่องเที่ยวทางโบราณสถานประวัติศาสตร์ 8 แห่ง แหล่งท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม 38 แห่ง และแหล่งท่องเที่ยวทางมนุษย์สร้างขึ้น 9 แห่ง นอกจากนี้ ยังมีแหล่งอารยธรรมแห่งกลุ่มชาติพันธุ์ มากกว่า 30 ชาติพันธุ์ และแหล่งรวมศิลปนิมมากกว่า 100 ชีวิต (กรมการท่องเที่ยว, 2558) นอกจากนี้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้มีการนำเสนอสถิติจำนวนหมู่บ้านที่มีสถานที่ท่องเที่ยว และจำนวนสถานที่ท่องเที่ยว จำแนกตามประเภทสถานที่ท่องเที่ยว และอำเภอ/กิ่งอำเภอ พ.ศ.2547 โดยส่วนใหญ่แหล่งท่องเที่ยวที่มีในจังหวัดเชียงรายเป็นลักษณะทางธรรมชาติและศิลปวัฒนธรรม

ตารางที่ 4.2 จำนวนหมู่บ้านที่มีสถานที่ท่องเที่ยว และจำนวนสถานที่ท่องเที่ยวจำแนกตามประเภทสถานที่ท่องเที่ยวและอำเภอ/กิ่งอำเภอ

อำเภอ/ กิ่งอำเภอ	สถานที่ท่องเที่ยว					
	ทางธรรมชาติ		ทางประวัติศาสตร์		ทางศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตคนไทย	
	จำนวนหมู่บ้านที่มี	จำนวน (แห่ง)	จำนวนหมู่บ้านที่มี	จำนวน (แห่ง)	จำนวนหมู่บ้านที่มี	จำนวน (แห่ง)
เมืองเชียงราย	51	67	10	12	24	28
เชียงของ	22	23	2	2	15	16
เชียงแสน	18	22	8	8	6	7
แม่สาย	14	23	0	0	5	5
รวม	105	135	20	22	50	56

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ จำนวนหมู่บ้านที่มีสถานที่ท่องเที่ยว และจำนวนสถานที่ท่องเที่ยว จำแนกตามประเภทสถานที่ท่องเที่ยวและอำเภอ/กิ่งอำเภอ พ.ศ. 2547

ตารางที่ 4.3 ชื่อแหล่งท่องเที่ยวและหน่วยงานที่รับผิดชอบในอำเภอเชียงแสน อำเภอเชียงของ อำเภอแม่สาย และอำเภอเมืองเชียงราย

อำเภอเชียงแสน	แหล่งท่องเที่ยว
เทศบาลตำบลเวียง	วัดพระธาตุป่าสัก วัดพระธาตุจอมกิตติ สามเหลี่ยมทองคำ วัดพระธาตุผาเงา วัดพระธาตุภูเข้
เทศบาลตำบลเวียงเชียงแสน	พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเชียงแสน โบราณสถานและโบราณวัตถุ หัสนิยาภพริมแม่น้ำโขง วัดพระธาตุเจดีย์หลวง
เทศบาลตำบลบ้านแซว	โฮมสเตสบ้านท่าขันทอง อนุสรณ์สถานสามผู้กล้า พ.ต.ท. วัดบ้านแซว วัดพระธาตุหัวกว๊าน น้ำตกผาลาด
เทศบาลตำบลแม่เงิน	วัดพระธาตุแสนคำฟู สถานีพัฒนาเกษตรที่สูงตามแนวพระราชดำริบ้านธารทอง วนอุทยานแห่งชาติน้ำตกธารทอง
เทศบาลตำบลโยนก	สวนสัตว์จำลอง ทะเลสาบเชียงแสน
อบต.ศรีดอนมูล	โครงการหลวงดอยสะเกี๋ บ้านดอยสะเกี๋ (ชนเผ่า)
อำเภอเชียงของ	แหล่งท่องเที่ยว
เทศบาลตำบลห้วยซ้อ	โป่งน้ำร้อน (โป่งมุ่น) หนองคาแฝก อ่างเก็บน้ำห้วยแยกซ้าย พระธาตุเขาเขียว ศาลเจ้าพ่อกิ่งก
เทศบาลตำบลบุญเรือง	น้ำตกภูแก่ง หนองแห้ง อ่างเก็บน้ำต้นปล้อง
เทศบาลตำบลเวียงเชียงของ	พิพิธภัณฑสถานบัก(ท่าจับปลาบัก) นมัสการหลวงพ่อเพชร วัดพระแก้ว ท่าผาถ่าน ชมทิวทัศน์ถนนเลียบริมน้ำโขง
เทศบาลตำบลเวียง	น้ำตกห้วยตอง หนองบัวหลวง หมู่บ้านตอเขาเผ่าม้ง ท่าเรือเชียงของ บ้านยองหิน หาดหิน – หาดทราย น้ำตกห้วยเม้ง
เทศบาลตำบลสถาน	อ่างเก็บน้ำห้วยน้ำช้าง อ่างเก็บน้ำบ้านแพน น้ำตกห้วยตาด
เทศบาลตำบลศรีดอนชัย	จุดชมวิว น้ำตกทุ่งนาง
อบต.ริมโขง	จุดชมวิวห้วยทรายมา น วัดดอนที่ ศูนย์ทอผ้าไทยลือ ไร่แสงอรุณ
อำเภอแม่สาย	แหล่งท่องเที่ยว
เทศบาลตำบลแม่สาย	จังหวัดท่าซี้เหล็ก พระธาตุดอยเวา ศูนย์วิจัยและพัฒนาขาน้ำมันและพืชน้ำมัน อำเภอแม่สาย จ.เชียงราย วัดถ้ำผาจอม อนุสาวรีย์สมเด็จพระนเรศวรมหาราช
เทศบาลตำบลห้วยไคร้	อ่างเก็บน้ำขุนน้ำห้วยไคร้
เทศบาลตำบลเวียงพางคำ	หมู่บ้านผาหมี่(ชนเผ่าอาข่า) อนุสาวรีย์พระนเรศวรมหาราช สวนสาธารณะหนองแหวน วัดถ้ำผาจอม วัดถ้ำผาเรือ วัดถ้ำคูหาสวรรค์(วัดผาแตก)
เทศบาลตำบลแม่สาย มิตรภาพ	สะพานมิตรภาพแม่น้ำสายแห่งที่ 2 หนองแรด หนองกัถ
อบต.เกาะช้าง	จินนาลักษณ์กระดาศา วัดหิริญญาวาส
อบต.โป่งงาม	ถ้ำปุม ถ้ำเสาหินพญานาค วัดถ้ำปลา จุดชมวิวดอยช้างมูบ ขุนน้ำโป่ง
อบต.โป่งผา	วนอุทยานถ้ำหลวง หนองน้ำพุ ศูนย์พัฒนาพันธุ์พืชจักรพันธ์เพ็ญศิริ แสบปีฟาร์ม วนอุทยานขุนน้ำนางนอน ไร่บัวน้อย
อบต.ห้วยไคร้	พระธาตุดอยตุง ขุนน้ำโป่ง

อำเภอเมืองเชียงราย	แหล่งท่องเที่ยว
อบจ.เชียงราย	มหารम्मไม้ดอกอาเซียนเชียงราย
เทศบาลนครเชียงราย	ถนนคนเดิน (กาตเจียงฮายรำลึก) สวนตุ้งและโคมนครเชียงราย หอนาฬิกาเชียงราย อนุสาวรีย์พ่อขุนเม็งรายมหาราช ในท่าบาศาร์
เทศบาลตำบลสันทราย	สวนรุกขชาติโป่งสลิ วัดสันทรายหลวง
เทศบาลตำบลบ้านดู่	วัดป่าดอยพระบาท น้ำพุร้อนโป่งพระบาท น้ำตกโป่งพระบาท สวนสมเด็จพระเจ้า พระธาตุจอมสัก
เทศบาลตำบลนางแล	น้ำตกนางแลใน บ้านกะเหรี่ยงคอยาว บ้าน ดร.ถวัลย์ ดัชนี
เทศบาลตำบลป่าอ้อดอนชัย	อาศรมไม้มรกต หนองค้อเวียง วัดร่องขุ่น
เทศบาลตำบลแม่ยาว	น้ำตกสองแคว บ้านสองแควพัฒนา โบราณสถานถ้ำพระ พิพิธภัณฑสถานจะแล หาดผาขวาง ทิวเข้างกะเหรี่ยงรวมมิตร น้ำตกห้วยแม่ซ้าย พิพิธภัณฑสถานห้วยน้ำริน ทะเลหมอกยะปู โครงการพระราชดำริดอยบ่อ
เทศบาลตำบลท่าสาย	โรงเรียนชวนาตำบลท่าสาย ฟาร์มนกกระจอกเทศ หนองน้ำสาธารณะหนองบัวหลวง
เทศบาลตำบลท่าสุด	พระเจดีย์เทียนหยก วัดภูมิพาราราม ถ้ำผาตอง พระธาตุสันขวาง บ้านผาลาด
เทศบาลตำบลดอยลาน	พระธาตุดอยลาน อ่างห้วยเคียน
เทศบาลตำบลดอยฮาง	ต้นงุ่นยักษ์ พระธาตุแม่แอบ น้ำตกห้วยตาด สวนชา น้ำตกห้วยแก้ว พระธาตุดอยกองข้าว บ่อ น้ำร้อนบ้านผาเสริฐ พุทธอุทยานวัดดอยอินทรี
เทศบาลตำบลห้วยสัก	โครงการอ่างเก็บน้ำห้วยสัก อันเนื่องมาจากพระราชดำริ วนอุทยานน้ำตกตาดสวรรค์ ไร่เชิญ ตะวัน วัดป่าวิมุตตยาลัย สาขาเชียงราย พิพิธภัณฑสถานค่าครเมือง วัดศรีศักดิ์คาราม โครงการ 6 ทศวรรษ พัฒนาพฤษาพรรณ
อบต.แม่กรณ์	น้ำตกขุนกรณ์ บ่อน้ำทิพย์
อบต.แม่ข้าวต้ม	วัดป่าหมางคล วัดทรายมูล วัดเกษแก้ว ไร่พิปี วิลเล่ย์ เชียงราย มูลนิธิอุบลรังสีจุฬามณี (กำแพงเมืองจีนจำลอง) อ่างเก็บน้ำหนองผำ หาดทรายลำนกก
อบต.รอบเวียง	หาดเชียงราย
อบต.ห้วยชมภู	โครงการพัฒนาการเกษตรที่สูง น้ำตกขุนกรณ์ น้ำตกห้วยล้าน ถ้ำพระฤาษี ดอยกาดผี น้ำตก ห้วยชมภู

ที่มา: กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น และ กรมการท่องเที่ยว

นอกจากนี้ จังหวัดเชียงรายยังเป็นที่ตั้งของโครงการหลวงตามพระราชดำริ ที่เปิดเป็นแหล่งท่องเที่ยว
อีก 5 แห่งคือ

1. ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงห้วยน้ำริน มีพื้นที่รับผิดชอบ 19.03 ตารางกิโลเมตร หรือ
11,890.90 ไร่ ครอบคลุมจำนวน 6 หมู่บ้าน คือ หมู่ที่ 8 บ้านเมืองน้อย บ้านห้วยน้ำริน บ้านดอยมด และหมู่ที่
10 บ้านดอยม่วง บ้านแสนเจริญ บ้านแม่ชะต่าน มี 287 ครัวเรือน ประชากร 1,345 คน ประกอบด้วยกลุ่มชาติ
พันธุ์ลาหู่ ปกากญอ และคนเมืองลักษณะภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นภูเขาชันประมาณ 95% มีความสูงจาก

ระดับน้ำทะเลปานกลาง 700-1,000 เมตร มีแหล่งน้ำขนาดเล็ก คือ ลำห้วยน้ำริน ลำห้วยแม่โถน้อย ลำห้วยสาขาของแม่โถไหลจากทิศเหนือไปทิศใต้ลงไปสู่แม่น้ำลาวเรื่อยลงสู่แม่น้ำโขง

แหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง มีบ่อน้ำร้อนธรรมชาติแม่ชะจาน น้ำตกเมืองน้อยซึ่งมีสายน้ำไหลลัดเลาะผ่านหน้าผาสูงชันประมาณ 10 เมตร ตกลงสู่แผ่นหิน เกิดละอองน้ำปลิวอยู่ตลอดเวลา จากน้ำตกแห่งนี้สามารถเดินลัดเลาะสู่ลำห้วยม่วง ซึ่งเป็นเส้นทางธรรมชาติที่สวยงาม บริเวณโดยรอบเป็นป่าดงดิบธรรมชาติ นอกจากนี้ มีกิจกรรมท่องเที่ยว เช่น ชมวัฒนธรรมของชนเผ่า ประเพณีปีใหม่ของกลุ่มชาติพันธุ์ลาหู่ พิธีการเลี้ยงชา พิธีเลี้ยงขวัญใต้เทียน การดำข้าวโดยใช้ครกกระเดื่อง งานศิลปวัฒนธรรมการทอผ้าที่เอวแบบกระเหรี่ยงของกลุ่มแม่บ้านชะต่าน การผลิตไม้กวาดดอกหญ้าของกลุ่มแม่บ้านเมืองน้อย และชมแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

2. ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงห้วยน้ำขุ่น หมู่ 16 บ้านแม่สรวย ตำบลท่าก้อ อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย ความสูงจากระดับน้ำทะเล 1,015 เมตร ลักษณะพื้นที่เป็นหุบเขาและเนินเขาสลับซับซ้อน มีความลาดชันมากกว่า 35% มีพื้นที่รับผิดชอบ 141.3 ตารางกิโลเมตร หรือ 88,339.74 ไร่ อุณหภูมิเฉลี่ย 26 องศาเซลเซียส ราษฎรในพื้นที่ประกอบด้วยเผ่าลาหู่ อาข่า ปากกญอ และ จีน

แหล่งท่องเที่ยวเป็นเส้นทางศึกษาธรรมชาติ เช่น เดินป่าศึกษาธรรมชาติที่บ้านอาข่า น้ำตกป่าเกี๊ยะ สูงระหว่าง 2-4 เมตร กว้างประมาณ 2 เมตร อยู่ระหว่างรอยต่อบ้านปาม่วง-สันกลางกับบ้านป่าเกี๊ยะ น้ำตกห้วยชมพู ระยะทางห่างจากศูนย์ ประมาณ 15 กิโลเมตร กิจกรรมท่องเที่ยว คือ ชมสวนชาและวิธีการเก็บชา ชมแปลงปลูกกาแฟพันธุ์อาราบิก้า ชมแปลงสตอเบอรี่และไม้ผลเมืองหนาว ชมวิถีชีวิตชาวอาข่าและจีนฮ่อ ชมการแต่งกายของแต่ละชนเผ่า ชิมอาหารจีนยูนนาน ชาหมี และหมั่นโถ้ขึ้นชื่อ และชมการเย็บปักถักร้อย และการปักผ้าของชาวเขา

3. ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงห้วยแล้ง ตั้งอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติป่าแม่อิงและป่าางว อำเภอเวียงแก่น จ.เชียงราย ความสูงจากระดับน้ำทะเลระหว่าง 400-1,360 เมตร พื้นที่รับผิดชอบ 76.97 ตารางกิโลเมตร หรือ 48,310 ไร่ ลักษณะภูมิประเทศเป็นภูเขาสูงชันข้างในแนวเหนือ-ใต้ มีที่ราบลุ่มกว้าง ความลาดชันของพื้นที่ปานกลาง มีลำน้ำสำคัญ อาทิ ห้วยกุก ห้วยล้าน ห้วยนา้อย ห้วยหัด ฯลฯ ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยตลอดปี 16,077.7 มิลลิเมตร อุณหภูมิเฉลี่ย 24.7 องศาเซลเซียส/ปี

แหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมท่องเที่ยว แบ่งเป็น 3 ประเภทคือ 1) การท่องเที่ยวเชิงเกษตร ชมแปลงพืชผัก ไม้ผล และไม้ดอก โดยเฉพาะไม้ผลท้องถิ่นและเมืองหนาว เช่น สาลี่ ท้อ พลับ โอวากาโด แกลัด โทมาเมโล มะม่วง ส้มโอ และมะนาว เป็นต้น นอกนั้นยังมีพืชไร่ คือ ถั่วชนิดต่าง ๆ ซึ่งได้ผลค่อนข้างดีท่องเที่ยวศึกษาธรรมชาติ 2) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ชมวนอุทยานภูชี้ฟ้า เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงมากของจังหวัดเชียงราย จุดเด่นคือหินขนาดใหญ่ที่ตั้งชูสู่ฟ้า ในฤดูหนาวจะได้ชมทะเลหมอกและอาทิตย์ยามเช้า และเมื่อหมอกจางลงจะเห็นภูมิประเทศของประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวอยู่เบื้องหน้า ชมวิวผาตั้งและประตูสยาม จุดเด่นคือมีหินงอกและโขดหินขนาดใหญ่ที่ขึ้นอยู่ตามสันเขาระหว่างไทย-ลาว ในฤดูหนาวจะได้สัมผัสกับอากาศที่อุณหภูมิต่ำท่ามกลางทะเลหมอกที่ค่อย ๆ เปลี่ยนสี ชมเส้นทางธรรมชาติ น้ำตกห้วยติ้ว เป็นน้ำตกในลำน้ำติ้ว ไหลจากหน้าผาหลายชั้น บริเวณนี้ยังรักษาสภาพป่าไว้อย่างสมบูรณ์และเป็นธรรมชาติมาก น้ำตกห้วยขวาง เป็นน้ำตกจากผาสูงลงสู่ลำห้วยขวาง น้ำตกทรายทอง น้ำตกในหุบเขาลึก กระแสน้ำหลังจากผาด้านบนมีความสูงขนาดตก 2 ชั้นครึ่ง น้ำตกตาดหมอก น้ำตก 7 ชั้น ถ้าผาแล มีลักษณะเด่นที่ประกอบด้วยถ้ำใหญ่น้อยลดหลั่นกันมากมาย ภายในถ้ำยังมีพระพุทธรูปหินมัสการด้วย ถ้ำเพชร ถ้ำที่ภายในมีหินงอกหินย้อยงดงาม มีน้ำไหลผ่านตลอดถ้ำ และ 3) การท่องเที่ยวชมวัฒนธรรมและประเพณี เช่น ปีใหม่ม้ง เป็น

ประเพณีที่ปฏิบัติสืบมาช้านาน เป็นวาระที่จะพบปะญาติพี่น้องนานถึง 10 วัน จัดขึ้นในวันขึ้น 1 ค่ำ เดือน 2 ของทุกปี กินข้าวใหม่ พิธีกรรมที่จัดขึ้นหลังฤดูเก็บเกี่ยวข้าวไร่มีการฆ่าไก่ หมู เช่น ไก่และกินเลี้ยงฉลอง และพิธีกรรม ซึ่งพิธีกรรมที่แปลกแต่อาจพบได้เฉพาะกาล ได้แก่ การตายซึ่งมีการเก็บศพไว้ที่บ้านไม่เกิน 7 วัน และฆ่าวัวควายให้วิญญาณติดตามผู้ตายไป และพิธีแต่งงานของชาวม้งที่จะจัดกันเฉพาะข้างขึ้นเท่านั้นเพื่อมิให้เกิดอุปสรรคต่อชีวิตการครองเรือน

4. ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงสะโงะ อยู่บ้านดอยสะโงะ รับผิดชอบ 4 หมู่บ้าน 643 หลังคาเรือน ประชากร 2,672 คน ในพื้นที่ 38 ตารางกิโลเมตร หรือ 23,750 ไร่ มีทั้งเผ่าอากู ไทลื้อ คนเมือง และไทยลื้ออยู่ในดินแดนสามเหลี่ยมทองคำ ลักษณะพื้นที่เป็นภูเขาลูกคลื่นลาดชันปานกลาง สูงจากระดับน้ำทะเล 400-700 เมตร มีอุณหภูมิเฉลี่ย 21 องศาเซลเซียส (ในช่วงฤดูหนาวอุณหภูมิต่ำสุด 5 องศาเซลเซียส) ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ย 2,200 มิลลิเมตรต่อปี

ในพื้นที่ดอยสะโงะ มีแหล่งท่องเที่ยวทางการเกษตร เปิดให้นักท่องเที่ยวเข้าชมเยี่ยมกิจกรรมของศูนย์ฯ ชมแปลงสาธิต พืชผัก ไม้ดอก ไม้ผล และสมุนไพรและแปลงของเกษตรกร เช่น ไร่ส้ม ไร่ข้าวโพดหวาน แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและทางโบราณประวัติศาสตร์ เที่ยวชมดอยตำนานประวัติศาสตร์ดอยช้าง ดอยงู ร่องรอยป้อมปราการสมัยโบราณบนยอดดอย วิวดินแดนสามเหลี่ยมทองคำ วิวเทือกเขาดอยนางนอน ชมภูเขา ลำห้วยบ่อที่ตำนานเก่าแก่สมัยโบราณที่บ้านเขาสะโงะ ชมทะเลหมอกในยามเช้า วิวสายน้ำโขง ประเทศลาว และพระธาตุเขานางคอย ลงเรือชมน้ำโขงประเทศพม่าและประเทศลาว แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น สัมผัสชีวิตความเป็นอยู่ของคนเมืองที่นับถือพุทธศึกษาวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของอาข่าและศึกษาพิพิธภัณฑ์อาข่าประเพณีปีใหม่ (กินวอ) พิธีกรรมไล่ผีร้าย งานศิลปะการเย็บผ้าอาข่า งานฝีมือของที่ระลึกต่างๆ ชมพิพิธภัณฑ์อาข่า

5. ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงห้วยโป่ง ตั้งอยู่ในเขตบ้านห้วยโป่ง หมู่ที่ 13 ตำบลเจดีย์ใหม่ อำเภอยางป่าเป้า จังหวัดเชียงราย มีความสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง 780 เมตร มีพื้นที่รับผิดชอบ 17.73 ตารางกิโลเมตร หรือ 11,083.06 ไร่ ลักษณะพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นหุบเขา มีที่ราบระหว่างเขาเพียงเล็กน้อย พื้นที่มีความลาดชันตั้งแต่ 45 – 90 % อุณหภูมิเฉลี่ย 21.75 องศาเซลเซียส มีหมู่บ้านที่รับผิดชอบ 5 หมู่บ้าน 370 ครัวเรือน ประชากร 1,549 คน เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ลาหู่ดำ บ้านห้วยโป่งนับถือผีและคนพื้นเมือง บ้านป่าเมี่ยง บ้านสบโป่ง บ้านป่าตอง บ้านโป่งน้ำร้อนนับถือศาสนาพุทธ

ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงห้วยโป่ง เปิดให้นักท่องเที่ยวเข้าชมกิจกรรมของศูนย์ฯ นักท่องเที่ยวสามารถเข้าเยี่ยมชมสถานที่แต่ละแห่งได้โดยมีจุดที่น่าสนใจได้ดังนี้ 1) ชมแปลงทดลองสาธิตผักแปลงใหม่ อาทิ แตงหวาน ไก่กริฟเขียว เรดแครอท ผักกาดขาวปลีพันธุ์ใหม่ บร็อคโคลี่ ผักกาดขาวปลีไส้ส้ม และคะน่ายอดคำ ผักกาดหอมแดง ผักกาดหวาน ถั่วแขก ถั่วลันเตา 2) ชมแปลงไม้ดอก อาทิ เฟินหนัง คาร์ลิลลี ดอกไม้แห้ง อาทิ ช่อดาว หญ้าไข่มุก หญ้าฟางขาว ช่อดาวอีสาน และซีทาเรีย 3) ชมแปลงไม้ผลเมืองหนาว อาทิ บ๊วย พลับ และเสาวรสพันธุ์หวาน โดยมีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติใกล้เคียง คือ บ่อน้ำร้อนธรรมชาติแม่ชะจาน น้ำตกป่าผาลม น้ำตกป่าเมี่ยง และ ทางวัฒนธรรมประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น ชมวัฒนธรรมปีใหม่ของชาวเขาเผ่าลาหู่ดำ ประมาณเดือนมกราคม - กุมภาพันธ์ของทุกปี ชมการตีมีดแบบลาหู่ ชมการดำข้าวโดยการไ้ครกกระเดื่อง

1.1.3 ที่พักและสิ่งอำนวยความสะดวกในจังหวัดเชียงราย

จากรายงานสถานการณ์การท่องเที่ยวจังหวัดเชียงรายโดยสภาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงรายปี 2558 มีจำนวนสถานพักแรมในจังหวัดเชียงรายมีที่พักรวมจำนวน 538 แห่ง จำนวนห้องพักรวม

15,586 ห้อง ร้านอาหารจำนวน 175 แห่ง และร้านของฝาก 54 แห่ง นอกจากนี้ ข้อมูลจากสำนักทะเบียนธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ ตั้งแต่ 07 เมษายน 2551 ถึง 31 สิงหาคม 2558 พบว่าบริษัทนำเที่ยวที่จดทะเบียนธุรกิจที่สำนักงานทะเบียนธุรกิจนำเที่ยวสาขาภาคเหนือเขต 2 (จังหวัดเชียงราย) จำนวน 140 แห่ง แบ่งเป็น บริษัทนำเที่ยวต่างประเทศ (Outbound) จำนวน 60 แห่ง บริษัทนำเที่ยวเข้าประเทศ (Inbound) จำนวน 22 แห่ง บริษัทนำเที่ยวภายในประเทศ จำนวน 13 แห่ง และ บริษัทนำเที่ยวเฉพาะพื้นที่ จำนวน 45 แห่ง และมีจำนวนมัคคุเทศก์ท้องถิ่น (เฉพาะพื้นที่) 826 คน และมัคคุเทศก์ทั่วไป จำนวน 1,391 คน

ตารางที่ 4.4 จำนวนสถานประกอบการด้านการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย

ประเภท	จำนวน
จำนวนห้องพัก (ทั้งหมด)	15,586 ห้อง
สถานประกอบการที่พัก	538 แห่ง
บริษัทนำเที่ยว	165 แห่ง
มัคคุเทศก์	2,217 คน
ร้านอาหาร	175 แห่ง
ร้านของฝาก/ของที่ระลึก	54 แห่ง

ที่มา: สภาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย (2558)

ตารางที่ 4.5 จำนวนของธุรกิจนำเที่ยวจำแนกตามประเภทตั้งแต่วันที่ 7 เมษายน 2551 ถึงวันที่ 31 สิงหาคม 2558

สำนักงานทะเบียนฯ	ประเภทธุรกิจนำเที่ยว				รวม
	OUTBOUND	INBOUND	ในประเทศ	เฉพาะพื้นที่	
สำนักงานสาขาภาคเหนือเขต 2 (จังหวัดเชียงราย)	60	22	13	45	140

ที่มา: กลุ่มทะเบียนธุรกิจนำเที่ยว มัคคุเทศก์ และผู้นำเที่ยว ณ วันที่ 21 กันยายน 2558

ตารางที่ 4.6 จำนวนผู้ที่ได้รับใบอนุญาตเป็นมัคคุเทศก์ในภาพรวมตั้งแต่วันที่ 7 เมษายน 2551 ถึงวันที่ 31 สิงหาคม 2558

ประเภทใบอนุญาต	สนง.สาขาภาคเหนือเขต 2 (จังหวัดเชียงราย)
มัคคุเทศก์ทั่วไป	
- มัคคุเทศก์ทั่วไป (ต่างประเทศ)	1,385
- มัคคุเทศก์ทั่วไป (ไทย)	6
รวม	1,391
มัคคุเทศก์เฉพาะ	
- มัคคุเทศก์เฉพาะ (ต่างประเทศ-เฉพาะพื้นที่)	769

ประเภทใบอนุญาต	สนง.สาขาภาคเหนือเขต 2 (จังหวัดเชียงราย)
- มัคคุเทศก์เฉพาะ (ไทย-เฉพาะพื้นที่)	14
- มัคคุเทศก์เฉพาะ (เดินป่า)	16
- มัคคุเทศก์เฉพาะ (ศิลปวัฒนธรรม)	0
- มัคคุเทศก์เฉพาะ (ทางทะเล)	0
- มัคคุเทศก์เฉพาะ (ทะเลชายฝั่ง)	7
- มัคคุเทศก์เฉพาะ (แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ)	20
- มัคคุเทศก์เฉพาะ (วัฒนธรรมท้องถิ่น)	0
รวม	826

ที่มา: กลุ่มทะเบียนธุรกิจนำเที่ยว มัคคุเทศก์ และผู้นำเที่ยว ณ วันที่ 23 กันยายน 2558

1.1.4 การเดินทางและการเข้าถึงจังหวัดเชียงราย

การเดินทางเข้าถึงจังหวัดเชียงราย สามารถเดินทางเข้าถึงได้ 3 รูปแบบ คือ ทางบก ทางอากาศ และทางน้ำ โดยหากเดินทางภายในประเทศ สามารถเดินทางได้ทั้งทางบกและทางอากาศ และหากเดินทางจากต่างประเทศ สามารถเดินทางได้ทั้งทางบก ทางอากาศ และทางน้ำ โดยใช้เส้นทางแม่น้ำโขง รายละเอียดการเดินทางเข้าถึง มีดังนี้

1. การเดินทางเข้าถึงภายในประเทศ

1) การเดินทางโดยทางบก สามารถเดินทางได้ 2 เส้นทางหลักๆ ซึ่งเป็นถนนทางหลวง 4 เส้นตลอดเส้นทาง ได้แก่

(1) เส้นทางนครสวรรค์-ลำปาง-พะเยา-เชียงราย จากรังสิตมาตามถนนพหลโยธิน (ทางหลวงหมายเลข 1) แล้วแยกซ้ายเข้าทางหลวง หมายเลข 32 ที่อำเภอวังน้อย จากนั้นผ่านจังหวัดอยุธยา สิงห์บุรี ชัยนาท นครสวรรค์ กำแพงเพชร ตาก เข้าสู่จังหวัดลำปาง แล้วตรง ไปจังหวัดพะเยา จนเข้าสู่เชียงราย รวมระยะทาง 830 กิโลเมตร

(2) เส้นทางนครสวรรค์-พิษณุโลก-แพร่-เชียงราย ใช้เส้นทางเดียวกับเส้นทางที่ 1 เมื่อไปถึงจังหวัดนครสวรรค์ ให้แยกขวามือไปตาม ทางหลวงหมายเลข 117 (นครสวรรค์-พิษณุโลก) จากนั้นใช้เส้นทางหลวงหมายเลข 11 (พิษณุโลก-เด่นชัย) จากจังหวัดพิษณุโลก ผ่านจังหวัดอุตรดิตถ์ จนถึงอำเภอเด่นชัย ให้เลี้ยวไปทางจังหวัดแพร่ ตามทางหลวง หมายเลข 101 (แพร่-น่าน) จนถึงอำเภอ ร้องกวาง เลี้ยวซ้ายไปตามทางหลวงหมายเลข 103 ไปบรรจบกับถนนพหลโยธินที่อำเภองาว เข้าสู่จังหวัดพะเยา แล้วตรงต่อไป จนถึงเชียงราย ระยะทางประมาณ 804 กิโลเมตร

2) การเดินทางโดยทางอากาศ มีสายการบินที่ให้บริการการเดินทางภายในประเทศมายังจังหวัดเชียงรายจำนวน 7 สายการบิน ได้แก่ นกแอร์ ไทยสมิล์ โลออนแอร์ บางกอกแอร์เวย์ ไทยแอร์เอเชีย ไทยเวียดเจ็ทแอร์ และกานต์แอร์ โดยเดินทางในเส้นทางกรุงเทพมหานคร นครศรีธรรมราช ภูเก็ต และเชียงใหม่ โดยให้บริการเดินทางมาจังหวัดเชียงราย 30 เที่ยวบินต่อวัน และเดินทางออกจากจังหวัดเชียงราย 27 เที่ยวบินต่อวัน ให้บริการตั้งแต่เวลา 06.00 – 22.00 น.

2. การเดินทางเข้าถึงระหว่างประเทศ

1) **การเดินทางโดยทางบก** สามารถเดินทางได้ 2 เส้นทางหลักๆ ได้แก่ เส้นทาง R3A และเส้นทาง R3B โดยเส้นทาง R3A เป็นการเดินทางข้ามสะพานมิตรภาพไทย-ลาวแห่งที่ 4 ที่อำเภอเชียงของ (ด่านพรมแดนเชียงของ-ห้วยทราย) เป็นถนนทางหลวง 4 เลน และ 2 เลนในบางช่วง ระยะทาง 110 กิโลเมตรจากสะพานฯ ถึงตัวเมืองจังหวัดเชียงราย และ เส้นทาง R3B เป็นการเดินทางข้ามสะพานมิตรภาพไทย-พม่าแห่งที่ 1 ที่อำเภอแม่สาย (ด่านพรมแดนแม่สาย-ท่าขี้เหล็ก) เป็นเป็นถนนทางหลวง 4 เลน ระยะทาง 60 กิโลเมตรจากสะพานฯ ถึงตัวเมืองจังหวัดเชียงราย นอกจากนี้ ยังมีการบริการขนส่งสาธารณะระหว่างประเทศ โดยให้บริการ 3 เส้นทาง ซึ่งเป็นการร่วมมือกันระหว่างบริษัทกรีนบัสประเทศไทยและ บริษัทเพ็ดดอลูน สปป. ลาว ในเส้นทาง เชียงราย-เชียงของ-บ่อแก้ว-หลวงพระบาง ระยะเวลา 16 ชม. เชียงราย-เชียงของ-บ่อแก้ว-วังเวียง ระยะเวลา 20 ชม. และ เชียงราย-เชียงของ-บ่อแก้ว-หลวงน้ำทา-คูนหมิง (มณฑลยูนนาน ประเทศจีน) ระยะเวลา 24 ชม.

2) **การเดินทางโดยทางอากาศ** มีสายการบินที่ให้บริการการเดินทางระหว่างประเทศมายังจังหวัดเชียงราย 2 สายการบินคือ China Eastern Airlines เป็นเส้นทาง เชียงราย-นครคุนหมิง (มณฑลยูนนาน ประเทศจีน) และ HK Express เป็นทาง เชียงราย-ฮ่องกง โดยจะเปิดใช้เส้นทางนี้ในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2559

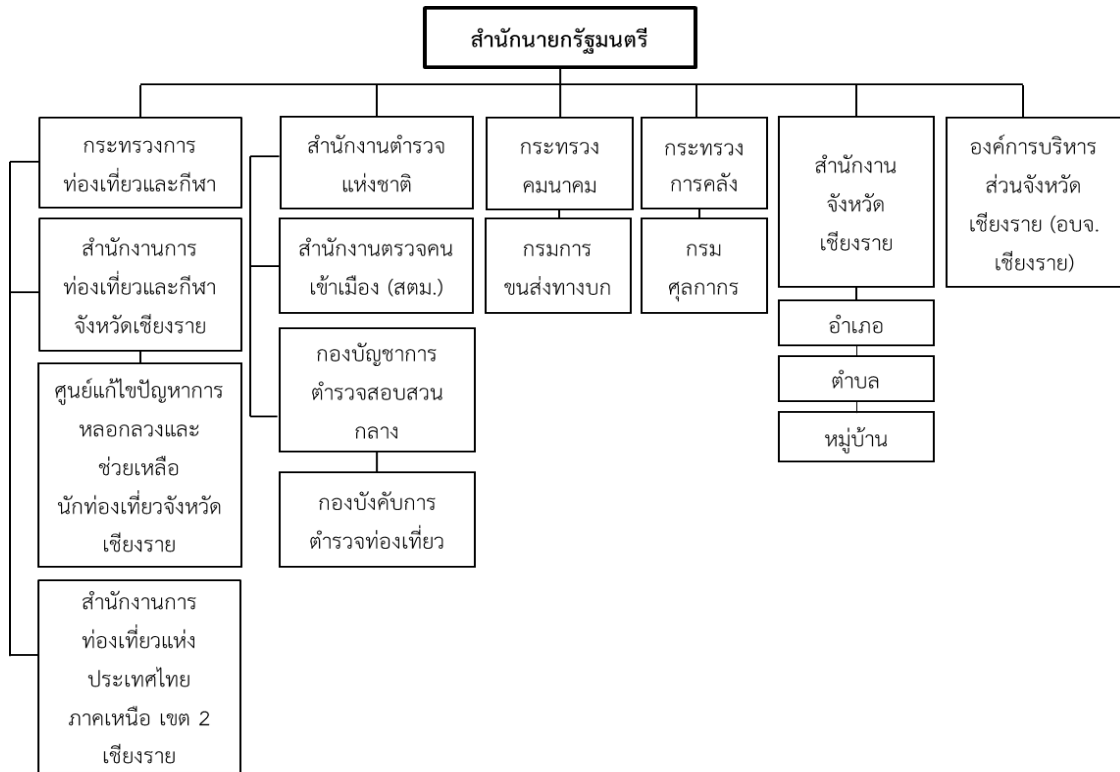
3) **การเดินทางโดยทางน้ำ** เป็นการเดินทางในเส้นทางแม่น้ำโขงทางเรือ ซึ่งมีบริการเรือหากเดินทางทางเหนือจะไปยังเมืองเชียงรุ่ง สิบสองปันนา มณฑลยูนนาน สามารถขึ้นเรือได้ท่าเรือเชียงแสน และหากเดินทางทางใต้ตามแม่น้ำโขงจะไปตามเมืองต่างๆ ของ สปป. ลาว สามารถขึ้นเรือได้ที่ท่าเรือห้วยทรายฝั่งสปป. ลาว

3. การเดินทางภายในจังหวัดเชียงราย

การเดินทางภายในจังหวัดเชียงราย สามารถเดินทางได้โดยรถยนต์ส่วนตัว รถเช่า และรถขนส่งสาธารณะ ซึ่งให้บริการทั้งรถขนส่งประจำทางไปตามอำเภอต่างๆ ในจังหวัดเชียงราย นอกจากนี้ ยังมีการให้บริการรถสามล้อเครื่อง (ตุ๊กๆ) และรถแท็กซี่มอเตอร์ สำหรับให้บริการในเขตตัวเมืองและพื้นที่ใกล้เคียง

1.1.5 การบริหารจัดการการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย

ประเทศไทยมีการจัดระบบการบริหารราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น โดยในส่วนของบริหารจัดการการท่องเที่ยวนั้น แบ่งเป็น 2 ระดับ คือ การบริหารจัดการส่วนกลาง และส่วนท้องถิ่น ตามภาพที่ 4.1 โดยมีรายละเอียดดังนี้

ภาพที่ 4.1 รูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย

1. ระบบราชการส่วนกลาง การพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวของภาคราชการส่วนกลางของประเทศอยู่ภายใต้การบริหารจัดการของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา โดยกระทรวงฯ มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการส่งเสริมสนับสนุนและพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว การกีฬา การศึกษาด้านกีฬา และนันทนาการ โดยมีสำนักงานภูมิภาคในจังหวัดเชียงราย คือ สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดเชียงราย และสำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ภาคเหนือ เขต 2 เชียงราย ที่มีบทบาทในการส่งเสริมและพัฒนการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย และพื้นที่ใกล้เคียง นอกจากนี้เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกนักท่องเที่ยว กระทรวงฯ จัดให้มีศูนย์แก้ไขปัญหาการหลอกลวงและช่วยเหลือนักท่องเที่ยว ที่ให้บริการนักท่องเที่ยวได้อย่างใกล้ชิด โดยมีหน้าที่ติดตามสถานการณ์ข้อมูลข่าวสาร ดำเนินการเกี่ยวกับการให้บริการอำนวยความสะดวกช่วยเหลือและบริการนักท่องเที่ยว และการบรรเทาเหตุเบื้องต้นแก่นักท่องเที่ยว โดยมีจุดให้บริการอยู่สนามบินนานาชาติแม่ฟ้าหลวง และด่านตรวจคนเข้าเมืองเชียงของ เนื่องจากเป็นจุดที่มีนักท่องเที่ยวเข้าออกเป็นจำนวนมาก

นอกจากนี้ยังมีราชการส่วนกลางอื่นๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว คือ

1) กองบังคับการตำรวจท่องเที่ยว สังกัดกองบัญชาการตำรวจสอบสวนกลาง มีหน้าที่ในการรักษาความสงบเรียบร้อย ป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทั่วราชอาณาจักร ปฏิบัติงานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และกฎหมายอื่นอันเกี่ยวกับความผิดทางอาญาทั่วราชอาณาจักร ทั้งในกรณีที่ผู้เสียหายหรือผู้ต้องหาเป็นคนต่างด้าว ซึ่งเข้ามาในราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราวเพื่อการท่องเที่ยว หรือเพื่อการอื่นตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง หรือในกรณีที่มิมีผลกระทบต่ออุตสาหกรรมท่องเที่ยว และความผิดอื่นที่เกี่ยวข้อง ให้ความช่วยเหลือ อำนวยความสะดวก และให้ความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว

2) สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง (สตม.) สังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติ มีหน้าที่หลัก คือ ตรวจคัดกรองบุคคลและยานพาหนะทุกประเภทที่ผ่านเข้า-ออก ราชอาณาจักรให้บริการคนเข้าเมืองตาม

นโยบายของรัฐด้านส่งเสริมการท่องเที่ยว การค้า การลงทุน และการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ตรวจสอบและดูแลคนเข้าเมืองที่พำนักอาศัย อยู่ในราชอาณาจักร นอกจากนี้ยังมีหน้าที่ในการป้องกันปราบปราม การกระทำผิดของคนเข้าเมือง รวมทั้งอาชญากรรมข้ามชาติในรูปแบบต่างๆ

3) กรมศุลกากร สังกัดกระทรวงการคลัง มีหน้าที่ในการจัดเก็บภาษีอากรจากของที่นำเข้ามา ในและส่งออกป็นราชอาณาจักร ดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยศุลกากร กฎหมายพิกัดอัตราภาษีศุลกากร และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง และ ดำเนินการเกี่ยวกับการส่งเสริมการส่งออกโดยมาตรการทางภาษีอากร

4) กรมขนส่งทางบก สังกัดกระทรวงคมนาคม กรมการขนส่งทางบก มีหน้าที่ในการ จัดระบบ การจัดระเบียบการขนส่งทางบก โดยดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการขนส่งทางบก กฎหมายว่า ด้วยรถยนต์ กฎหมายว่าด้วยล้อเลื่อน และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการแก้ไข ป้องกัน ส่งเสริมสวัสดิภาพ การขนส่งทางบก ดำเนินการจัดระเบียบการขนส่งทางบก ร่วมมือและประสานงานกับองค์กรและหน่วยงาน อื่นที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ ในด้านการขนส่งทางบก และในส่วนที่เกี่ยวข้องกับอนุสัญญาและ ความตกลงระหว่างประเทศ

2. ระบบราชการส่วนท้องถิ่น มี 2 ส่วนหลักๆ คือ คือ สำนักงานจังหวัดเชียงราย และ องค์การ บริหารส่วนจังหวัดเชียงราย (อบจ. เชียงราย) ที่มีหน้าที่ในการบริหารจัดการและพัฒนาจังหวัดเชียงรายตาม ยุทธศาสตร์ของประเทศ ซึ่งภายใต้แผนยุทธศาสตร์จังหวัดเชียงรายมีการท่องเที่ยวเป็นหนึ่งในยุทธศาสตร์หลัก ทั้งในส่วนของสำนักงานจังหวัดเชียงราย และอบจ. เชียงราย จึงมีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการและ ส่งเสริมการท่องเที่ยวด้วยเช่นกัน

1.2 ระบบการท่องเที่ยวข้ามพรมแดน

ระบบสนับสนุนการท่องเที่ยวข้ามพรมแดน ประกอบด้วย 11 ด้าน ได้แก่ ระบบ C.I.Q (Customs Immigration Quarantine: C.I.Q) หรือ ระบบการตรวจสอบเอกสารและพิธีการศุลกากรผ่านการควบคุมของ เจ้าหน้าที่ รูปแบบการเชื่อมโยง (Connectivity) โลจิสติกส์ (Logistics) ข้อตกลงว่าด้วยการขนส่งข้ามพรมแดน ในอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง (GMS Cross-Border Transport Agreement: CBTA) ระบบโครงสร้างพื้นฐาน เพื่อการท่องเที่ยว (Tourist infrastructure) การสื่อสารข้ามวัฒนธรรม (Cross cultural communication) สาธารณสุข (Public health) ระบบการเมืองการปกครอง (Politic) กฎหมาย (Legal) ระบบความปลอดภัย Safety & Security และเทคโนโลยี (Technology)

1.2.1 ระบบการเดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดน

การเดินทางเข้าออกผ่านพรมแดนระหว่างประเทศ นักท่องเที่ยวจำเป็นต้องมีเอกสารเพื่อ เดินทางข้ามพรมแดน โดยจำแนกประเภทหนังสือเดินทางข้ามพรมแดนตามลักษณะการเดินทางเข้าออก ดังนี้

1. หนังสือเดินทาง (Passport) คือ เอกสารที่รับรองเอกลักษณ์ และสัญชาติของผู้ถือโดย รัฐบาลของแต่ละประเทศ สำหรับการเดินทางระหว่างประเทศ

2. หนังสือผ่านแดน (Border Pass) คือเอกสารที่รับรองเอกลักษณ์ และสัญชาติของผู้ถือโดย รัฐบาลของแต่ละประเทศ ดังภาพที่ 4.2 สำหรับการเดินทางระหว่างประเทศ แต่สามารถใช้ได้สำหรับประชาชน ที่มีพื้นที่ชายแดนติดกันเท่านั้น โดยสามารถเข้าออกโดยไม่จำเป็นต้องขอการลงตรวจตรา แต่ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ ข้อตกลงของแต่ละประเทศ โดยหนังสือผ่านแดนแบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ

1) หนังสือผ่านแดน (Border Pass) ใช้กับบุคคลที่อยู่ในพื้นที่ชายแดน มีอายุ 2 ปี พ่านักได้ไม่เกิน 2 สัปดาห์

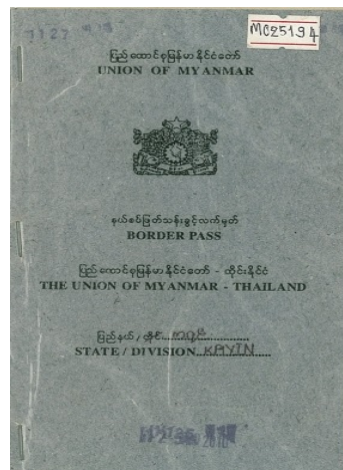
2) หนังสือผ่านแดนชั่วคราว (Temporary Border Pass) ใช้กับบุคคลที่อยู่นอกพื้นที่ชายแดน ใช้ได้ครั้งเดียว พ่านักได้ไม่เกิน 1 สัปดาห์

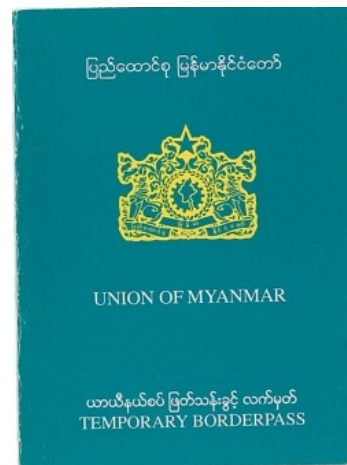
หนังสือผ่านแดนถาวร (ประเทศไทย)

หนังสือผ่านแดนชั่วคราว (ประเทศไทย)

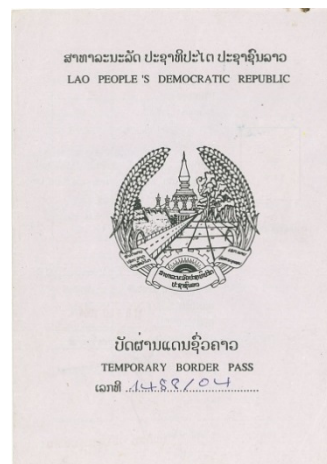
หนังสือผ่านแดนถาวร (ประเทศเมียนมา)

หนังสือผ่านแดนชั่วคราว (ประเทศเมียนมา)

หนังสือผ่านแดนถาวร (สปป. ลาว)

หนังสือผ่านแดนชั่วคราว (สปป. ลาว)

ภาพที่ 4.2 หนังสือผ่านแดน

1.2.2 การจำแนกประเภทการตรวจลงตรา

การเดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดนเข้าราชอาณาจักรไทย ชาวต่างชาติจะต้องขอรับการตรวจลงตรา หรือขอวีซ่าจากสถานเอกอัครราชทูตหรือสถานกงสุลใหญ่ของไทยซึ่งตั้งอยู่ในประเทศที่ตนมีถิ่นพำนัก หรือจากสถานเอกอัครราชทูตไทยที่ได้รับมอบหมายให้ดูแลประเทศที่คนต่างชาติดังกล่าวมีถิ่นพำนัก โดยการเดินทางในลักษณะการท่องเที่ยวที่มีการจำแนกประเภทการตรวจลงตรา ดังนี้

1. วีซ่านักท่องเที่ยว

1) วีซ่า 15 วัน (Visa on arrival) หรือ TR.15 คนต่างด้าวที่ถือหนังสือเดินทางหรือเอกสารใช้แทนหนังสือเดินทางถูกต้องและสมบูรณ์ ของ 18 ประเทศ และ 1 เขตเศรษฐกิจ (ไต้หวัน) ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการเดินทางเข้ามาในราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราว เพื่อการท่องเที่ยวเป็นระยะเวลาไม่เกิน 15 วัน สามารถขอรับการตรวจลงตราประเภทนักท่องเที่ยวได้ ณ ช่องทางอนุญาตของด่านตรวจคนเข้าเมืองตามที่กำหนดไว้ 42 แห่ง ค่าธรรมเนียม 1,000 บาท โดยปกติ ขั้นตอนต่างๆ ในการขอรับ Visa on Arrival จะใช้เวลาประมาณ 20-25 นาที

2) วีซ่า 60 วัน (Tourist Visa) หรือ TR การตรวจลงตราประเภทนี้จะออกให้แก่คนต่างด้าวที่ประสงค์จะเดินทางเข้ามาในราชอาณาจักรเพื่อวัตถุประสงค์ในการท่องเที่ยว (รหัส TR) อายุวีซ่า 3 เดือน หรือ 6 เดือน โดยมีค่าธรรมเนียม 1,000 บาท ต่อครั้ง ระยะเวลาพำนักในราชอาณาจักร ครั้งละ 60 วัน

2. คนเดินทางผ่าน 30 วัน หรือ TS

การตรวจลงตราประเภทนี้จะออกให้แก่คนต่างด้าวที่ประสงค์จะเดินทางเข้ามาในราชอาณาจักรเพื่อการใดการหนึ่งดังต่อไปนี้ เพื่อเดินทางผ่านราชอาณาจักร รหัส TS อายุวีซ่า 3 เดือน ค่าธรรมเนียม 800 บาท ต่อครั้ง ระยะเวลาพำนักในราชอาณาจักร ครั้งละไม่เกิน 30 วัน

3. ยกเว้นการตรวจลงตรา

ตามประกาศกระทรวงมหาดไทย ลงวันที่ 1 ตุลาคม 2545, 20 ธันวาคม 2545, 18 ตุลาคม 2547, 6 พฤษภาคม 2548 และ 23 มิถุนายน 2554 คนต่างด้าวที่ถือหนังสือเดินทางของ 48 ประเทศ/เขตเศรษฐกิจ ซึ่งเดินทางเข้ามาในราชอาณาจักรเป็นการชั่วคราวเพื่อการท่องเที่ยว ได้รับยกเว้นการตรวจลงตรา และอนุญาตให้พำนักอยู่ในราชอาณาจักรได้ครั้งละไม่เกิน 30 วัน แต่นักท่องเที่ยวจะต้องมีหนังสือเดินทางลักษณะการยกเว้นการตรวจลงตรา มีการจำแนกโดยมีอักษรย่อกำกับ โดย หมายถึงประเทศ/เขตเศรษฐกิจที่คนชาติได้รับสิทธิให้เดินทางเข้าราชอาณาจักรเพื่อการท่องเที่ยวโดยได้รับการยกเว้นการตรวจลงตรา ดังนี้ ผ. 15, ผ. 30, ผ.ผ. 14, ผ.ผ. 15, ผ.ผ. 30, ผ.ผ. 90, และ ผ. 90-MT โดยตัวอักษร “ผ” หมายถึง ผ่อนผัน และตัวเลข คือ จำนวนวันที่สามารถพำนักในประเทศไทยได้ เช่น

1) ผ.15 หมายถึง บุคคลต่างด้าวเข้าราชอาณาจักรเพื่อการท่องเที่ยวได้โดยได้รับยกเว้นการตรวจลงตราพำนักได้ไม่เกิน 15 วัน

2) ผ.30 หมายถึง บุคคลต่างด้าวเข้าราชอาณาจักรเพื่อการท่องเที่ยวได้โดยได้รับยกเว้นการตรวจลงตราพำนักได้ไม่เกิน 30 วัน

3) ผ.90 หมายถึง บุคคลต่างด้าวเข้าราชอาณาจักรเพื่อการท่องเที่ยวได้โดยได้รับยกเว้นการตรวจลงตราพำนักได้ไม่เกิน 90 วัน

โดยชาวต่างชาติที่เดินทางมาประเทศไทยโดยตามข้อตกลง ได้รับยกเว้นการตรวจลงตราเพื่อการท่องเที่ยวตามประกาศกระทรวงมหาดไทยดังกล่าว จะได้รับอนุญาตให้พำนักในประเทศไทยได้ครั้งละไม่เกิน 30

วัน โดยไม่จำกัดจำนวนครั้ง ยกเว้นกรณีที่เดินทางเข้าที่ด่านตรวจคนเข้าเมืองที่มีเขตติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน (ด่านพรมแดนทางบก) จะได้รับอนุญาตให้พำนักอยู่ได้ 15 วัน

สรุปแนวทางการขอรับการตรวจลงตรา ณ ช่องทางอนุญาตของด่านตรวจคนเข้าเมือง และการได้รับยกเว้นการตรวจลงตรา (Visa Exemption) เพื่อเดินทางเข้าราชอาณาจักรไทย ตามตารางที่ 4.7

ตารางที่ 4.7 แนวทางการขอรับการตรวจลงตรา ณ ช่องทางอนุญาตของด่านตรวจคนเข้าเมือง และการได้รับยกเว้นการตรวจลงตรา (Visa Exemption) เพื่อเดินทางเข้าประเทศไทย

หนังสือเดินทางธรรมดา						
บุคคลต่างด้าวต่อไปนี้เข้าราชอาณาจักรเพื่อการท่องเที่ยวได้โดยการขอ Visa on arrival	บุคคลต่างด้าวต่อไปนี้เข้าอาณาจักรเพื่อการท่องเที่ยวได้โดยได้รับการยกเว้นการตรวจลงตรา					
	ผ.30 (เป็นมาตรการที่ไทยให้แก่ฝ่ายเดียว)			ความตกลงระหว่างกัน (ผ.ผ. 14, ผ.ผ. 30, ผ.ผ. 90)		
พำนักได้ไม่เกิน	พำนักได้ไม่เกิน			พำนักได้ไม่เกิน		
15 วัน	**30 วัน (ผ.30)			14 วัน	30 วัน	90 วัน
Андอร์รา	ออสเตรเลีย	โอมาน	บราซิล *	กัมพูชา	ฮ่องกง	อาร์เจนตินา
บัลแกเรีย	ออสเตรีย	ฟิลิปปินส์	เกาหลีใต้ *		ลาว	บราซิล
ภูฏาน	เบลเยียม	โปแลนด์	เปรู *		มาเก๊า	ชิลี
จีน	บาห์เรน	โปรตุเกส			มองโกเลีย	เกาหลีใต้
ไซปรัส	บรูไน	กาตาร์			รัสเซีย	เปรู
เอธิโอเปีย	แคนาดา	สิงคโปร์			เวียดนาม	
อินเดีย	เช็ก	สโลวัก				
คาซัคสถาน	เดนมาร์ก	สโลวีเนีย				
ลัตเวีย	เอสโตเนีย	สเปน				
ลิทัวเนีย	ฟินแลนด์	แอฟริกาใต้				
มัลดีฟส์	ฝรั่งเศส	สวีเดน				
มอลตา	เยอรมนี	สวิตเซอร์แลนด์				
มอริเชียส	กรีซ	ตุรกี				
โรมาเนีย	ฮ่องกง	สหราชอาณาจักร มัลเดส์				
ซานมาริโน	ฮังการี	สหราชอาณาจักร				
ซาอุดีอาระเบีย	ไอซ์แลนด์	สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์				
ไต้หวัน	อินโดนีเซีย	เวียดนาม				
ยูเครน	ไอร์แลนด์	คูเวต				
อุซเบกิสถาน	อิสราเอล	ลิกเตนสไตน์				
	อิตาลี	ลักเซมเบิร์ก				
	ญี่ปุ่น	มาเลเซีย				
	เนเธอร์แลนด์	โมนาโก				

หนังสือเดินทางธรรมดา				
บุคคลต่างด้าวต่อไปนี้เข้าราชอาณาจักรเพื่อการท่องเที่ยวได้โดยการขอ Visa on arrival	บุคคลต่างด้าวต่อไปนี้เข้าอาณาจักรเพื่อการท่องเที่ยวได้โดยได้รับการยกเว้นการตรวจลงตรา			
	ผ.30 (เป็นมาตรการที่ไทยให้แก่ฝ่ายเดียว)		ความตกลงระหว่างกัน (ผ.ผ. 14, ผ.ผ. 30, ผ.ผ. 90)	
พำนักได้ไม่เกิน	พำนักได้ไม่เกิน		พำนักได้ไม่เกิน	
15 วัน	**30 วัน (ผ.30)		14 วัน	30 วัน
	นิวซีแลนด์	นอร์เวย์		

1.2.3 ด้านตรวจคนเข้าเมือง ณ จุดพรมแดน จังหวัดเชียงราย

จังหวัดเชียงรายมีเขตพรมแดนติดต่อ 2 ประเทศคือ ประเทศเมียนมา และประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) โดยแยกเป็นเส้นทาง R3A (เส้นทางอำเภอเชียงของ) และ R3B (เส้นทางอำเภอแม่สาย) โดยทั้งสองเส้นทางนี้ไปบรรจบกันที่เขตพรมแดนประเทศจีน การเดินทางข้ามพรมแดนจังหวัดเชียงรายเพื่อไปยังประเทศอื่นๆ นั้น นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางผ่านด่านตรวจคนเข้าเมืองจังหวัดเชียงราย ดังนี้

ภาพที่ 4.3 จุดพรมแดน จังหวัดเชียงรายติดต่อประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา และประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว)

1. เส้นทาง R3A จะเดินทางข้ามพรมแดนแม่น้ำโขงระหว่างประเทศไทยและสปป.ลาว ณ จุดผ่านแดนถาวรสะพานมิตรภาพไทย-ลาว แห่งที่ 4 (เชียงของ-ห้วยทราย) เป็นลักษณะด่านสากล (International Checkpoint) ที่เปิดให้นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติเดินทางข้ามพรมแดนได้ เปิดทำการ 08.00-18.00 น. ทุกวัน โดยอยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของสำนักงานตรวจคนเข้าเมืองเชียงใหม่ โดยนักท่องเที่ยวชาวไทยจะต้องทำการออกหนังสือข้ามแดนชั่วคราว โดยแบบฟอร์มขอผ่านแดนที่ศูนย์อำนวยความสะดวกภายใน ณ ที่ว่าการอำเภอเชียงของ โดยเปิดทำการ 08.00 น. – 18.00 น.

2. เส้นทาง R3B จะเดินทางข้ามพรมแดนแม่น้ำสายระหว่างประเทศไทยและสหภาพเมียนมา ณ จุดผ่านแดนถาวรสะพานมิตรภาพไทย-พม่า แห่งที่ 1 (แม่สาย-ท่าขี้เหล็ก) เปิดทำการ 06.30 น. – 21.00 น.

ซึ่งอยู่ในความควบคุมดูแลของตรวจคนเข้าเมืองจังหวัดเชียงราย โดยนักท่องเที่ยวชาวไทยจะต้องทำการออกหนังสือข้ามแดนชั่วคราว ณ สำนักงานออกหนังสือผ่านแดน อำเภอแม่สาย ซึ่งเปิดทำการ 06.30 น.-19.00 น.

1.2.4 หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

การเดินทางข้ามพรมแดนในเส้นทาง R3A นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางเชื่อมต่อไปยังประเทศลาว ประเทศจีน และประเทศเวียดนามได้ โดยสามารถเดินทางได้โดยรถยนต์ส่วนบุคคล และรถขนส่งสาธารณะระหว่างประเทศ แต่อย่างไรก็ตาม การเดินทางเข้าออกระหว่างประเทศนั้นมีกฎระเบียบที่แตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับข้อตกลงระหว่างประเทศ ในขณะที่เส้นทาง R3B นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางเชื่อมต่อไปยังประเทศสหภาพเมียนมาได้ แต่ไม่สามารถขั้รถยนต์ข้ามพรมแดนได้ ยกเว้นในกรณีที่ขออนุญาตมาเป็นลักษณะเป็นหมู่คณะ โดยจะต้องดำเนินการผ่านหน่วยงานทางรัฐบาล ดังนี้

1. พิธีการข้ามแดนโดยผ่านสำนักงานตรวจคนเข้าเมือง ณ จุดพรมแดนที่เดินทางผ่าน เช่น ด่านตรวจคนเข้าเมืองเชียงของ เมื่อเดินทางในเส้นทาง R3A และ ด่านตรวจคนเข้าเมืองจังหวัดเชียงราย (อำเภอแม่สาย) เมื่อเดินทางในเส้นทาง R3B

2. การเดินทางข้ามพรมแดนโดยใช้รถยนต์ส่วนบุคคล นักท่องเที่ยวจะต้องติดต่อและดำเนินการผ่านพิธีการทางศุลกากร และกรมการขนส่งทางบก เพื่อขออนุมัติในการนำรถยนต์เข้า/ออกนอกประเทศชั่วคราว และในกรณีที่เดินทางเข้ามาในราชอาณาจักรไทย นักท่องเที่ยวจะต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบขนส่งทางบก ซึ่ง นักท่องเที่ยวจะเดินทางโดยรถยนต์ส่วนบุคคล จะต้องมิใบอนุญาตในการขับขี่สากล หรือเทียบเท่าใบขับขี่ และจะต้องมิใบอนุญาตการใช้รถ

3. การอำนวยความสะดวก หน่วยงานที่มีหน้าที่ช่วยเหลือ ดูแลสวัสดิภาพ และอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวหลักๆ อยู่ 2 หน่วยงาน คือ ตำรวจท่องเที่ยว และศูนย์แก้ไขปัญหาหลอกลวงและช่วยเหลือนักท่องเที่ยว นอกจากนี้ สำหรับการเดินทางข้ามพรมแดนโดยใช้รถยนต์ส่วนบุคคล ทางศูนย์ฯ ได้มีการจัดจุดบริการให้ความรู้เรื่องข้อควรปฏิบัติและการจราจรในประเทศไทย

1.2.5 กระบวนการการท่องเที่ยวข้ามพรมแดนเส้นทาง R3A และ R3B

ขั้นตอนการเดินทางข้ามพรมแดนทั้งเข้าและออกราชอาณาจักรไทยจำแนกเป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติ ที่เดินทางเข้าและออกราชอาณาจักรไทย โดยมีกฎระเบียบที่แตกต่างกันออกไปตามข้อตกลงระหว่างประเทศ และนักท่องเที่ยวชาวไทยเดินทางออกนอกราชอาณาจักร โดยการข้ามพรมแดนบนเส้นทาง R3A และ R3B ไปยังประเทศลาว ประเทศจีน และประเทศเมียนมา โดยขั้นตอนการพรมแดนต่างๆ มีดังนี้

1. นักท่องเที่ยวต่างชาติ

นักท่องเที่ยวจะต้องเตรียมเอกสารเดินทางและการขออนุญาตข้ามพรมแดน ตามข้อตกลงระหว่างประเทศที่กล่าวในข้างต้น และเมื่อเดินทางถึงพรมแดนประเทศไทยที่ด่านตรวจคนเข้าเมืองประเทศไทย มีขั้นตอนดังนี้

1) กรณีเข้า

เจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมืองทำการตรวจลงตราผ่านแดนในหนังสือเดินทาง ประทับตราขาเข้า และตรวจสัมภาระ หากต้องชำระภาษีนำเข้าสินค้า และในกรณีที่มิรถยนต์ส่วนบุคคล ให้ดำเนินการพิธีการทางศุลกากรเพื่อนำเข้ารถยนต์ชั่วคราว โดยนักท่องเที่ยวได้รับการยกเว้นภาษีนำเข้ารถยนต์ โดยจะต้องส่งกลับออกไปนอกราชอาณาจักรภายใน 1 เดือน

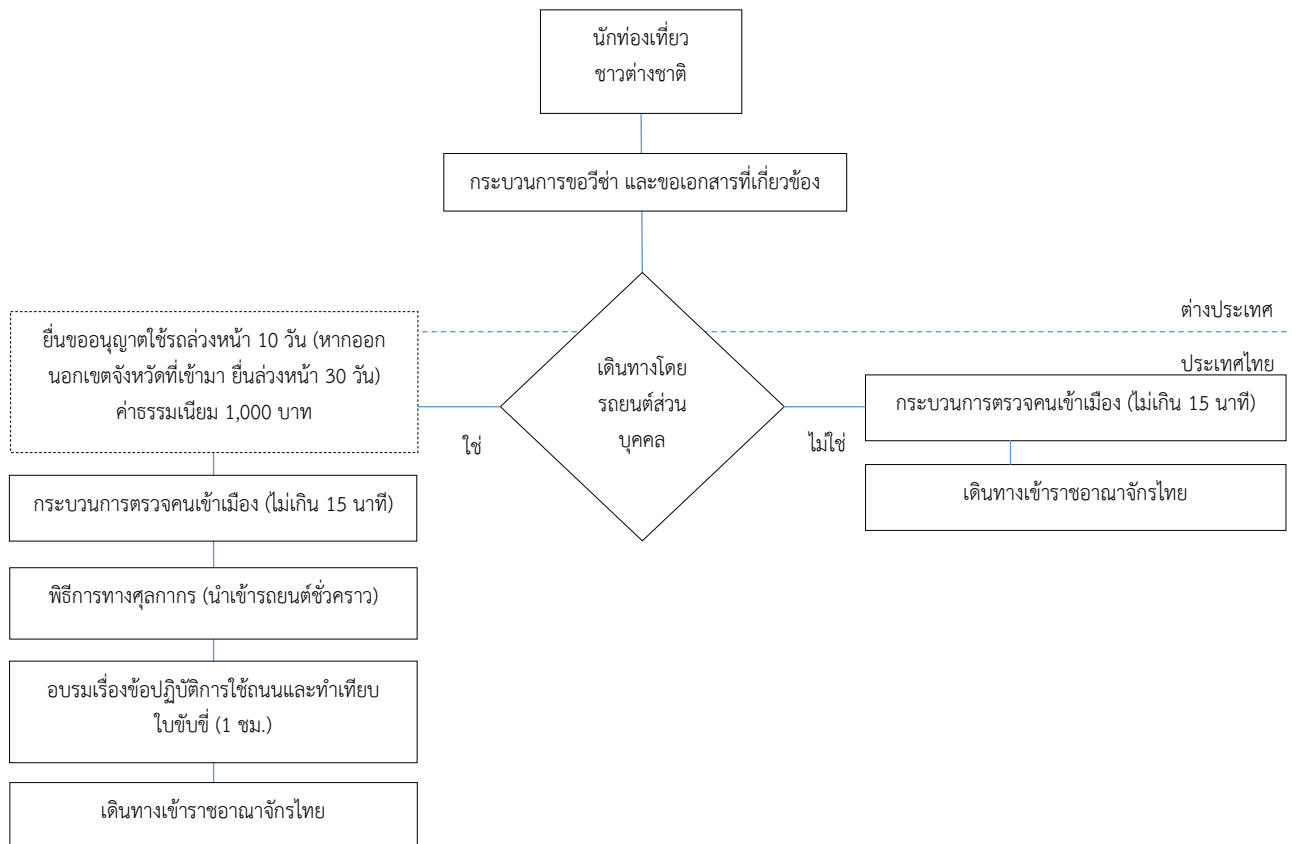
หมายเหตุ ข้อตกลงการขั้ขียนพาหนะราชอาณาจักรไทย ประเทศไทยได้ทำข้อตกลงในการขั้ขียนพาหนะ 2 ข้อตกลง คือ 1) ความตกลงว่าด้วยการขนส่งทางถนนระหว่างรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทยและรัฐบาลแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว พ.ศ. 2542 ข้อตกลงกำหนดรายละเอียดการขนส่งทางถนนระหว่างรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทยและรัฐบาลแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว พ.ศ. 2544 กำหนดให้ภาคีสัญญาแต่ละฝ่ายอนุญาตให้รถของผู้ประกอบการขนส่งที่จดทะเบียนและได้รับอนุญาตให้ประกอบการขนส่งจากภาคีสัญญาอีกฝ่ายหนึ่งดำเนินการขายส่งระหว่างประเทศและการขนส่งผ่านแดนได้ 2) อนุสัญญาว่าด้วยการจราจรทางถนนระหว่างประเทศ (Convention on Road Traffic of 19 September 1949) กำหนดให้ประเทศภาคีจะอนุญาตให้รถจากประเทศอื่นใช้ถนนของประเทศตนเองเพื่อการจราจรระหว่างประเทศได้ และยอมรับใบอนุญาตขั้ขีระหว่างประเทศหรือใบขั้ขีสากล อาทิ ประเทศมาเลเซีย และประเทศสิงคโปร์ กล่าวโดยสรุปคือ ประเทศ สปป. ลาว ประเทศมาเลเซีย และ ประเทศสิงคโปร์ สามารถขั้ขียนพาหนะผ่านแดนได้

ในขณะที่ยานพาหนะที่จดทะเบียนในประเทศอื่นๆ ตามมาตรา 6 กำหนดให้รถยนต์ต่างประเทศที่นำมาใช้ในประเทศไทยต้องจดทะเบียนและเสียภาษีตามพระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ. 2522 โดยมีการแก้ไขเพิ่มเติมในฉบับที่ 17 ปี 2557 โดยมีการกำหนดอัตราค่าธรรมเนียมสำหรับผู้ที่นำรถยนต์เข้ามาในราชอาณาจักรไทยโดยเฉพาะเป็นการชั่วคราว สำหรับเครื่องหมายการใช้รถ 500 บาท/แผ่น การอนุญาตใช้รถโดยเฉพาะเป็นการชั่วคราว ซึ่งมีการแบ่งเป็น 2 ประเภทคือ ประเภท (ก) เพื่อการท่องเที่ยว 500 บาท/ครั้ง (ข) กรณีอื่นๆ นอกจาก (ก) 2,000 บาท/ครั้ง นอกจากนี้ ตามกฎระเบียบอนุญาตให้เฉพาะรถยนต์นั่งไม่เกิน 9 ที่นั่ง ไม่รวมรถตู้ หรือรถขนส่งรวมน้ำหนักไม่เกิน 3,500 กิโลกรัม มีผลบังคับใช้ ตั้งแต่วันที่ 23 พฤษภาคม 2559 โดยจะถึงยื่นขอและการอนุญาตโดยบริษัทนำเที่ยวก่อนนำรถเข้ามาในราชอาณาจักรไม่น้อยกว่า 10 วันทำการ และในกรณีที่ไปเกินเขตจังหวัดที่เข้ามาให้ยื่นก่อนไม่น้อยกว่า 30 วัน โดยใช้เอกสารประกอบการขออนุญาต ดังนี้ 1) ใบอนุญาตขับรถที่สามารถใช้ได้ ในราชอาณาจักร 2) เครื่องหมายแสดงการใช้รถที่ออกโดยหน่วยงานที่มีอำนาจ 3) หนังสือแสดงการจดทะเบียนรถ พร้อมฉบับแปลภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษ 4) หลักฐานการมีประกันภัยรถ

นอกจากนี้หากผู้นำรถเข้ามา ไม่มีใบอนุญาตขั้ขีในราชอาณาจักรไทย จะต้องขอรับใบอนุญาตขับรถชั่วคราวในวันแรกที่นำรถเข้ามา โดยใช้เอกสารหนังสือเดินทาง ใบอนุญาตขับรถในประเทศต้นทาง ใบรับรองแพทย์ และหลักฐานที่พักอาศัยรับรองโดยผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยวในประเทศไทย ในการขอรับใบอนุญาตขั้ขีชั่วคราว ผู้ขอจะต้องทดสอบสมรรถนะร่างกาย ฟังการบรรยายเรื่องกฎระเบียบการจราจร 1 ชั่วโมง และจ่ายค่าธรรมเนียม 305 บาท (ค่าธรรมเนียมใบอนุญาตขับรถชั่วคราว 205 บาท ค่าบริการถ่ายรูป และออกใบอนุญาตพลาสติก 100 บาท) โดยมีอายุ 30 วัน

ภาพที่ 4.4 เครื่องหมายการใช้รถและใบอนุญาตขับขี่ในราชอาณาจักรไทย

แผนภูมิที่ 4.1 แผนผังกระบวนการเดินทางข้ามพรมแดนเข้าราชอาณาจักรไทย
สำหรับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ

2) กรณีขาออก

เจ้าหน้าที่การตรวจคนเข้าเมืองทำการประทับตราขาออกจากราชอาณาจักรไทย เป็นอันเสร็จพิธีการข้ามพรมแดนประเทศไทย และหากนักท่องเที่ยวได้นำเข้ารถยนต์ส่วนบุคคลเข้าประเทศมาชั่วคราว จำเป็นต้องผ่านกระบวนการทางศุลกากรในการส่งรถยนต์ส่วนบุคคล โดยมีขั้นตอน คือ นักท่องเที่ยวยื่นสำเนาใบขนสินค้าพิเศษที่กรมศุลกากรออกให้ขณะนำเข้าแก่เจ้าหน้าที่ศุลกากร ณ จุดตรวจปล่อยที่สำนักงานหรือด่านที่ทำการส่งออก โดยกรมศุลกากรจะตรวจยานพาหนะและสิ่งของติดตัวผู้โดยสาร เมื่อเสร็จสิ้นแล้วจะได้ทำการบันทึกการส่งออกเพื่อตัดบัญชีที่ได้ลงทะเบียนไว้ในคอมพิวเตอร์และจะถอนประกันที่นักท่องเที่ยวทำไว้กับกรมศุลกากรขณะนำเข้า (กรณีวางค้ำประกันด้วยเงินสดหรือหนังสือธนาคาร)

2. นักท่องเที่ยวชาวไทย

นักท่องเที่ยวชาวไทยเดินทางข้ามพรมแดน ณ ด่านพรมแดนสะพานมิตรภาพไทย-ลาว แห่งที่ 4 สามารถเดินทางไปยัง สปป. ลาว ประเทศจีน และ ประเทศเวียดนาม ผ่านเส้นทาง R3A และเดินทางไปยังประเทศสหภาพเมียนมาในเส้นทาง R3B โดยผ่านด่านสะพานมิตรภาพไทยพม่าแห่งที่ 1 อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย โดยขั้นตอนในการข้ามพรมแดนของแต่ละประเทศ มีดังนี้

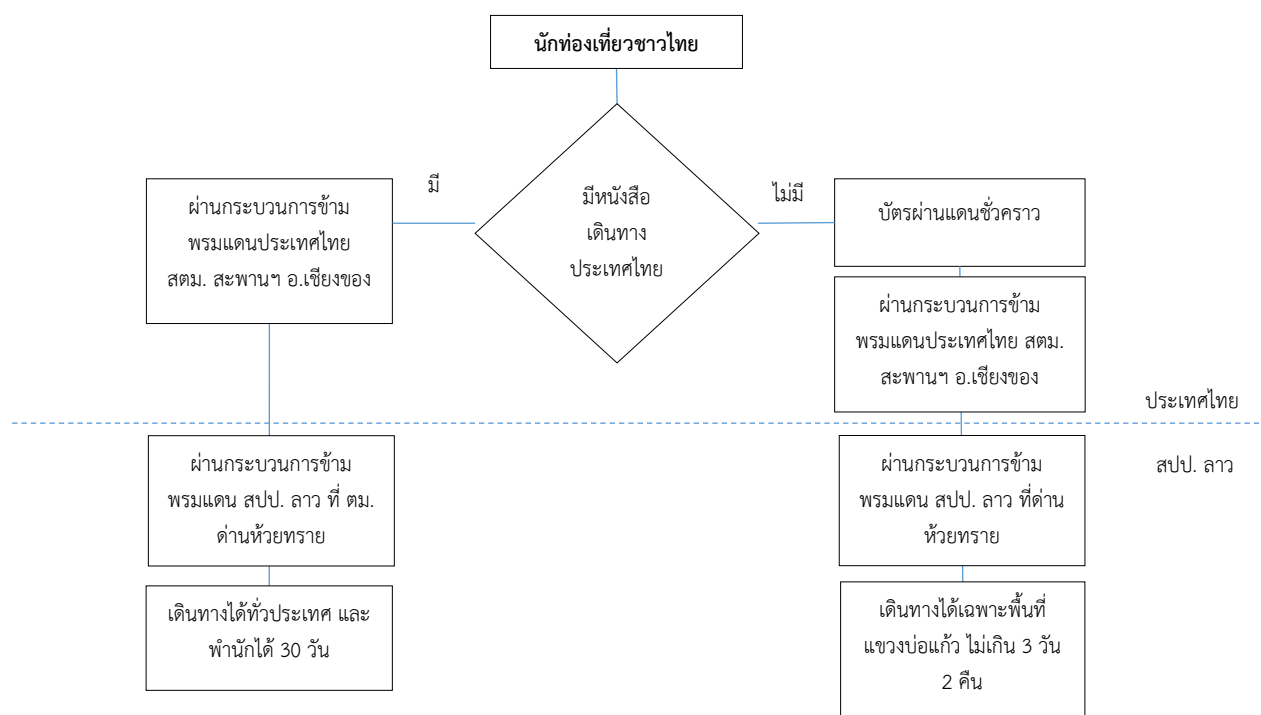
1) ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว)

นักท่องเที่ยวชาวไทยสามารถเดินทางเข้าประเทศลาว โดยใช้หนังสือเดินทางหรือหนังสือผ่านแดนชั่วคราวได้โดยไม่ต้องขอวีซ่า โดยหากใช้หนังสือเดินทาง นักท่องเที่ยวชาวไทย สามารถพำนักและเดินทางไปทั่วประเทศลาวได้ เป็นเวลา 30 วัน และหนังสือผ่านแดนชั่วคราว ระยะเวลาพำนักอยู่ในพื้นที่แขวงบ่อแก้ว ไม่เกิน 3 วัน 2 คืน และต้องเดินทางกลับทางจุดผ่านแดนเชียงของ เท่านั้น โดยเตรียมรูปถ่าย 1 นิ้ว 2 รูป และสำเนาบัตรประจำตัวประชาชน 1 ชุด พร้อมเงินค่าธรรมเนียม 30 บาท โดยจะเสียค่าเหยียบแผ่นดินที่ฝั่งประเทศลาว 50 บาท

นักท่องเที่ยวชาวไทยสามารถขับรถข้ามพรมแดนเข้า สปป. ลาว ได้ ตามข้อตกลงทวิภาคีระหว่างประเทศ โดยหากนักท่องเที่ยวต้องการนำรถยนต์เข้าประเทศลาว นักท่องเที่ยวต้องเตรียมเอกสารดังนี้ (1) หนังสืออนุญาตระหว่างประเทศ (สีม่วง) และเครื่องหมายแสดงประเทศ ขอได้ที่สำนักงานมาตรฐานงานทะเบียนและภาษีรถ สำนักงานขนส่งเขตพื้นที่ สำนักงานขนส่งจังหวัดที่รถนั้นจดทะเบียนไว้หรือจังหวัดที่มีพื้นที่รับผิดชอบติดกับ สปป.ลาว (2) หนังสือคู่มือจดทะเบียนรถ (ฉบับจริง) (3) ใบอนุญาตขับรถที่ยังไม่หมดอายุ และแปลเป็นภาษาอังกฤษ ขอได้ที่สำนักงานมาตรฐานงานทะเบียนและภาษีรถและสำนักงานขนส่งจังหวัดชายแดน หากมิได้เป็นเจ้าของรถยนต์ ต้องมีหนังสือมอบอำนาจจากเจ้าของ และติดอากรแสตมป์ 30 บาท (4) ป้ายทะเบียนรถระหว่างประเทศ และ (5) หนังสือรับรองการตรวจสภาพรถ

โดยกระบวนการนำรถยนต์ส่วนบุคคลออกนอกประเทศนั้น ในระหว่างการเดินทางข้ามพรมแดนประเทศไทยนักท่องเที่ยวจะต้องแจ้งต่อเจ้าหน้าที่ศุลกากรและด่านตรวจคนเข้าเมือง โดยเตรียมเอกสารให้เพิ่มเติมดังนี้ 1) สำเนาบัตรประชาชนเจ้าของรถ 3 ใบ 2) ภาพถ่ายขนาด 1 นิ้ว เจ้าของรถ 3 ใบ และ 3) สำเนาทะเบียนรถ 3 ใบ ซึ่งหากผู้ขับขี่ไม่ใช่เจ้าของรถ ต้องมีใบมอบอำนาจจากเจ้าของรถด้วย จากนั้นนำเอกสารดังกล่าว 1 ชุด ยื่นต่อเจ้าหน้าที่ด่านศุลกากรตามชายแดนที่จะเดินทางออก ซึ่งเจ้าหน้าที่จะให้กรอกแบบฟอร์ม “ใบขนสินค้าพิเศษ” โดยกรอกรายละเอียดเกี่ยวกับผู้ที่จะเดินทางออกไป ได้แก่ ชื่อ ที่อยู่ เลขประจำตัวบัตรประชาชน และรายละเอียดของรถยนต์ที่จะนำออกไป พร้อมกับลงลายมือชื่อในใบขนสินค้าดังกล่าว เมื่อเจ้าหน้าที่ศุลกากรตรวจเอกสาร ตรวจรถยนต์เสร็จสิ้นแล้ว จะมอบสำเนาใบขนสินค้าพิเศษให้แก่ผู้ควบคุมรถ

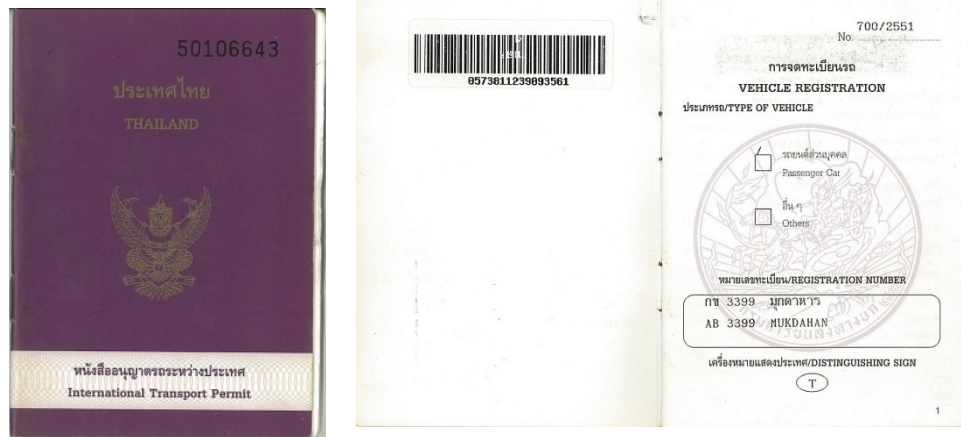
เพื่อใช้กำกับรถและแสดงต่อเจ้าหน้าที่ศุลกากรที่ด่านพรมแดนที่จะออกไปต่าง ประเทศ และที่สำคัญคือ เอกสารทั้งหมดต้องแจ้งรายละเอียดต่อเจ้าหน้าที่ ณ ด่านตรวจคนเข้าเมืองก่อนเดินทางออกไปทั้งคนและรถยนต์ เพื่อเป็นการยืนยันเมื่อจะเดินทางกลับเข้ามา เอกสารทั้งหมดที่ได้รับจากทางฝั่งประเทศไทยต้องนำไปแสดงต่อเจ้าหน้าที่ของประเทศนั้นๆ ทั้งการเดินทางเข้าและออกด้วย

แผนภูมิที่ 4.2 แผนผังกระบวนการเดินทางข้ามพรมแดน (เชียงของ - ห้วยทราย) เข้า สปป. ลาว สำหรับนักท่องเที่ยวชาวไทย

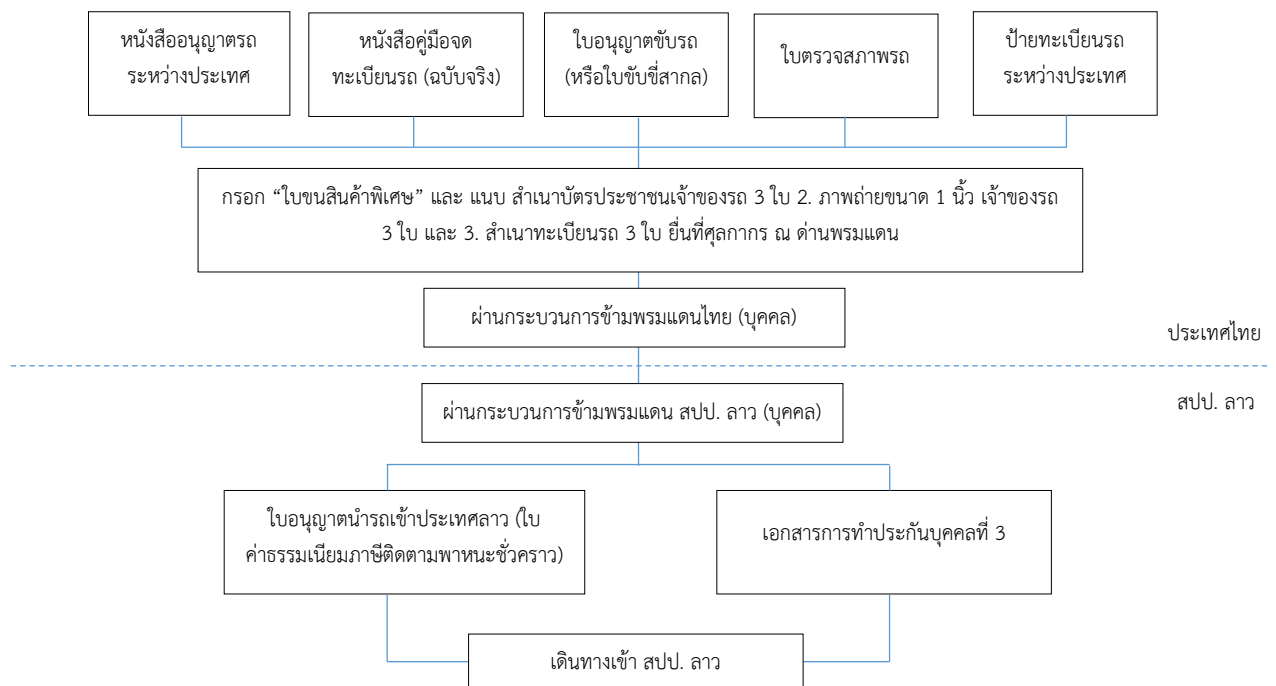
หมายเหตุ

1. หากพำนักรอยู่ใน สปป.ลาว เกินกำหนดที่ได้รับอนุญาต กรณีบัตรผ่านแดนจะถูกปรับวันละ 5 ดอลลาร์สหรัฐ/วันที่อยู่เกินกำหนด และกรณีหนังสือเดินทางจะถูกปรับวันละ 10 ดอลลาร์สหรัฐ / วันที่อยู่เกินกำหนด
2. ผู้ใช้บัตรผ่านแดนสามารถขอยู่ต่อได้อีกไม่เกิน 3 ครั้ง ครั้งละไม่เกิน 3 วัน โดยติดต่อกับแผนกคุ้มครองคนต่างประเทศ กองบัญชาการป้องกันรักษาความสงบ (ปกส) ในพื้นที่
3. ตามกฎหมายลาว การเดินทางมาท่องเที่ยวเป็นหมู่คณะต้องติดต่อผ่านบริษัททัวร์ของลาวที่องค์การท่องเที่ยวแห่งชาติ สปป.ลาว รับรอง และต้องมีมัคคุเทศก์ของลาวประจำรถเนื่องจากทางการลาวไม่อนุญาตให้ชาวต่างชาติทำหน้าที่มัคคุเทศก์หรือบรรยายตามสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ หากฝ่าฝืนมีโทษปรับสูงสุด 2,000 ดอลลาร์สหรัฐ

ภาพที่ 4.5 ตัวอย่างหนังสืออนุญาตระหว่างประเทศ

จากนั้นเมื่อมาถึงด่าน ตม.ของลาว นักท่องเที่ยวจะต้องทำเอกสาร 2 ส่วนคือ คือ ใบอนุญาตนำรถเข้าประเทศลาว หรือ ใบค่าธรรมเนียมภาษีติดตามพาหนะชั่วคราว และ เอกสารการทำประกันบุคคลที่ 3 พร้อมสติ๊กเกอร์สีเหลี่ยมเล็กๆ สีเขียวแจ้งอายุของกรมธรรม์ สำหรับติดหน้ารถ 1 ใบ จากนั้นต้องไปเสียภาษีการนำรถยนต์เข้า สปป.ลาว ที่แผนกภาษีของศุลกากรจะได้เอกสาร (สีเขียว) พร้อมสติ๊กเกอร์ติดหน้ารถ 1 ใบ

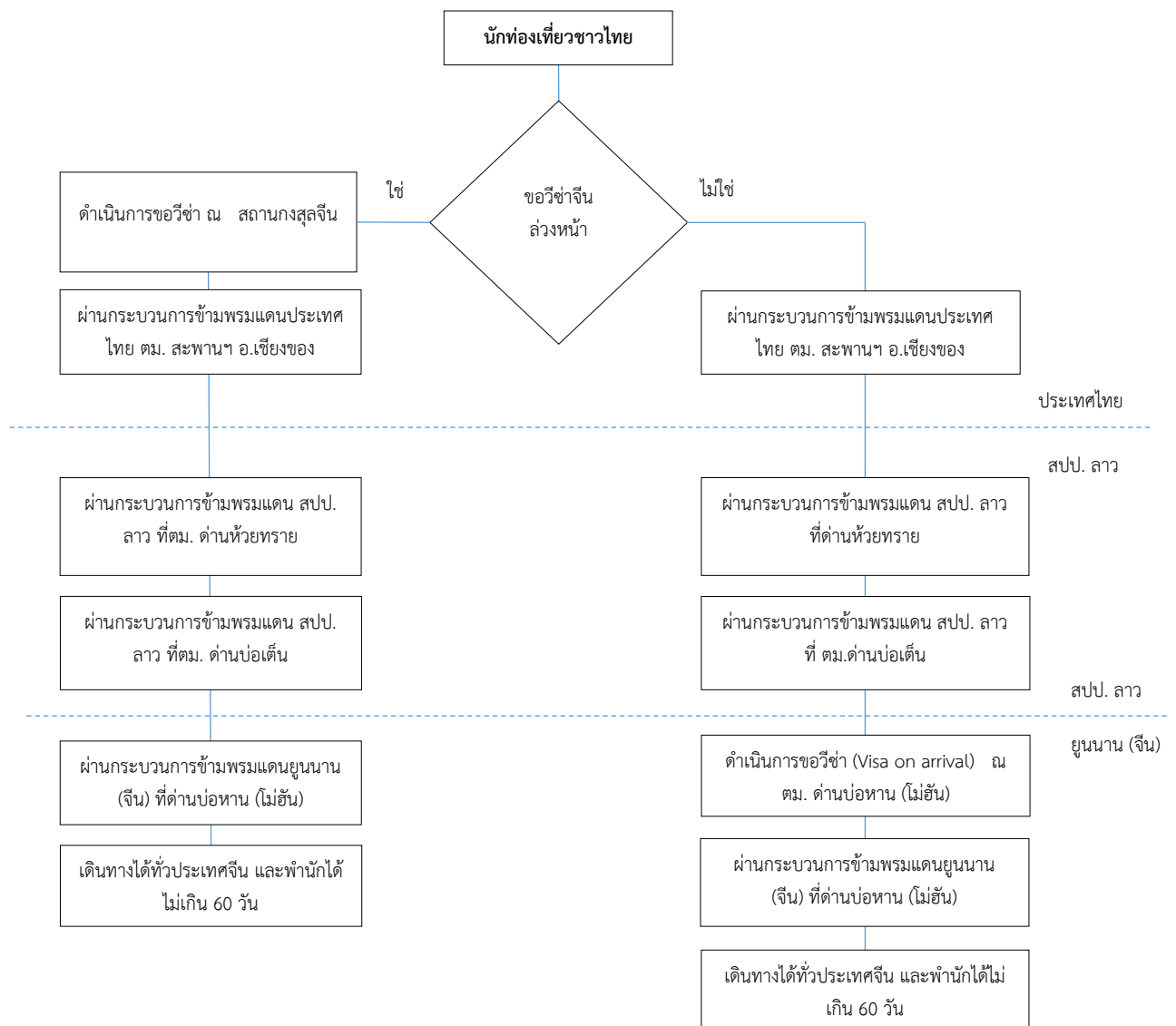
แผนภูมิที่ 4.3 แผนผังกระบวนการนำรถยนต์เดินทางท่องเที่ยวในประเทศลาว

2) ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน

นักท่องเที่ยวชาวไทยสามารถเดินทางเข้าประเทศประเทศจีน โดยผ่านเส้นทาง R3a ณ ด่านสะพานมิตรภาพไทย-ลาว แห่งที่ 4 อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ถึงแม้ว่าในเส้นทาง R3b ที่ผ่านอำเภอแม่

สาย เข้าเมืองลาประเทศเมียนมาที่มีเขตพรมแดนติดต่อกับประเทศจีน แต่ไม่สามารถเดินทางข้ามพรมแดนตรงจุดนี้เนื่องจากข้อตกลงระหว่างประเทศจีนและเมียนมาที่เดินทางข้ามพรมแดนได้เฉพาะคนในท้องถิ่นเท่านั้น ดังนั้นหากนักท่องเที่ยวชาวไทยต้องการจะเดินทางไปยังประเทศจีนทางพรมแดนทางบก จะต้องทำการขอวีซ่าจีนผ่านจุดพรมแดนบนเส้นทาง R3a เท่านั้น โดยสามารถขอวีซ่าได้จากสถานกงสุลจีน หรือ ที่ด่านตรวจคนเข้าเมืองประเทศจีน ด้านบ่อหาน (ไม้อัน) โดยเอกสารประกอบการขอวีซ่า คือ หนังสือเดินทาง (Passport) กรอกแบบฟอร์ม และ รูปถ่าย 2 นิ้ว ในกรณีที่ขอวีซ่า ณ สถานกงสุลจีน ค่าธรรมเนียม 1,000 บาท เวลาทำการ 4 วัน หากเร่งด่วน 2-3 วัน เพิ่มค่าธรรมเนียม 800 บาท หรือหากเร่งด่วน 1 วันทำการ เพิ่มค่าธรรมเนียม 1,200 บาท และในกรณีที่ขอวีซ่าหน้าด่าน หรือ Visa on arrival มีค่าธรรมเนียม 200 หยวน และค่าถ่ายรูป 20 หยวน เวลาทำการ 30 นาที

แผนภูมิที่ 4.4 แผนผังกระบวนการเดินทางข้ามพรมแดนเข้าประเทศจีนสำหรับนักท่องเที่ยวชาวไทย

หากนักท่องเที่ยวชาวไทยต้องการนำรถยนต์เข้าสู่ประเทศลาวไปยังจีนตอนใต้ จะต้องขออนุญาตล่วงหน้า ใช้ระยะเวลาและมีความเสี่ยงสูง โดยระเบียบการขออนุญาตเดินทางไปเมืองสิบสองปัน

นา ต้องขออนุญาตก่อนล่วงหน้า 15 วัน หากเดินทางไปถึงนครคุนหมิง หรือพื้นที่อื่นๆ ในมณฑลยูนนานต้องขออนุญาตก่อนล่วงหน้า 1 เดือน นอกจากนั้น หากเดินทางไปท่องเที่ยวในมณฑลอื่นๆ ของจีน ต้องขออนุญาตก่อน 3 เดือน ส่วนเงินประกันจะต้องนำเงินวางค้ำประกันที่ด่านชายแดนคันละ 50,000 หยวน หรือประมาณ 250,000 บาทต่อคัน และจะคืนเงินประกันเมื่อผ่านแดนกลับ และจะต้องประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สำนักงานการท่องเที่ยว ทารวจ ศุลกากร โดยเฉพาะอย่างยิ่งจะต้องแจ้งทะเบียนรถ หมายเลขเครื่อง ซึ่งมีค่าใช้จ่ายประมาณ 800-1,200 หยวนต่อคัน ในขณะที่กระบวนการทางฝั่งประเทศไทยดำเนินการเช่นเดียวกับการนำรถยนต์ออกนอกประเทศที่กล่าวข้างต้น

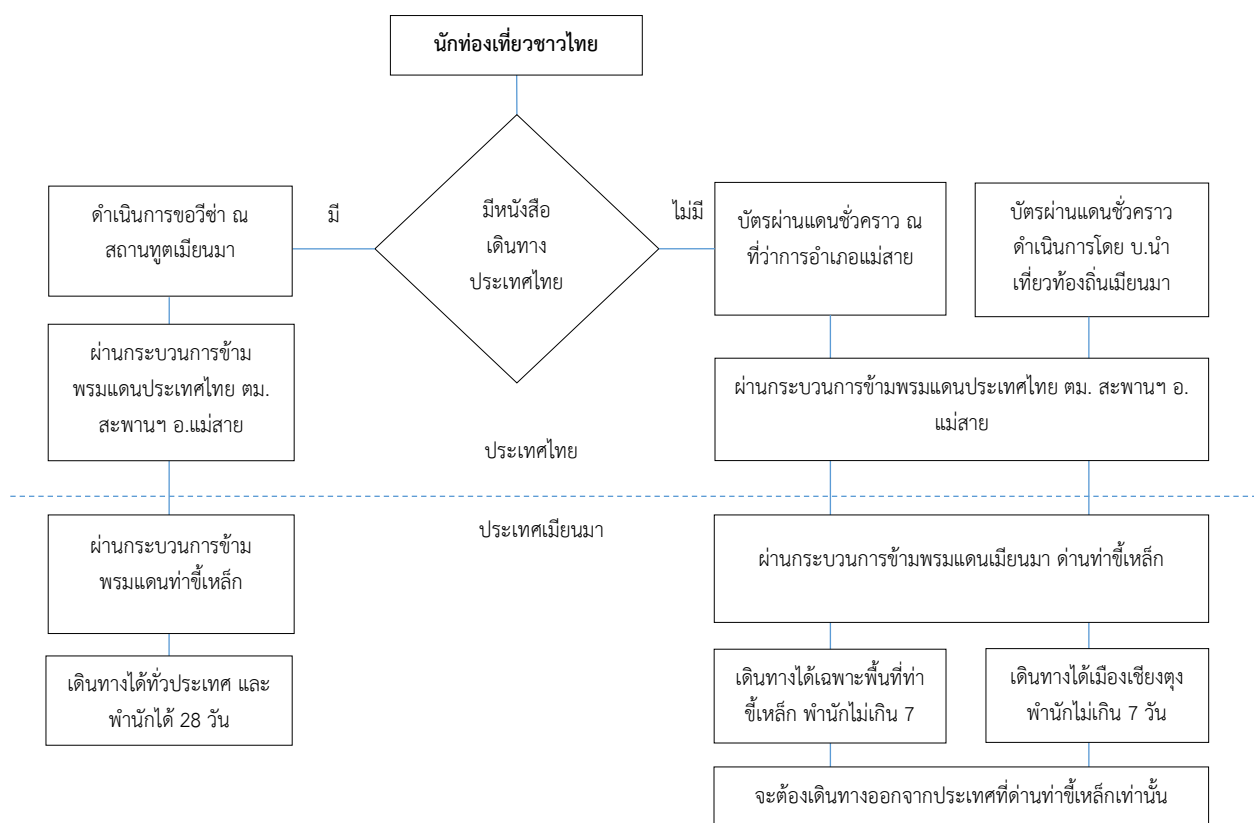
3) ประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา

นักท่องเที่ยวชาวไทยทั่วไปสามารถเดินทางข้ามพรมแดน แม่สาย-ท่าขี้เหล็ก เข้าประเทศเมียนมาได้ 2 รูปแบบคือ 1) โดยใช้หนังสือเดินทางและขอวีซ่า หรือ 2) หนังสือผ่านแดนชั่วคราว โดยหากใช้หนังสือเดินทางและวีซ่า นักท่องเที่ยวชาวไทยสามารถเดินทางไปทั่วประเทศเมียนมาได้ และสามารถพำนักได้เป็นเวลา 28 วัน โดยใช้หนังสือเดินทาง รูปถ่าย และ ค่าธรรมเนียม 810 บาท ระยะเวลาดำเนินการ 3 วัน ในขณะที่เดินทางด้วยหนังสือผ่านแดนชั่วคราวมี 2 กรณีคือ

(1) หนังสือผ่านแดนชั่วคราวแม่สาย-ท่าขี้เหล็ก ใช้สำหรับเดินทางข้ามแดนไปประเทศสหภาพเมียนมา และ ให้พำนักในเขตเมืองท่าขี้เหล็กได้ไม่เกิน 7 วัน เดินทางได้ในรัศมีไม่เกิน 5 กิโลเมตร และต้องเข้า-ออก จุดผ่านแดนท่าขี้เหล็กที่เดียวเท่านั้น โดยใช้เอกสารสำเนาบัตรประชาชนและรูปถ่าย มีค่าใช้จ่าย คนละ 30 บาทให้กับสำนักงานตรวจคนเข้าเมืองฝั่งประเทศไทย และค่าธรรมเนียมให้กับประเทศพม่า 10 บาท

(2) หนังสือผ่านแดนชั่วคราวแม่สาย-เชียงตุง จะต้องดำเนินการผ่านบริษัทนำเที่ยวท้องถิ่นเท่านั้น โดยสามารถเดินทางได้ถึงเมืองเชียงตุง และเมืองลา ระยะเวลาพำนักไม่เกิน 7 วัน ค่าธรรมเนียมเข้าประเทศเมียนมา 10 บาท ค่าบัตรผ่านทางเมียนมา 550 บาท และค่าธรรมเนียมมัคคุเทศก์ท้องถิ่น วันละ 1,000 บาทต่อกลุ่ม โดยจะต้องเดินทางกลับทางจุดผ่านแดนแม่สาย-ท่าขี้เหล็กเท่านั้น โดยระหว่างการเดินทางจากด่านท่าขี้เหล็กจะเดินทางผ่านด่าน ตม. ของเมียนมาอีก 6 แห่งจนถึงเมืองเชียงตุง ซึ่งจะต้องมีการตรวจตราในทุกๆ ด่านที่ผ่านเข้าเมือง โดยที่มัคคุเทศก์จะเป็นผู้ไปดำเนินการให้ในทุกๆด่าน และใช้ระยะเวลาไม่เกิน 10 นาทีต่อด่าน

แต่อย่างไรก็ตามหากนักท่องเที่ยวเดินทางทางอากาศ โดยผ่าน 3 ท่าอากาศยานนานาชาติ คือ ย่างกุ้ง เนปีดอล และ มัณฑะเลย์ จะได้รับการยกเว้นการขอวีซ่า โดยสามารถพำนักได้ 14 วัน และต้องเดินทางกลับทางอากาศเท่านั้นไม่สามารถกลับทางพรมแดนทางบกได้ ในกรณีของการนำรถยนต์ออกนอกราชอาณาจักรเพื่อท่องเที่ยวในประเทศเมียนมานั้นไม่สามารถทำได้ แต่หากเดินทางเป็นคาราวานสามารถทำได้โดยการขออนุญาตจากรัฐบาลพม่าและต้องได้รับการประกันจากบริษัทนำเที่ยวในท้องถิ่นเท่านั้น

แผนภูมิที่ 4.5 แผนผัง กระบวนการเดินทางข้ามพรมแดน (แม่สาย – ท่าช้างเหล็ก)
เข้าประเทศเมียนมาสำหรับนักท่องเที่ยวชาวไทย

1.3 สถิตินักท่องเที่ยวที่เดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดนบนเส้นทาง R3A และ R3B

การเดินทางเข้าออกประเทศไทย ณ จุดตรวจคนเข้าเมือง จังหวัดเชียงราย มีอยู่จำนวน 3 อำเภอ คือ อำเภอแม่สาย อำเภอเชียงแสน และอำเภอเชียงของ ซึ่งเป็นลักษณะจุดตรวจคนเข้าเมืองทางบก และทางน้ำ โดยการเดินทางในเส้นทาง R3A จะผ่านจุดตรวจคนเข้าเมืองที่อำเภอเชียงของ ที่เป็นพรมแดนระหว่างประเทศไทย และ สปป. ลาว ในขณะที่เส้นทาง R3B จะผ่านจุดตรวจคนเข้าเมืองจังหวัดเชียงรายที่อำเภอแม่สาย ที่เป็นพรมแดนระหว่างประเทศไทยและประเทศเมียนมา นอกจากนี้ ยังมีจุดตรวจคนเข้าเมืองทางน้ำที่อำเภอเชียงแสน ในบริเวณสามเหลี่ยมทองคำ ที่เป็นเส้นทางเชื่อมโยงระหว่างเส้นทาง R3A และ R3B

การนำเสนอสถิตินักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติที่เดินทางเข้าออกราชอาณาจักรไทยในเส้นทาง R3A และ R3B นั้น จะนำเสนอเฉพาะสถิติการเดินทางผ่านจุดพรมแดนทางบก และ ด่านพรมแดนสำหรับบุคคลเดินทางข้ามได้เท่านั้น โดยในเส้นทาง R3A นักท่องเที่ยวจะเดินทางผ่าน 5 จุดผ่านแดน คือ จุดผ่านแดนสะพานมิตรภาพไทย-ลาว แห่งที่ 4 จุดผ่านแดนสามเหลี่ยมทองคำ-บ้านสบรวก ด่านตรวจคนเข้าเมืองเชียงของ จุดผ่านแดนสามเหลี่ยมทองคำ และจุดผ่านแดนเชียงแสน ในขณะที่เส้นทาง R3B นักท่องเที่ยวจะเดินทางผ่านจุดพรมแดนเพียง 1 จุด คือ จุดผ่านแดนถาวรสะพานมิตรภาพไทย-พม่า แห่งที่ 1 นอกจากนี้ การนำเสนอสถิตินักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ มีการแยกตามลักษณะการตรวจลงตราที่มีลักษณะเป็นการท่องเที่ยว

ได้รับการยกเว้นการลงตรวจตรา หรือ นักท่องเที่ยวเดินทางผ่านเท่านั้น โดยสถิตินักท่องเที่ยวที่เดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดนบนเส้นทาง R3A และ R3B มีดังนี้

1.3.1 สถิตินักท่องเที่ยวที่เดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดน เส้นทาง R3A (เชียงของ - ห้วยทราย)

การนำเสนอสถิตินักท่องเที่ยวเดินทางข้ามพรมแดน เส้นทาง R3A รายด้านพรมแดนนั้น แสดงให้เห็นว่ามีสถิตินักท่องเที่ยวที่เดินทางข้ามพรมแดนไทย - ลาว ณ จุดผ่านแดนถาวรสะพานมิตรภาพไทย-ลาว แห่งที่ 4 จุดผ่านแดนถาวรสามเหลี่ยมทองคำ-บ้านสบรวก มากที่สุดตามลำดับนับตั้งแต่ปีพ.ศ. 2557 หลังจากเปิดใช้สะพานมิตรภาพไทย-ลาว แห่งที่ 4 ปลายปี พ.ศ. 2556 นอกจากนี้จะสังเกตเห็นได้ว่าการเก็บข้อมูลการเข้าเมืองมีการรวบรวมข้อมูลที่ต่างไป เนื่องจากการเปลี่ยนรูปแบบการเก็บข้อมูลของสำนักงานตรวจคนเข้าเมือง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2555 ดังตารางที่ 4.8

ตารางที่ 4.8 สถิตินักท่องเที่ยวที่เดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดนบนเส้นทาง R3A ปี พ.ศ. 2554 - 2558

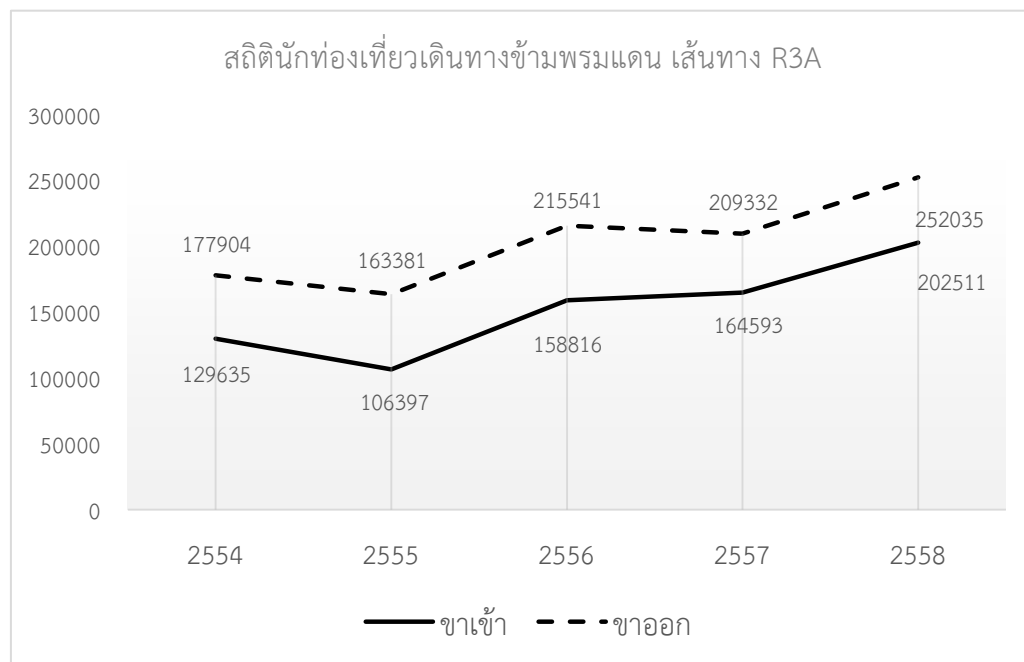
	จุดผ่านแดนเส้นทาง R3a	ขาเข้า			ขาออก		
		ต่างชาติ	คนไทย	รวม	ต่างชาติ	คนไทย	รวม
ปี 2558	จุดผ่านแดนถาวรสะพานมิตรภาพไทย-ลาว แห่งที่ 4	87,539	71,419	158,958	131,587	75,454	20,7041
	จุดผ่านแดนถาวรสามเหลี่ยมทองคำ-บ้านสบรวก	26,411	14,372	40,783	23,996	13,048	37,044
	ด่านตรวจคนเข้าเมืองเชียงของ	1,202	957	2,159	2,132	1,029	3,161
	จุดผ่านแดนสามเหลี่ยมทองคำ	398	213	611	3,330	1,459	4,789
	ด่านตรวจคนเข้าเมืองเชียงแสน	0	0	0	0	0	0
	รวม	115,550	86,961	202,511	161,045	90,990	252,035
ปี 2557	จุดผ่านแดนถาวรสะพานมิตรภาพไทย-ลาว แห่งที่ 4	78,500	56,766	135,266	116,069	63,904	179,973
	จุดผ่านแดนถาวรสามเหลี่ยมทองคำ-บ้านสบรวก	22,674	6,641	29,315	22,725	6,629	29,354
	ด่านตรวจคนเข้าเมืองเชียงของ	9	3	12	2	0	2
	จุดผ่านแดนสามเหลี่ยมทองคำ	0	0	0	1	2	3
	ด่านตรวจคนเข้าเมืองเชียงแสน	0	0	0	0	0	0
	รวม	101,183	63,410	164,593	138,797	70,535	209,332
ปี 2556	จุดผ่านแดนถาวรสะพานมิตรภาพไทย-ลาว แห่งที่ 4	4,608	4,628	9,236	8,344	6,333	14,677
	จุดผ่านแดนถาวรสามเหลี่ยมทองคำ-บ้านสบรวก	14,606	2,950	17,556	14,845	2,709	17,554
	ด่านตรวจคนเข้าเมืองเชียงของ	81,449	46,368	127,817	116,805	62,423	179,228
	จุดผ่านแดนสามเหลี่ยมทองคำ	3,588	619	4,207	3,469	613	4,082
	ด่านตรวจคนเข้าเมืองเชียงแสน	0	0	0	0	0	0
	รวม	104,251	54,565	158,816	143,463	72,078	215,541
ปี 2555	จุดผ่านแดนถาวรสะพานมิตรภาพไทย-ลาว แห่งที่ 4	0	0	0	0	-	0
	จุดผ่านแดนถาวรสามเหลี่ยมทองคำ-บ้านสบรวก	0	0	0	-	-	0
	ด่านตรวจคนเข้าเมืองเชียงของ	69,467	31,541	101,008	106,721	51,523	158,244
	จุดผ่านแดนสามเหลี่ยมทองคำ	4,350	1,039	5,389	4,203	934	5,137
	ด่านตรวจคนเข้าเมืองเชียงแสน	0	0	0	0	0	0
	รวม	73,817	32,580	106,397	110,924	52,457	163,381

	จุดผ่านแดนเส้นทาง R3a	ขาเข้า			ขาออก		
		ต่างชาติ	คนไทย	รวม	ต่างชาติ	คนไทย	รวม
ปี 2554	จุดตรวจเชียงของ	64,813	62,911	129,795	110,866	66,395	177,261
	จุดตรวจเชียงแสน	1,576	335	2,110	557	86	643
รวม		66,389	63,246	131,905	111,423	66,481	177,904

ที่มา สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง 2559

ตารางที่ 4.9 สถิตินักท่องเที่ยวที่เดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดนบนเส้นทาง R3A ปี 2554 - 2558

ปี พ.ศ.	ขาเข้า			ขาออก		
	ต่างชาติ	คนไทย	รวม	ต่างชาติ	คนไทย	รวม
2554	66,389	63,246	129,635	111,423	66,481	177,904
2555	76,283	73,817	106,397	110,924	52,457	163,381
2556	104,251	54,565	158,816	143,463	72,078	215,541
2557	101,183	63,410	164,593	138,797	70,535	209,332
2558	115,550	86,961	202,511	161,045	90,990	252,035

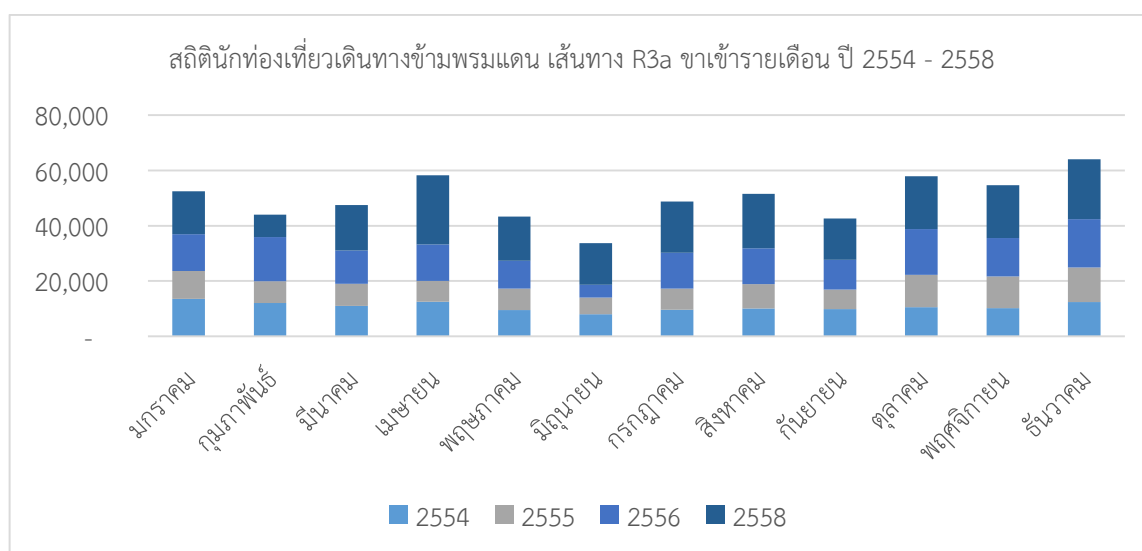

แผนภูมิที่ 4.6 แสดงแนวโน้มการเดินทางข้ามพรมแดนเส้นทาง R3A ตั้งแต่ปี 2554 - 2558

จากแผนภูมิที่ 4.6 แสดงให้เห็นแนวโน้มของการเดินทางข้ามพรมแดนเข้าออกของนักท่องเที่ยวบนเส้นทาง R3A มีแนวโน้มที่ดีขึ้นเรื่อยๆ และไปในทิศทางเดียวกัน โดยจะสังเกตได้ว่า อัตราการเพิ่มขึ้นของการเดินทางขาเข้าเพิ่มขึ้นร้อยละ 23.04 และขาออกเพิ่มขึ้นร้อยละ 20.40

ตารางที่ 4.10 สถิตินักท่องเที่ยวเดินทางข้ามพรมแดน เส้นทาง R3A ขาเข้ารายเดือน ปี 2554 - 2558

เดือน / ปี พ.ศ.	2554	2555	2556	2557*	2558
มกราคม	13,571	10,077	13,302	-	15,501
กุมภาพันธ์	12,090	7,881	15,968	-	8,104
มีนาคม	11,041	8,003	11,943	-	16,439
เมษายน	12,553	7,521	13,136	-	25,061
พฤษภาคม	9,538	7,711	10,127	-	15,893
มิถุนายน	8,008	6,084	4,610	-	14,999
กรกฎาคม	9,626	7,699	12,954	-	18,428
สิงหาคม	10,068	8,863	12,947	-	19,608
กันยายน	9,915	6,959	10,765	-	14,944
ตุลาคม	10,520	11,709	16,530	-	19,131
พฤศจิกายน	10,263	11,425	13,877	-	19,025
ธันวาคม	12,442	12,493	17,452	-	21,630

*หมายเหตุ ไม่มีข้อมูลสถิติรายเดือนในปีพ.ศ. 2557

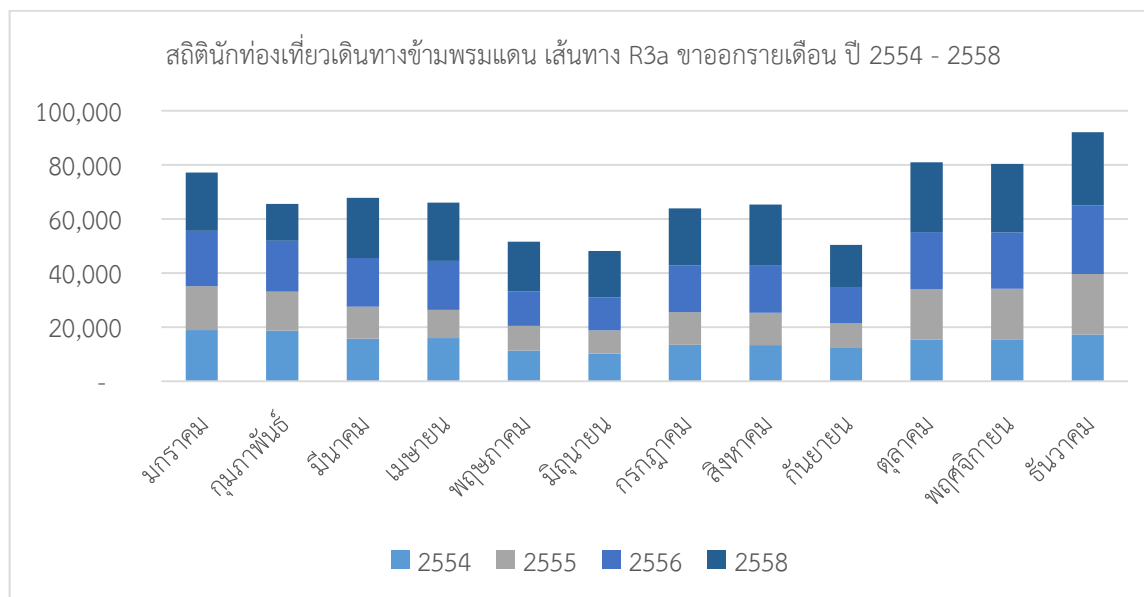
แผนภูมิที่ 4.7 แสดงแนวโน้มของการเดินทางข้ามพรมแดนขาเข้าของนักท่องเที่ยวบนเส้นทาง R3A

จากแผนภูมิที่ 4.7 แสดงให้เห็นแนวโน้มของการเดินทางข้ามพรมแดนขาเข้าของนักท่องเที่ยวบนเส้นทาง R3A ในช่วงปี 2554 - 2558 โดยส่วนใหญ่ักท่องเที่ยวจะเดินทางเข้าประเทศไทยในช่วงเดือน

ตุลาคม-เมษายน โดยเดือนที่นักท่องเที่ยวเดินทางข้ามพรมแดนเข้าประเทศไทยมากที่สุดคือ เดือนธันวาคม เมษายน และตุลาคม ตามลำดับ

ตารางที่ 4.11 สถิตินักท่องเที่ยวเดินทางข้ามพรมแดน เส้นทาง R3A ขาออกรายเดือน ปี 2554 - 2558

เดือน/ ปี พ.ศ.	2554	2555	2556	2557*	2558
มกราคม	18,949	16,130	20,451	-	21,620
กุมภาพันธ์	18,645	14,455	18,774	-	13,685
มีนาคม	15,729	11,819	18,015	-	22,163
เมษายน	15,956	10,419	18,098	-	21,564
พฤษภาคม	11,289	9,103	12,813	-	18,323
มิถุนายน	10,130	8,634	12,257	-	17,136
กรกฎาคม	13,510	11,981	17,330	-	21,025
สิงหาคม	13,295	11,970	17,380	-	22,596
กันยายน	12,297	9,176	13,093	-	15,802
ตุลาคม	15,398	18,550	21,198	-	25,728
พฤศจิกายน	15,465	18,732	20,844	-	25,268
ธันวาคม	17,241	22,425	25,290	-	27,125

แผนภูมิที่ 4.8 แนวโน้มของการเดินทางข้ามพรมแดนขาออกของนักท่องเที่ยวบนเส้นทาง R3A

จากแผนภูมิที่ 4.8 แสดงให้เห็นแนวโน้มของการเดินทางข้ามพรมแดนขาออกของนักท่องเที่ยวบนเส้นทาง R3A โดยส่วนใหญ่ นักท่องเที่ยวจะเดินทางขาออกประเทศไทยในช่วงเดือน ตุลาคม – มกราคม โดยเดือนที่นักท่องเที่ยวเดินทางข้ามพรมแดนเข้าประเทศไทยขาออกมากที่สุดคือ เดือนธันวาคม ตุลาคม และพฤศจิกายน ตามลำดับ

ตารางที่ 4.12 สถิติรถนักท่องเที่ยวผ่านด่านศุลกากรเชียงของ (ขาเข้า)

เดือน/ ปี พ.ศ.	2554	2555	2556	2557	2558	2559
มกราคม	140	422	214	1,793	1,512	2,347
กุมภาพันธ์	301	78	1,109	1,738	5,477	6,136
มีนาคม	66	55	116	781	1,354	1,740
เมษายน	56	87	179	1,154	1,676	2,094
พฤษภาคม	28	40	48	838	1,294	1,513
มิถุนายน	31	70	67	732	1,320	1,433
กรกฎาคม	88	108	254	1,073	1,811	1,484
สิงหาคม	53	51	310	1,274	1,855	1,430
กันยายน	37	116	275	1,098	1,633	1,441
ตุลาคม	52	319	591	1,568	1,786	-
พฤศจิกายน	50	69	249	1,149	1,559	-
ธันวาคม	70	157	782	1,436	1,846	-

ตารางที่ 4.13 สถิติรถนักท่องเที่ยวผ่านด่านศุลกากรเชียงของ (ขาออก)

เดือน/ ปี พ.ศ.	2554	2555	2556	2557	2558	2559
มกราคม	81	64	163	935	1,410	1,939
กุมภาพันธ์	112	106	121	2,670	4,528	6,402
มีนาคม	108	93	92	892	1,939	1,871
เมษายน	126	228	190	1,161	1,647	2,182
พฤษภาคม	93	97	74	841	1,351	1,516
มิถุนายน	69	47	60	744	1,192	1,482
กรกฎาคม	35	58	75	925	1,464	1,534
สิงหาคม	45	90	343	1,172	2,265	1,479
กันยายน	39	55	185	904	1,252	1,485
ตุลาคม	121	219	705	1,950	2,372	-
พฤศจิกายน	98	111	275	1,162	1,539	-
ธันวาคม	90	165	809	1,498	1,948	-

จากตารางสถิติรถนักท่องเที่ยวผ่านด่านศุลกากรเชียงของทั้งขาเข้าและขาออก ตั้งแต่ปี 2554 - 2559 มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด โดยเฉพาะในปี 2557 ที่มีการจำนวนเพิ่มมากขึ้นอย่างก้าวกระโดด ซึ่งเป็นเหตุมาจากการเปิดสะพานมิตรภาพไทย-ลาวแห่งที่ 4 ในปลายปี 2556 ทำให้มีการสัญจรเข้าออกข้ามพรมแดนได้สะดวกมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ จากสถิติการเดินทางขาออกของรถนักท่องเที่ยวโดยส่วนใหญ่นิยมเดินทางในช่วงเดือนกุมภาพันธ์และเดือนเมษายน ทั้งนี้เดือนกุมภาพันธ์เป็นเดือนของเทศกาลตรุษจีน และเดือนเมษายนเป็นเดือนของปีใหม่ไทย จึงเป็นสาเหตุให้มีการเดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดนช่วงเดือนนี้เป็นจำนวนมาก

ตารางที่ 4.14 แสดงสถิตินักท่องเที่ยวชาวจีน ที่เดินทางผ่านเส้นทาง R3A ปี 2557 - 2558

เดือน/ ปี พ.ศ.	คน		พาหนะ	
	2558	2557	2558	2557
มกราคม	3,163	6,106	474	1,201
กุมภาพันธ์	13,561	5,692	4,044	1,110
มีนาคม	2,265	1,902	322	172
เมษายน	2,914	1,818	567	264
พฤษภาคม	1,865	1,607	252	141
มิถุนายน	1,473	842	200	73
กรกฎาคม	3,627	1,959	736	318
สิงหาคม	3,778	2,267	639	329
กันยายน	2,606	2,007	710	352
ตุลาคม	3,099	3,517	664	923
พฤศจิกายน	2,566	1,843	431	254
ธันวาคม	2,618	2,058	419	282
รวม	43,535	31,618	9,458	5,419

จากตารางที่ 4.14 แสดงสถิตินักท่องเที่ยวชาวจีนที่เดินทางข้ามพรมแดน เมื่อพิจารณาเฉพาะจำนวนนักท่องเที่ยวชาวจีน ในปี 2557 - 2558 แสดงให้เห็นว่านักท่องเที่ยวชาวจีนเดินทางข้ามพรมแดนเข้ามามากขึ้นในอัตราร้อยละ 37.69 และนำพาหนะเข้ามาเพิ่มขึ้นในอัตราร้อยละ 74.53 ในปี 2558 นักท่องเที่ยวชาวจีนเดินทางเข้ามาประเทศไทยทางด่านอำเภอเชียงของ จำนวน 43,535 คน และนำพาหนะเข้ามาจำนวน 9,458 คัน โดยเดินทางเข้ามามากที่สุดในเดือนกุมภาพันธ์จำนวน 13,561 คน รองลงมาคือ เดือนสิงหาคม 3,778 คน และเดือนกรกฎาคม 3,627 คน และเดือนที่เดินทางเข้ามาน้อยที่สุดคือเดือนมิถุนายน ในขณะที่ปี 2557 นักท่องเที่ยวชาวจีนนิยมเดินทางเข้ามาประเทศมากที่สุดคือ เดือนมกราคม กุมภาพันธ์ ตุลาคม ตามลำดับ แต่อย่างไรก็ตามโดยเฉลี่ยแล้ว นักท่องเที่ยวชาวจีนนิยมเดินทางข้ามพรมแดนเข้าประเทศไทยในเส้นทาง R3a ในเดือนกุมภาพันธ์มากที่สุด

ตารางที่ 4.15 สถิตินักท่องเที่ยวข้ามแดนโดยใช้หนังสือผ่านแดนชั่วคราวด่านตรวจคนเข้าเมืองอำเภอเชียงของ

ปี	ไทย		พม่า		ลาว		รวม	
	เข้า	ออก	เข้า	ออก	เข้า	ออก	เข้าทั้งหมด	ออกทั้งหมด
2554	30,717	31,223	-	-	17,350	17,149	30,717	31,223
2555	32,352	32,807	-	-	15,973	15,942	48,325	48,749
2556	49,032	48,401	-	-	15,237	14,950	64,269	63,351
2557	77,546	88,730	-	-	42,542	42,754	120,088	131,484

ปี	ไทย		พม่า		ลาว		รวม	
	เข้า	ออก	เข้า	ออก	เข้า	ออก	เข้า ทั้งหมด	ออก ทั้งหมด
2558	68,857	78,201	7,959	7,109	64,907	59,756	141,723	145,066

จากตารางที่ 4.15 แสดงสถิตินักท่องเที่ยวที่เดินทางข้ามพรมแดนโดยใช้หนังสือผ่านแดนชั่วคราว ณ ด่านตรวจคนเข้าเมือง อำเภอเชียงของ ซึ่งจะใช้ได้สำหรับชาวไทยและชาวลาวเท่านั้น จากเดิมก่อนมีการเปิดใช้สะพานในปลายปี 2556 นั้น มีจำนวนนักท่องเที่ยวชาวไทยเดินทางข้ามพรมแดนจำนวน 48,401 คน และในปี 2557 หลังจากที่มีการเปิดใช้สะพานมีนักท่องเที่ยวชาวไทยเดินทางออกท่องเที่ยวข้ามพรมแดนมากขึ้นในอัตราร้อยละ 83.32 ในขณะที่นักท่องเที่ยวชาวลาวเดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดนเข้าประเทศไทยมากขึ้นในอัตรา ร้อยละ 179.20

ตารางที่ 4.16 สถิตินักท่องเที่ยวข้ามแดนโดยใช้หนังสือผ่านแดนชั่วคราวด่านตรวจคนเข้าเมืองอำเภอเชียงแสน

ปี	ไทย		พม่า		ลาว		รวม	
	เข้า	ออก	เข้า	ออก	เข้า	ออก	เข้า ทั้งหมด	ออก ทั้งหมด
2554	23,894	26,672	-	-	32,569	28,904	23,894	26,672
2555	22,739	27,287	-	-	32,957	31,533	55,696	58,820
2556	26,517	32,355	-	-	48,520	46,928	75,037	79,283
2557	83,608	89,140	-	-	71,800	67,430	155,408	156,570
2558	76,033	81,062	-	-	68,611	63,699	144,644	144,761

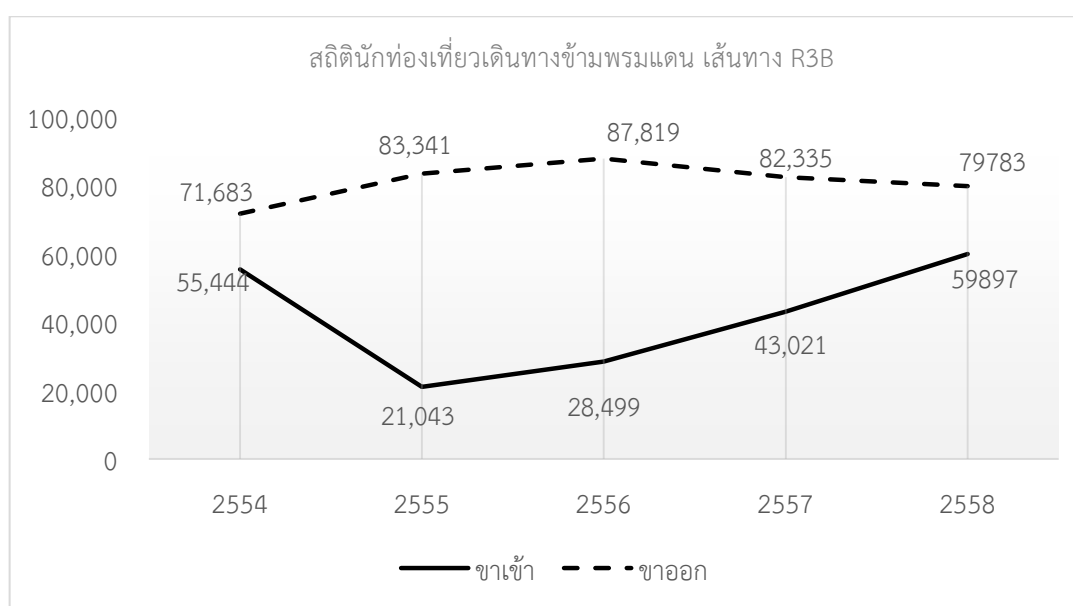
จากตารางที่ 4.16 แสดงสถิติ ในปี 2558 มีนักท่องเที่ยวชาวไทยเดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดนขาออก ณ ด่านตรวจคนเข้าเมืองอำเภอเชียงแสน จำนวน 81,062 ลดลงจากปี 2557 ในอัตราร้อยละ 9.06 และในทิศทางเดียวกันนักท่องเที่ยวชาวลาวเดินทางข้ามพรมแดนเข้ามาในปี 2558 จำนวน 68,611 คน และลดลงจากในปี 2557 ในอัตราร้อยละ 4.44

1.3.2 สถิตินักท่องเที่ยวที่เดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดน เส้นทาง R3B (แม่สาย – ท่าช้างเหล็ก)

การนำเสนอสถิตินักท่องเที่ยวเดินทางข้ามพรมแดน เส้นทาง R3B รายด่านพรมแดนนั้น นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางข้ามพรมแดนไทย-พม่า ณ จุดผ่านแดนถาวรสะพานมิตรภาพไทย-พม่า แห่งที่ 1 (แม่สาย-ท่าช้างเหล็ก) เท่านั้น ซึ่งเป็นการเก็บรวบรวมสถิติการเดินทางเข้าออกโดยใช้หนังสือเดินทาง

ตารางที่ 4.17 สถิตินักท่องเที่ยวที่เดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดนบนเส้นทาง R3B ปี 2554 - 2558

ปี พ.ศ.	ขาเข้า			ขาออก		
	ต่างชาติ	คนไทย	รวม	ต่างชาติ	คนไทย	รวม
จุดผ่านแดนถาวรสะพานมิตรภาพไทย-พม่า แห่งที่ 1						
2554	55,155	289	55,444	71,365	318	71,683
2555	20,800	243	21,043	83,128	213	83,341
2556	27,704	795	28,499	86,913	906	87,819
2557	40,873	2,148	43,021	80,177	2,158	82,335
2558	57,433	2,464	59,897	77,325	2,458	79,783

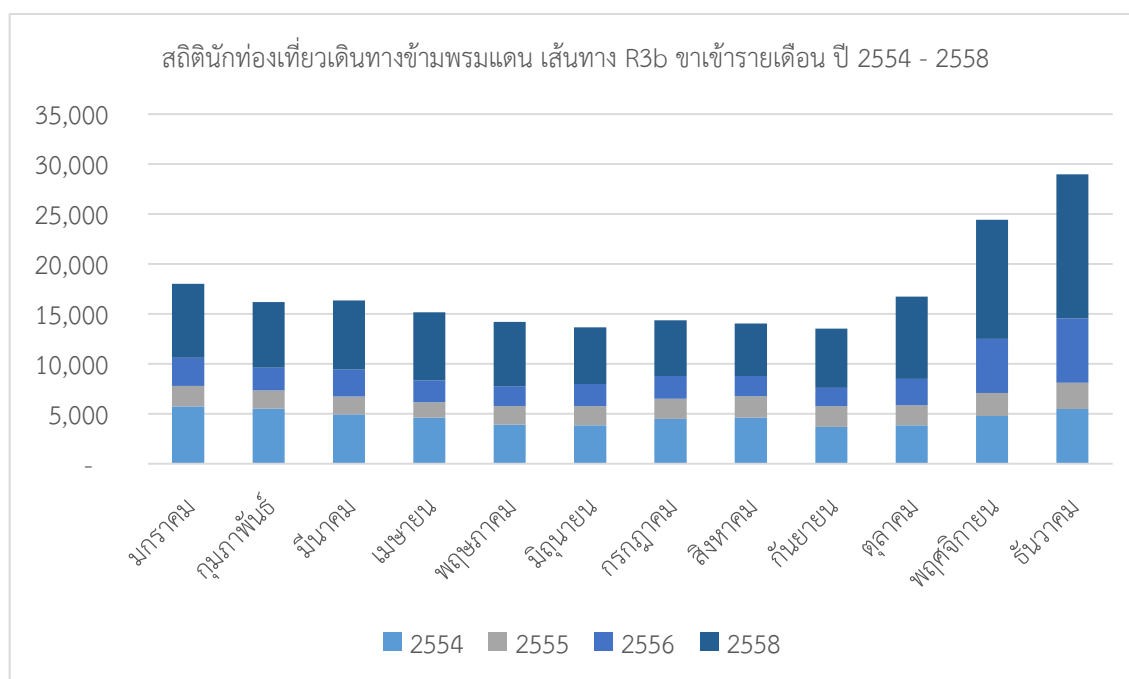

แผนภูมิที่ 4.9 แสดงแนวโน้มการเดินทางข้ามพรมแดนเส้นทาง R3B ตั้งแต่ปี 2554 – 2558

แผนภูมิที่ 4.9 แสดงให้เห็นแนวโน้มของการเดินทางข้ามพรมแดนขาเข้าของนักท่องเที่ยวบนเส้นทาง R3B มีแนวโน้มที่ดีขึ้นอย่างเห็นได้ชัด ในปี 2558 มีนักท่องเที่ยวเดินทางข้ามพรมแดนขาเข้าจำนวน 59,897 คน โดยจะสังเกตได้ว่า อัตราการเพิ่มขึ้นของการเดินทางขาเข้าในปี 2556 เพิ่มขึ้นร้อยละ 39.23 ในปี 2557 เพิ่มขึ้นร้อยละ 50.96 และ ในปี 2558 เพิ่มขึ้นร้อยละ 35.43 เป็นอัตราการเพิ่มอย่างต่อเนื่อง ในทิศทางตรงกันข้ามแนวโน้มการเดินทางข้ามพรมแดนขาออกของนักท่องเที่ยวบนเส้นทาง R3B มีจำนวนนักท่องเที่ยวเดินทางข้ามพรมแดนขาออกจำนวน 79,783 คน โดยมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี 2556 โดยในปี 2557 มีอัตราการเดินทางข้ามพรมแดนขาออกลดจ้อยละ 6.24 และในปี 2558 มีอัตราการเดินทางข้ามพรมแดนขาออกลดจ้อยละ 3.10

ตารางที่ 4.18 สถิตินักท่องเที่ยวเดินทางข้ามพรมแดนเส้นทาง R3B ขาเข้ารายเดือน ปี 2554 - 2558

เดือน/ ปี พ.ศ.	2554	2555	2556	2557*	2558
มกราคม	5,727	2,077	2,805	-	7,411
กุมภาพันธ์	5,518	1,809	2,299	-	6,570
มีนาคม	4,935	1,804	2,698	-	6,904
เมษายน	4,613	1,532	2,198	-	6,810
พฤษภาคม	3,911	1,864	1,977	-	6,451
มิถุนายน	3,853	1,927	2,216	-	5,645
กรกฎาคม	4,487	2,008	2,299	-	5,580
สิงหาคม	4,607	2,158	2,028	-	5,245
กันยายน	3,687	2,075	1,843	-	5,911
ตุลาคม	3,859	1,999	2,639	-	8,228
พฤศจิกายน	4,765	2,327	5,393	-	11,922
ธันวาคม	5,486	2,626	6,443	-	14,403

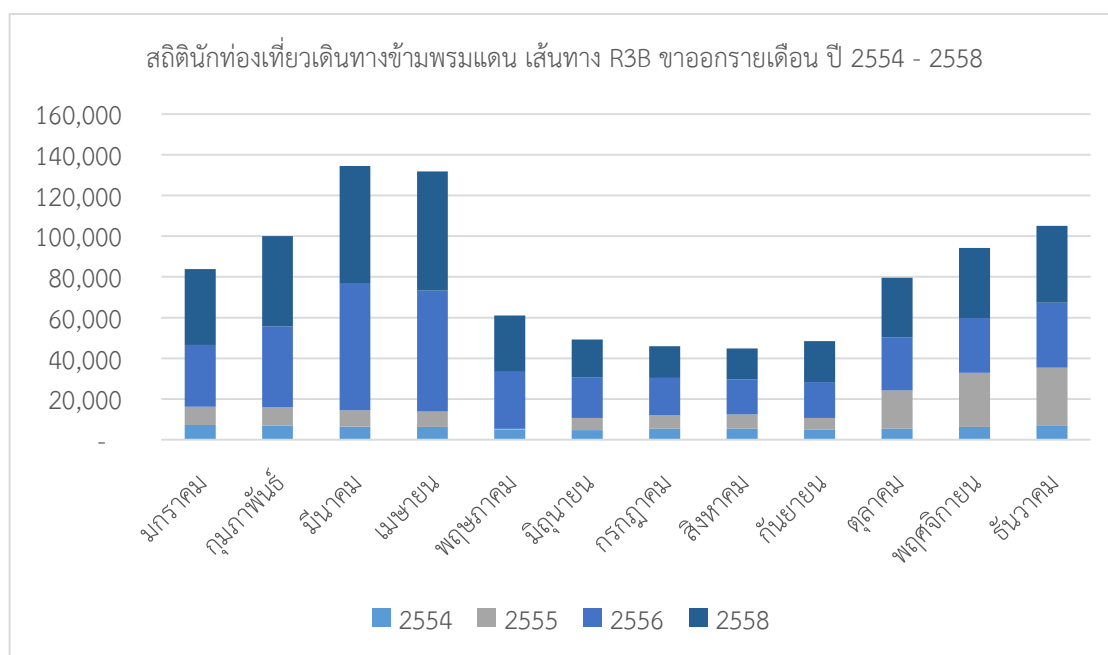

แผนภูมิที่ 4.10 แนวโน้มของการเดินทางข้ามพรมแดนขาเข้าของนักท่องเที่ยวบนเส้นทาง R3B

จากแผนภูมิที่ 4.10 แสดงให้เห็นแนวโน้มของการเดินทางข้ามพรมแดนขาออกของนักท่องเที่ยวบนเส้นทาง R3B โดยส่วนใหญ่ักท่องเที่ยวจะเดินทางเข้าประเทศไทยในช่วงเดือน พฤศจิกายน – มกราคม โดยเดือนที่นักท่องเที่ยวเดินทางข้ามพรมแดนเข้าประเทศไทยมากที่สุดคือ เดือนธันวาคม พฤศจิกายน และ มกราคม ตามลำดับ

ตารางที่ 4.19 สถิตินักท่องเที่ยวเดินทางข้ามพรมแดน เส้นทาง R3B ขาออกรายเดือน ปี 2554 - 2558

เดือน/ ปี พ.ศ.	2554	2555	2556	2557*	2557
มกราคม	7,246	9,004	30,314	-	37,294
กุมภาพันธ์	6,965	9,168	39,502	-	44,422
มีนาคม	6,553	7,885	62,173	-	57,898
เมษายน	6,317	7,606	59,345	-	58,607
พฤษภาคม	5,001	441	27,943	-	27,654
มิถุนายน	4,791	5,945	19,803	-	18,717
กรกฎาคม	5,464	6,604	18,329	-	15,499
สิงหาคม	5,532	6,964	17,023	-	15,390
กันยายน	5,023	5,767	17,534	-	20,209
ตุลาคม	5,471	18,720	26,104	-	29,336
พฤศจิกายน	6,272	26,639	26,916	-	34,407
ธันวาคม	7,048	28,401	31,931	-	37,629

แผนภูมิที่ 4.11 แนวโน้มของการเดินทางข้ามพรมแดนขาออกของนักท่องเที่ยวบนเส้นทาง R3B

แผนภูมิที่ 4.11 แสดงให้เห็นแนวโน้มของการเดินทางข้ามพรมแดนขาออกของนักท่องเที่ยวบนเส้นทาง R3B โดยส่วนใหญ่ักท่องเที่ยวจะเดินทางเข้าประเทศไทยในช่วงเดือน มีนาคม – เมษายน โดยเดือนที่นักท่องเที่ยวเดินทางข้ามพรมแดนเข้าประเทศไทยมามากที่สุดคือ เดือนมีนาคม รองลงมา คือ เดือนเมษายน

ตารางที่ 4.20 สถิตินักท่องเที่ยวข้ามแดนโดยใช้หนังสือผ่านแดนชั่วคราว ด้านตรวจคนเข้าเมือง อำเภอแม่สาย

ปี	ไทย		พม่า		ลาว		รวม	
	เข้า	ออก	เข้า	ออก	เข้า	ออก	เข้าทั้งหมด	ออกทั้งหมด
2554	1,540,439	1,494,235	298,257	278,715	-	-	1,540,439	1,494,235
2555	1,623,772	1,610,484	320,405	322,287	-	-	1,944,177	1,932,771
2556	1,543,148	1,516,302	762,982	768,758	-	-	2,306,130	2,285,060
2557	1,409,935	1,368,409	1,554,936	1,433,252	-	-	2,964,871	2,801,661
2558	1,385,163	1,374,812	1,923,419	1,781,171	-	-	3,308,582	3,155,983

จากตารางที่ 4.20 แสดงสถิตินักท่องเที่ยวที่เดินทางข้ามพรมแดนโดยใช้หนังสือผ่านแดนชั่วคราว ณ ด้านตรวจคนเข้าเมือง อำเภอแม่สาย ณ ด้านพรมแดนสะพานมิตรภาพไทย-พม่า แห่งที่ 1 ซึ่งจะใช้ได้สำหรับชาวไทยและชาวเมียนมาเท่านั้น ปี 2558 นั้น มีจำนวนนักท่องเที่ยวชาวไทยเดินทางข้ามพรมแดนขาออกจำนวน 1,374,812 คน คิดเป็นอัตราการเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.47 แต่อย่างไรก็ตามเมื่อเทียบจำนวนนักท่องเที่ยวย้อนหลัง ตั้งแต่ปี 2556 อัตราการเดินทางข้ามพรมแดนขาออกของชาวไทยมีอัตราการลดลงอย่างต่อเนื่อง และเมื่อเทียบจำนวนนักท่องเที่ยวชาวไทยขาออกในปี 2558 จากปี 2554 (5 ปีย้อนหลัง) มีจำนวนนักท่องเที่ยวลดลงอัตราร้อยละ 10.08 ในขณะที่จำนวนชาวเมียนมาเดินทางข้ามพรมแดนขาเข้าในปี 2558 จำนวน 1,923,419 คน โดยมีอัตราการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี 2554 โดยในปี 2556 มีจำนวนชาวเมียนมาเดินทางขาเข้าเพิ่มขึ้นอย่างก้าวกระโดดในอัตราร้อยละ 138.13 และเมื่อเทียบจำนวนนักท่องเที่ยวชาวเมียนมาขาเข้าในปี 2558 จากปี 2554 มีจำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นอัตราร้อยละ 544.89

1.4 ระบบสนับสนุนการท่องเที่ยวข้ามพรมแดนเพิ่มเติม

1.4.1 รูปแบบการเชื่อมโยง (Connectivity)

1. การเชื่อมโยงด้านข้อมูลข่าวสาร (Information connectivity) ระบบการสื่อสารโทรคมนาคมในแต่ละประเทศ มีให้บริการเครือข่ายโทรศัพท์ที่ครอบคลุมการบริการอินเทอร์เน็ต 3G 4G และ LTE ในทุกเครือข่าย โดยในประเทศไทยมีเครือข่ายผู้ให้บริการสัญญาณโทรศัพท์เคลื่อนที่และเครือข่ายอินเทอร์เน็ต จำนวน 3 บริษัทคือ แอ็ดวานซ์อินโฟเซอร์วิส (Advanced Info Service : AIS) โทเทิล แอ็คเซ็สคอมมูนิเคชั่น (Total Access Communication: DTAC) และ ทรู คอร์ปอเรชั่น (True Corporation: True) ในขณะที่ สปป.ลาว มี 4 เครือข่ายให้บริการ คือ ลาว เทเลคอม (Lao Telecom) อีทีแอล (ETL) บีไลน์ (Beeline) และ ยูนิเทล (Unitel) สหภาพเมียนมา มี 3 เครือข่ายให้บริการ คือ โอรีโด (Ooredoo) เทเลนอร์ (Telenor) และ เอ็มพีที (MPT) โดยเอ็มพีทีเป็นเครือข่ายดั้งเดิมที่ให้บริการโดยรัฐบาลเมียนมา และ ประเทศจีน มี 3 เครือข่ายผู้ให้บริการคือ ไชน่า โมบาย (China Mobile) ไชน่า ยูนิคอม (China Unicom) และ ไชน่า เทเลคอม (China Telecom)

ในการติดต่อสื่อสารระหว่างประเทศ โดยสามารถติดต่อได้อย่างสะดวกสบายในหลายๆ พื้นที่ของแต่ละประเทศ อย่างไรก็ตาม ในประเทศจีนมีการจำกัดการเข้าถึงในระบบอินเทอร์เน็ต เครือข่ายสังคมออนไลน์ และแอปพลิเคชันสำหรับการสื่อสาร เช่น เฟซบุ๊ก (Facebook) ไลน์ (LINE) กูเกิ้ล (Google) จีเมลล์ (Gmail) และ ยูทูบ (Youtube) โดยจะให้บริการในรูปแบบที่คล้ายคลึงกัน คือ วีแชท (WeChat) เว่ยป้อ

(Weibo) ไป่ตู้ (Baidu) คิวคิว (QQ) ยูคู (Youku) และ ยูตู (Tudou) ซึ่งหากต้องการสื่อสารกับชาวจีน หรือสื่อสารผ่านระบบอินเทอร์เน็ต ระหว่างเดินทางในประเทศจีน ควรใช้แอปพลิเคชันที่สามารถใช้ได้ในประเทศจีน ดังที่กล่าวข้างต้น

ในการให้ข้อมูลด้านการท่องเที่ยวของทั้ง 4 ประเทศ พบว่ามีการให้ข้อมูลทางระบบอินเทอร์เน็ตบ้าง แต่จำนวนน้อยโดยเฉพาะข้อมูลที่เป็นภาษาอังกฤษ และข้อมูลไม่ค่อยมีความเป็นปัจจุบัน ในขณะที่ศูนย์ข้อมูลการท่องเที่ยวในประเทศไทยและ สปป. ลาว สามารถพบได้ในตัวเมือง แต่ยังพบได้ยากในประเทศจีนและ สหภาพเมียนมา

2. การเชื่อมโยงด้านภาษาและวัฒนธรรม (Language and Cultural Connectivity)

ภาษาราชการที่ใช้ในแต่ละประเทศมีความแตกต่างกัน คือ ภาษาไทย ภาษาลาว ภาษาจีน และภาษาเมียนมา ในการเดินทางข้ามพรมแดนในแต่ละประเทศ ประเทศไทยและประเทศลาวมีความใกล้เคียงกันทั้งภาษาและวัฒนธรรม โดยภาษามีหลายคำที่ใช้ในความหมายเดียวกัน วัฒนธรรมและประเพณีมีความคล้ายกันสูง เช่น การทำบุญตักบาตร นับถือศาสนาพุทธ ประเพณีสงกรานต์ อาหารการกิน เป็นต้น ในขณะที่ประเทศไทยและประเทศเมียนมา มีความใกล้เคียงกันในบางกลุ่มชาติพันธุ์ กล่าวคือ กลุ่มชาติพันธุ์ไทใหญ่ ไทลื้อ ไทจีน ที่มีความภาษาและวัฒนธรรมใกล้เคียงกับกลุ่มชาติพันธุ์ล้านนาในจังหวัดเชียงรายมาก ซึ่งกลุ่มชาติพันธุ์นี้อาศัยอยู่ ณ เมืองเชียงตุง มีภาษาที่มีรากศัพท์เดียวกันและสามารถสื่อสารกันได้ นอกจากนี้ยังมีวัฒนธรรมใกล้เคียงกัน เช่น การทำบุญตักบาตร นับถือศาสนาพุทธ ประเพณีสงกรานต์ เป็นต้น ในขณะที่ประเทศจีน ในเขตปกครองตนเองสิบสองปันนา มณฑลยูนนาน เป็นเมืองของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ โดยชาวไทลื้อที่อาศัยอยู่ในเมืองสามารถเชื่อมโยงด้านภาษาและวัฒนธรรมกับประเทศไทยได้ เนื่องจากมีการสื่อสารและวัฒนธรรมที่ใกล้เคียงเช่นเดียวกัน เช่น ประเพณีสงกรานต์ที่ยังคงรักษาไว้

ในการเดินทางข้ามพรมแดนระหว่างประเทศบนเส้นทาง R3A และ R3B นักท่องเที่ยวชาวไทยสามารถเดินทางได้อย่างสะดวกสบาย เนื่องจากมีจุดตรวจที่ท้องถิ่นในทุกประเทศสามารถสื่อสารภาษาไทยได้อย่างชัดเจน และในหลายๆ พื้นที่ เช่น เชียงตุง สหภาพเมียนมา และ ทุกๆ เมืองใน สปป. ลาว คนท้องถิ่นเองก็สามารถสื่อสารภาษาไทยได้เช่นเดียวกัน

3. การเชื่อมโยงด้านกายภาพ (Physical connectivity) ในการเชื่อมต่อทางถนนดังที่กล่าว

ไปข้างต้น การเดินทางข้ามพรมแดนบนเส้นทาง R3A และ R3b มีความสะดวกสบายมากขึ้น มีสะพานข้ามแม่น้ำทั้ง 2 เส้นทางที่รองรับทั้งการท่องเที่ยวและการขนส่งเพื่อการค้าขาย นอกจากนี้พิธีการข้ามพรมแดนระหว่างประเทศ ในปัจจุบันมีกรอบความร่วมมือมากมายในการส่งเสริมการข้ามพรมแดน เช่น ความร่วมมือประชาคมอาเซียน (ASEAN Community) และ ความร่วมมือเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง (GMS-EC) และ ความร่วมมือโครงการสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจ (Quadrangle Economic Cooperation) เป็นต้น โดยความร่วมมือเหล่านี้พยายามลดอุปสรรคในการข้ามพรมแดนให้มีการเดินทางที่สะดวกสบายและรวดเร็วมากยิ่งขึ้น โดยในความตกลงว่าด้วยการขนส่งข้ามพรมแดนในอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง (Cross Border Transport Agreement: CBTA) ที่ส่งเสริมการเดินทางข้ามพรมแดนโดยเฉพาะ มีสาระสำคัญคือ การร่วมมือในการข้ามพรมแดนแบบเบ็ดเสร็จ Single Window Inspection (SWI) และ Single Stop Inspection (SSI) กล่าวคือ นักท่องเที่ยวสามารถขอตรวจลงตรา (Visa) ได้ ณ ประเทศสมาชิกใดประเทศหนึ่งและเดินทางได้ตลอดเส้นทางในประเทศสมาชิกโดยไม่ต้องขอรับการตรวจลงตราใหม่ แต่อย่างก็ตามในข้อตกลงดังกล่าวยังอยู่ในขั้นตอนการเจรจาและทดลองปฏิบัติ ซึ่งหากนำมาใช้ปฏิบัติได้จริงจะส่งผลต่อการเดินทางข้ามพรมแดนได้อย่างสะดวกสบายมากยิ่งขึ้น

1.4.2 ระบบความปลอดภัย Safety & Security

จังหวัดเชียงรายจัดการระบบรักษาความปลอดภัยและอำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยว โดยมีหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรง คือ กองบังคับการตำรวจภูธรเมืองเชียงราย กองบังคับการตำรวจท่องเที่ยว และ มีศูนย์แก้ไขปัญหามลพิษทางอากาศและช่วยเหลือนักท่องเที่ยว ที่มีจุดให้บริการความปลอดภัยประจำด่านพรมแดนต่างๆ ในจังหวัดเชียงราย ในขณะที่ประเทศอื่นๆ มีการรักษาความปลอดภัยตลอดเส้นทาง โดยมี ตำรวจและเจ้าหน้าที่คอยอำนวยความสะดวกในการเดินทาง

1.4.3 ระบบสาธารณูปโภคและโครงสร้างพื้นฐานจังหวัดเชียงราย

จังหวัดเชียงรายแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 18 อำเภอ 124 ตำบล 1,751 หมู่บ้าน ในปี พ.ศ. 2556 มีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 1,204,660 คน และมีขนาดเศรษฐกิจของจังหวัดเท่ากับ 93,528 ล้านบาท โดย อำเภอเมืองเชียงรายมีขนาดเศรษฐกิจสูงสุด คือ 26,093 ล้านบาท รองลงมาคือ อำเภอพาน อำเภอแม่จัน และอำเภอแม่สาย ตามลำดับ ภาพรวมขนาดเศรษฐกิจในจังหวัดเชียงรายมีการขยายตัวเพิ่มขึ้นเฉลี่ย จาก พ.ศ. 2545 – 2556 ประมาณร้อยละ 4.66 ต่อปี เนื่องจากการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องของภาคการค้าและการบริการ ภาคอุตสาหกรรมและภาคเกษตรกรรม

ตามประกาศ กนพ. ที่ 2/2558 กำหนดพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ระยะที่ 2 จำนวน 5 พื้นที่ โดย พื้นที่จังหวัดเชียงราย กนพ. ได้กำหนดให้ 21 ตำบล 3 อำเภอ ได้แก่ อำเภอแม่สาย อำเภอเชียงแสน และ อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย เป็น “เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษเชียงราย” ทั้งนี้ ตั้งแต่วันที่ 24 เมษายน 2558 เป็นต้นไป จังหวัดเชียงรายจึงได้มีการพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานอย่างมากมายเพื่อรองรับการขยายตัวทางเศรษฐกิจชายแดน ด้วยเหตุนี้เชียงรายจึงสามารถอำนวยความสะดวกได้เป็นอย่างดี (ศูนย์บริการเบ็ดเสร็จด้านการลงทุน (OSS) เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษเชียงราย, 2558)

โดยระบบโครงสร้างพื้นฐานมีรายละเอียดดังนี้

1. ทางหลวงแผ่นดิน จังหวัดเชียงรายมีทางหลวงแผ่นดินสายสำคัญ ได้แก่

1) ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1 หรือถนนพหลโยธิน เป็นถนนสายประธานในพื้นที่ซึ่งเป็นเส้นทางเดียวกับถนน AH2 เชื่อมโยงไปประเทศอื่น ๆ ในทวีปเอเชียได้ โดยเป็นถนนที่ยาวที่สุดในเครือข่ายทางหลวงสายเอเชีย เป็นถนนลาดยางแอสฟัลท์ ขนาด 6 ช่องจราจร (รวม 2 ทิศทาง) และมีไหล่ทาง ส่วนบริเวณใกล้ทางแยก และใกล้ทางเข้าเมืองมีขนาด 8 ช่องจราจร (รวม 2 ทิศทาง)

2) ทางหลวงสายเอเชีย 3 (AH3) เป็นถนนสายประธานในพื้นที่ที่มีความยาว 7,331 กิโลเมตร เริ่มต้นจากเมืองอุลาน-อูเต้ รัสเซีย ผ่านจีน เมียนมาร์ สปป.ลาว ผ่านพรมแดนสปป.ลาว ที่อำเภอเชียงของ และสิ้นสุดที่ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1 ที่แยกแม่กรณ์ อำเภอเมืองเชียงราย จ.เชียงราย

3) ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1089 เป็นถนนสายหลักในพื้นที่ เชื่อมโยงอำเภอแม่จัน จ.เชียงราย เข้ากับ อำเภอเมือง จ.เชียงใหม่ เป็นถนนลาดยางแอสฟัลท์ มีขนาด 2 ช่องจราจร

4) ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 9 เป็นทางหลวงสายรองในพื้นที่ ทำหน้าที่เชื่อมโยง อำเภอเชียงแสน เข้ากับ อำเภอเชียงของ เป็นเส้นทางโลจิสติกส์ที่ใช้ขนส่งเชื่อมโยงระหว่างทางขนส่งทางน้ำของท่าเรือเชียงแสนแห่งที่ 2 เข้ากับการคมนาคมขนส่งทางบก ซึ่งมีเส้นทางต่อไปยัง อำเภอเชียงของ ที่เป็นเมืองการค้าชายแดน เป็นถนนลาดยางแอสฟัลท์ ขนาด 2 ช่องจราจร (รวม 2 ทิศทาง)

5) ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1290 เป็นทางหลวงสายรองในพื้นที่ ทำหน้าที่เชื่อมโยงระหว่าง อำเภอแม่สาย เข้ากับ อำเภอเชียงแสน เป็นเส้นทางโลจิสติกส์ที่ใช้ขนส่งระหว่างเมืองการค้าชายแดน ใช้เป็นเส้นทางการขนส่งหลักอีกเส้นทางหนึ่งในการขนส่งสินค้าของท่าเรือเชียงแสนแห่งที่ 2 เข้ากับการคมนาคมขนส่งทางบก เป็นถนนลาดยางแอสฟัลท์ ขนาด 2 ช่องจราจร (รวม 2 ทิศทาง)

6) ถนนสายรองและถนนสายย่อยอื่น ๆ มีอยู่ในพื้นที่บริเวณ อำเภอแม่สาย อำเภอเชียงแสน และ อำเภอเชียงของ เป็นเส้นทางที่สามารถใช้เดินทางเชื่อมโยงระหว่างพื้นที่อยู่อาศัยเข้ากับพื้นที่กิจกรรมอื่นๆ ทั้งภายในและนอกเมืองได้

2. ทางหลวงชนบท

อยู่ในความรับผิดชอบของกรมทางหลวงชนบท (ทช.) มีหน้าที่ในการเชื่อมโยงพื้นที่ระหว่าง อำเภอ ตำบล และหมู่บ้านที่อยู่ในจังหวัดเชียงราย และพื้นที่เศรษฐกิจชายแดน และยังทำหน้าที่เชื่อมโยงพื้นที่เศรษฐกิจชายแดนให้มีความคล่องตัวในการสัญจร ลักษณะของทางหลวงชนบทที่เชื่อมโยงพื้นที่เขตเศรษฐกิจชายแดนมีพื้นผิวลาดยางแอสฟัลท์ มีจำนวน 2 ช่องจราจร (รวม 2 ทิศทาง)

3. ระบบไฟฟ้า

ระบบไฟฟ้าในจังหวัดเชียงรายดำเนินการโดยการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคเขต 9 พบว่ามีการใช้พลังงานไฟฟ้าจากสถานีไฟฟ้าย่อยทั้งหมด 7 แห่ง มีจำนวนหม้อแปลงทั้งสิ้น 9 หม้อ ขนาด 400 MVA โดยในปี พ.ศ. 2556 มีการใช้พลังงานเชิงพาณิชย์รวมทุกสาขา 1,037,614,975 กิโลวัตต์ชั่วโมง แหล่งผลิตไฟฟ้าอื่นๆ ของจังหวัดเชียงราย ได้แก่ โรงไฟฟ้าขนาดเล็กมาก จำนวน 3 แห่ง ซึ่งแต่ละแห่งมีปริมาณพลังงานไฟฟ้าขายเข้าระบบไม่เกิน 1 เมกกะวัตต์ นอกจากนี้จังหวัดเชียงรายยังมีโรงไฟฟ้าพลังงานทดแทน 3 แห่ง คือ 1) โรงไฟฟ้าชีวมวล 2) โรงไฟฟ้าพลังงานน้ำขนาดเล็ก และ 3) โรงไฟฟ้าพลังงานแสงอาทิตย์และโซลาร์รูฟท็อป

ตอนที่ 2 พฤติกรรมนักท่องเที่ยวทางด้านแรงจูงใจ ความต้องการสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยว และปัจจัยส่งผลกระทบต่อการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่เดินทางผ่านเส้นทาง R3A และ R3B ในพื้นที่หน้าด่านเชียงของ เชียงแสน และแม่สาย จังหวัดเชียงราย

ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมนักท่องเที่ยวทางด้านแรงจูงใจ ความต้องการสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยว และปัจจัยส่งผลกระทบต่อการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่เดินทางผ่านเส้นทาง R3A และ R3B ในพื้นที่หน้าด่านเชียงของ เชียงแสน และแม่สาย จังหวัดเชียงราย จำแนกออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ พฤติกรรมนักท่องเที่ยวด้านแรงจูงใจและความต้องการสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยว ข้อมูลการท่องเที่ยวและลักษณะการเดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดนประเทศไทยในพื้นที่หน้าด่านอำเภอเชียงของ อำเภอเชียงแสน และอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย และปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการเดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดนประเทศไทย จังหวัดเชียงราย โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1 พฤติกรรมนักท่องเที่ยวด้านแรงจูงใจและความต้องการสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยว

2.1.1 ข้อมูลทั่วไปส่วนบุคคล

ข้อมูลทั่วไปส่วนบุคคลของนักท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่เดินทางผ่านเส้นทาง R3A และ R3B ในพื้นที่หน้าด่านอำเภอเชียงของ อำเภอเชียงแสน และอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ผลการวิเคราะห์ลักษณะประชากรศาสตร์ มีรายละเอียดดังนี้

1. เพศ

จากตารางที่ 4.21 ข้อมูลส่วนบุคคลเกี่ยวกับเพศของนักท่องเที่ยวชาวไทย ชาวจีน และนักท่องเที่ยวประเทศอื่นๆ ที่เดินทางผ่านเส้นทาง R3A และ R3B ในพื้นที่หน้าด่านเชียงของ เชียงแสน และแม่สาย จังหวัดเชียงราย แสดงให้เห็นว่านักท่องเที่ยวชาวไทย ชาวจีน และนักท่องเที่ยวจากประเทศอื่นๆ ที่เดินทางผ่านเส้นทาง R3A และ R3B ในพื้นที่หน้าด่าน อำเภอเชียงของ อำเภอเชียงแสน และอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย นั้นมีทั้งเพศชายและเพศหญิง โดยจำนวนของนักท่องเที่ยวทั้ง 2 เพศมีส่วนใกล้เคียงกัน

ตารางที่ 4.21 แสดงเพศของนักท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่เดินทางผ่านเส้นทาง R3A และ R3B ในพื้นที่หน้าด่านอำเภอเชียงของ อำเภอเชียงแสน และ อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย

เพศ	นักท่องเที่ยว					
	ชาวไทย		ชาวจีน		ชาติอื่น ๆ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	82	55.4	22	44.0	109	54.5
หญิง	66	44.6	28	56.0	91	45.5
รวม	148	100.0	50	100.0	200	100.0

ข้อมูลสถิติแสดงให้เห็นว่านักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางข้ามพรมแดนส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 82 คน (ร้อยละ 55.4) และเพศหญิงจำนวน 66 คน (ร้อยละ 44.6) นักท่องเที่ยวชาวจีนเป็นเพศชาย จำนวน 22 คน (ร้อยละ 44) และเพศหญิงจำนวน 28 คน (ร้อยละ 56) และนักท่องเที่ยวที่มาจากประเทศอื่นๆ เป็นเพศชายจำนวน 109 คน (ร้อยละ 54.5) และเพศหญิงจำนวน 91 คน (ร้อยละ 45.5)

2. อายุ

จากตารางที่ 4.22 แสดงข้อมูลส่วนบุคคลเกี่ยวกับอายุของนักท่องเที่ยวชาวไทย ชาวจีน และนักท่องเที่ยวจากประเทศอื่น ๆ ที่เดินทางผ่านเส้นทาง R3A และ R3B ในพื้นที่หน้าด่านอำเภอเชียงของ อำเภอเชียงแสน และอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงรายแสดงให้เห็นว่าช่วงอายุของนักท่องเที่ยวชาวไทย ชาวจีน และนักท่องเที่ยวจากประเทศอื่น ๆ ที่เดินทางผ่านเส้นทาง R3A และ R3B ในพื้นที่หน้าด่านอำเภอเชียงของ อำเภอเชียงแสน และอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงรายนั้นส่วนมากเป็นนักท่องเที่ยวที่อยู่ในช่วงอายุ 21 – 30 ปี

ตารางที่ 4.22 ตารางแสดงอายุของนักท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่เดินทางผ่านเส้นทางเส้นทาง R3A และ R3B ในพื้นที่หน้าด่าน อำเภอเชียงของ อำเภอเชียงแสน และอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย

อายุ	นักท่องเที่ยว					
	ชาวไทย		ชาวจีน		ชาติอื่น ๆ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
20 ปี หรือน้อยกว่า	5	3.4	9	18.0	9	4.5
21-30 ปี	54	36.2	18	36.0	65	32.5
31-40 ปี	37	24.8	11	22.0	21	10.5
41-50 ปี	32	21.5	4	8.0	35	17.5
51-60 ปี	16	10.7	3	6.0	22	11.0
มากกว่า 60 ปี	5	3.4	5	10.0	48	24.0
รวม	149	100	50	100.0	200	100.0

ข้อมูลสถิติแสดงให้เห็นว่านักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีช่วงอายุ 21-30 ปีมีจำนวน 54 คน (ร้อยละ 36.2) รองลงมา คือ อายุ 31-41ปี จำนวน 37 คน (ร้อยละ 24.8) อายุ 41-50 จำนวน 32 คน (ร้อยละ 21.5) อายุ 51-60 ปี จำนวน 16 คน (ร้อยละ 10.7) อายุ 20 ปีหรือน้อยกว่า และมากกว่า 60 ปี จำนวน 5 คน เท่ากัน (ร้อยละ 3.4) นอกจากนี้ข้อมูลสถิติยังชี้ให้เห็นว่า นักท่องเที่ยวชาวจีนส่วนมากมีช่วงอายุ 21-30 ปี มีจำนวน 18 คน (ร้อยละ 36) รองลงมาคืออายุ 31-40 ปี จำนวน 11 คน (ร้อยละ 22) อายุ 20 ปีหรือน้อยกว่า จำนวน 9 คน (ร้อยละ 18) อายุมากกว่า 60 ปี จำนวน 5 คน (ร้อยละ 10) อายุ 40-50 ปี จำนวน 4 คน (ร้อยละ 8) และ อายุ 51-60 ปี จำนวน 3 คน (ร้อยละ 6)

นอกจากนี้ ข้อมูลสถิติแสดงให้เห็นว่านักท่องเที่ยวจากประเทศอื่น ๆ ส่วนมากที่มีช่วงอายุ 21-30 ปีมีจำนวน 65 คน (ร้อยละ 32.5) รองลงมา คือ อายุมากกว่า 60 ปี จำนวน 48 คน (ร้อยละ 24) อายุ 41 - 50 ปีจำนวน 35 คน (ร้อยละ 17.5) อายุ 51-60 ปี จำนวน 22 คน (ร้อยละ 11) อายุ 31-40 ปี จำนวน 21 คน (ร้อยละ 10.5) และ อายุ 20 ปี หรือน้อยกว่าจำนวน 9 คน (ร้อยละ 4.5) ตามลำดับ

3. อาชีพ

จากตารางที่ 4.23 แสดงข้อมูลส่วนบุคคลเกี่ยวกับอาชีพของนักท่องเที่ยวชาวไทย ชาวจีน และนักท่องเที่ยวประเทศอื่น ๆ ที่เดินทางผ่านเส้นทาง R3A และ R3B ในพื้นที่หน้าด่านอำเภอเชียงของ อำเภอเชียงแสน และอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย แสดงให้เห็นว่าอาชีพส่วนมากของกลุ่มนักท่องเที่ยวจากประเทศอื่น ๆ นั้นมีความแตกต่างจากนักท่องเที่ยวชาวไทยและจีน คือ นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวจีนส่วนมากประกอบอาชีพรับราชการ แต่นักท่องเที่ยวชาติอื่นๆ ยังเป็นนักศึกษาอยู่

ตารางที่ 4.23 แสดงอาชีพของนักท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่เดินทางผ่านเส้นทางเส้นทาง R3A และ R3B ในพื้นที่หน้าด่านอำเภอเชียงของ อำเภอเชียงแสน และอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย

อาชีพ	นักท่องเที่ยว					
	ชาวไทย		ชาวจีน		ชาติอื่น ๆ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
เจ้าของกิจการ	19	12.9	2	4.0	18	9.0
กลุ่มอาชีพเฉพาะทาง	8	5.4	3	6.0	29	14.5
พนักงานบริษัท	32	21.8	8	16.0	14	7.0
ข้าราชการ	32	21.8	14	28.0	9	4.5
รับจ้างทั่วไป	14	9.5	3	6.0	14	7.0
นักเรียน นักศึกษา	21	14.3	11	22.0	60	30.0
เกษียณอายุ	4	2.7	6	12.0	54	27.0
อื่นๆ	17	11.6	3	6.0	2	1.0
รวม	147	100.0	50	100.0	200	100.0

ข้อมูลสถิติชี้ให้เห็นว่าอาชีพส่วนมากของนักท่องเที่ยวชาวไทย คือ ข้าราชการและพนักงานบริษัท มีจำนวน 32 คนเท่ากัน (ร้อยละ 21.8) รองลงมา คือ นักเรียนนักศึกษา จำนวน 21 คน (ร้อยละ 14.3) เจ้าของกิจการ จำนวน 19 คน (ร้อยละ 12.9) กลุ่มอาชีพอื่น ๆ จำนวน 17 คน (ร้อยละ 11.6) รับจ้างทั่วไป จำนวน 14 คน (ร้อยละ 9.5) กลุ่มอาชีพเฉพาะทาง จำนวน 8 คน (ร้อยละ 5.4) และเกษียณอายุ จำนวน 4 คน (ร้อยละ 2.7)

นอกจากนี้ ข้อมูลสถิติยังชี้ให้เห็นว่าอาชีพของนักท่องเที่ยวชาวจีนส่วนมาก คือ รับราชการ มีจำนวน 14 คน (ร้อยละ 28) รองลงมา คือ นักเรียนนักศึกษา จำนวน 11 คน (ร้อยละ 22) พนักงานบริษัท จำนวน 8 คน (ร้อยละ 16) เกษียณอายุแล้วจำนวน 6 คน (ร้อยละ 12) กลุ่มอาชีพเฉพาะทาง รับจ้างทั่วไป และอาชีพอื่น ๆ จำนวน 3 คนเท่ากัน (ร้อยละ 6) และเจ้าของกิจการจำนวน 2 คน (ร้อยละ 4).

นักท่องเที่ยวจากประเทศอื่น ๆ ส่วนมากเป็นนักท่องเที่ยวที่มียังเป็นนักเรียนหรือนักศึกษาอยู่มีจำนวน 60 คน (คิดเป็นร้อยละ 30) รองลงมา คือ นักท่องเที่ยวที่เกษียณอายุแล้ว มีจำนวน 54 คน (คิดเป็นร้อยละ 27) นักท่องเที่ยวที่มีอาชีพเฉพาะทาง เช่น แพทย์ ทนาย และวิศวกร จำนวน 29 คน (คิดเป็นร้อยละ

14.5) เจ้าของกิจการ จำนวน 18 คน (ร้อยละ 9) พนักงานบริษัทและรับจ้างทั่วไป จำนวน 14 คนเท่ากัน (ร้อยละ 7) รับราชการจำนวน 9 คน (ร้อยละ 4.5) และอาชีพอื่น ๆ จำนวน 2 คน (ร้อยละ 1)

4. ระดับการศึกษา

จากตารางที่ 4.24 แสดงข้อมูลส่วนบุคคลเกี่ยวกับระดับการศึกษาของนักท่องเที่ยวชาวไทยชาวจีนและนักท่องเที่ยวประเทศอื่นๆ ที่เดินทางผ่านเส้นทาง R3A และ R3B ในพื้นที่หน้าด่านอำเภอเชียงของ อำเภอเชียงแสน และอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงรายแสดงให้เห็นว่าระดับการศึกษาของนักท่องเที่ยวชาวไทยและนักท่องเที่ยวจากประเทศอื่นๆ ส่วนมาก คือ ระดับปริญญาตรี แต่ระดับการศึกษาส่วนมากของนักท่องเที่ยวชาวจีนส่วนมาก คือ ประกาศนียบัตรวิชาชีพ

ตารางที่ 4.24 แสดงระดับการศึกษาของนักท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่เดินทางผ่านเส้นทางเส้นทาง R3A และ R3B ในพื้นที่หน้าด่านอำเภอเชียงของ อำเภอเชียงแสน และอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย

ระดับการศึกษา	นักท่องเที่ยว					
	ชาวไทย		ชาวจีน		ชาติอื่น ๆ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
มัธยม	17	11.5	10	20.0	32	16.1
ประกาศนียบัตรวิชาชีพ	5	3.4	25	50.0	45	22.6
ปริญญาตรี	80	54.1	7	14.0	75	37.7
ปริญญาโท หรือสูงกว่า	42	28.4	5	10.0	44	22.1
อื่นๆ	4	2.7	3	6.0	3	1.5
รวม	148	100.0	50	100.0	199	100.0

ข้อมูลสถิติแสดงให้เห็นว่าระดับการศึกษาส่วนมากของนักท่องเที่ยวชาวไทย คือ ระดับปริญญาตรี มีจำนวน 80 คน (ร้อยละ 54.1) รองลงมา คือ ระดับปริญญาโทหรือสูงกว่า จำนวน 42 คน (ร้อยละ 28.4) ระดับมัธยม จำนวน 17 คน (ร้อยละ 11.5) ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ จำนวน 5 คน (ร้อยละ 3.4) และระดับอื่น ๆ จำนวน 4 คน (ร้อยละ 2.7) นอกจากนี้ ข้อมูลสถิติยังแสดงให้เห็นว่าระดับการศึกษาส่วนมากของนักท่องเที่ยวชาวจีน คือ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ มีจำนวน 25 คน (ร้อยละ 50) ระดับมัธยมจำนวน 10 คน (ร้อยละ 20) ระดับปริญญาตรีจำนวน 7 คน (ร้อยละ 14) ระดับปริญญาโทหรือสูงกว่า จำนวน 5 คน (ร้อยละ 10) และระดับอื่นๆ จำนวน 3 คน (ร้อยละ 6) ระดับการศึกษาส่วนมากของนักท่องเที่ยวจากชาติอื่นๆ คือ ระดับปริญญาตรี จำนวน 75 คน (ร้อยละ 37.7) รองลงมา คือ ระดับประกาศนียบัตรจำนวน 45 คน (ร้อยละ 22.6) ระดับปริญญาโทหรือสูงกว่า จำนวน 44 คน (ร้อยละ 22.1) ระดับมัธยม จำนวน 32 คน (ร้อยละ 16.1) และระดับการศึกษาอื่นๆ จำนวน 3 คน (ร้อยละ 1.5)

5. สัญชาติ

จากตารางที่ 4.25 แสดงข้อมูลส่วนบุคคลเกี่ยวกับสัญชาติของนักท่องเที่ยวชาวไทยชาวจีนและนักท่องเที่ยวประเทศอื่นๆ ที่เดินทางผ่านเส้นทาง R3A และ R3B ในพื้นที่หน้าด่านอำเภอเชียงของ อำเภอเชียงแสน และอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย แสดงให้เห็นว่ามีจำนวนนักท่องเที่ยวสัญชาติไทยที่ตอบแบบสอบถาม

ทั้งหมด จำนวน 150 คน (ร้อยละ100) นักท่องเที่ยวสัญชาติจีนที่ตอบแบบสอบถาม จำนวน 50 คน (ร้อยละ 100) และนักท่องเที่ยวสัญชาติอื่นๆ ที่ตอบแบบสอบถาม จำนวน 200 คน (ร้อยละ100)

ตารางที่ 4.25 แสดงสัญชาติของนักท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่เดินทางผ่านเส้นทางเส้นทาง R3A และ R3B ในพื้นที่หน้าด่านอำเภอเชียงของ อำเภอเชียงแสน และอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย

สัญชาติ	นักท่องเที่ยว					
	ชาวไทย		ชาวจีน		ชาติอื่น ๆ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ไทย	150	100.0				
จีน			50	100.0		
อื่นๆ					200	100.0
รวม	150	100.0	50	100.0	200	100.0

โดยนักท่องเที่ยวสัญชาติอื่นๆ ที่เดินทางมาท่องเที่ยวผ่านเส้นทาง เส้นทาง R3A และ R3B มากที่สุด คือ นักท่องเที่ยวชาวอเมริกัน จำนวน 42 คน (ร้อยละ 21) รองลงมาคือนักท่องเที่ยวชาวสิงคโปร์ จำนวน 34 คน (ร้อยละ 17) นักท่องเที่ยวชาวออสเตรเลีย จำนวน 18 คน (ร้อยละ 9) นักท่องเที่ยวชาวอังกฤษ จำนวน 13 คน (ร้อยละ 6.5) นักท่องเที่ยวชาวเยอรมัน จำนวน 12 คน (ร้อยละ 6) นักท่องเที่ยวชาวสวิตเซอร์แลนด์ จำนวน 11 คน (ร้อยละ 5.5) นักท่องเที่ยวชาวแคนาดาและชาวดัชท์ จำนวน 10 คน เท่ากัน (ร้อยละ 5) นักท่องเที่ยวชาวญี่ปุ่นจำนวน 8 คน (ร้อยละ 4) นักท่องเที่ยวชาวเบลเยียม จำนวน 7 คน (ร้อยละ 3.5) นักท่องเที่ยวชาวมาเลเซีย จำนวน 5 คน (ร้อยละ 2.5) นักท่องเที่ยวชาวฝรั่งเศสและสเปน จำนวน 4 คน เท่ากัน (ร้อยละ 2) นักท่องเที่ยวชาวแอฟริกันจำนวน 3 คน (ร้อยละ 1.5) นักท่องเที่ยวชาวฟิลิปปิน อิตาเลียน นอร์เวย์ ลาวและตุรกี จำนวน 2 คน เท่ากัน (ร้อยละ 1) และนักท่องเที่ยวชาวออสเตรเลีย ไครเอเชีย ฮอนแลนด์ อิสราเอล เกาหลี เมียนมา ซาอุดีอาระเบีย และสก็อตติช จำนวน 1 คน เท่ากัน (ร้อยละ 0.5)

ตารางที่ 4.26 แสดงสัญชาติของนักท่องเที่ยวชาติอื่น ๆ ที่เดินทางผ่านเส้นทางเส้นทาง R3A และ R3B ในพื้นที่หน้าด่านอำเภอเชียงของ อำเภอเชียงแสน และอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย

สัญชาติของนักท่องเที่ยวจากชาติอื่นๆ	จำนวน	ร้อยละ
อเมริกัน	42	21.0
สิงคโปร์	34	17.0
ออสเตรเลีย	18	9.0
อังกฤษ	13	6.5
เยอรมัน	12	6.0
สวิตเซอร์แลนด์	11	5.5
แคนาดา	10	5.0
ดัชท์	10	5.0

สัญชาติของนักท่องเที่ยวจากชาติอื่นๆ	จำนวน	ร้อยละ
ญี่ปุ่น	8	4.0
เบลเยียม	7	3.5
มาเลเซีย	5	2.5
สเปน	4	2.0
ฝรั่งเศส	4	2.0
แอฟริกา	3	1.5
เดนมาร์ก	2	1.0
นอร์เวย์	2	1.0
ลาว	2	1.0
อิตาลี	2	1.0
ฟิลิปปินส์	2	1.0
ออสเตรเลีย	1	.5
โคลอมเบีย	1	.5
ฮอลแลนด์	1	.5
อิสราเอล	1	.5
เกาหลี	1	.5
ลิทัวเนีย	1	.5
เมียนมาร์	1	.5
ซาอุดีอาระเบีย	1	.5
สกอตติช	1	.5
รวม	200	100

6. เมือง/ประเทศที่อยู่ปัจจุบัน

จากตารางที่ 4.27 และ 4.28 แสดงข้อมูลเมืองและประเทศที่อยู่ปัจจุบันของนักท่องเที่ยวชาวไทย ชาวจีน และนักท่องเที่ยวชาติอื่นๆ ที่เดินทางผ่านเส้นทาง R3A และ R3B ในพื้นที่หน้าด่านอำเภอเชียงของ อำเภอเชียงแสน และอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงรายแสดงให้เห็นว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยส่วนมากที่มาท่องเที่ยวข้ามพรมแดนมักจะเป็นนักท่องเที่ยวจากกรุงเทพมหานคร จังหวัดและจังหวัดในภาคเหนือตอนบน คือ เชียงใหม่ จังหวัดเชียงราย ส่วนนักท่องเที่ยวชาวจีนที่เดินทางข้ามพรมแดนส่วนมากจะมาจากเมืองคุนหมิง มณฑลยูนนาน และนักท่องเที่ยวชาติอื่นๆส่วนมากที่เดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดนมาจากประเทศสหรัฐอเมริกา และ สิงคโปร์

ตารางที่ 4.27 แสดงเมือง/ประเทศของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางผ่านเส้นทางเส้นทาง R3A และ R3B ในพื้นที่หน้าด่านอำเภอเชียงของ อำเภอเชียงแสน และอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย

เมือง/ประเทศที่อยู่ของนักท่องเที่ยวชาวไทย	จำนวน	ร้อยละ
ประเทศไทย	49	32.7
กรุงเทพมหานคร	32	21.3
จังหวัดเชียงราย	25	16.7
จังหวัดเชียงใหม่	13	8.7
จังหวัดมหาสารคาม	8	5.3
จังหวัดพะเยา	6	4.0
จังหวัดลำปาง	5	3.3
จังหวัดประจวบคีรีขันธ์	3	2.0
จังหวัดสระบุรี	2	1.3
จังหวัดนครราชสีมา	1	0.7
จังหวัดปราจีนบุรี	1	0.7
จังหวัดระยอง	1	0.7
จังหวัดร้อยเอ็ด	1	0.7
จังหวัดสุโขทัย	1	0.7
จังหวัดตรัง	1	0.7
รวม	150	100.0

ข้อมูลสถิติชี้ให้เห็นว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยส่วนมาก ตอบแบบกว้างๆ ว่าตนเองมาจากประเทศไทยจำนวน 49 คน (ร้อยละ 32.7) รองลงมา คือ มาจากกรุงเทพมหานคร จำนวน 32 คน (ร้อยละ 21.3) จังหวัดเชียงราย จำนวน 25 คน (ร้อยละ 16.7) จังหวัดเชียงใหม่ 13 คน (ร้อยละ 8.7) จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 8 คน (ร้อยละ 5.3) จังหวัดพะเยา จำนวน 6 คน (ร้อยละ 4.0) จังหวัดลำปาง 5 คน (ร้อยละ 3.3) จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำนวน 3 คน (ร้อยละ 2) จังหวัดสระบุรี จำนวน 2 คน (ร้อยละ 1.3) และจังหวัดนครราชสีมา จังหวัดปราจีนบุรี จังหวัดระยอง จังหวัดร้อยเอ็ด จังหวัดสุโขทัย และจังหวัดตรังจำนวน 1 คน เท่ากัน (ร้อยละ 0.7)

ตารางที่ 4.28 ตารางแสดงเมือง/ประเทศของนักท่องเที่ยวชาวจีนที่เดินทางผ่านเส้นทางเส้นทาง R3A และ R3B ในพื้นที่หน้าด่านอำเภอเชียงของ อำเภอเชียงแสน และอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย

เมือง/ประเทศของนักท่องเที่ยวชาวจีน	จำนวน	ร้อยละ
เมืองคุนหมิง มณฑลยูนนาน	31	62.0
ประเทศจีน	11	22.0
เมืองหนานจิง มณฑลเจียงซู	2	4.0
เมืองเจิ้งโจว มณฑลเหอหนาน	2	4.0
มณฑลกวางตุ้ง	1	2.0
อื่น ๆ	3	6.0
รวม	50	100.0

นอกจากนี้ข้อมูลสถิติยังแสดงให้เห็นว่านักท่องเที่ยวชาวจีนที่เดินทางผ่านเส้นทาง R3A และ R3B ในพื้นที่หน้าด่านจังหวัดเชียงรายนั้น ส่วนมากมีถิ่นฐานอยู่ที่เมืองคุนหมิง มณฑลยูนนาน จำนวน 31 คน (ร้อยละ 32) รองลงมา คือ ตอบกลางๆ ว่ามาจากประเทศจีน จำนวน 11 คน (ร้อยละ 22) เมืองหนานจิง มณฑลเจียงซู จำนวน 2 คน (ร้อยละ 4) เมืองเจิ้งโจว มณฑลเหอหนาน จำนวน 2 คน (ร้อยละ 4) มณฑลกวางตุ้ง จำนวน 1 คน (ร้อยละ 2) และที่อื่น ๆ จำนวน 3 คน (ร้อยละ 6)

ตารางที่ 4.29 แสดงเมือง/ประเทศของนักท่องเที่ยวชาติอื่นๆ ที่เดินทางผ่านเส้นทางเส้นทาง R3A และ R3B ในพื้นที่หน้าด่านอำเภอเชียงของ อำเภอเชียงแสน และอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย

เมือง/ประเทศของนักท่องเที่ยวชาติอื่น ๆ	จำนวน	ร้อยละ
สหรัฐอเมริกา (แคลิฟอร์เนีย นิวยอร์ก นอร์ทแคโรไลนา เท็กซัส และ เวอร์จิเนีย)	36	18.0
สิงคโปร์	34	17.0
ออสเตรเลีย (Adelaide, Carnarvon, Galston, New South Wales, Mackay, Melbourne)	18	9.0
เยอรมัน (Chemnitz Mainz และ Muenster)	12	6.0
อังกฤษ (Harrogate และ London)	12	6.0
สวิตเซอร์แลนด์ (Zurich)	11	5.5
แคนาดา (Alberta และ Charlotte)	11	5.5
ญี่ปุ่น (โตเกียว)	8	4.0
เบลเยียม Gent Oost-Vlaanderen	7	3.5
มาเลเซีย (กัวลาลัมเปอร์ และ ปีนัง)	5	2.5
ฝรั่งเศส	4	2.0
ฮอนแลนด์	4	2.0
แอฟริกาใต้ (Johannesburg)	3	1.5

เมือง/ประเทศของนักท่องเที่ยวชาติอื่น ๆ	จำนวน	ร้อยละ
สเปน	2	1.0
ตุรกี	2	1.0
นอร์เวย์ Voss Municipality	2	1.0
อิตาลี	1	0.5
ออสเตรีย (Osterreich)	1	0.5
เกาหลีใต้	1	0.5
เมียนมา	1	0.5
อิสราเอล (Rananna)	1	0.5
ซาอุดีอาระเบีย	1	0.5
สก๊อตแลนด์	1	0.5
กัมพูชา	1	0.5
อื่น ๆ	21	10.5
รวม	200	100.0

สำหรับนักท่องเที่ยวชาติอื่นๆ เดินทางผ่านเส้นทาง R3A และ R3B ในพื้นที่หน้าด่านจังหวัดเชียงรายนั้นส่วนมากมีถิ่นฐานอยู่ที่ประเทศสหรัฐอเมริกา เช่น แคลิฟอร์เนีย นิวยอร์ก นอร์ทแคโรไลนา เท็กซัส และ เวอร์จิเนีย จำนวน 36 คน (ร้อยละ 18) รองลงมา คือ มาจากประเทศสิงคโปร์ จำนวน 34 คน (ร้อยละ 17) ออสเตรีย จำนวน 18 คน (ร้อยละ 9) ประเทศเยอรมันและประเทศอังกฤษ จำนวน 12 คนเท่ากัน (ร้อยละ 6) ประเทศสวีเดนและประเทศแคนาดา จำนวน 11 คนเท่ากัน (ร้อยละ 5.5) ประเทศญี่ปุ่น จำนวน 8 คน (ร้อยละ 4) ประเทศเบลเยียม จำนวน 7 คน (ร้อยละ 3.5) ประเทศมาเลเซีย จำนวน 5 คน (ร้อยละ 2.5) ประเทศฝรั่งเศส ประเทศฮอลแลนด์ จำนวน 4 คนเท่ากัน (ร้อยละ 2) แอฟริกาใต้ จำนวน 3 คน (ร้อยละ 1.5) ประเทศสเปน ตุรกี และนอร์เวย์ จำนวน 2 คนเท่ากัน (ร้อยละ 1) และประเทศอิตาลี ออสเตรีย เกาหลีใต้ เมียนมา อิสราเอล ซาอุดีอาระเบีย สก๊อตแลนด์ และกัมพูชา จำนวน 1 คนเท่ากัน (ร้อยละ 0.5) และจากประเทศอื่นๆ จำนวน 21 คน (ร้อยละ 10.65)

2.1.2 ข้อมูลการท่องเที่ยวและลักษณะการเดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดนประเทศไทยในพื้นที่หน้าด่านอำเภอเชียงของ อำเภอเชียงแสน และอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย

ข้อมูลการท่องเที่ยวและลักษณะการเดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดนประเทศไทยในพื้นที่หน้าด่านจังหวัดเชียงราย ของนักท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่เดินทางผ่านเส้นทาง R3A และ R3B ในพื้นที่หน้าด่านเชียงของ เชียงแสน และแม่สาย จังหวัดเชียงราย ผลการวิเคราะห์ลักษณะการเดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดนประเทศไทยในพื้นที่หน้าด่านจังหวัดเชียงราย มีรายละเอียดดังนี้

1. วัตถุประสงค์หลักของการเดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดนในครั้งนี้

จากตารางที่ 4.30 แสดงข้อมูลวัตถุประสงค์ในการเดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดนของนักท่องเที่ยวชาวไทยชาวจีนและนักท่องเที่ยวประเทศจากชาติอื่นๆ ที่เดินทางผ่านเส้นทาง R3A และ R3B ในพื้นที่หน้าด่านเชียงของ เชียงแสน และแม่สาย จังหวัดเชียงราย แสดงให้เห็นว่า แสดงให้เห็นว่าวัตถุประสงค์

หลักของการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทย ชาวจีน และชาติอื่นๆ เหมือนกัน คือ เดินทางท่องเที่ยวเพื่อพักผ่อนในวันหยุด ข้อมูลสถิติชี้ให้เห็นว่า วัตถุประสงค์หลักในการเดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดนของนักท่องเที่ยวชาวไทยส่วนมาก คือ การพักผ่อนในวันหยุด มีจำนวน 48 คน (ร้อยละ32) รองลงมา คือ การศึกษาหรือการฝึกอบรมจำนวน 35 คน (ร้อยละ23.3) ร่วมงานประชุมสัมมนา/แสดงสินค้า จำนวน 29 คน (ร้อยละ19.3) การทำงานหรือเดินทางราชการ จำนวน 18 คน (ร้อยละ12) เยี่ยมญาติหรือเพื่อนจำนวน 10 คน (ร้อยละ6.7) ธุรกิจและการค้าขาย จำนวน 5 คน (ร้อยละ3.3) และวัตถุประสงค์อื่น ๆ จำนวน 5 คน (ร้อยละ 3.3)

ตารางที่ 4.30 แสดงวัตถุประสงค์ในการเดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดนของนักท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่เดินทางผ่านเส้นทาง R3A และ R3B ในพื้นที่หน้าด่านอำเภอเชียงของ อำเภอเชียงแสน และอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย

วัตถุประสงค์ในการเดินทางท่องเที่ยว ข้ามพรมแดน	นักท่องเที่ยว					
	ชาวไทย		ชาวจีน		ชาติอื่น ๆ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
การทำงาน หรือเดินทางราชการ	18	12.0	1	2.0	4	2.0
พักผ่อนในวันหยุด	48	32.0	45	90.0	134	67.3
เยี่ยมญาติหรือเพื่อน	10	6.7	2	4.0	9	4.5
การศึกษาหรือการฝึกอบรม	35	23.3	1	2.0	25	12.6
ร่วมงานประชุมสัมมนา/แสดงสินค้า	29	19.3	1	2.0	1	.5
ธุรกิจและการค้าขาย	5	3.3	0	0.0	2	1.0
อาสาสมัคร	0	0.0	0	0.0	22	11.1
อื่นๆ	5	3.3	0	0.0	2	1.0
รวม	150	100.0	50	100.0	199	100.0

นอกจากนี้ ข้อมูลสถิติยังชี้ให้เห็นว่า วัตถุประสงค์หลักของการท่องเที่ยวข้ามพรมแดนของนักท่องเที่ยวชาวจีนส่วนมาก คือ พักผ่อนในวันหยุดเช่นกัน มีจำนวน 45 คน (ร้อยละ 90) รองลงมา คือ เดินทางเพื่อเยี่ยมญาติหรือเพื่อน จำนวน 2 คน (ร้อยละ 4) และการทำงานหรือเดินทางราชการ การศึกษาหรือการฝึกอบรม และร่วมงานประชุมสัมมนา/แสดงสินค้า จำนวน 1 คนเท่ากัน (ร้อยละ 2) วัตถุประสงค์หลักของการท่องเที่ยวข้ามพรมแดนของนักท่องเที่ยวชาติอื่นๆ คือ พักผ่อนในวันหยุด มีจำนวน 134 คน (ร้อยละ 67.3) รองลงมา คือ การศึกษาหรือการฝึกอบรม จำนวน 25 คน (ร้อยละ 12.6) อาสาสมัคร จำนวน 22 คน (ร้อยละ 11.1) เยี่ยมญาติหรือเพื่อน จำนวน 9 คน (ร้อยละ 4.5) การทำงาน หรือเดินทางราชการจำนวน 4 คน (ร้อยละ 2) ธุรกิจและการค้าและและวัตถุประสงค์อื่นๆ จำนวน 2 คนเท่ากัน (ร้อยละ 1) และการร่วมงานประชุมสัมมนา/แสดงสินค้า จำนวน 1 คน (ร้อยละ 0.5)

2. สินค้าทางการท่องเที่ยวที่สนใจมากที่สุดในการเดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดน

จากตารางที่ 4.31 แสดงข้อมูลสินค้าทางการท่องเที่ยวที่สนใจมากที่สุดในการเดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดนของนักท่องเที่ยวชาวไทยชาวจีนและนักท่องเที่ยวประเทศอื่นๆ ที่เดินทางผ่านเส้นทาง R3A และ R3B ในพื้นที่หน้าด่านอำเภอเชียงของ อำเภอเชียงแสน และอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย แสดงให้เห็นว่าสินค้าทางการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวชาวจีนและชาติอื่นๆ สนใจมากที่สุดในการเดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดน คือ แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ เช่น น้ำตก ภูเขา ทะเล และ แม่น้ำ แต่แหล่งท่องเที่ยวศิลปะ/มรดกทางวัฒนธรรมและแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เป็นสินค้าทางการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวชาวไทยสนใจมากที่สุด

ข้อมูลสถิติชี้ให้เห็นว่าสินค้าทางการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวชาวไทยสนใจมากที่สุดในการเดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดน คือ การท่องเที่ยวศิลปะและมรดกทางวัฒนธรรม มีจำนวน 41 คน (ร้อยละ 27.7) รองลงมาคือ แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ จำนวน 40 คน (ร้อยละ 27) กิจกรรมตามไลฟ์สไตล์ เช่น ชื้อของ ดื่มกาแฟ ชิมชา และถ่ายภาพ จำนวน 23 คน (ร้อยละ 15.5) กิจกรรมทางศาสนาพุทธ เช่น ทำบุญ เยี่ยมชมวัด หรือนั่งสมาธิ จำนวน 13 คน (ร้อยละ 8.8) วิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ จำนวน 12 คน (ร้อยละ 8.1) การท่องเที่ยววัฒนธรรมอาหาร จำนวน 11 คน (ร้อยละ 7.4) และกิจกรรมนันทนาการ เช่น กีฬา ดนตรี และ กิจกรรมทางการเกษตร เช่น เยี่ยมชมไร่ชา ไร่กาแฟ ไร่องุ่น จำนวน 4 คนเท่ากัน (ร้อยละ 2.7)

ตารางที่ 4.31 แสดงสินค้าทางการท่องเที่ยวที่สนใจมากที่สุดในการเดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดนของนักท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่เดินทางผ่านเส้นทาง R3A และ R3B ในพื้นที่หน้าด่าน อำเภอเชียงของ อำเภอเชียงแสน และอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย

สินค้าทางการท่องเที่ยวที่สนใจมากที่สุดในการเดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดน	นักท่องเที่ยว					
	ชาวไทย		ชาวจีน		ชาติอื่น ๆ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ธรรมชาติ (น้ำตก ภูเขา ทะเล แม่น้ำ)	40	27.0	22	44.0	79	39.5
กิจกรรมนันทนาการ (กีฬา ดนตรี)	4	2.7	8	16.0	17	8.5
ศิลปะและมรดกทางวัฒนธรรม	41	27.7	3	6.0	53	26.5
วัฒนธรรมอาหาร	11	7.4	2	4.0	12	6.0
วิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์	12	8.1	3	6.0	10	5.0
กิจกรรมทางศาสนาพุทธ (ทำบุญ เยี่ยมชมวัด หรือนั่งสมาธิ)	13	8.8	0	0.0	3	1.5
กิจกรรมตามไลฟ์สไตล์ (ซื้อของ ดื่มกาแฟ ชิมชา ถ่ายภาพ)	23	15.5	6	12.0	25	12.5
กิจกรรมทางการเกษตร (เยี่ยมชมไร่ชา ไร่กาแฟ ไร่องุ่น)	4	2.7	1	2.0	0	0.0
อื่น ๆ	0	0.0	5	10.0	1	.5
รวม	148	100.0	50	100.0	200	100.0

นอกจากนี้ข้อมูลสถิติยังชี้ให้เห็นว่าสินค้าทางการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวชาวจีนสนใจมากที่สุดเป็นสินค้าทางธรรมชาติ เช่น น้ำตก ภูเขา และ แม่น้ำ มีจำนวน 22 คน (ร้อยละ 44) รองลงมา คือ กิจกรรมนันทนาการ เช่น กีฬา และดนตรี จำนวน 8 คน (ร้อยละ 16) กิจกรรมตามไลฟ์สไตล์ เช่น ชื้อของ ดื่มกาแฟ ชิมชา ถ่ายภาพ จำนวน 6 คน (ร้อยละ 12) กิจกรรมอื่น ๆ จำนวน 5 คน (ร้อยละ 10) ศิลปะและมรดกทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ จำนวน 3 คน (ร้อยละ 6) และวัฒนธรรมอาหาร จำนวน 2 คน (ร้อยละ 4) สินค้าทางการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวชาติอื่นๆ ให้ความสนใจมากที่สุด คือ สินค้าทางธรรมชาติ จำนวน 79 คน (ร้อยละ 39.5) รองลงมา คือ ศิลปะและมรดกทางวัฒนธรรม จำนวน 53 คน (ร้อยละ 26.5) กิจกรรมตามไลฟ์สไตล์จำนวน 25 คน (ร้อยละ 12.5) กิจกรรมนันทนาการ จำนวน 17 คน (ร้อยละ 8.5) วัฒนธรรมอาหาร จำนวน 12 คน (ร้อยละ 6) วิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ จำนวน 10 คน (ร้อยละ 5) กิจกรรมทางศาสนาพุทธ เช่น ทำบุญ เยี่ยมชมวัด หรือนั่งสมาธิ จำนวน 3 คน (ร้อยละ 1.5) และสินค้าทางการท่องเที่ยวอื่นๆ จำนวน 1 คน (ร้อยละ 0.5)

3. รูปแบบการเดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดน (การขนส่ง)

จากตารางที่ 4.32 แสดงข้อมูลรูปแบบการเดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดนของนักท่องเที่ยวชาวไทยชาวจีนและนักท่องเที่ยวประเทศอื่น ๆ ที่เดินทางผ่านเส้นทาง R3A และ R3B ในพื้นที่หน้าด่านอำเภอเชียงของ อำเภอเชียงแสน และอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย แสดงให้เห็นว่ารูปแบบการเดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดนส่วนใหญ่ของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวจีน คือ เดินทางโดยรถยนต์โดยสารประจำทาง แต่ นักท่องเที่ยวชาติอื่นๆ นิยมท่องเที่ยวโดยรถยนต์ส่วนตัว

ตารางที่ 4.32 แสดงรูปแบบการเดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดน (การขนส่ง) ของนักท่องเที่ยวต่างวัฒนธรรมที่เดินทางผ่านเส้นทาง R3A และ R3B ในพื้นที่หน้าด่านอำเภอเชียงของ อำเภอเชียงแสน และอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย

รูปแบบการเดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดน (การขนส่ง)	นักท่องเที่ยว					
	ชาวไทย		ชาวจีน		ชาติอื่น ๆ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
รถยนต์ส่วนตัว	47	31.3	36	72.0	111	55.5
รถยนต์โดยสารประจำทาง	80	53.3	13	26.0	66	33.0
รถจักรยานยนต์	5	3.3	0	0.0	3	1.5
อื่นๆ	18	12.0	1	2.0	20	10.0
รวม	150	100.0	50	100	200	100.0

ข้อมูลสถิติชี้ให้เห็นว่ารูปแบบการเดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดนของนักท่องเที่ยวชาวไทยส่วนมาก คือ การเดินทางท่องเที่ยวโดยรถยนต์โดยสารประจำทาง จำนวน 80 คน (ร้อยละ 53.3) รองลงมา คือ รถยนต์ส่วนตัว จำนวน 47 คน (ร้อยละ 31.3) ยานพาหนะอื่นๆ จำนวน 18 คน (ร้อยละ 12) และรถจักรยานยนต์ จำนวน 5 คน (ร้อยละ 3.3) นอกจากนี้ ข้อมูลสถิติยังชี้ให้เห็นว่านักท่องเที่ยวชาวจีนส่วนมากนิยมเดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดนโดย รถยนต์ส่วนตัว มีจำนวน 36 คน (ร้อยละ 72) รองลงมา คือ รถ

โดยสารประจำทางจำนวน 13 คน (ร้อยละ 26) และการเดินทางแบบอื่น ๆ จำนวน 1 คน (ร้อยละ 2) สำหรับนักท่องเที่ยวชาตินั้น ส่วนมากนิยมเดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดนโดยรถยนต์ส่วนตัวจำนวน 111 คน (ร้อยละ 55.5) รองลงมา คือ รถยนต์โดยสารประจำทาง จำนวน 66 คน (ร้อยละ 33) การขนส่งอื่น ๆ จำนวน 20 คน (ร้อยละ 10) และรถจักรยานยนต์ จำนวน 3 คน (ร้อยละ 1.5)

4. รูปแบบการเดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดน (ผู้ร่วมเดินทาง)

จากตารางที่ 4.33 แสดงข้อมูลรูปแบบการเดินทางและผู้ร่วมเดินทาง ของนักท่องเที่ยวข้ามพรมแดน ของนักท่องเที่ยวชาวไทยชาวจีนและนักท่องเที่ยวประเทศอื่น ๆ ที่เดินทางผ่านเส้นทาง R3A และ R3B ในพื้นที่หน้าด่านอำเภอเชียงของ อำเภอเชียงแสน และอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย แสดงให้เห็นว่านักท่องเที่ยวชาวไทย ชาวจีนและนักท่องเที่ยวชาตินั้น ส่วนมากนิยมเดินทางท่องเที่ยวไปกับเพื่อนหรือเพื่อนร่วมงาน

ตารางที่ 4.33 แสดงรูปแบบการเดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดนและผู้ร่วมเดินทาง ของนักท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่เดินทางผ่านเส้นทาง R3A และ R3B ในพื้นที่หน้าด่านอำเภอเชียงของ อำเภอเชียงแสน และอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย

รูปแบบการเดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดน	นักท่องเที่ยว					
	ชาวไทย		ชาวจีน		ชาติอื่น ๆ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
คู่สมรส	14	9.3	5	10.0	42	21.0
เพื่อน/เพื่อนร่วมงาน	81	54	39	78	83	41.5
ครอบครัวหรือญาติ	17	11.3	2	4.0	20	10.0
บริษัทนำเที่ยว	33	22.0	4	8.0	37	18.5
เดินทางคนเดียว	5	3.3	0	0.0	16	8.0
รวม	150	100.0	50	100	198	0.0

ข้อมูลสถิติชี้ให้เห็นว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยส่วนมากเดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดนกับเพื่อนหรือเพื่อนร่วมงาน จำนวน 81 คน (ร้อยละ 54) รองลงมา คือ ท่องเที่ยวโดยบริษัทนำเที่ยว จำนวน 33 คน (ร้อยละ 3.3) ท่องเที่ยวกับครอบครัวหรือญาติ จำนวน 17 คน (ร้อยละ 11.3) ท่องเที่ยวกับคู่สมรส จำนวน 14 คน (ร้อยละ 9.3) และเดินทางท่องเที่ยวคนเดียว จำนวน 5 คน (ร้อยละ 3.3) นอกจากนี้ ข้อมูลสถิติยังชี้ให้เห็นว่านักท่องเที่ยวชาวจีนส่วนมากเดินทางท่องเที่ยวไปกับเพื่อนร่วมงาน จำนวน 39 คน (ร้อยละ 78) รองลงมา คือ เดินทางกับคู่สมรส จำนวน 5 คน (ร้อยละ 10) เดินทางกับบริษัทนำเที่ยว จำนวน 4 คน (ร้อยละ 8) และเดินทางกับครอบครัวหรือญาติ จำนวน 2 คน (ร้อยละ 4) สำหรับนักท่องเที่ยวชาตินั้น ส่วนมากนิยมเดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดนพร้อมเพื่อนหรือเพื่อนร่วมงาน มีจำนวน 83 คน (ร้อยละ 41.5) เดินทางกับคู่สมรส จำนวน 42 คน (ร้อยละ 21) เดินทางกับบริษัทนำเที่ยว จำนวน 37 คน (ร้อยละ 18.5) และ เดินทางคนเดียว จำนวน 16 คน (ร้อยละ 8)

5. ระยะเวลาในการเดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดนในครั้งนี้

จากตารางที่ 4.34 แสดงข้อมูลระยะเวลาการท่องเที่ยวกข้ามพรมแดนในครั้งนี้ของนักท่องเที่ยวชาวไทย ชาวจีน และชาติอื่นๆ ที่เดินทางผ่านเส้นทาง R3A และ R3B ในพื้นที่หน้าด่านอำเภอเชียงของ อำเภอเชียงแสน และอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย แสดงให้เห็นว่านักท่องเที่ยวชาติอื่นๆ ใช้ระยะเวลาท่องเที่ยวข้ามพรมแดนนานที่สุด รองลงมาคือนักท่องเที่ยวชาวจีน และนักท่องเที่ยวชาวไทยใช้เวลาท่องเที่ยวข้ามพรมแดนสั้นที่สุด ข้อมูลสถิติชี้ให้เห็นว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยส่วนมากใช้เวลาเดินทางโดยรวม 4 วัน จำนวน 43 คน (ร้อยละ 29.9) รองลงมา คือ เดินทางโดยรวม 3 วัน จำนวน 38 คน (ร้อยละ 26.4) โดยรวม 1 วัน จำนวน 24 คน (ร้อยละ 16.7) โดยรวม 5 วัน จำนวน 18 คน (ร้อยละ 12.5) โดยรวม 2 วัน จำนวน 13 คน (ร้อยละ 9) โดยรวม 7 วัน จำนวน 3 คน (ร้อยละ 2.1) โดยรวม 10 วันและโดยรวม 30 วัน จำนวน 2 คนเท่ากัน (ร้อยละ 1.4) และโดยรวม 12 วัน จำนวน 1 คน (ร้อยละ 0.7)

ตารางที่ 4.34 แสดงระยะเวลาการท่องเที่ยวกข้ามพรมแดนของนักท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ที่เดินทางผ่านเส้นทางR3A และ R3B ในพื้นที่หน้าด่านอำเภอเชียงของ อำเภอเชียงแสน และอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย

ระยะเวลาการเดินทาง	นักท่องเที่ยว					
	ชาวไทย		ชาวจีน		ชาติอื่น ๆ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
โดยรวม 1 วัน	24	16.7	-	-	-	-
โดยรวม 2 วัน	13	9.0	-	-	1	.5
โดยรวม 3 วัน	38	26.4	-	-	2	1.0
โดยรวม 4 วัน	43	29.9	-	-	4	2.1
โดยรวม 5 วัน	18	12.5	6	12.2	2	1.0
โดยรวม 6 วัน	-	-	-	-	1	.5
โดยรวม 7 วัน	3	2.1	32	65.3	17	8.9
โดยรวม 8 วัน	-	-	-	-	8	4.2
โดยรวม 9 วัน	-	-	-	-	-	-
โดยรวม 10 วัน	2	1.4	8	16.3	13	6.8
โดยรวม 11 วัน	-	-	-	-	2	1.0
โดยรวม 12 วัน	1	0.7	1	2.0	2	1.0
โดยรวม 13 วัน	-	-	-	-	3	1.6
โดยรวม 14 วัน	-	-	-	-	39	20.3
โดยรวม 15 วัน	-	-	-	-	19	9.9
โดยรวม 16 วัน	-	-	-	-	6	3.1
โดยรวม 17 วัน	-	-	-	-	3	1.6
โดยรวม 18 วัน	-	-	-	-	2	1.0

ระยะเวลาการเดินทาง	นักท่องเที่ยว					
	ชาวไทย		ชาวจีน		ชาติอื่น ๆ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
โดยรวม 19 วัน	-	-	-	-	4	2.1
โดยรวม 20 วัน	-	-	-	-	11	5.7
โดยรวม 21 วัน	-	-	1	2.0	11	5.7
โดยรวม 25 วัน	-	-	-	-	4	2.1
โดยรวม 30 วัน	2	1.4	-	-	10	5.2
โดยรวม 35 วัน	-	-	-	-	2	1.0
โดยรวม 45 วัน	-	-	-	-	8	4.2
โดยรวม 48 วัน	-	-	-	-	1	.5
โดยรวม 50 วัน	-	-	-	-	1	.5
โดยรวม 60 วัน	-	-	1	2.0	5	2.6
โดยรวม 90 วัน	-	-	-	-	7	3.6
โดยรวม 120วัน	-	-	-	-	1	.5
โดยรวม 173 วัน	-	-	-	-	1	.5
โดยรวม 180 วัน					1	.5
โดยรวม 360วัน	-	-	-	-	1	.5
รวม	144	100.0	49	100	192	100.0

นอกจากนี้ ข้อมูลสถิติยังชี้ให้เห็นว่านักท่องเที่ยวชาวจีนส่วนมากเดินทางในครั้งนี้อยู่รวม 7 วัน จำนวน 32 คน (ร้อยละ 65.3) รองลงมา คือ โดยรวม 10 วัน จำนวน 8 คน (ร้อยละ 16.3) โดยรวม 5 วัน จำนวน 6 คน (ร้อยละ 12.2) และโดยรวม 12 วัน 21 วัน และ 60 วัน จำนวน 1 คนเท่ากัน (ร้อยละ 2.0) ส่วนนักท่องเที่ยวชาติอื่นๆ ส่วนมากเดินทางโดยรวม 14 วัน จำนวน 39 คน (ร้อยละ 20.3) รองลงมา คือ โดยรวม 15 วัน จำนวน 19 คน (ร้อยละ 9.9) โดยรวม 7 วัน จำนวน 17 คน (ร้อยละ 8.9) โดยรวม 10 วัน จำนวน 13 คน (ร้อยละ 6.8) โดยรวม 20 วัน และ 21 วัน จำนวน 11 คนเท่ากัน (ร้อยละ 5.7) โดยรวม 30 วัน จำนวน 10 วัน (ร้อยละ 5.2) โดยรวม 8 วัน และ 45 วัน จำนวน 8 วันเท่ากัน (ร้อยละ 4.2) โดยรวม 90 วัน จำนวน 7 คน (ร้อยละ 3.6) โดยรวม 16 วัน จำนวน 6 วัน (ร้อยละ 3.1) โดยรวม 60 วัน จำนวน 5 วัน (ร้อยละ 2.6) โดยรวม 4 วัน 19 วัน และ 25 วัน จำนวน 4 คนเท่ากัน (ร้อยละ 2.1) โดยรวม 13 วันและ 17 วัน จำนวน 3 คนเท่ากัน (ร้อยละ 1.6) โดยรวม 3 วัน 5 วัน 11 วัน 12 วัน 18 วัน 35 วัน จำนวน 2 คนเท่ากัน (ร้อยละ 1) และ โดยรวม 1 วัน 6 วัน 48 วัน 50 วัน 120 วัน 173 วัน 180 วัน และ 360 วัน จำนวน 1 คนเท่ากัน (ร้อยละ 0.5)

6. ระยะเวลาพักที่เชียงราย

จากตารางที่ 4.35 แสดงข้อมูลระยะเวลาที่พักที่จังหวัดเชียงรายของนักท่องเที่ยวชาวไทย ชาวจีน และชาติอื่นๆ ที่เดินทางผ่านเส้นทาง R3A และ R3B ในพื้นที่หน้าด่านเชียงของ เชียงแสน และแม่สาย

จังหวัดเชียงราย แสดงให้เห็นว่านักท่องเที่ยวทั้ง 3 กลุ่มพักในจังหวัดเชียงรายเป็นเวลาค่อนข้างสั้น โดยนักท่องเที่ยวชาวไทยส่วนมากพักค้างคืนที่จังหวัดเชียงรายเพียงแค่ 1 วัน ในขณะที่นักท่องเที่ยวชาวจีนและชาติอื่นๆ ส่วนมากพักที่จังหวัดเชียงรายมากกว่า คือ 2 วัน จากข้อมูลสถิติแสดงให้เห็นว่านักท่องเที่ยวชาวไทยส่วนมากพักที่จังหวัดเชียงราย 1 วัน จำนวน 54 คน (ร้อยละ 39.4) รองลงมา คือ พักที่จังหวัดเชียงราย 2 วัน จำนวน 24 คน (ร้อยละ 17.5) พักที่จังหวัดเชียงราย 4 วัน จำนวน 21 คน (ร้อยละ 15.3) พักที่จังหวัดเชียงราย 3 วัน จำนวน 10 คน (ร้อยละ 7.3) พักที่จังหวัดเชียงราย 5 วัน จำนวน 6 คน (ร้อยละ 4.4) และพักที่จังหวัดเชียงราย 6 วัน จำนวน 1 คน (ร้อยละ 0.7)

ตารางที่ 4.35 แสดงระยะเวลาที่พักที่จังหวัดเชียงรายของนักท่องเที่ยวชาวไทย ชาวจีน และชาติอื่นๆ ที่เดินทางผ่านเส้นทาง R3A และ R3B ในพื้นที่หน้าด่านอำเภอเชียงของ อำเภอเชียงแสน และอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย

ระยะเวลาพักที่เชียงราย	นักท่องเที่ยว					
	ชาวไทย		ชาวจีน		ชาติอื่น ๆ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ไม่พำนักร	21	15.3	-	-	-	-
พักที่เชียงราย 1 วัน	54	39.4	5	10.0	15	8.0
พักที่เชียงราย 2 วัน	24	17.5	31	62.0	89	47.3
พักที่เชียงราย 3 วัน	10	7.3	1	2.0	5	2.7
พักที่เชียงราย 4 วัน	21	15.3	6	12.0	8	4.3
พักที่เชียงราย 5 วัน	6	4.4	-	-	5	2.7
พักที่เชียงราย 6 วัน	1	.7	1	2.0	-	-
พักที่เชียงราย 7 วัน	-	-	1	2.0	9	4.8
พักที่เชียงราย 8 วัน	-	-	-	-	1	.5
พักที่เชียงราย 10 วัน	-	-	5	10.0	3	1.6
พักที่เชียงราย 12 วัน	-	-	-	-	28	14.9
พักที่เชียงราย 14 วัน	-	-	-	-	2	1.1
พักที่เชียงราย 15 วัน	-	-	-	-	1	.5
พักที่เชียงราย 25 วัน	-	-	-	-	10	5.3
พักที่เชียงราย 30 วัน	-	-	-	-	2	1.1
พักที่เชียงราย 45 วัน	-	-	-	-	1	.5
พักที่เชียงราย 60 วัน	-	-	-	-	2	1.1
พักที่เชียงราย 80 วัน	-	-	-	-	1	.5
พักที่เชียงราย 90 วัน	-	-	-	-	1	.5
พักที่เชียงราย 99 วัน	-	-	-	-	4	2.1
พักที่เชียงราย 180วัน	-	-	-	-	1	.5
รวม	137	100.0	50	100.0	188	100.0

นอกจากนี้ ข้อมูลสถิติยังชี้ให้เห็นว่านักท่องเที่ยวชาวจีนส่วนมากพักที่เชียงราย 2 คืน จำนวน 31 คน (ร้อยละ 62) รองลงมา คือ พักที่เชียงราย 4 วัน จำนวน 6 คน (ร้อยละ 12) พักที่เชียงราย 1 วันและ 10 วัน จำนวน 5 คนเท่ากัน (ร้อยละ 10) และ พักที่เชียงราย 3 วัน 6 วัน และ 7 วัน จำนวน 1 คนเท่ากัน (ร้อยละ 2) นักท่องเที่ยวชาติอื่นๆ ส่วนมากพักที่เชียงราย 2 คืน จำนวน 89 คน (ร้อยละ 47.3) รองลงมา คือ พักที่เชียงราย 12 วัน จำนวน 28 คน (ร้อยละ 14.9) พักที่เชียงราย 1 วัน จำนวน 15 คน (ร้อยละ 8) พักที่เชียงราย 25 วัน จำนวน 10 คน (ร้อยละ 5.3) พักที่เชียงราย 7 วัน จำนวน 9 คน (ร้อยละ 4.8) พักที่เชียงราย 4 วัน จำนวน 8 คน (ร้อยละ 4.3) พักที่เชียงราย 3 วันและ 5 วัน จำนวน 5 คนเท่ากัน (ร้อยละ 2.7) พักที่เชียงราย 99 วัน จำนวน 4 คน (ร้อยละ 2.1) พักที่เชียงรายจำนวน 10 วัน จำนวน 3 คน (ร้อยละ 1.6) พักที่เชียงราย 14 วัน 30 วัน และ 60 วัน จำนวน 2 คนเท่ากัน (ร้อยละ 1.1) และ พักที่เชียงราย 8 วัน 15 วัน 45 วัน 80 วัน 90 วัน และ 180 วัน จำนวน 1 คนเท่ากัน (ร้อยละ 0.5)

7. ประเภทที่พักที่นักท่องเที่ยวเลือกใช้บริการในการเดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดน

จากตารางที่ 4.36 แสดงข้อมูลประเภทที่พักที่นักท่องเที่ยวชาวไทย ชาวจีน และชาติอื่นๆ เลือกใช้บริการในการเดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดนทางผ่านเส้นทาง R3A และ R3B ในพื้นที่หน้าด่านเชียงของ เชียงแสน และแม่สาย จังหวัดเชียงราย แสดงให้เห็นว่านักท่องเที่ยวชาวไทย ชาวจีน และชาติอื่นๆ ส่วนมากนิยมพักในที่พักประเภทโรงแรมมากที่สุด จากข้อมูลสถิติแสดงให้เห็นว่านักท่องเที่ยวไทยนิยมพักในที่พักประเภทโรงแรม จำนวน 100 คน (ร้อยละ 66.7) รองลงมา คือ ที่พักบ้านเพื่อนหรือญาติ จำนวน 13 คน (ร้อยละ 8.7) กางเต็นท์ จำนวน 12 คน (ร้อยละ 8) รีสอร์ท จำนวน 11 คน (ร้อยละ 7.3) เกสต์เฮาส์และที่พักรูปแบบอื่น ๆ จำนวน 6 คนเท่ากัน (ร้อยละ 4) และ โรงแรมบูติกและโฮมสเตย์ จำนวน 1 คนเท่ากัน (ร้อยละ 0.7)

ตารางที่ 4.36 แสดงประเภทที่พักที่นักท่องเที่ยวต่างวัฒนธรรมเลือกใช้บริการในการเดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดนทางผ่านเส้นทาง R3A และ R3B ในพื้นที่หน้าด่านอำเภอเชียงของ อำเภอเชียงแสน และอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย

ที่พักระหว่างการเดินทาง	นักท่องเที่ยว					
	ชาวไทย		ชาวจีน		ชาติอื่น ๆ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
โรงแรม	100	66.7	39	78.0	52	26.0
รีสอร์ท	11	7.3	6	12.0	29	14.5
โรงแรมแบบบูติก	1	.7	1	2.0	39	19.5
เกสต์เฮาส์	6	4.0	0	0.0	21	10.5
โฮสเทล	0	0	2	4.0	2	1.0
โฮมสเตย์	1	.7	1	2.0	45	22.5
กางเต็นท์	12	8.0	0	0.0	0	0.0
บ้านเพื่อน/ญาติ	13	8.7	0	0.0	5	2.5

ที่พักระหว่างการเดินทาง	นักท่องเที่ยว					
	ชาวไทย		ชาวจีน		ชาติอื่น ๆ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
เบตแลนด์เบรคฟาสต์	0	0.0	0	0.0	1	0.5
อื่นๆ	6	4.0	1	2.0	6	3.0
รวม	150	100.0	50	100.0	200	100.0

นอกจากนี้ ข้อมูลสถิติยังชี้ให้เห็นว่านักท่องเที่ยวชาวจีนส่วนมากนิยมพักในที่พักประเภทโรงแรม จำนวน 39 คน (ร้อยละ 78) รองลงมา คือ ที่พักประเภทรีสอร์ท จำนวน 6 คน (ร้อยละ 12) โฮสเทล จำนวน 2 คน (ร้อยละ 4) และโรงแรมแบบบูติค โฮมสเตย์ และที่พักประเภทอื่น ๆ จำนวน 1 คนเท่ากัน (ร้อยละ 2) ส่วนนักท่องเที่ยวชาติอื่นๆ ส่วนมากนิยมพักในที่พักประเภทโรงแรม จำนวน 52 คน (ร้อยละ 26) รองลงมา คือ ที่พักประเภทโฮมสเตย์ จำนวน 45 คน (ร้อยละ 22.5) โรงแรมแบบบูติค จำนวน 39 คน (ร้อยละ 19.5) รีสอร์ท จำนวน 29 คน (ร้อยละ 14.5) ที่พักประเภทอื่นๆ จำนวน 6 คน (ร้อยละ 3) พักบ้านเพื่อนหรือญาติ จำนวน 5 วัน (ร้อยละ 2.5) ที่พักประเภทโฮสเทล จำนวน 2 คน (ร้อยละ 1) เบต แอนด์ เบรคฟาสต์ จำนวน 1 คน (ร้อยละ 0.5)

8. ปัจจัยที่ทำให้นักท่องเที่ยวตัดสินใจเลือกที่พัก

จากตารางที่ 4.37 แสดงข้อมูลปัจจัยที่ทำให้ตัดสินใจเลือกที่พักของนักท่องเที่ยวชาวไทย ชาวจีน และชาติอื่น ๆ ที่เดินทางผ่านเส้นทาง R3A และ R3B ในพื้นที่หน้าด่านเชียงของ เชียงแสน และแม่สาย จังหวัดเชียงราย แสดงให้เห็นว่าปัจจัยด้านความสะดวกเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการตัดสินใจเลือกที่พัก สำหรับนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาติอื่นๆ ในขณะที่ปัจจัยเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมรอบข้างสำคัญที่สุดสำหรับนักท่องเที่ยวชาวจีน

ตารางที่ 4.37 แสดงปัจจัยในการเลือกที่พักของนักท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่เดินทางผ่านเส้นทาง R3A และ R3B ในพื้นที่หน้าด่านอำเภอเชียงของ อำเภอเชียงแสน และอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย

ปัจจัยใดที่ทำให้ท่านตัดสินใจเลือกที่พัก	นักท่องเที่ยว								
	ชาวไทย			ชาวจีน			ชาติอื่น ๆ		
	จำนวนทั้งหมด	Sum	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	จำนวนทั้งหมด	Sum	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	จำนวนทั้งหมด	Sum	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
การออกแบบทางสถาปัตยกรรม (ความสวยงาม)	148	24	.584	50	25	.974	200	79	.862
ความสะดวก	148	136	.930	50	30	.904	200	253	1.044
ราคา	148	117	.928	50	34	1.039	200	152	1.038
สภาพแวดล้อมรอบข้าง	148	106	1.030	50	52	1.212	200	179	1.136

ปัจจัยใดที่ทำให้ท่านตัดสินใจเลือกที่พัก	นักท่องเที่ยว								
	ชาวไทย			ชาวจีน			ชาติอื่น ๆ		
	จำนวนทั้งหมด	Sum	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	จำนวนทั้งหมด	Sum	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	จำนวนทั้งหมด	Sum	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
ระบบสาธารณูปโภค	148	108	1.116	50	51	1.253	200	129	1.098
คุณภาพการบริการ	148	124	1.262	50	49	1.220	200	200	1.182
สิ่งอำนวยความสะดวก เช่น WIFI	148	121	1.256	50	45	1.055	200	174	1.249
อื่นๆ	148	16	.423	50	3	.424	200	3	.122

* หมายเหตุ: เลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

จากข้อมูลสถิติแสดงให้เห็นว่านักท่องเที่ยวชาวไทยเลือกปัจจัยที่ทำให้ตัดสินใจเลือกที่พักมากที่สุด คือ ปัจจัยด้านความสะดวก จำนวน 136 คน รองลงมา คือ คุณภาพการบริการ จำนวน 124 คน สิ่งอำนวยความสะดวก เช่น WIFI จำนวน 121 คน ราคา จำนวน 117 คน ระบบสาธารณูปโภค จำนวน 108 คน สภาพแวดล้อมรอบข้าง จำนวน 106 คน การออกแบบทางสถาปัตยกรรม (ความสวยงาม) จำนวน 24 คน และปัจจัยอื่น ๆ จำนวน 16 คน นอกจากนี้ข้อมูลสถิติยังแสดงให้เห็นว่าปัจจัยที่สำคัญที่สุดทำให้นักท่องเที่ยวชาวจีนเลือกที่พัก คือ สภาพแวดล้อมรอบข้าง มีจำนวน 52 คน รองลงมา คือ ระบบสาธารณูปโภค จำนวน 51 คน คุณภาพบริการ จำนวน 49 คน สิ่งอำนวยความสะดวก เช่น WIFI จำนวน 45 คน ราคา จำนวน 34 คน ความสะดวก จำนวน 30 คน การออกแบบทางสถาปัตยกรรม จำนวน 25 คน และปัจจัยอื่นๆ จำนวน 3 คน

ปัจจัยที่ทำให้ตัดสินใจเลือกที่พักของนักท่องเที่ยวชาติอื่น ๆ ส่วนมาก คือ ปัจจัยด้านความสะดวก มีจำนวน 253 คน รองลงมา คือ คุณภาพการบริการ จำนวน 200 คน สภาพแวดล้อมรอบข้าง จำนวน 179 คน สิ่งอำนวยความสะดวก จำนวน 174 คน ระบบสาธารณูปโภค จำนวน 129 คน การออกแบบทางสถาปัตยกรรมและความสวยงาม จำนวน 79 คน และ ปัจจัยด้านอื่นๆ จำนวน 3 คน

9. ช่องทางที่นักท่องเที่ยวได้รับข้อมูลเพื่อวางแผนการเดินทาง

จากตารางที่ 4.38 แสดงข้อมูลช่องทางการรับข้อมูลเพื่อวางแผนการเดินทางของนักท่องเที่ยวชาวไทยชาวจีนและนักท่องเที่ยวประเทศอื่น ๆ ที่เดินทางผ่านเส้นทาง R3A และ R3B ในพื้นที่หน้าด่านอำเภอเชียงของ อำเภอเชียงแสน และอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย แสดงให้เห็นว่านักท่องเที่ยวชาวไทยส่วนมากได้รับข้อมูลเพื่อวางแผนการเดินทางผ่านญาติและเพื่อน ในขณะที่นักท่องเที่ยวชาวจีนส่วนมากได้ข้อมูลข่าวสารผ่านทางบริษัทนำเที่ยว แต่นักท่องเที่ยวชาติอื่นหาข้อมูลเพื่อวางแผนท่องเที่ยวผ่านเว็บไซต์นำเที่ยวเป็นหลัก

ตารางที่ 4.38 แสดงช่องทางการรับข้อมูลเพื่อวางแผนการเดินทางของนักท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่เดินทางผ่านเส้นทาง R3A และ R3B ในพื้นที่หน้าด่านอำเภอเชียงของ อำเภอเชียงแสน และอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย

ช่องทางการได้รับ ข้อมูลเพื่อวางแผนการเดินทาง	นักท่องเที่ยว								
	ชาวไทย			ชาวจีน			ชาติอื่น ๆ		
	จำนวนทั้งหมด	Sum	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	จำนวนทั้งหมด	Sum	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	จำนวนทั้งหมด	Sum	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
เว็บไซต์นำเที่ยว (Lonely Planet.com Tripadvisor.com ฯลฯ)	150	51	.475	50	20	.495	200	116	.495
สื่อสังคมออนไลน์ (Facebook Intreagram Twitter ฯลฯ)	150	48	.468	50	10	.404	200	54	.456
แอปพลิเคชัน (Guidebook Application)	150	4	.162	50	2	.198	200	5	.157
โทรศัพท์	150	15	.301	50	2	.198	200	1	.071
นิตยสาร	150	7	.212	50	6	.328	200	5	.157
หนังสือพิมพ์	150	2	.115	50	5	.303	200	0	.000
แผ่นพับ/ใบปลิว	150	5	.180	50	1	.141	200	4	.140
ญาติ/เพื่อน	150	58	.489	50	8	.370	200	80	.491
บริษัทนำเที่ยว	150	39	.440	50	24	.505	200	47	.425
หนังสือแนะนำเที่ยว	150	14	.292	50	4	.274	200	61	.523
อื่นๆ	150	8	.225	50	0	.000	200	42	.476

* หมายเหตุ: เลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

จากข้อมูลสถิติแสดงให้เห็นว่านักท่องเที่ยวชาวไทยส่วนมากใช้ช่องทางในการรับข้อมูลเพื่อวางแผนการท่องเที่ยวผ่านทาง ญาติหรือเพื่อนเป็นหลัก มีจำนวน 58 คน รองลงมา คือ ผ่านทางเว็บไซต์นำเที่ยว เช่น Lonely Planet.com Tripadvisor.com จำนวน 51 คน สื่อสังคมออนไลน์ เช่น Facebook Intreagram และ Twitter จำนวน 48 คน บริษัทนำเที่ยว จำนวน 39 คน โทรศัพท์ จำนวน 15 คน หนังสือแนะนำเที่ยว จำนวน 14 คน นิตยสาร จำนวน 7 คน แผ่นพับใบปลิว จำนวน 5 คน หนังสือพิมพ์จำนวน 2 คน และช่องทางอื่น ๆ จำนวน 8 คน นอกจากนี้ข้อมูลสถิติยังแสดงให้เห็นว่านักท่องเที่ยวชาวจีนส่วนมากใช้บริษัทนำเที่ยวในการรับข้อมูลเพื่อวางแผนการเดินทางท่องเที่ยวเป็นหลัก มีจำนวน 24 คน รองลงมา คือ เว็บไซต์นำเที่ยว จำนวน 20 คน สื่อสังคมออนไลน์ จำนวน 10 คน ญาติหรือเพื่อน จำนวน 8 คน นิตยสาร จำนวน 6 คน

หนังสือพิมพ์ จำนวน 5 คน หนังสือพิมพ์ จำนวน 4 คน แอปพลิเคชันและโทรทัศน์ จำนวน 2 คนเท่ากัน และ แผ่นพับ/ใบปลิว จำนวน 1 คน

ช่องทางในการรับข่าวสารเพื่อวางแผนการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาติอื่นๆ ที่นิยมมากที่สุด คือ เว็บไซต์ท่องเที่ยว จำนวน 116 คน รองลงมา คือ ญาติหรือเพื่อน จำนวน 80 คน หนังสือพิมพ์ จำนวน 61 คน สื่อสังคมออนไลน์ จำนวน 54 คน บริษัทนำเที่ยว จำนวน 47 คน ช่องทางอื่น ๆ จำนวน 42 คน แอปพลิเคชันและนิตยสาร จำนวน 5 คนเท่ากัน แผ่นพับ/ใบปลิว จำนวน 4 คน และโทรทัศน์ จำนวน 1 คน

10. ระยะเวลาที่นักท่องเที่ยววางแผนก่อนการออกเดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดนโดยปกติ

จากตารางที่ 4.39 แสดงข้อมูลเวลาที่นักท่องเที่ยววางแผนก่อนการออกเดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดน โดยปกติของนักท่องเที่ยวชาวไทยชาวจีนและนักท่องเที่ยวประเทศอื่น ๆ ที่เดินทางผ่านเส้นทาง R3A และ R3B ในพื้นที่หน้าด่าน อำเภอเชียงของ อำเภอเชียงแสน และอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย แสดงให้เห็นว่า นักท่องเที่ยวชาติอื่นๆ ใช้เวลาในการวางแผนก่อนการออกเดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดนนานที่สุด รองลงมา คือ นักท่องเที่ยวชาวจีน และคนไทย ตามลำดับ

ตารางที่ 4.39 ระยะเวลาการวางแผนก่อนการเดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดนของนักท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่เดินทางผ่านเส้นทาง R3A และ R3B ในพื้นที่หน้าด่านอำเภอเชียงของ อำเภอเชียงแสน และอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย

การวางแผนก่อนการเดินทาง	นักท่องเที่ยว					
	ชาวไทย		ชาวจีน		ชาติอื่น ๆ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1-3 วันก่อนการเดินทาง	49	32.9	11	22.0	33	16.5
1-3 อาทิตย์ก่อนการเดินทาง	49	32.9	24	48.0	63	31.5
1-3 เดือนก่อนการเดินทาง	46	30.9	14	28.0	91	45.5
1 ปีล่วงหน้า	5	3.4	1	2.0	13	6.5
รวม	149	100.0	50	100.0	200	100.0

จากข้อมูลสถิติแสดงให้เห็นว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยส่วนมากใช้เวลาในการวางแผนก่อนการเดินทาง 1-3 วันก่อนการเดินทาง และ 1-3 อาทิตย์ก่อนการเดินทาง มีจำนวน 49 คนเท่ากัน (ร้อยละ 32.9) รองลงมา คือ วางแผน 1-3 เดือนก่อนการเดินทาง จำนวน 46 คน (ร้อยละ 30.9) และ วางแผน 1 ปีล่วงหน้า จำนวน 5 คน (ร้อยละ 3.4) นอกจากนี้ ข้อมูลสถิติยังชี้ให้เห็นว่า นักท่องเที่ยวชาวจีนส่วนมากวางแผนการเดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดน 1-3 อาทิตย์ก่อนการเดินทาง จำนวน 24 คน (ร้อยละ 48) รองลงมา คือ วางแผน 1-3 เดือนก่อนการเดินทาง จำนวน 14 คน (ร้อยละ 28) วางแผน 1-3 วันก่อนการเดินทาง จำนวน 11 คน (ร้อยละ 22) และวางแผนล่วงหน้า 1 ปีก่อนการเดินทาง จำนวน 1 คน (ร้อยละ 2)

นักท่องเที่ยวชาติอื่นๆ ส่วนมากใช้เวลาในการวางแผนท่องเที่ยวข้ามพรมแดน 1-3 เดือนก่อนการเดินทาง จำนวน 91 คน (ร้อยละ 45.5) รองลงมา คือ วางแผน 1-3 อาทิตย์ก่อนการเดินทาง จำนวน 63

คน (ร้อยละ 31.5) วางแผน 1-3 วันก่อนการเดินทาง จำนวน 33 คน (ร้อยละ 16.5) และ วางแผนล่วงหน้า 1 ปี จำนวน 13 คน (ร้อยละ 6.5)

11. การจัดการการเดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดน

จากตารางที่ 4.40 แสดงการจัดการการเดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดนของนักท่องเที่ยวชาวไทย ชาวจีน และชาติอื่นๆ ที่เดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดนทางผ่านเส้นทาง R3A และ R3B ในพื้นที่หน้าด่านอำเภอเชียงของ อำเภอเชียงแสน และอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย แสดงให้เห็นว่านักท่องเที่ยวทั้ง 3 กลุ่มมีพฤติกรรมการจัดการการเดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดนที่แตกต่างกัน โดยนักท่องเที่ยวชาวไทยส่วนมากจัดการการเดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดนโดยการซื้อแพ็คเกจจากบริษัทนำเที่ยว นักท่องเที่ยวชาวจีนส่วนมากจองที่พักและการเดินทางทั้งหมดผ่านบริษัทนำเที่ยว ส่วนนักท่องเที่ยวชาติอื่นๆ ส่วนมากจะจัดการการเดินทางเที่ยวด้วยตนเอง

ตารางที่ 4.40 การจัดการการเดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดนของนักท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่เดินทางผ่านเส้นทาง R3A และ R3B ในพื้นที่หน้าด่านอำเภอเชียงของ อำเภอเชียงแสน และอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย

การจัดการการเดินทางท่องเที่ยว ข้ามพรมแดน	นักท่องเที่ยว					
	ชาวไทย		ชาวจีน		ชาติอื่น ๆ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ซื้อแพ็คเกจบริษัทนำเที่ยว	51	34.2	5	10.0	46	23.0
จองที่พักและการเดินทางผ่านบริษัทนำเที่ยว	10	6.7	33	66.0	25	12.5
ด้วยตนเอง	43	28.9	7	14.0	75	37.5
เพื่อน / ญาติ	45	30.2	5	10.0	54	27.0
รวม	149	100.0	50	100.0	200	100.0

ข้อมูลสถิติชี้ให้เห็นว่านักท่องเที่ยวชาวไทยส่วนมากนิยมจัดการการเดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดนโดยการซื้อแพ็คเกจจากบริษัทนำเที่ยว จำนวน 51 คน (ร้อยละ 34.2) รองลงมา คือ การถามเพื่อนหรือญาติ จำนวน 45 คน (ร้อยละ 30.2) จัดการการเดินทางเที่ยวด้วยตนเอง จำนวน 43 คน (ร้อยละ 28.9) และจองที่พักและการเดินทางทั้งหมดผ่านบริษัทท่องเที่ยว จำนวน 10 คน (ร้อยละ 6.7) นอกจากนี้ ข้อมูลสถิติยังชี้ให้เห็นว่านักท่องเที่ยวชาวจีนส่วนมากนิยมจองที่พักและการเดินทางผ่านบริษัทนำเที่ยว จำนวน 33 คน (ร้อยละ 66) รองลงมา คือ การจัดการการเดินทางด้วยตนเอง จำนวน 7 คน (ร้อยละ 14) และ ซื้อแพ็คเกจจากบริษัทท่องเที่ยวและจัดการโดยเพื่อนและญาติ จำนวน 5 คนเท่ากัน (ร้อยละ 10)

นักท่องเที่ยวชาติอื่นๆ ส่วนมากนิยมจัดการการเดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดนด้วยตนเอง จำนวน 75 คน (ร้อยละ 37.5) รองลงมา คือ จัดการการท่องเที่ยวกับเพื่อนและญาติ จำนวน 54 คน (ร้อยละ 27) ซื้อแพ็คเกจบริษัทนำเที่ยว จำนวน 46 คน (ร้อยละ 23) และจัดการการเดินทางท่องเที่ยวโดยจองที่พักและการเดินทางผ่านบริษัทนำเที่ยว จำนวน 25 คน (ร้อยละ 12.5)

12. งบประมาณการเดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดน

จากตารางที่ 4.41 แสดงงบประมาณการเดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดนของนักท่องเที่ยวชาวไทย ชาวจีน และชาติอื่นๆ ที่เดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดนทางผ่านเส้นทาง R3A และ R3B ในพื้นที่หน้าด่านอำเภอเชียงของ อำเภอเชียงแสน และอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย แสดงให้เห็นว่านักท่องเที่ยวชาวจีนและชาติอื่นๆ ใช้งบประมาณในการเดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดนมากกว่าคนไทย

ตารางที่ 4.41 งบประมาณการเดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดนของนักท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่เดินทางผ่านเส้นทาง R3A และ R3B ในพื้นที่หน้าด่านอำเภอเชียงของ อำเภอเชียงแสน และอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย

งบประมาณการเดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดน	นักท่องเที่ยว					
	ชาวไทย		ชาวจีน		ชาติอื่น ๆ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
\$1-\$100	23	15.5	1	2.0	25	12.6
\$101-\$500	77	52.0	9	18.4	12	6.1
\$501-\$1000	23	15.5	17	34.7	53	26.8
\$1001-\$1500	9	6.1	10	20.4	30	15.2
\$1501-\$2000	13	8.8	5	10.2	28	14.1
อื่น ๆ	3	2.0	7	14.3	50	24.9
รวม	148	100.0	49	100.0	198	100.0

จากข้อมูลสถิติชี้ให้เห็นว่านักท่องเที่ยวชาวไทยส่วนใหญ่ใช้งบประมาณ 101-500 ดอลลาร์ จำนวน 77 คน (ร้อยละ 52) รองลงมาคือ 501-1,000 ดอลลาร์ และ 1-100 ดอลลาร์ จำนวน 23 คนเท่ากัน (ร้อยละ 15.5) งบประมาณ 1001-1500 ดอลลาร์ จำนวน 9 คน (ร้อยละ 6.1) งบประมาณจำนวนอื่นๆ จำนวน 3 คน (ร้อยละ 2) งบประมาณที่นักท่องเที่ยวชาวจีนส่วนใหญ่ใช้ในการท่องเที่ยวข้ามพรมแดน คือ 501-1000 ดอลลาร์ จำนวน 18 คน (ร้อยละ 34.7) รองลงมา คือ 1001-1500 ดอลลาร์ จำนวน 10 คน (ร้อยละ 20.4) งบประมาณจำนวน 101-500 ดอลลาร์ จำนวน 9 คน (ร้อยละ 18.4) งบประมาณจำนวนอื่น ๆ จำนวน 7 คน (ร้อยละ 14.3) งบประมาณจำนวน 1501-2000 จำนวน 5 คน (ร้อยละ 10.2) และ งบประมาณจำนวน 1-100 ดอลลาร์ จำนวน 1 คน (ร้อยละ 2)

สำหรับนักท่องเที่ยวชาติอื่นๆ ส่วนใหญ่มีงบประมาณในการท่องเที่ยวข้ามพรมแดน 501-1000 ดอลลาร์ จำนวน 53 คน (ร้อยละ 26.8) รองลงมา คือ จำนวนอื่น ๆ จำนวน 50 คน (ร้อยละ 24.9) งบประมาณ 1001-1500 ดอลลาร์ จำนวน 30 คน (ร้อยละ 15.2) งบประมาณ 1-100 ดอลลาร์ จำนวน 25 คน (ร้อยละ 12.6) และงบประมาณ 101-500 ดอลลาร์ จำนวน 12 คน (ร้อยละ 6.1)

13. รูปแบบการบริการที่สำคัญและจำเป็นต่อการเดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดน

จากตารางที่ 4.42 แสดงรูปแบบการบริการที่สำคัญและจำเป็นต่อการเดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดนของนักท่องเที่ยวชาวไทย ชาวจีน และนักท่องเที่ยวประเทศอื่น ๆ ที่เดินทางผ่านเส้นทาง R3A และ R3B ในพื้นที่หน้าด่านอำเภอเชียงของ อำเภอเชียงแสน และอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย แสดงให้เห็นว่ารูปแบบการบริการที่สำคัญและจำเป็นต่อการเดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดนของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาติอื่นๆ คือ ห้องน้ำ แต่อินเทอร์เน็ตไร้สาย (Wi-Fi) เป็นรูปแบบการบริการที่สำคัญที่สุดต่อนักท่องเที่ยวชาวจีน

ตารางที่ 4.42 แสดงรูปแบบการบริการที่สำคัญและจำเป็นต่อการเดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดนของนักท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่เดินทางผ่านเส้นทาง R3A และ R3B ในพื้นที่หน้าด่านอำเภอเชียงของ อำเภอเชียงแสน และอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย

รูปแบบการบริการ	นักท่องเที่ยว								
	ชาวไทย			ชาวจีน			ชาติอื่น ๆ		
	จำนวนทั้งหมด	Sum	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	จำนวนทั้งหมด	Sum	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	จำนวนทั้งหมด	Sum	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
ศูนย์ข้อมูลการท่องเที่ยว	150	84	.709	50	58	.912	200	161	.960
ร้านขายของที่ระลึกหรือผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น	150	70	.953	50	18	.942	200	31	.559
ตำรวจท่องเที่ยว	150	43	.745	50	17	.717	200	59	.735
ธนาคารจุด/แลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ	150	95	1.083	50	29	1.032	200	99	.977
ร้านอาหาร	150	165	1.041	50	46	1.066	200	265	1.143
อินเทอร์เน็ต /wifi	150	132	1.215	50	68	1.258	200	225	1.177
ห้องน้ำ	150	225	1.273	50	26	1.035	200	275	1.242
ลานจอดรถ	150	29	.673	50	0	.000	200	52	.840
อื่นๆ	150	0	.000	50	9	.720	200	0	.000

เลือกตอบได้หลายข้อ *

ข้อมูลสถิติแสดงให้เห็นว่านักท่องเที่ยวชาวไทยคิดว่าห้องน้ำเป็นรูปแบบการบริการที่จำเป็นที่สุดในการเดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดน มีจำนวน 225 คน รองลงมา คือ ร้านอาหาร จำนวน 165 คน อินเทอร์เน็ต/WiFi จำนวน 132 คน ธนาคาร/จุดแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ จำนวน 95 คน ศูนย์ข้อมูลการท่องเที่ยว จำนวน 84 คน ร้านขายของที่ระลึกหรือผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น จำนวน 70 คน ตำรวจท่องเที่ยว จำนวน 43 คน และ ลานจอดรถ จำนวน 29 คน นอกจากนี้ ข้อมูลสถิติยังแสดงให้เห็นอีกว่านักท่องเที่ยวชาวจีนส่วนมากรู้สึกว่ารูปแบบการบริการที่จำเป็นที่สุดในการเดินทางท่องเที่ยวข้ามแดน คือ อินเทอร์เน็ตและ WiFi มี

จำนวน 68 คน รองลงมา คือ ศูนย์ข้อมูลการท่องเที่ยว จำนวน 58 คน ร้านอาหารจำนวน 46 คน ธนาคารและจุดแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ จำนวน 29 คน ห้องน้ำ จำนวน 26 คน ร้านขายของที่ระลึกหรือผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น จำนวน 18 คน ตำรวจท่องเที่ยว จำนวน 17 คน และบริการรูปแบบอื่น ๆ จำนวน 9 คน

รูปแบบบริการที่นักท่องเที่ยวชาติอื่นๆ ส่วนมากเห็นว่าสำคัญที่สุด คือ ห้องน้ำ มีจำนวน 275 คน รองลงมาคือ ร้านอาหาร จำนวน 265 คน อินเทอร์เน็ตและWiFi จำนวน 225 คน ศูนย์ข้อมูลการท่องเที่ยว จำนวน 161 คน ธนาคารและจุดแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ จำนวน 99 คน ตำรวจท่องเที่ยว จำนวน 59 คน ลานจอดรถ 52 คน และร้านขายของที่ระลึกหรือผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น จำนวน 31 คน

14. ปัญหาที่ท่นพบระหว่างการข้ามพรมแดน

จากตารางที่ 4.43 แสดงปัญหาที่พบบ่อยระหว่างการข้ามพรมแดนของนักท่องเที่ยวชาวไทย ชาวจีน และนักท่องเที่ยวประเทศอื่น ๆ ที่เดินทางผ่านเส้นทาง R3A และ R3B ในพื้นที่หน้าด่านอำเภอเชียงของ อำเภอเชียงแสน และอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย แสดงให้เห็นว่าปัญหาที่นักท่องเที่ยวชาวไทย ชาวจีน และชาติอื่นๆ ส่วนใหญ่พบบ่อยระหว่างการเดินทางข้ามพรมแดน คือ การสื่อสารภาษาต่างประเทศ

ตารางที่ 4.43 แสดงปัญหาที่พบบ่อยระหว่างการข้ามพรมแดนของนักท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ที่เดินทางผ่านเส้นทาง R3A และ R3B ในพื้นที่หน้าด่านอำเภอเชียงของ อำเภอเชียงแสน และอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย

ปัญหาที่ท่นพบระหว่างการข้ามพรมแดน	นักท่องเที่ยว								
	ชาวไทย			ชาวจีน			ชาติอื่น ๆ		
	จำนวนทั้งหมด	Sum	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	จำนวนทั้งหมด	Sum	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	จำนวนทั้งหมด	Sum	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
ความยุ่งยากของกระบวนการและพิธีการข้ามพรมแดน (ตรวจคนเข้าเมือง)	150	41	.447	50	12	.431	200	30	.358
การสื่อสารภาษาต่างประเทศ	150	49	.471	50	19	.490	200	47	.425
ค่าธรรมเนียมการข้ามพรมแดน	150	14	.292	50	15	.463	200	13	.247
ข้อมูลการเดินทางท่องเที่ยวไม่เพียงพอ	150	30	.401	50	2	.198	200	7	.184
ความยุ่งยากของกระบวนการและพิธีการศุลกากร	150	20	.341	50	0	.000	200	27	.343
ระยะเวลาการดำเนินการของการข้ามพรมแดน	150	26	.380	50	4	.274	200	13	.247

ปัญหาที่ท่านพบ ระหว่างการข้าม พรมแดน	นักท่องเที่ยว								
	ชาวไทย			ชาวจีน			ชาติอื่น ๆ		
	จำนวน ทั้งหมด	Sum	ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน	จำนวน ทั้งหมด	Sum	ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน	จำนวน ทั้งหมด	Sum	ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน
อื่นๆ	150	5	.180	50	1	.141	200	0	.000

เลือกตอบได้หลายข้อ *

สถิติแสดงให้เห็นว่าปัญหาที่นักท่องเที่ยวชาวไทยพบระหว่างการข้ามพรมแดน คือ การสื่อสารภาษาต่างประเทศ จำนวน 49 คน รองลงมา คือ ความยุ่งยากของกระบวนการและพิธีการข้ามพรมแดน (ตรวจคนเข้าเมือง) จำนวน 41 คน ข้อมูลการเดินทางท่องเที่ยวไม่เพียงพอ จำนวน 30 คน ระยะเวลาการดำเนินการของการข้ามพรมแดน จำนวน 26 คน ความยุ่งยากของกระบวนการและพิธีการศุลกากร จำนวน 20 คน ค่าธรรมเนียมการข้ามพรมแดน จำนวน 14 คน และปัญหาอื่น ๆ จำนวน 5 คน นอกจากนั้น สถิติที่ได้ยังแสดงให้เห็นว่าปัญหาที่นักท่องเที่ยวชาวจีนพบระหว่างการข้ามพรมแดน คือ การสื่อสารภาษาต่างประเทศ จำนวน 19 คน รองลงมา ค่าธรรมเนียมการข้ามพรมแดน คือ 15 คน ความยุ่งยากของกระบวนการและพิธีการข้ามพรมแดน (ตรวจคนเข้าเมือง) จำนวน 12 คน ระยะเวลาการดำเนินการของการข้ามพรมแดน จำนวน 4 คน ข้อมูลการเดินทางท่องเที่ยวไม่เพียงพอ จำนวน 2 คน และปัญหาอื่น ๆ จำนวน 1 คน

ปัญหาที่นักท่องเที่ยวชาติอื่นๆ พบระหว่างการข้ามพรมแดน คือ การสื่อสารปัญหาต่างประเทศ มีจำนวน 47 คน รองลงมาคือ ความยุ่งยากของกระบวนการและพิธีการข้ามพรมแดน (ตรวจคนเข้าเมือง) จำนวน 30 คน ความยุ่งยากของกระบวนการและพิธีการศุลกากร คือ 27 คน ค่าธรรมเนียมการข้ามพรมแดนและระยะเวลาการดำเนินการของการข้ามพรมแดน จำนวน 13 คนเท่ากัน และข้อมูลการเดินทางท่องเที่ยวไม่เพียงพอ จำนวน 7 คน

15. ปัญหาที่พบระหว่างการเดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดนในจังหวัดเชียงราย

จากตารางที่ 4.44 แสดงปัญหาที่พบระหว่างการเดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดนในจังหวัดเชียงรายของนักท่องเที่ยวชาวไทย ชาวจีน และนักท่องเที่ยวประเทศอื่น ๆ ที่เดินทางผ่านเส้นทาง R3A และ R3B ในพื้นที่หน้าด่านอำเภอเชียงของ อำเภอเชียงแสน และอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย แสดงให้เห็นว่าปัญหาที่นักท่องเที่ยวชาวไทยส่วนใหญ่พบระหว่างการเดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดนในจังหวัดเชียงราย คือ การจราจรติดขัด ในขณะที่นักท่องเที่ยวชาวจีนส่วนใหญ่คิดว่าข้อมูลท่องเที่ยวไม่เพียงพอเป็นปัญหาที่พบมากที่สุด และการสื่อสารภาษาต่างประเทศเป็นปัญหาที่นักท่องเที่ยวชาติอื่นๆ พบมากที่สุด

ตารางที่ 4.44 แสดงปัญหาที่พบระหว่างการเดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดนในจังหวัดเชียงรายของนักท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่เดินทางผ่านเส้นทาง R3A และ R3B ในพื้นที่หน้าด่านเชียงของ เชียงแสน และแม่สาย จังหวัดเชียงราย

ปัญหาที่พบบนพรมแดน การเดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดน ในจังหวัดเชียงราย	นักท่องเที่ยว								
	ชาวไทย			ชาวจีน			ชาติอื่น ๆ		
	จำนวน	Sum	S.D		Sum	S.D		Sum	S.D
อาชญากรรม	150	2	.115	50	5	.303	200	0	.000
การเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ	150	22	.355	50	2	.198	200	8	.196
สถานการณ์ทางการเมือง	150	9	.238	50	0	.000	200	1	.071
ผู้คนไม่เป็นมิตร	150	4	.162	50	0	.000	200	10	.218
การจราจรติดขัด	150	35	.424	50	9	.388	200	33	.372
ค่าครองชีพสูง	150	11	.262	50	0	.000	200	6	.171
การสื่อสารภาษาต่างประเทศ	150	32	.411	50	5	.303	200	39	.397
การขาดความรับผิดชอบของบริษัทนำเที่ยว	150	1	.082	50	0	.000	200	0	.000
ข้อมูลการเดินทางท่องเที่ยวไม่เพียงพอ	150	27	.385	50	10	.404	200	3	.122
การเอาเปรียบนักท่องเที่ยว	150	6	.197	50	0	.000	200	18	.287
อื่นๆ	150	3	.140	50	1	.141	200	4	.223

เลือกตอบได้หลายข้อ *

จากสถิติแสดงให้เห็นว่าปัญหาที่นักท่องเที่ยวชาวไทยพบระหว่างการเดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดนในจังหวัดเชียงราย คือ ปัญหาการจราจรติดขัด มีจำนวน 35 คน รองลงมา คือ ปัญหาการสื่อสารภาษาต่างประเทศ จำนวน 32 คน ปัญหาข้อมูลการเดินทางท่องเที่ยวไม่เพียงพอ จำนวน 27 คน ปัญหาการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ จำนวน 22 คน ปัญหาค่าครองชีพสูง จำนวน 11 คน ปัญหาสถานการณ์ทางการเมือง จำนวน 9 คน ปัญหาการเอาเปรียบนักท่องเที่ยว จำนวน 6 คน ปัญหาผู้คนไม่เป็นมิตร จำนวน 4 คน ปัญหาอื่น ๆ จำนวน 3 คน ปัญหาอาชญากรรม จำนวน 2 คน และปัญหาการขาดความรับผิดชอบของบริษัทนำเที่ยว จำนวน 1 คน นอกจากนี้ จากสถิติยังแสดงให้เห็นว่าปัญหาที่นักท่องเที่ยวชาวจีนพบระหว่างการเดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดนในจังหวัดเชียงราย คือ ปัญหาข้อมูลการเดินทางท่องเที่ยวไม่เพียงพอ จำนวน 10 คน รองลงมา คือ การจราจรติดขัด จำนวน 9 คน ปัญหาอาชญากรรมและปัญหาการสื่อสารภาษาต่างประเทศ จำนวน 5 คนเท่ากัน ปัญหาการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ จำนวน 2 คน และปัญหาอื่น ๆ จำนวน 1 คน

ปัญหาที่นักท่องเที่ยวชาติอื่นๆ พบระหว่างการเดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดนในจังหวัดเชียงราย คือ การสื่อสารภาษาต่างประเทศ จำนวน 39 คน รองลงมา คือ ปัญหาการจราจรติดขัด จำนวน 33 คน ปัญหาการเอาเปรียบนักท่องเที่ยว จำนวน 18 คน ปัญหาผู้คนไม่เป็นมิตร จำนวน 13 คน ปัญหาการ

เปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ จำนวน 8 คน ปัญหาค่าครองชีพสูง จำนวน 6 คน ปัญหาอื่น ๆ 4 คน ปัญหาข้อมูลการเดินทางท่องเที่ยวไม่เพียงพอ จำนวน 3 คน และปัญหาสถานการณ์ทางการเมือง จำนวน 1 คน

2.2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่เดินทางผ่านเส้นทาง R3A และ R3B ในพื้นที่หน้าด่านเชียงของ เชียงแสน และแม่สาย จังหวัดเชียงราย

ข้อมูลปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่เดินทางผ่านเส้นทาง R3A และ R3B ในพื้นที่หน้าด่านเชียงของ เชียงแสน และแม่สาย จังหวัดเชียงราย ผลการวิเคราะห์ปัจจัยผลัก (Push Factors) และปัจจัยดึงดูด (Pull Factors) มีรายละเอียดดังนี้

2.2.1 ปัจจัยผลัก (Push Factors)

จากตารางที่ 4.45 แสดงปัจจัยผลักส่งผลต่อการเดินทางของนักท่องเที่ยวชาวไทย ชาวจีน และชาติอื่นๆ ที่เดินทางทางผ่านเส้นทาง R3A และ R3B ในพื้นที่หน้าด่านเชียงของ เชียงแสน และแม่สาย จังหวัดเชียงราย แสดงให้เห็นว่าการท่องเที่ยวเพื่อสัมผัสวิถีชีวิตและไลฟ์สไตล์ที่ใหม่และแตกต่างเป็นปัจจัยผลักที่ส่งผลมากที่สุดต่อการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาติอื่นๆ แต่การท่องเที่ยวเพื่อพักผ่อนคลายความเหนื่อยล้าเป็นปัจจัยที่ส่งผลมากที่สุดต่อการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวจีน

จากข้อมูลทางสถิติ ชี้ให้เห็นว่าไม่มีปัจจัยผลักใด ๆ ที่ส่งผลมากที่สุด (ช่วงคะแนน 4.21 - 5.00) ต่อการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวไทยและนักท่องเที่ยวจีน แต่มีปัจจัยผลักจำนวน 2 ปัจจัยที่ส่งผลมากที่สุดต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดนของนักท่องเที่ยวชาติอื่นๆ คือ เพื่อสัมผัสวิถีชีวิตและไลฟ์สไตล์ที่ใหม่และแตกต่าง (ค่าเฉลี่ย 4.27 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.963) และเพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมที่แตกต่าง (ค่าเฉลี่ย 4.24 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.003)

ปัจจัยผลักที่ส่งผลมากที่สุดต่อการเดินทางท่องเที่ยว (ช่วงคะแนน 3.41 - 4.20) ของนักท่องเที่ยวชาวไทยมีจำนวน 9 ปัจจัย คือ เพื่อสัมผัสวิถีชีวิตและไลฟ์สไตล์ที่ใหม่และแตกต่าง (ค่าเฉลี่ย 4.18 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.671) เพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมที่แตกต่าง (ค่าเฉลี่ย 4.09 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.804) เพื่อเยี่ยมชมสถานที่ท่องเที่ยวที่ยังไม่เคยไป (ค่าเฉลี่ย 4.08 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.898) เพื่อพักผ่อนทางจิตใจและแสวงหาความสงบสุขทางใจ (ค่าเฉลี่ย 3.92 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.965) เพื่อพักผ่อนคลายความเหนื่อยล้า (ค่าเฉลี่ย 3.87 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.941) เพื่อบรรลุนิยามในการเดินทางท่องเที่ยวต่างประเทศ (ค่าเฉลี่ย 3.79 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.025) เพื่อค้นหาและสำรวจทรัพยากรทางวัฒนธรรม (ค่าเฉลี่ย 3.61 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.110) และเพื่อความตื่นเต้นเร้าใจ (ค่าเฉลี่ย 3.58 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.082)

ตารางที่ 4.45 แสดงปัจจัยหลักที่ส่งผลต่อการเดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดนประเทศไทยของนักท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่เดินทางผ่านเส้นทาง R3A และ R3B ในพื้นที่หน้าด่านเชียงของ เชียงแสน และแม่สาย จังหวัดเชียงราย

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจ เดินทางท่องเที่ยวข้าม พรมแดน (ปัจจัยหลัก)	นักท่องเที่ยว					
	ชาวไทย		ชาวจีน		ชาติอื่น ๆ	
	ค่าเฉลี่ย (ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน)	แปลผล	ค่าเฉลี่ย (ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน)	แปลผล	ค่าเฉลี่ย (ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน)	แปลผล
เพื่อเพิ่มพูนความรู้ใหม่ๆ เกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวต่าง แดน	4.06 (.841)	ส่งผลมาก	2.64 (1.258)	ส่งผล ปานกลาง	4.00 (1.113)	ส่งผลมาก
เพื่อสัมผัสวิถีชีวิตและไลฟ์ สไตล์ที่ใหม่และแตกต่าง	4.18 (.671)	ส่งผลมาก	3.10 (1.074)	ส่งผล ปานกลาง	4.27 (.963)	ส่งผล มากที่สุด
เพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรม ที่แตกต่าง	4.09 (.804)	ส่งผลมาก	3.22 (.864)	ส่งผล ปานกลาง	4.24 (1.003)	ส่งผล มากที่สุด
เพื่อเยี่ยมชมสถานที่ท่องเที่ยวที่ ยังไม่เคยไป	4.08 (.898)	ส่งผลมาก	3.16 (.997)	ส่งผล ปานกลาง	4.00 (1.057)	ส่งผลมาก
เพื่อเชื่อมโยงกับรากเหง้าแห่ง จิตวิญญาณและบรรพบุรุษ	3.38 (1.158)	ส่งผล ปานกลาง	3.22 (.996)	ส่งผล ปานกลาง	2.62 (1.272)	ส่งผล ปานกลาง
เพื่อพักผ่อนทางจิตใจ แสวงหา ความสงบสุขทางใจ	3.92 (.965)	ส่งผลมาก	3.34 (1.022)	ส่งผล ปานกลาง	3.40 (1.351)	ส่งผลปาน กลาง
เพื่อบรรลุความฝันในการ เดินทางท่องเที่ยวต่างประเทศ	3.79 (1.025)	ส่งผลมาก	3.30 (.931)	ส่งผล ปานกลาง	3.88 (1.257)	ส่งผลมาก
เพื่อค้นหาและสำรวจ ทรัพยากรทางวัฒนธรรม	3.61 (1.110)	ส่งผลมาก	3.30 (.789)	ส่งผล ปานกลาง	3.84 (1.288)	ส่งผลมาก
เพื่อเยี่ยมเพื่อนหรือญาติ	2.94 (1.266)	ส่งผล ปานกลาง	1.78 (.910)	ส่งผล น้อยที่สุด	2.64 (1.262)	ส่งผล ปานกลาง
เพื่อออกจากบ้านสักระยะ	3.08 (1.347)	ส่งผลปาน กลาง	3.02 (.958)	ส่งผล ปานกลาง	3.64 (1.417)	ส่งผลมาก
เพื่อพักผ่อนคลายความเหนื่อย ล้า	3.87 (.941)	ส่งผลมาก	3.52 (.974)	ส่งผลมาก	3.45 (1.160)	ส่งผลมาก
เพื่อความตื่นเต้นเร้าใจ	3.58 (1.082)	ส่งผลมาก	3.24 (1.021)	ส่งผล ปานกลาง	3.38 (1.159)	ส่งผล ปานกลาง
เพื่อเพิ่มสถานะทางสังคม	3.23 (1.230)	ส่งผล ปานกลาง	2.10 (.886)	ส่งผลน้อย	2.63 (1.176)	ส่งผล ปานกลาง

หมายเหตุ*: 5-point Likert scale (5=เห็นด้วยมากที่สุด และ 1=เห็นด้วยน้อยที่สุด)

ปัจจัยหลักที่ส่งผลมากต่อการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวจีน มีจำนวน 1 ปัจจัย คือ เพื่อพักผ่อนคลายความเหนื่อยล้า (ค่าเฉลี่ย 3.52 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.974) และปัจจัยหลักที่ส่งผลมากต่อการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาติอื่นๆ มีจำนวน 6 ปัจจัย คือ เพื่อเพิ่มพูนความรู้ใหม่ๆเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวต่างแดน (ค่าเฉลี่ย 4.00 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.113) เพื่อเยี่ยมสถานที่ท่องเที่ยวที่ยังไม่เคยไป (ค่าเฉลี่ย 4.00 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.057) เพื่อบรรลุนิยามในการเดินทางท่องเที่ยวต่างประเทศ (ค่าเฉลี่ย 3.88 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.257) เพื่อค้นหาและสำรวจทรัพยากรทางวัฒนธรรม (ค่าเฉลี่ย 3.84 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.288) เพื่อออกจากบ้านสักกระยะ (ค่าเฉลี่ย 3.64 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.417) และเพื่อพักผ่อนคลายความเหนื่อยล้า (ค่าเฉลี่ย 3.45 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.160)

ปัจจัยหลักที่ส่งผลปานกลางต่อการเดินทางท่องเที่ยว (ช่วงคะแนน 2.61 - 3.40) ของนักท่องเที่ยวชาวไทยมีจำนวน 4 ปัจจัย คือ เพื่อเชื่อมโยงกับรากเหง้าแห่งจิตวิญญาณและบรรพบุรุษ (ค่าเฉลี่ย 3.38 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.158) เพื่อเพิ่มสถานะทางสังคม (ค่าเฉลี่ย 3.23 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.230) เพื่อออกจากบ้านสักกระยะ (ค่าเฉลี่ย 3.08 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.347) เพื่อเยี่ยมเพื่อนหรือญาติ (ค่าเฉลี่ย 2.94 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.266)

ปัจจัยหลักที่ส่งผลปานกลางต่อการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวจีน มีจำนวน 10 ปัจจัย คือ เพื่อพักผ่อนทางจิตใจ แสวงหาความสงบสุขทางใจ (ค่าเฉลี่ย 3.34 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.022) เพื่อบรรลุนิยามในการเดินทางท่องเที่ยวต่างประเทศ (ค่าเฉลี่ย 3.30 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.931) เพื่อค้นหาและสำรวจทรัพยากรทางวัฒนธรรม (ค่าเฉลี่ย 3.30 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.789) เพื่อความตื่นเต้นเร้าใจ (ค่าเฉลี่ย 3.24 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.021) เพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมที่แตกต่าง (ค่าเฉลี่ย 3.22 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.864) เพื่อเชื่อมโยงกับรากเหง้าแห่งจิตวิญญาณและบรรพบุรุษ (ค่าเฉลี่ย 3.22 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.996) เพื่อเยี่ยมสถานที่ท่องเที่ยวที่ยังไม่เคยไป (ค่าเฉลี่ย 3.16 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.997) เพื่อสัมผัสวิถีชีวิตและไลฟ์สไตล์ที่ใหม่และแตกต่าง (ค่าเฉลี่ย 3.10 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.074) เพื่อออกจากบ้านสักกระยะ (ค่าเฉลี่ย 3.02 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.958) เพื่อเพิ่มพูนความรู้ใหม่ๆเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวต่างแดน (ค่าเฉลี่ย 2.64 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.258)

ปัจจัยหลักที่ส่งผลปานกลางต่อการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาติอื่นๆ มีจำนวน 5 ปัจจัย คือ เพื่อพักผ่อนทางจิตใจ แสวงหาความสงบสุขทางใจ (ค่าเฉลี่ย 3.40 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.351) เพื่อความตื่นเต้นเร้าใจ (ค่าเฉลี่ย 3.38 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.159) เพื่อเยี่ยมเพื่อนหรือญาติ (ค่าเฉลี่ย 3.64 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.262) เพื่อเพิ่มสถานะทางสังคม (ค่าเฉลี่ย 2.63 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.176) และเพื่อเชื่อมโยงกับรากเหง้าแห่งจิตวิญญาณและบรรพบุรุษ (ค่าเฉลี่ย 2.62 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.272) นอกจากนี้ จากสถิติแสดงให้เห็นว่าไม่มีปัจจัยหลักใด ๆ ที่ส่งผลน้อย (ช่วงคะแนน 1.81 - 2.60) และน้อยที่สุด (ช่วงคะแนน 1.00 - 1.80) ต่อการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาติอื่นๆ แต่ปัจจัยหลักที่ส่งผลน้อยต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดนของนักท่องเที่ยวชาวจีน คือ เพื่อเพิ่มสถานะทางสังคม (ค่าเฉลี่ย 2.10 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.886) และปัจจัยหลักที่ส่งผลน้อยที่สุดต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดนของนักท่องเที่ยวชาวจีน คือ เพื่อเยี่ยมเพื่อนหรือญาติ (ค่าเฉลี่ย 1.78 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.910)

2.2.2 ปัจจัยดูด (Pull Factors)

จากตารางที่ 4.46 พบว่าปัจจัยดึงดูดส่งผลต่อการเดินทางของนักท่องเที่ยวชาวไทย ชาวจีน และชาติอื่นๆ ที่เดินทางทางผ่านเส้นทาง R3A และ R3B ในพื้นที่หน้าด่านเชียงของ เชียงแสน และแม่สาย จังหวัดเชียงราย โดยการท่องเที่ยวเพื่อชมทรัพยากรทางธรรมชาติเป็นปัจจัยที่ส่งผลมากที่สุดต่อการเดินทางของนักท่องเที่ยวชาวไทย ศิลปวัฒนธรรมและความเชื่อเป็นปัจจัยที่ส่งผลมากที่สุดต่อการเดินทางของเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวจีน และอาหารพื้นเมืองเป็นปัจจัยที่ส่งผลมากที่สุดต่อการเดินทางของเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาติอื่นๆ

จากข้อมูลทางสถิติ ไม่มีปัจจัยดึงดูดใดๆ ที่ส่งผลมากที่สุด (ช่วงคะแนน 4.21 - 5.00) ต่อการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทยและนักท่องเที่ยวจีน แต่มีปัจจัยดึงดูดที่ส่งผลมากที่สุดต่อการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาติอื่นๆ จำนวน 8 ปัจจัย คือ อาหารพื้นเมือง (ค่าเฉลี่ย 4.49 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.878) ศิลปวัฒนธรรมและความเชื่อ (ค่าเฉลี่ย 4.47 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.824) โบราณสถานและมรดกทางวัฒนธรรม (ค่าเฉลี่ย 4.37 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.897) กิจกรรมกลางแจ้ง (ค่าเฉลี่ย 4.36 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.003) บรรยากาศต่างแดนและความรู้สึกที่ค่อนข้างแตกต่างจากที่อยู่ปัจจุบัน (ค่าเฉลี่ย 4.36 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.014) ประวัติศาสตร์และความเป็นมาของเมือง (ค่าเฉลี่ย 4.33 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.939) ภูมิอากาศ (ค่าเฉลี่ย 4.29 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.986) และทรัพยากรทางธรรมชาติ (ค่าเฉลี่ย 4.23 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.043)

ตารางที่ 4.46 แสดงปัจจัยดึงดูดที่ส่งผลต่อการเดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดนประเทศไทยของนักท่องเที่ยวต่างวัฒนธรรมที่เดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดนทางผ่านเส้นทาง R3A และ R3B ในพื้นที่หน้าด่านเชียงของ เชียงแสน และแม่สาย จังหวัดเชียงราย

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดน (ปัจจัยดูด)	นักท่องเที่ยว					
	ชาวไทย		ชาวจีน		ชาติอื่น ๆ	
	ค่าเฉลี่ย (ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน)	แปลผล	ค่าเฉลี่ย (ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน)	แปลผล	ค่าเฉลี่ย (ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน)	แปลผล
เทศกาล ประเพณี หรืองานอีเว้นท์	3.86 (.983)	ส่งผลมาก	3.16 (1.113)	ส่งผลปานกลาง	3.50 (1.817)	ส่งผลมาก
ความบันเทิง	3.68 (1.049)	ส่งผลมาก	2.84 (1.017)	ส่งผลปานกลาง	3.58 (1.195)	ส่งผลมาก
ชื่อของ จัปปายะใช้สอย	3.66 (1.078)	ส่งผลมาก	2.92 (.922)	ส่งผลปานกลาง	3.31 (1.204)	ส่งผลปานกลาง
เที่ยวกลางคืน ไนต์คลับ	2.94 (1.193)	ส่งผลปานกลาง	2.62 (1.105)	ส่งผลปานกลาง	2.97 (1.156)	ส่งผลปานกลาง
มีความปลอดภัย	3.94 (.888)	ส่งผลมาก	3.40 (1.050)	ส่งผลปานกลาง	4.16 (.939)	ส่งผลมาก

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจ เดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดน (ปัจจัยชุด)	นักท่องเที่ยว					
	ชาวไทย		ชาวจีน		ชาติอื่น ๆ	
	ค่าเฉลี่ย (ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน)	แปลผล	ค่าเฉลี่ย (ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน)	แปลผล	ค่าเฉลี่ย (ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน)	แปลผล
ประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของ เมือง	4.03 (.894)	ส่งผลมาก	3.40 (1.030)	ส่งผล ปานกลาง	4.33 (.930)	ส่งผล มากที่สุด
โบราณสถานและมรดกทาง วัฒนธรรม	4.06 (.849)	ส่งผลมาก	3.40 (1.010)	ส่งผล ปานกลาง	4.37 (.897)	ส่งผล มากที่สุด
ศิลปวัฒนธรรม ความเชื่อ	3.95 (.942)	ส่งผลมาก	3.52 (.953)	ส่งผลมาก	4.47 (.824)	ส่งผล มากที่สุด
อาหารพื้นเมือง	3.92 (.962)	ส่งผลมาก	3.44 (.972)	ส่งผลมาก	4.49 (.878)	ส่งผล มากที่สุด
กิจกรรมกลางแจ้ง	3.82 (1.003)	ส่งผลมาก	3.30 (.995)	ส่งผลมาก	4.36 (1.003)	ส่งผล มากที่สุด
บรรยากาศต่างแดนและความรู้ ที่แตกต่างจากที่อยู่ปัจจุบัน	3.99 (.879)	ส่งผลมาก	3.46 (1.092)	ส่งผลมาก	4.36 (1.014)	ส่งผล มากที่สุด
ภูมิอากาศ	4.00 (.894)	ส่งผลมาก	3.42 (1.012)	ส่งผลมาก	4.29 (.986)	ส่งผล มากที่สุด
ทรัพยากรทางธรรมชาติ	4.12 (.846)	ส่งผลมาก	3.50 (1.035)	ส่งผลมาก	4.23 (1.043)	ส่งผล มากที่สุด

หมายเหตุ: 5-point Likert scale (5=เห็นด้วยมากที่สุด และ 1=เห็นด้วยน้อยที่สุด)

ปัจจัยดึงดูดที่ส่งผลมากต่อการเดินทางท่องเที่ยว (ช่วงคะแนน 3.41 - 4.20) ของนักท่องเที่ยวชาวไทย มีจำนวน 12 ปัจจัย คือ ทรัพยากรทางธรรมชาติ (ค่าเฉลี่ย 4.12 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.846) โบราณสถาน และมรดกทางวัฒนธรรม (ค่าเฉลี่ย 4.06 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.849) ประวัติศาสตร์และความเป็นมาของเมือง (ค่าเฉลี่ย 4.03 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.894) ภูมิอากาศ (ค่าเฉลี่ย 4.00 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.894) บรรยากาศต่างแดนที่ให้ความรู้สึกที่ค่อนข้างแตกต่างจากที่อยู่ปัจจุบัน (ค่าเฉลี่ย 3.99 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.879) ศิลปวัฒนธรรมและความเชื่อ (ค่าเฉลี่ย 3.95 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.942) มีความปลอดภัย (ค่าเฉลี่ย 3.94 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.888) อาหารพื้นเมือง (ค่าเฉลี่ย 3.92 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.962) เทศกาล ประเพณี หรืองานอีเว้นท์ (ค่าเฉลี่ย 3.86 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.983) กิจกรรมกลางแจ้ง (ค่าเฉลี่ย 3.82 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.003) ความบันเทิง (ค่าเฉลี่ย 3.68 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.049) และชื่อของ จัปปายะใช้สอย (ค่าเฉลี่ย 3.66 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.078)

ปัจจัยดึงดูดที่ส่งผลมากต่อการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวจีน มีจำนวน 6 ปัจจัย คือ ศิลปวัฒนธรรม ความเชื่อ (ค่าเฉลี่ย 3.52 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.953) ทรัพยากรทางธรรมชาติ (ค่าเฉลี่ย

3.50 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.035) บรรยากาศต่างแดนที่รู้สึกค่อนข้างแตกต่างจากที่อยู่ปัจจุบัน (ค่าเฉลี่ย 3.46 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.092) อาหารพื้นเมือง (ค่าเฉลี่ย 3.44 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.972) ภูมิอากาศ (ค่าเฉลี่ย 3.42 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.012) และกิจกรรมกลางแจ้ง (ค่าเฉลี่ย 3.30 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.995) ปัจจัยดึงดูดที่ส่งผลมากต่อการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาตินานาชาติ มีจำนวน 4 ปัจจัย คือ มีความปลอดภัย (ค่าเฉลี่ย 4.16 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.939) ความบันเทิง (ค่าเฉลี่ย 3.58 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.195) และ เทศกาล ประเพณี หรืองานอีเว้นท์ (ค่าเฉลี่ย 3.50 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.817)

ปัจจัยดึงดูดที่ส่งผลปานกลางต่อการเดินทางท่องเที่ยว (ช่วงคะแนน 2.61 - 3.40) ของนักท่องเที่ยวชาวไทย มีจำนวน 1 ปัจจัย คือ เทียวกลางคืน ไนท์คลับ (ค่าเฉลี่ย 2.94 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.193) ปัจจัยที่ส่งผลปานกลางต่อการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาตินานาชาติ มีจำนวน 2 ปัจจัย คือ ชื่อของ จักรวรรดิใช้สอย (ค่าเฉลี่ย 3.31 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.204) และ เทียวกลางคืน ไนท์คลับ (ค่าเฉลี่ย 2.97 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.156) สำหรับปัจจัยที่ส่งผลปานกลางต่อการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาตินานาชาติ มีทั้งหมด 7 ปัจจัย คือ ประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของเมือง (ค่าเฉลี่ย 3.40 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.030) โบราณสถานและมรดกทางวัฒนธรรม (ค่าเฉลี่ย 3.40 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.010) มีความปลอดภัย (ค่าเฉลี่ย 3.40 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.050) เทศกาล ประเพณี หรืองานอีเว้นท์ (ค่าเฉลี่ย 3.16 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.113) ชื่อของ จักรวรรดิใช้สอย (ค่าเฉลี่ย 2.92 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.922) ความบันเทิง (ค่าเฉลี่ย 2.84 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.017) และ เทียวกลางคืนไนท์คลับ (ค่าเฉลี่ย 2.62 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.105)

นอกจากนี้ จากสถิติแสดงให้เห็นว่าไม่มีปัจจัยดึงดูดใดๆ ที่ส่งผลน้อย (ช่วงคะแนน 1.81 - 2.60) และน้อยที่สุด (ช่วงคะแนน 1.00 - 1.80) ต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดนของนักท่องเที่ยวชาวไทย ชาวจีน และชาตินานาชาติ

ตารางที่ 4.47 แสดงค่าเฉลี่ยรวมของปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดนของนักท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่เดินทางผ่านเส้นทาง R3A และ R3B ในพื้นที่หน้าด่านเชียงของ เชียงแสน และแม่สาย จังหวัดเชียงราย แสดงให้เห็นว่าปัจจัยดึงดูดเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการเดินทางของนักท่องเที่ยวมากกว่าปัจจัยผลัก

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดน	ค่าเฉลี่ยรวม	Minimum	Maximum
ปัจจัยผลัก	3.626	2.765	4.230
ปัจจัยดึงดูด	3.864	2.913	4.155

จากตารางที่ 4.47 แสดงค่าเฉลี่ยรวมของปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดนของนักท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่เดินทางผ่านเส้นทาง R3A และ R3B ในพื้นที่หน้าด่านเชียงของ เชียงแสน และแม่สาย จังหวัดเชียงราย แสดงให้เห็นว่าทั้งปัจจัยผลักและปัจจัยดึงดูดเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดนของนักท่องเที่ยวชาวไทย ชาวจีน และชาตินานาชาติ แต่ปัจจัยดึงดูดเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการเดินทางข้ามพรมแดนของนักท่องเที่ยวทั้ง 3 กลุ่มมากกว่าปัจจัยผลัก เนื่องจากมีค่าเฉลี่ยรวมคือ 3.364 ซึ่งสูงกว่าค่าเฉลี่ยรวมของปัจจัยผลัก คือ 3.626

ตอนที่ 3 การรับรู้ผลกระทบ (Perceived Impacts) จากพฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรมต่อภาคการท่องเที่ยวบนเส้นทาง R3A และ R3B ในพื้นที่หน้าด่านจังหวัดเชียงราย

การศึกษาการรับรู้ผลกระทบจากพฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรมต่อภาคการท่องเที่ยวบนเส้นทาง R3A และ R3B ในพื้นที่หน้าด่านจังหวัดเชียงราย เป็นการศึกษาจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการประชุมกลุ่มย่อยของภาคการท่องเที่ยว กล่าวคือ หน่วยงานภาครัฐที่ให้บริการและพบปะกับนักท่องเที่ยว ได้แก่สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง ตำรวจท่องเที่ยว ศูนย์แก้ไขปัญหามลพิษทางอากาศและช่วยเหลือนักท่องเที่ยว องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว อาทิ โรงแรม บริษัทนำเที่ยว และสภาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย และประชาชนในพื้นที่อำเภอเชียงของ อำเภอเชียงแสน และอำเภอแม่สาย นอกจากนี้ยังเป็นการสำรวจเบื้องต้นเกี่ยวกับการรับรู้ผลกระทบจากการท่องเที่ยวในพื้นที่อื่นๆ บนเส้นทาง R3A คือ เขตปกครองตนเองสิบสองปันนา และ นครคุนหมิง มณฑลยูนนาน ประเทศจีน แขวงบ่อแก้ว และแขวงหลวงน้ำทา สปป. ลาว และเส้นทาง R3B คือ เมืองท่าลี่ เมืองเชียงตุง และ เมืองอินเล

3.1 การรับรู้ต่อผลกระทบจากพฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่แตกต่างทางวัฒนธรรม

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการจัดประชุมภาคการท่องเที่ยวทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน สื่อสารมวลชน และชุมชน ในประเด็นการรับรู้ผลกระทบจากพฤติกรรมนักท่องเที่ยวต่างวัฒนธรรม พบว่า โดยส่วนใหญ่การรับรู้ปัญหาและผลกระทบเป็นเหตุมาจากนักท่องเที่ยวชาวจีน เนื่องจากนักท่องเที่ยวมีปริมาณเยอะและมักจะเดินทางมากันเป็นกลุ่มใหญ่ จึงทำให้นักท่องเที่ยวชาวจีนมีประเด็นปัญหามากกว่านักท่องเที่ยวชาติอื่นๆ โดยผลกระทบด้านบวกที่รับรู้คือ การแลกเปลี่ยนและเรียนรู้วัฒนธรรม ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ และ โอกาสทางธุรกิจ เป็นต้น ในขณะที่ผลกระทบด้านลบที่รับรู้ คือ ปัญหาการขับรถที่ไม่ทราบกฎกติกา พฤติกรรมที่แตกต่างไม่เหมือนกับสังคมไทย เช่น การพูดคุยส่งเสียงดัง การสูบบุหรี่ในพื้นที่สาธารณะ การใส่รองเท้าเข้าวัด การเข้าห้องน้ำ หรือการแต่งกายไม่เหมาะสม เป็นต้น

แต่อย่างไรก็ตาม ผู้ให้ข้อมูลโดยส่วนใหญ่แสดงความคิดเห็นว่าพฤติกรรมนักท่องเที่ยวชาวจีนที่แตกต่างไม่ใช่ประเด็นปัญหาใหญ่ ซึ่งเป็นสิ่งที่สามารถบริหารจัดการได้ โดยในปัจจุบันได้มีกฎระเบียบการควบคุมพฤติกรรมนักท่องเที่ยว และมาตรการอนุญาตนำเข้ายานพาหนะเข้ามาในประเทศเป็นการชั่วคราวออกมา เพื่อจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้น โดยมีการประชุมร่วมกันทั้งภาครัฐและเอกชนของประเทศจีนและประเทศไทย ในการจัดอบรมเรื่องข้อกำหนด กฎระเบียบต่างๆ ให้แก่นักท่องเที่ยวก่อนเดินทางข้ามพรมแดนเข้ามาในประเทศไทย เช่น พฤติกรรมที่พึงปฏิบัติ และ ระบบการขับขี่ยานพาหนะ เป็นต้น นอกจากนี้ ผู้ให้ข้อมูลทั้งภาครัฐและภาคเอกชนกล่าวว่า นักท่องเที่ยวชาวจีนที่เดินทางข้ามพรมแดนมาส่วนใหญ่นั้น เป็นนักท่องเที่ยวคุณภาพ ที่มีความรู้และค่อนข้างมีฐานะดี ซึ่งสังเกตได้จากยี่ห้อของรถยนต์ที่ขับข้ามพรมแดนเข้ามาในประเทศไทยเป็นรถยนต์หรูและราคาแพง นอกจากนี้ ผู้ให้ข้อมูลภาคเอกชนเสริมในประเด็นการทำธุรกิจนำเที่ยวในอดีต ที่มีการปฏิเสธนักท่องเที่ยวชาวจีน เพราะถูกกตริาคามาก แต่ในปัจจุบัน เนื่องจากปริมาณที่มากของนักท่องเที่ยวชาวจีน ทำให้สภาพการเงินของธุรกิจคล่องตัว จึงไม่มีการปฏิเสธและเปิดรับนักท่องเที่ยวชาวจีนมากขึ้น และพยายามหาวิธีแก้ปัญหาให้ถูกจุด เช่น การพัฒนาการสื่อสารภาษาจีน และเพิ่มการสื่อความหมายในเรื่องข้อควรปฏิบัติมากขึ้น โดยทั้งจัดทำป้ายสื่อความหมาย และฝึกอบรมพนักงานที่มีการฝึกให้ใช้ภาษาจีนเพื่อให้ข้อมูลนักท่องเที่ยวและผู้ให้ข้อมูลภาคเอกชนมีความเห็นว่าการเปิดรับนักท่องเที่ยวชาวจีนได้เปรียบมากกว่าเสียเปรียบ

นอกจากนี้ ในประเด็นผลกระทบด้านลบในมิติอื่นๆ นั้น ภาศิการท่องเที่ยวโดยส่วนใหญ่มีความเห็นพ้องกันว่ายังไม่มีผลกระทบที่รับรู้ชัดเจนมากนักเกี่ยวกับพฤติกรรมนักท่องเที่ยว เนื่องจากจังหวัดเชียงรายยังไม่มีจำนวนนักท่องเที่ยวมากขนาดที่จะส่งผลกระทบได้

3.2 ความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวข้ามพรมแดนของจังหวัดเชียงราย

ในประเด็นเรื่องความสามารถในการรองรับนั้น จังหวัดเชียงรายยังสามารถรองรับได้อีกจำนวนมาก มีความพร้อมที่ดี ทั้งจำนวนที่พักมากกว่า 15,000 ห้อง และมีร้านอาหารที่กระจายอยู่ทั่วไป แต่อย่างไรก็ตามยังมีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจและดึงดูดได้ค่อนข้างน้อย และมีสถานะปัจจุบันเป็นเมืองผ่านของนักท่องเที่ยวข้ามพรมแดนโดยนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวชาวจีนมีความสนใจในจังหวัดเชียงใหม่มากกว่า เนื่องจากมีสิ่งดึงดูดที่มากกว่า ดังนั้น จึงมองว่าจังหวัดเชียงราย ยังไม่มีความหนาแน่นและยังไม่เต็มความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว อีกทั้งในประเด็นนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาด้วยตนเองจะค่อนข้างลำบาก ในเรื่องการเดินทางด้วยรถโดยสารสาธารณะที่ยังมีน้อยและไม่ทั่วทุกพื้นที่ ในบางพื้นที่อาจจะต้องมีการจ้างเหมาซึ่งราคาค่อนข้างสูง นอกจากนี้ ช่วงฤดูกาลท่องเที่ยว เดือน ธันวาคม – กุมภาพันธ์ โดยเฉพาะเดือน กุมภาพันธ์ที่มีนักท่องเที่ยวชาวจีนเดินทางเข้ามาเป็นจำนวนมาก ที่ส่งผลให้เกิดปัญหาจราจรติดขัดในบางพื้นที่ แต่ในด้านโรงแรมไม่มีปัญหาเรื่องจำนวนห้องไม่เพียงพอเนื่องจากปัญหาที่นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ไม่ได้พักค้างคืน

3.3 ปัญหาและอุปสรรคในการให้บริการนักท่องเที่ยวข้ามพรมแดน

ปัญหาและอุปสรรคในการให้บริการนักท่องเที่ยวข้ามพรมแดน คือ ความไม่ชัดเจนในข้อกำหนดหรือกฎเกณฑ์ต่างๆ ในการเดินทางข้ามพรมแดน ผู้ให้ข้อมูลภาคเอกชนแสดงความคิดเห็นว่า หากมีข้อตกลงการข้ามพรมแดนที่อำนวยความสะดวกการเดินทางให้นักท่องเที่ยวข้ามพรมแดนที่ชัดเจนและเท่าเทียมกัน จังหวัดเชียงรายก็จะสามารถสร้างรายได้จากส่วนนี้ได้มากขึ้น ซึ่งในปัจจุบัน ด้านกฎหมายที่มีการบังคับใช้แค่บางประการ ทำให้ขาดมาตรฐาน และเกิดความยุ่งยาก และยังขาดความเท่าเทียมกันของข้อตกลงระหว่างประเทศ โดยเฉพาะการเดินทางข้ามพรมแดนของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางในเส้นทาง R3A และ R3B

จากการให้สัมภาษณ์ของ สำนักงานตรวจคนเข้าเมืองเชียงของ กล่าวว่า “นักท่องเที่ยวจีนที่เดินทางข้ามพรมแดนมา สปป. ลาว และ ประเทศไทย ถ้าข้ามมาฝั่ง สปป. ลาว ก็จะมีกฎหมายว่าต้องมีวีซ่าที่ออกให้ของลาว แต่ถ้าข้ามพรมแดนมาประเทศไทย ไม่มีกฎหมายว่าต้องมีวีซ่าที่ออกให้ของไทย” ซึ่งมองว่าประเทศไทยเกิดการเสียเปรียบเป็นอย่างมาก ซึ่งหากอย่างน้อยมีวีซ่าที่ออกให้ของลาวที่ออกให้คนไทยได้ก็จะลดปัญหาต่างๆมากมาย โดยเฉพาะเรื่องของการสื่อสารภาษาต่างประเทศ

นอกจากนี้ ทางภาคเอกชนยังเสริมอีกว่า “การนำนักท่องเที่ยวชาวไทยข้ามพรมแดนไปท่องเที่ยวทั้งใน สปป. ลาว และประเทศจีน ธุรกิจท่องเที่ยวต้องเสียค่าธรรมเนียมและเงินวางประกันมากมาย แต่ในขณะเดียวกันการเดินทางข้ามพรมแดนมาประเทศไทย ไม่มีกฎเกณฑ์อะไรแบบนี้เลย” และในอีกมุมมองหนึ่งทางภาคเอกชนในสหภาพเมียนมาและสปป.ลาว กล่าวว่า “การนำนักท่องเที่ยวชาวมลายูและชาวลาวเดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดนเพื่อมาท่องเที่ยวในประเทศไทยนั้นค่อนข้างลำบาก เนื่องจากติดปัญหาการตรวจคนเข้าเมือง ซึ่งไม่สามารถเดินทางไปไกลกว่าอำเภอชายแดนได้ นักท่องเที่ยวเหล่านั้นมีความประสงค์จะเดินทางไปท่องเที่ยวยังเมืองอื่นๆ บ้าง เช่น จังหวัดเชียงใหม่ หรือจังหวัดอื่นๆ ในภาคเหนือ แต่ไม่สามารถทำได้” จากประเด็นต่างๆ เหล่านี้ ภาศิการท่องเที่ยวภาคเอกชนได้เสนอแนะว่า ควรมีการส่งเสริมให้เกิดความเท่าเทียมกันในระบบของการเดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดน เพื่อส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวข้ามพรมแดนจำนวนมากขึ้น

3.4 ระดับการรับรู้ผลการกระทบตามรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าบ้านและนักท่องเที่ยว (Doxey Irrdex Model)

จากผลการสัมภาษณ์ได้ให้ภาคีการท่องเที่ยวได้ให้แสดงความคิดเห็นระดับการรับรู้ผลกระทบจากพฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย โดยใช้มาตรวัด 4 ระดับ ตามรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าบ้านและนักท่องเที่ยว (Doxey Irrdex Model) คือ 1) Euphoria ความรู้สึกที่เป็นมิตรและยินดีต้อนรับนักท่องเที่ยว 2) Apathy ความรู้สึกที่เริ่มมีความอึดอัดแต่ยังมองว่าสามารถจัดการได้ 3) Annoyance ความรู้สึกถึงความไม่สะดวกใจจากการเพิ่มขึ้นของจำนวนนักท่องเที่ยวและเริ่มมีความรู้สึกว่ามีผลกระทบที่ไม่พึงประสงค์ และ 4) Antagonism ความรู้สึกและมีปฏิกิริยาต่อต้านการท่องเที่ยว โดยอธิบายตามวงจรชีวิตของแหล่งท่องเที่ยว โดยผลการวิจัยมีดังนี้

ตารางที่ 4.48 ระดับการรับรู้ผลการกระทบตามรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าบ้านและนักท่องเที่ยว

ระดับความรำคาญใจ (Level of Irritation)	Euphoria	Apathy	Annoyance	Antagonism
ภาครัฐ				
1. สำนักงานตรวจคนเข้าเมืองเชียงแสน (เชียงของ)				
2. สำนักงานตรวจคนเข้าเมืองเชียงราย (แม่สาย)				
3. ด่านศุลกากรแม่สาย				
4. ด่านศุลกากรเชียงของ				
5. สำนักแก้ไขปัญหากล่องและช่วยเหลือนักท่องเที่ยว				
6. ตำรวจท่องเที่ยว				
ภาคเอกชน				
7. ประธานหอการค้าจังหวัดเชียงราย/ ร้านอาหารภูแล				
8. ที่ปรึกษาหอการค้าแม่สาย / บริษัทแม่โขงเดลต้า (บ.นำเที่ยว)				
9. ประธานสภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย				
10. นายกสมาคมสหพันธ์ท่องเที่ยวภาคเหนือจังหวัดเชียงราย / ร้านอาหารสับนงา				
11. สมาชิกสมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยและแปซิฟิก (Pacific Asia Travel Association – PATA)				

ระดับความรำคาญใจ (Level of Irritation)	Euphoria	Apathy	Annoyance	Antagonism
12. กรรมการผู้จัดการ บริษัท พี. บี.ทราเวล เอเจนซี เซนเตอร์				
13. ผู้จัดการ โรงแรมแม่โขงริเวอร์ไซด์				
14. ผู้จัดการร้านอาหารหล้า				
15. ผู้จัดการร้านอาหารริมโขง				
16. ผู้จัดการบ้านดำ				
17. เจ้าของร้านอาหารบริเวณวัดร่อง ขุน				
18. เจ้าของร้านของฝากบริเวณวัด ร่องขุน				
ภาคประชาชน				
19. ตัวแทนชุมชน อำเภอแม่สาย จำนวน 30 คน				
20. ตัวแทนชุมชน อำเภอเชียงของ จำนวน 5 คน				
21. ตัวแทนชุมชน อำเภอเชียงแสน จำนวน 25 คน				
สื่อมวลชน				
22. TTR weekly				

จากผลการสัมภาษณ์และให้ระดับความคิดเห็นเรื่องผลกระทบจากพฤติกรรมนักท่องเที่ยวของภาคีการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย ซึ่งสรุปตามตารางที่ 4.48 โดยส่วนใหญ่จะรับรู้ผลกระทบพฤติกรรมนักท่องเที่ยวในระดับกลางๆ ที่ยังยินดีต้อนรับนักท่องเที่ยว และเริ่มมีความรู้สึกอึดอัดจากพฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่มีความแตกต่างบ้าง แต่ก็ยังไม่ได้สร้างปัญหามากนัก และจะสังเกตได้ว่าพื้นที่ในอำเภอเชียงของ ที่มีปริมาณนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามามาก จึงมีอัตราการการรับรู้ผลกระทบจากพฤติกรรมนักท่องเที่ยวมากกว่าพื้นที่อื่นๆ แต่อย่างไรก็ตามภาคีการท่องเที่ยวในแต่ละพื้นที่ต่างให้เหตุผลว่าปัญหามาจากการจัดการมากกว่านักท่องเที่ยว เช่น ผู้จัดการบ้านดำ ระบุว่าปัญหามาจากมัคคุเทศก์ที่ขาดความรับผิดชอบ โดยไม่แจ้งวิธีการปฏิบัติตัวที่ถูกต้องแก่นักท่องเที่ยว ไม่มีความรู้เรื่องกฎระเบียบในแหล่งท่องเที่ยว และปล่อยให้นักท่องเที่ยวเดินชมโดยไม่ให้ความรู้ใดๆ จึงส่งผลต่อปัญหาที่เกิดขึ้นทุกวัน นอกจากนี้ผู้จัดการร้านอาหารและโรงแรมในพื้นที่เชียงของตามเส้นทางระหว่างพรมแดนถึงจังหวัดเชียงราย และตำรวจท่องเที่ยว ระบุคล้ายๆ กัน ในเรื่องของการจัดการนักท่องเที่ยวที่ขาดการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวเรื่องการปฏิบัติตัวหรือควบคุมพฤติกรรม

3.5 การรับรู้ผลกระทบจากการท่องเที่ยวในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวบนเส้นทาง R3A และ R3B

การสำรวจโดยการจัดประชุมกลุ่มย่อยและสัมภาษณ์เชิงลึกในประเด็นการรับรู้ผลกระทบจากการท่องเที่ยวบนเส้นทาง R3A ในพื้นที่เขตปกครองพิเศษสิบสองปันนา นครคุนหมิง แขวงหลวงน้ำทา แขวงบ่อแก้ว และ เส้นทาง R3B ในพื้นที่ท่าขี้เหล็ก เชียงตุง และอินเล รายละเอียดดังนี้

3.5.1 การรับรู้ผลกระทบจากการท่องเที่ยวของภาคการท่องเที่ยวในพื้นที่ประเทศจีน (เขตปกครองพิเศษสิบสองปันนา และนครคุนหมิง)

โดยรวมของทั้ง 2 เมือง ภาคการท่องเที่ยวมองว่า การท่องเที่ยวเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาระบบเศรษฐกิจ การท่องเที่ยวทำให้เกิดผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจแก่ทั้ง 2 เมือง ซึ่งทำให้เกิดการรักษาและฟื้นฟูวัฒนธรรมมากขึ้น โดยเฉพาะวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ เช่น ไทลื้อ อาข่า และไม่ได้มองว่าการท่องเที่ยวนั้นก่อให้เกิดผลกระทบด้านลบใดๆ เนื่องจาก มีระบบการบริหารจัดการที่ดี และสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้อย่างเต็มที่

3.5.2 การรับรู้ผลกระทบจากการท่องเที่ยวของภาคการท่องเที่ยวในพื้นที่ สปป.ลาว

1. แขวงบ่อแก้ว

1) มิติทางด้านสังคม วัฒนธรรม

ในมิติด้านสังคมวัฒนธรรม ภาคการท่องเที่ยวของพื้นที่แขวงบ่อแก้ว มีความคิดเห็นว่าการท่องเที่ยวทำให้เกิดการส่งเสริมให้เกิดมีการรักษาและหวงแหนขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิมของชุมชน ในขณะที่ผลกระทบด้านลบ มีความคิดเห็นว่าเมื่อนักท่องเที่ยวเข้ามามากขึ้นเกิดการลอกเลียนแบบวัฒนธรรมต่างชาติขึ้น

2) มิติทางด้านเศรษฐกิจ

ในมิติด้านเศรษฐกิจการท่องเที่ยวทำให้เกิดการพัฒนาทางเศรษฐกิจ โดยนำเงินตราต่างประเทศเข้ามา ทำให้เกิดการสร้างรายได้และสร้างงานให้แก่คนในท้องถิ่น แต่ในผลกระทบด้านลบนั้น การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหาการกระจายรายได้สู่ท้องถิ่น ทำให้ค่าครองชีพสูงขึ้นที่เป็นผลให้การดำรงชีวิตอยู่อย่างฝืดเคือง มีอัตราแลกเปลี่ยนสูงขึ้น อัตราเงินเฟ้อ เกิดการใช้จ่ายฟุ่มเฟือยมากขึ้น นอกจากนี้ เมื่อมีการสร้างสะพานมิตรภาพไทย-ลาว ซึ่งจากเดิมเป็นการข้ามเรือโดยสารท่าเรือบัก แต่ผู้ประกอบการมองว่าไม่ได้เกิดผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจเลย และรายได้จากการท่องเที่ยวลดลง ถึงว่าตามตัวเลขสถิติจะมีนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้นก็ตาม

3) มิติทางด้านสิ่งแวดล้อม

ในมิติด้านสิ่งแวดล้อมการท่องเที่ยวทำให้มีโครงการรักษาสีเขียวและรักษาแหล่งน้ำและต้นไม้ เกิดการรณรงค์ให้เกิดการสำนึกรักษ์สิ่งแวดล้อมมากขึ้น แต่อย่างไรก็ตามเมื่อการท่องเที่ยวได้ขยายตัวธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมถูกบุกรุกและทำลายมากขึ้น ทำให้เกิดการตัดไม้เพื่อทำทางเดินป่าสร้างรีสอร์ทและล่าสัตว์

2. แขวงหลวงน้ำทา

1) มิติทางด้านสังคม วัฒนธรรม

ในมิติด้านสังคมวัฒนธรรม การท่องเที่ยวช่วยส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวได้รับรู้และเข้าใจวัฒนธรรมประเพณีที่สืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษของแต่ละท้องถิ่น เป็นการสร้างโอกาสให้นักท่องเที่ยว

เข้าถึงและสัมผัสวิถีการดำรงชีวิตของคนท้องถิ่นอย่างแท้จริง อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมการสร้างสายสัมพันธ์ระหว่างนักท่องเที่ยวและประชาชนในท้องถิ่นอย่างมีมิตรภาพอีกด้วย แต่ความแตกต่างทางวัฒนธรรมระหว่างนักท่องเที่ยวและคนในท้องถิ่นทำให้เกิดพฤติกรรมของคนในท้องถิ่นเปลี่ยนแปลงไปทีละน้อย เช่น การใช้ยาฆ่าแมลงเพื่อ ยิรียมารยา และ การบันเทิง เป็นต้น

2) มิติทางด้านเศรษฐกิจ

ในมิติด้านเศรษฐกิจในพื้นที่หลวงน้ำทา การท่องเที่ยวทำให้เกิดการพัฒนาด้านเศรษฐกิจและเป็นการกระตุ้นทางเศรษฐกิจท้องถิ่นโดยในปัจจุบันการท่องเที่ยวมีการขยายตัว 7.8-8% นอกจากนี้ การท่องเที่ยวยังเป็นการนำเงินตราต่างประเทศเข้ามา ทำให้เกิดการสร้างรายได้สู่ชุมชนและส่วนกลาง และเป็นการสร้างงานให้แก่คนในท้องถิ่นทั้งทางตรงและทางอ้อม อีกทั้งมีการลงทุนในการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ถนนหนทาง สาธารณสุข สุขา การศึกษา ไฟฟ้า และ น้ำประปา ในขณะที่ผลกระทบด้านลบ คือการรั่วไหลของเงินตรา กล่าวคือ เพื่อเป็นการทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจ ได้มีการนำเข้าสู่ของจากต่างประเทศมาขายตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวมากขึ้น ทำให้เกิดภาวะค่าครองชีพสูงขึ้น ที่เป็นผลให้การดำเนินชีวิตอยู่อย่างผืดเคือง นอกจากนี้หลวงน้ำทายังถูกมองว่าเป็นแค่ทางผ่าน ทำให้ไม่ได้ประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรมได้เพียงแค่ค่าธรรมเนียม แต่ค่าธรรมเนียมที่ได้มาไม่ได้จัดเป็นงบประมาณในการบำรุงถนนที่ทรุดโทรมไป

3) มิติทางด้านสิ่งแวดล้อม

ในมิติด้านสิ่งแวดล้อมนั้น การท่องเที่ยวช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวในเชิงอนุรักษ์ความหลากหลายทางธรรมชาติ เป็นการกระตุ้นและส่งเสริมให้เกิดการรับรู้และเข้าใจการรักษาสิ่งแวดล้อมมากขึ้น และผลกระทบด้านลบ คือ เมื่อการท่องเที่ยวขยายตัว ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมถูกบุกรุกและทำลายมากขึ้น เกิดสิ่งปฏิกูลมากขึ้น เช่น ขยะจากสิ่งปลูกสร้าง ขยะจากอาหาร ขยะที่เป็นพิษ เกิดมีน้ำเสียนำพาหะเป็น ดินฟ้าอากาศเปลี่ยนแปลง และเกิดภัยธรรมชาติตามมา

3.5.2 การรับรู้ผลกระทบจากการท่องเที่ยวของภาคการท่องเที่ยวในพื้นที่สาธารณสุขแห่งสหภาพเมียนมา

1. พื้นที่ท่าลี่หลัก

1) มิติทางด้านสังคม วัฒนธรรม

ในมิติด้านสังคมและวัฒนธรรมของพื้นที่ท่าลี่หลักนั้น การท่องเที่ยวทำให้เกิดการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวก สาธารณูปโภคพื้นฐานเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวและทำให้คนในพื้นที่สามารถใช้ประโยชน์ได้เช่นกัน นอกจากนี้การท่องเที่ยวยังทำให้กลุ่มชาติพันธุ์ที่มีอัตลักษณ์มีความสำคัญมากขึ้น และกลายเป็นสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาเที่ยว แต่ก็มีเกิดการกระทบกันทางวัฒนธรรม ซึ่งทำให้เกิดความไม่เข้าใจกันและเกิดความขัดแย้งระหว่างคนในชุมชนและนักท่องเที่ยว

2) มิติทางด้านเศรษฐกิจ

ในเมืองท่าลี่หลัก การท่องเที่ยวทำให้เกิดการค้าขายอย่างชัดเจน กระตุ้นเศรษฐกิจท้องถิ่นและเกิดการสร้างมาตรฐานของสินค้าของที่ระลึกเพื่อสร้างรายได้เสริมที่มาจากจากการท่องเที่ยว แต่ในปัจจุบันจำนวนนักท่องเที่ยวลดลงเนื่องจากสินค้าไม่มีคุณภาพ สินค้าไม่มีมาตรฐาน สินค้าสามารถหาซื้อที่อื่นได้ และความไม่ได้มาตรฐานของจุดแวะพักแก่นักท่องเที่ยว จึงเกิดเป็นภาพลักษณ์ของสินค้าที่ไม่ดีและขาดรายได้จากการท่องเที่ยวค่อนข้างมาก นอกจากนี้เกิดเงินตรารั่วไหลออกนอกประเทศ เนื่องจากสินค้าที่นำมาขายไม่ได้เป็นสินค้าที่ผลิตเองในประเทศแต่เป็นการนำเข้าจากประเทศจีนโดยส่วนใหญ่

3) มิติทางด้านสิ่งแวดล้อม

ในมิติด้านสิ่งแวดล้อม การท่องเที่ยวทำให้เกิดการจัดการสิ่งแวดล้อมให้สวยงามเพื่อต้อนรับนักท่องเที่ยว แต่ก็ยังขาดการจัดการภูมิทัศน์ในท้องที่

2. พื้นที่เชียงใหม่

1) มิติทางด้านสังคม วัฒนธรรม

ในมิติด้านสังคมและวัฒนธรรม การท่องเที่ยวส่งเสริมด้านการศึกษา เช่น การสอนภาษาอังกฤษให้กับคนในท้องถิ่น ได้รับการส่งเสริมด้านสาธารณูปโภคพื้นฐาน และสุขอนามัย เช่น ยารักษาโรค อุปกรณ์การเรียน เป็นต้น และทำให้เกิดการอนุรักษ์ รักษาอาคารบ้านเรือนในชุมชนให้คงสภาพดั้งเดิม อีกทั้งยังเกิดการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างเป็นรูปธรรม ในขณะที่ผลกระทบด้านลบ คือ การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหาทางสังคมและสภาพแวดล้อม ทางด้านสังคมเกิดปัญหาที่อาจส่งผลทำให้เกิดเป็นกระบวนการการค้ามนุษย์ เช่น การที่เด็กมาถ่ายรูปรกับนักท่องเที่ยว และขอทาน ความไม่เข้าใจกันระหว่างคนท้องถิ่นและนักท่องเที่ยว และเกิดการก้าวล้ำความเป็นส่วนตัวของคนในท้องถิ่นเพราะนักท่องเที่ยวสามารถเข้าไปถ่ายรูปได้ทุกที่ เป็นต้น

2) มิติทางด้านเศรษฐกิจ

ทางด้านเศรษฐกิจ การท่องเที่ยวทำให้เกิดการสร้างงาน สร้างรายได้ให้แก่คนในท้องถิ่น และทำให้คนในท้องถิ่นมีรายได้เสริมจากการท่องเที่ยว เช่น การขับรถนำเที่ยวชมเมือง เป็นต้น ในส่วนของผลกระทบด้านลบ คือ เกิดการกระจุกตัวของรายได้จากการท่องเที่ยว ส่งผลให้หลายพื้นที่พยายามนำของที่ระลึกมาขายให้กับนักท่องเที่ยว อีกทั้งราคาของสินค้าและบริการท่องเที่ยวมีราคาสูงขึ้น ทำให้ค่าครองชีพสูงขึ้น เกิดปัญหาความเหลื่อมล้ำทางด้านเศรษฐกิจของคนในพื้นที่

3) มิติทางด้านสิ่งแวดล้อม

ในปัจจุบัน การท่องเที่ยวทำให้เกิดประเด็นการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมากขึ้นในเมืองเชียงใหม่ เช่น การจัดภูมิทัศน์ในเมืองและสร้างเมืองท่องเที่ยวสีเขียว แต่อย่างไรก็ตาม การท่องเที่ยวก็ทำให้เกิดมลพิษทางอากาศ เนื่องจากการเพิ่มขึ้นของยานพาหนะในเมือง ทำให้เกิดปริมาณฝุ่นละอองในอากาศเพิ่มขึ้น

3. ทะเลสาบอินเล

1) มิติทางด้านสังคม วัฒนธรรม

ในมิติด้านสังคมวัฒนธรรมการท่องเที่ยวทำให้เกิดการรวมตัวกันของคนในชุมชนเพื่ออนุรักษ์เรื่องสิทธิมนุษยชน รัฐสวัสดิการ เพื่อสร้างความเป็นอยู่ที่ดีให้แก่คนท้องถิ่น เช่น กลุ่ม Inle Speaker การท่องเที่ยวยังทำให้คนในชุมชนเกิดจิตสำนึกในการสร้างความยั่งยืนให้กับชุมชนของตน (Sustainable Community) เกิดการมีส่วนร่วมในการพัฒนามุมมอง ความรับผิดชอบต่อสังคมของคนในชุมชนกับอาสาสมัครต่างถิ่น เกิดการพัฒนาทักษะที่หลากหลายของคนในพื้นที่เพื่อสามารถติดต่อกับนักท่องเที่ยวได้ อีกทั้งยังเป็นการสร้างแรงงานที่มีคุณภาพต่อไปในอนาคต เกิดการพัฒนาทักษะอาชีพต่าง ๆ ของคนในพื้นที่ เช่น การเป็นมัคคุเทศก์ การเป็นพนักงานทางการบริการ ได้แก่ ร้านอาหาร โรงแรม ร้านขายของที่ระลึก เป็นต้น เกิดการพัฒนาสาธารณูปโภคพื้นฐาน เช่น ไฟฟ้าในพื้นที่ทะเลสาบ และห้องน้ำหรือบ่อน้ำเก็บสิ่งปฏิกูลจากบ้านเรือน เป็นต้น

แต่ในขณะเดียวกันก็เกิดผลกระทบด้านลบ คือ เกิดปัญหาการค้ามนุษย์ และเกิดผลกระทบด้านลบต่อวิถีชีวิตดั้งเดิมของคนในชุมชน วัฒนธรรมดั้งเดิมสูญหายและกลืนกลาย อีกทั้งปัญหาสุขอนามัยของคนในท้องถิ่นที่ได้รับการบริการด้านสุขภาพไม่ทั่วถึง และขาดความร่วมมือในการพัฒนาพื้นที่

2) มิติทางด้านเศรษฐกิจ

ในมิติด้านเศรษฐกิจ การท่องเที่ยวทำให้เกิดแนวทางในการทำธุรกิจของคนในชุมชนที่สร้างรายได้ให้แก่ชุมชน ได้แก่ การสร้างสถานประกอบการร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึกที่มีคุณภาพให้นักท่องเที่ยว และในส่วนของผลกระทบด้านลบ คือ รายได้จากการท่องเที่ยวกระจุกตัว ไม่กระจายทั่วถึง เกิดความเหลื่อมล้ำด้านเศรษฐกิจของคนในพื้นที่

3) มิติทางด้านสิ่งแวดล้อม

ในมิติด้านสิ่งแวดล้อม การท่องเที่ยวทำให้เกิดการรณรงค์เพื่อลดปัญหามลพิษที่เกิดขึ้นในพื้นที่ ได้แก่ การใช้เรือที่มีเสียงเบา (Quiet Boat) เพื่อลดความรำคาญของเสียงเครื่องยนต์ การเก็บขยะเพื่อสร้างสิ่งแวดล้อมที่ดี สร้างความตระหนักและให้ความสำคัญในการสร้างสิ่งแวดล้อมที่สะอาดและรณรงค์เรื่องสิ่งแวดล้อมเรื่องสิ่งแวดล้อมสีเขียว (Green Environment) นอกจากนี้ การท่องเที่ยวยังกระตุ้นให้เกิดกิจกรรมการมีส่วนร่วมในการพัฒนามุมมอง ความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมของคนในชุมชนกับอาสาสมัครต่างถิ่น มีการจัดทำระบบการจัดการสิ่งปฏิกูลในพื้นที่ ได้แก่ การวางระบบท่อลำเลียงสิ่งปฏิกูลใต้เท้า และบ่อกักเก็บสิ่งปฏิกูล การบำบัดของเสีย (Waste Management) เกิดการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและความหลากหลายทางชีวภาพในทะเลสาบอินเล

ในส่วนของผลกระทบด้านลบ การท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมขึ้น เช่น มลพิษทางน้ำ คือ เกิดขยะในทะเลสาบ สิ่งปฏิกูลจากบ้านเรือนในทะเลสาบ มลพิษทางเสียงจากเครื่องยนต์นักท่องเที่ยว มลพิษทางอากาศจากควันของเครื่องยนต์ ระบบนิเวศทางธรรมชาติเกิดความเสียหาย เสื่อมโทรม ถูกทำลาย สูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ พืชน้ำถูกทำลาย คุณภาพของน้ำลดลง เกิดการตกตะกอนในแหล่งน้ำชายฝั่งถูกกัดเซาะ และผลิตผลทางการเกษตรในสวนลอยน้ำมีประสิทธิภาพลดลง

ในการจัดการผลกระทบของเมืองอินเลนั้น ได้มีหลายหน่วยงานเข้ามามีส่วนช่วยเหลือในการบริหารจัดการ โดยรูปแบบการจัดการแหล่งท่องเที่ยว (Destination Management) ของอินเลนั้น ได้มีการจัดโซนนิ่งของพื้นที่อนุรักษ์ พื้นที่โรงแรม และพื้นที่สำหรับนักท่องเที่ยว ในการบริหารจัดการได้มีการเก็บค่าธรรมเนียมการเข้าเมือง US\$10 หรือ 13,000 จ๊าด เพื่อนำไปบริหารจัดการพื้นที่นั้นได้อย่างยั่งยืน

บทที่ 5

สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ

บทนี้เป็นการนำเสนอสรุปผลที่ได้จากการวิจัยทั้งหมดตามคำถามของการวิจัยในแต่ละข้อ ซึ่งจะเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ การนำวรรณกรรมที่ได้ทบทวนมาอภิปรายผลประกอบการตอบผลการวิจัย พร้อมทั้งเสนอแนะแนวทางการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถรองรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวข้ามพรมแดนบนเส้นทาง R3A และ R3B เพื่อรองรับประชาคมอาเซียน

5.1 สรุปผลการวิจัย

5.1.1 วัตถุประสงค์การวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. ศึกษาบริบทและสถานการณ์การท่องเที่ยวของการท่องเที่ยวพรมแดนบนเส้นทาง R3A และ R3B
2. ศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยวทางด้านแรงจูงใจ ความต้องการสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยว และปัจจัยส่งผลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่เดินทางข้ามเส้นทาง R3A และ R3B ในพื้นที่หน้าด่านจังหวัดเชียงราย
3. ศึกษาการรับรู้ผลกระทบจากพฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรมต่อการจัดการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องบนเส้นทาง R3A และ R3B ในพื้นที่หน้าด่านจังหวัดเชียงราย
4. กำหนดแนวทางการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถรองรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวข้ามพรมแดนบนเส้นทาง R3A และ R3B เพื่อรองรับประชาคมอาเซียน

5.1.2 ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถรองรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวข้ามพรมแดน ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งมีสาระสำคัญเกี่ยวกับวิธีดำเนินการวิจัยตามคำถามการวิจัยแต่ละข้อดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1) การวิจัยเชิงคุณภาพ

การวิจัยเชิงคุณภาพทำการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อสัมภาษณ์เชิงลึกและประชุมกลุ่มย่อยประกอบด้วยผู้บริหารของหน่วยงานราชการ ภาคเอกชน และภาคชุมชน ที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวข้ามพรมแดนในพื้นที่ชายแดนจังหวัดเชียงราย ประกอบด้วย (1) ผู้บริหารหน่วยงานราชการที่มีบทบาทในการวางแผนและส่งเสริมการจัดการการท่องเที่ยวข้ามพรมแดนในจังหวัดเชียงราย เช่น สำนักงาน

ท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดเชียงราย ศูนย์แก้ไขปัญหาลोकกลางและช่วยเหลือนักท่องเที่ยว การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ตำรวจท่องเที่ยว สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง และ สำนักงานศุลกากร จำนวน 6 คน (2) ผู้บริหารหน่วยงานวางแผน ผู้ประกอบการ/เจ้าของ และบุคลากรของสถานประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย เช่น ที่พัก ร้านอาหาร บริษัทนำเที่ยว หอการค้าจังหวัดเชียงราย สมาคมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย และสมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย-แปซิฟิก (พาด้า) จำนวน 12 คน (3) ชุมชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องใน 3 พื้นที่หน้าด่าน เช่น ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน และชาวบ้าน จำนวน 60 คน และ (4) สื่อสารมวลชน จำนวน 1 คน

2) การวิจัยเชิงปริมาณ

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้ทำการคัดเลือกโดยวิธีการคำนวณหาขนาดตัวอย่างตามวิธีของทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane) และผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) จากจำนวนประชากรทั้งหมด ได้ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยทั้งสิ้น 400 คน

การวิจัยเชิงปริมาณเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทย ชาวจีน และนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติอื่นๆ ซึ่งเดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดน กำหนดกลุ่มตัวอย่างชาวไทย 150 คน ชาวจีน 50 คน และนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติอื่นๆ 200 คน รวมทั้งสิ้น 400 คน โดยสุ่มทอแบบสอบถามตามความสะดวกตามแหล่งท่องเที่ยว และด่านพรมแดนสะพานมิตรภาพไทย-พม่า แห่งที่ 1 อำเภอแม่สาย ด่านพรมแดนสามเหลี่ยมทองคำ และด่านพรมแดนสะพานมิตรภาพไทย-ลาว แห่งที่ 4 อำเภอเชียงของ ในช่วงฤดูการท่องเที่ยว คือ เดือน ธันวาคม – กุมภาพันธ์ 2559

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาแบ่งตามลักษณะของการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพโดยสร้างเครื่องมือเป็นภาษาไทยและแปลเป็นภาษาอังกฤษและจีน สำหรับใช้ในการเก็บข้อมูลสำหรับประเทศจีน ประเทศเมียนมา และ สปป.ลาว เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย

1) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลหลัก จากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคชุมชน เพื่อใช้ในการวิเคราะห์รูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวข้ามพรมแดนในจังหวัดเชียงราย พฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมในมุมมองผู้ประกอบการ และการรับรู้ผลกระทบของภาคการท่องเที่ยว มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิดกึ่งโครงสร้าง

2) แบบประชุมกลุ่มย่อย (Small Group Discussion) เพื่อใช้ในการวิเคราะห์การรับรู้ผลกระทบของภาคการท่องเที่ยว ปัญหาและอุปสรรคในประเด็นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวข้ามพรมแดน มีลักษณะเป็นประเด็นคำถามที่เปิดให้แสดงความคิดเห็น

3) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยเชิงปริมาณ ประกอบด้วยแบบสอบถามความคิดเห็นที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรมและการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก เพื่อใช้ในการตอบคำถามการวิจัยข้อ 2 ลักษณะของคำถามมีทั้งคำถามปลายปิดและคำถามปลายเปิด แบบสอบถามเป็นภาษาไทย และแปลเป็นภาษาอังกฤษและจีน

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1) แบบสอบถาม เป็นเครื่องมือสำคัญในการเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ ผู้วิจัยใช้วิธีการส่งแบบสอบถามให้บริษัทนำเที่ยว โรงแรม และศูนย์แก้ไขปัญหาลोकกลางและช่วยเหลือนักท่องเที่ยวช่วยดำเนินการเก็บแบบสอบถามจากนักท่องเที่ยวที่เดินทางข้ามพรมแดน ประกอบกับการลงพื้นที่เก็บตัวอย่างเองในแหล่งท่องเที่ยว และด่านพรมแดนสะพานมิตรภาพไทย-พม่า แห่งที่ 1 อำเภอแม่สาย ด่านพรมแดน

สามเหลี่ยมทองคำ และด่านพรมแดนสะพานมิตรภาพไทย-ลาว แห่งที่ 4 อำเภอเชียงของ ในช่วงฤดูการท่องเที่ยว คือ เดือน ธันวาคม – กุมภาพันธ์ 2559 รวบรวมแบบสอบถามคืนได้จำนวนทั้งสิ้น 410 ฉบับ

2) แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์ภาคีการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงรายทั้งหมด 19 คน แบ่งเป็นภาครัฐจำนวน 6 คนจาก 6 หน่วยงาน ภาคเอกชน 12 คน และสื่อ 1 คน

3) การประชุมกลุ่มย่อย ผู้วิจัยได้ดำเนินการประชุมกลุ่มย่อย แบ่งเป็นตัวแทนชุมชนในพื้นที่หน้าด่านจังหวัดเชียงราย ทั้งหมด 60 คน และ ภาคการท่องเที่ยวในพื้นที่บนเส้นทาง R3A และ R3B กล่าวคือ แขวงบ่อแก้ว จำนวน 35 คน แขวงน้ำทา สปป. ลาว จำนวน 30 คน เขตปกครองตนเองสิบสองปันนา จำนวน 25 คน นครคุนหมิง มณฑลยูนนาน ประเทศจีน จำนวน 32 คน เมืองเชียงตุง จำนวน 20 คน เมืองอินเล จำนวน 30 คน และเมืองท่าขี้เหล็ก ประเทศเมียนมาจำนวน 25 คน

4) การประชุมอย่างมีส่วนร่วมเพื่อกำหนดแนวทางการบริหารจัดการฯ จากภาคีการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย จำนวน 60 คน

4. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลหลังจากเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณแล้วผู้วิจัยจะนำข้อมูลมาวิเคราะห์และประมวลผลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป ด้วยการวิเคราะห์เชิงพรรณนาและการวิเคราะห์เชิงอนุมาน ได้แก่ ค่าร้อยละ ความถี่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน สำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) มีการจัดระบบข้อมูล โดยการนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาทั้งหมดมาจัดหมวดหมู่และวิเคราะห์ จำแนก ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

5.1.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์

1. บริบทและสถานการณ์การท่องเที่ยวของการท่องเที่ยวพรมแดนบนเส้นทาง R3A และ R3B

สถานการณ์การท่องเที่ยวในเชียงรายและพื้นที่พรมแดน พบว่าเชียงรายเป็นจังหวัดที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวในระดับสูง มีความพร้อมทั้งระบบโครงสร้างพื้นฐานที่มีการพัฒนาเพื่อรองรับการเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ มีระบบการข้ามพรมแดนที่สะดวกมาก มีการสร้างสะพานมิตรภาพไทย-ลาว แห่งที่ 4 ในปลายปี 2556 โดยข้ามแม่น้ำโขงไปยัง สปป. ลาว และเดินทางต่อไปยังประเทศจีน มีความพร้อมในจำนวนแหล่งท่องเที่ยว บุคลากรการท่องเที่ยว และจำนวนสถานประกอบการที่ให้บริการทางการท่องเที่ยวที่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้จำนวนมาก

จากรายงานกรมการท่องเที่ยว ปี 2558 พบว่ามีแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย 94 แห่ง ประกอบไปด้วย แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ 39 แห่ง แหล่งท่องเที่ยวทางโบราณสถานประวัติศาสตร์ 8 แห่ง แหล่งท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม 38 แห่ง และแหล่งท่องเที่ยวทางมนุษย์สร้างขึ้น 9 แห่ง นอกจากนี้ ยังมีแหล่งอารยธรรมแห่งกลุ่มชาติพันธุ์ มากกว่า 30 ชาติพันธุ์ และแหล่งรวมศิลปินมากกว่า 100 ชีวิต สถานพักแรมในจังหวัดเชียงรายมีที่พักรวมทั้งสิ้นมากกว่า 100 แห่ง จำนวนห้องพักรวม 15,586 ห้อง มีคฤหาสน์ท้องถิ่น 826 คน

จากข้อมูลสถิตินักท่องเที่ยวข้ามพรมแดนในปี 2557 – 2558 มีอัตราการเดินทางข้ามพรมแดนขาเข้าเพิ่มขึ้นร้อยละ 23.04 และเดินทางข้ามพรมแดนขาออกเพิ่มขึ้นร้อยละ 20.40 และเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง นักท่องเที่ยวที่เดินทางข้ามพรมแดนโดยส่วนใหญ่คือ นักท่องเที่ยวชาวจีน และนักท่องเที่ยวชาวไทย โดยนักท่องเที่ยวนิยมเดินทางข้ามพรมแดนในช่วงเดือนตุลาคมถึงเดือนเมษายน ในขณะที่ในเส้นทาง R3B ในปี

2557 - 2558 เพิ่มขึ้นร้อยละ 35.43 ในทิศทางตรงกันข้ามแนวโน้มการเดินทางข้ามพรมแดนขาออกของนักท่องเที่ยวบนเส้นทาง R3B ในปี 2558 มีอัตราการเดินทางข้ามพรมแดนขาออกลดลงร้อยละ 3.10 อย่างต่อเนื่อง โดยนักท่องเที่ยวนิยมเดินทางขาเข้าในช่วงเดือนพฤศจิกายน และธันวาคม ในขณะที่ขาออกนิยมเดินทางช่วงเดือนมีนาคมและเมษายน

แต่อย่างไรก็ตามแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงรายยังขาดความหลากหลายและความน่าสนใจที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ นอกจากนี้เชียงรายยังประสบปัญหาการเป็นเมืองผ่าน เนื่องจากนักท่องเที่ยวเดินทางข้ามพรมแดนเข้ามาและเดินทางไปจังหวัดเชียงใหม่ โดยไม่แวะพักที่จังหวัดเชียงราย ซึ่งจะเห็นได้ว่าจังหวัดเชียงรายขาดความสมดุลระหว่างการความพร้อมด้านอุปทานกับความความต้องการด้านอุปสงค์ กล่าวคือจังหวัดเชียงรายมีความพร้อมด้านทรัพยากรทางการท่องเที่ยว ด้านสาธารณูปโภคพื้นฐาน และการสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว แต่ยังคงขาดความต้องการหรือความตระหนักถึงในการเดินทางท่องเที่ยวภายในจังหวัดเชียงราย นอกจากนี้การท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงรายยังขึ้นอยู่กับฤดูกาลท่องเที่ยว โดยในฤดูท่องเที่ยวคือช่วงเดือนตุลาคมถึงกุมภาพันธ์จะมีนักท่องเที่ยวจำนวนมาก ในขณะที่นอกฤดูกาลท่องเที่ยวมีจำนวนนักท่องเที่ยวเดินทางมาเพียงเล็กน้อย

2. พฤติกรรมนักท่องเที่ยวทางด้านแรงจูงใจ ความต้องการสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยว และปัจจัยส่งผลกระทบต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่เดินทางข้ามเส้นทาง R3A และ R3B ในพื้นที่หน้าด่านจังหวัดเชียงราย

1) พฤติกรรมนักท่องเที่ยวทางด้านความต้องการสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยว

ผลการศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยวทางด้านแรงจูงใจ ความต้องการสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่เดินทางผ่านเส้นทาง R3A และ R3B ในพื้นที่หน้าด่านจังหวัดเชียงราย โดยสำรวจจากนักท่องเที่ยวชาวไทย นักท่องเที่ยวชาวจีน และนักท่องเที่ยวชาติอื่นๆ พบว่ามีพฤติกรรมด้านแรงจูงใจ ความต้องการสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยวทั้งที่แตกต่างกัน ดังนี้

(1) นักท่องเที่ยวชาวไทย

จากข้อมูลสถิติที่ได้เก็บแบบสอบถามจากนักท่องเที่ยวชาวไทย จำนวน 150 คน ที่เดินทางผ่านเส้นทาง R3A และ R3B ในพื้นที่หน้าด่าน อำเภอเชียงของ อำเภอเชียงแสน และ อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงรายพบว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางผ่านเส้นทาง R3A และ R3B โดยส่วนใหญ่มีอายุอยู่ในช่วง 21 - 30 ปี มีระดับการศึกษาปริญญาตรี เดินทางมาจากจังหวัดกรุงเทพมหานครมากที่สุด รองลงมาคือนักท่องเที่ยวที่มาจากเขตภาคเหนือตอนบน คือ จังหวัดเชียงราย และ จังหวัดเชียงใหม่ นักท่องเที่ยวเหล่านี้ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับราชการและพนักงานบริษัท โดยมีวัตถุประสงค์ในการเดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดนเพื่อพักผ่อนในวันหยุดและให้ความสนใจสถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวศิลปะ/มรดกทางวัฒนธรรมมากที่สุด รองลงมาคือ การท่องเที่ยวทางธรรมชาติและพุทธศาสนา นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดนมีงบประมาณในการเดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดนน้อยที่สุดเมื่อเทียบกับนักท่องเที่ยวชาวจีนและชาติอื่นๆ คือ 3000-15000 บาท นอกจากนี้นักท่องเที่ยวชาวไทยใช้เวลาในการวางแผนก่อนการเดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดนน้อยที่สุดเมื่อเทียบกับนักท่องเที่ยวชาติอื่นๆ คือ เพียง 1-3 วัน และ 1-3 อาทิตย์ก่อนการเดินทางเท่านั้น

อีกทั้งจากผลการวิจัยยังชี้ให้เห็นว่านักท่องเที่ยวชาวไทยใช้เวลาท่องเที่ยวข้ามพรมแดนค่อนข้างสั้น คือ เพียง 4 วัน และพักค้างคืนที่เชียงรายเพียงแค่ 1 วันเท่านั้น โดยนักท่องเที่ยวชาวไทยนิยมเดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดนโดยรถยนต์ และรถโดยสารประจำทาง กับเพื่อนหรือเพื่อนร่วมงานและจัดการ

การเดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดนโดยการซื้อแพ็คเกจจากบริษัทนำเที่ยว และรับรู้ข้อมูลการท่องเที่ยวจากญาติหรือเพื่อนมากที่สุด รองลงมาคือเว็บไซต์นำเที่ยว โดยส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวชาวไทยจะนิยมพักในที่พักประเภทโรงแรมมากที่สุด รองลงมาคือ ที่พักบ้านเพื่อนและญาติ และกางเต้นท์ ปัจจัยด้านความสะดวกเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการตัดสินใจเลือกที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวชาวไทย รองลงมาคือคุณภาพการบริการ และอินเทอร์เน็ตไร้สาย (Wi-Fi) นอกจากนี้ นักท่องเที่ยวชาวไทยยังให้ความสำคัญกับห้องน้ำ ซึ่งเป็นรูปแบบการบริการที่สำคัญและจำเป็นต่อการเดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดนของนักท่องเที่ยวชาวไทยมากที่สุด การสื่อสารภาษาต่างประเทศเป็นปัญหาที่นักท่องเที่ยวชาวไทยพบระหว่างการเดินทางข้ามพรมแดนมากที่สุด การจราจรติดขัดเป็นปัญหาที่นักท่องเที่ยวชาวไทยส่วนใหญ่พบระหว่างการเดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดนในจังหวัดเชียงรายมากที่สุด การสื่อสารภาษาต่างประเทศเป็นปัญหาที่นักท่องเที่ยวชาวไทยส่วนใหญ่พบระหว่างการเดินทางข้ามพรมแดน และปัญหาที่นักท่องเที่ยวชาวไทยส่วนใหญ่พบระหว่างการเดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดนในจังหวัดเชียงราย คือ ปัญหาการจราจรติดขัด

ผลการวิจัยพฤติกรรมนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงรายและเดินทางข้ามพรมแดน พบว่ามีทั้งความคล้ายคลึงและความแตกต่างกับผลการสำรวจพฤติกรรมนักท่องเที่ยวชาวไทย ปี 2558 คือ นักท่องเที่ยวชาวไทยนิยมหาข้อมูลข่าวสารจากญาติและเพื่อน นิยมเดินทางกับครอบครัวเพื่อท่องเที่ยวภายในจังหวัดเชียงราย แต่เดินทางร่วมกับเพื่อนและเพื่อนร่วมงานเมื่อเดินทางข้ามพรมแดน โดยมีการจัดการการเดินทางโดยบริษัทนำเที่ยว และมีวัตถุประสงค์การท่องเที่ยวเมื่อเดินทางข้ามพรมแดน คือ เพื่อการพักผ่อนในวันหยุด เพื่อศึกษาดูงาน และ ประชุมสัมมนา ในขณะที่การเดินทางภายในจังหวัดเชียงราย มีวัตถุประสงค์การท่องเที่ยวเพื่อมาเยี่ยมเพื่อนและญาติ นอกจากนี้ นักท่องเที่ยวชาวไทยนิยมพักในโรงแรมมากกว่าที่พักประเภทอื่นๆ และนิยมการท่องเที่ยวศิลปะและมรดกทางวัฒนธรรม ซึ่งลักษณะการเดินทางภายในจังหวัดเชียงรายมีความสอดคล้องกับผลการสำรวจดังกล่าว แต่พฤติกรรมการเดินทางข้ามพรมแดนจะมีพฤติกรรมแตกต่างเล็กน้อย

(2) นักท่องเที่ยวชาวจีน

จากข้อมูลสถิติที่ได้เก็บแบบสอบถามจากนักท่องเที่ยวชาวจีนที่เดินทางผ่านเส้นทาง R3A และ R3B ในพื้นที่หน้าด่าน อำเภอเชียงของ อำเภอเชียงแสน และ อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย จำนวน 50 คน พบว่า นักท่องเที่ยวชาวจีนส่วนใหญ่มีอายุอยู่ในช่วง 21 - 30 ปี ประกอบอาชีพรับราชการมากที่สุด รองลงมาคือนักเรียนและนักศึกษา ระดับการศึกษาสูงสุดของนักท่องเที่ยวชาวจีน คือ ประกาศนียบัตรวิชาชีพ นักท่องเที่ยวชาวจีนที่เดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดนส่วนใหญ่เดินทางมาจากนครคุนหมิง มณฑลยูนนาน รองลงมาคือ เมืองหนานจิง มณฑลเจียงซู เมืองเจิ้งโจว มณฑลเหอหนาน และมณฑลกวางตุ้ง ตามลำดับ โดยมีวัตถุประสงค์ในการเดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดนเพื่อพักผ่อนในวันหยุดและให้ความสนใจสถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติมากที่สุด เช่น น้ำตก ภูเขา ทะเล และแม่น้ำ

ในระหว่างการเดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดน นักท่องเที่ยวชาวจีนมีงบประมาณในการเดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดน คือ 15,000-30,000 บาท และใช้เวลาวางแผนการเดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดน 1-3 อาทิตย์ก่อนการเดินทาง และส่วนใหญ่ใช้เวลาท่องเที่ยวข้ามพรมแดนจำนวน 7 วัน แต่พักที่เชียงรายเพียงแค่ 2 วัน นักท่องเที่ยวชาวจีนเหล่านี้นิยมเดินทางข้ามพรมแดนโดยรถยนต์ส่วนตัวกับเพื่อนและครอบครัว และหาข้อมูลและรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางการท่องเที่ยวผ่านทางบริษัทนำเที่ยว รองลงมาคือจากเว็บไซต์นำเที่ยว และจองที่พักและการเดินทางทั้งหมดผ่านบริษัทนำเที่ยว อีกทั้ง นักท่องเที่ยวชาวจีนนิยมพักในที่พักประเภทโรงแรมมากที่สุด รองลงมาคือประเภทรีสอร์ท และโฮสเทล ตามลำดับ โดยให้ความสำคัญกับปัจจัยในการเลือกที่พักจากสภาพแวดล้อมรอบข้างมากที่สุด รองลงมา คือ ระบบสาธารณูปโภค

(3) นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติอื่นๆ

จากข้อมูลสถิติที่ได้เก็บแบบสอบถามจากนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติอื่นๆ จำนวน 200 คน ที่เดินทางผ่านเส้นทาง R3A และ R3B ในพื้นที่หน้าด่าน อำเภอเชียงของ อำเภอเชียงแสน และ อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย พบว่า นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติอื่นๆ ส่วนใหญ่มีอายุอยู่ในช่วง 21 - 30 ปี ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาระดับปริญญาตรี เป็นนักท่องเที่ยวชาวอเมริกันมากที่สุด รองลงมาคือ นักท่องเที่ยวชาวสิงคโปร์ ออสเตรเลีย อังกฤษ เยอรมัน สวิตเซอร์แลนด์ แคนาดาเดียน ดัตช์ ญี่ปุ่น เบลเยียม มาเลเซีย สเปนนิช ฝรั่งเศส แอฟริกัน เคอร์เกิช นอร์เวย์ ลาว อิตาลีเลียน ฟิลิปินโน ออสเตรียัน โคลเอเชีย ฮอลแลนด์ อิสราเอล เกาหลี ลิชัวเนีย เมียนมา ซาอุดีอาระเบีย และสก๊อตติช ตามลำดับ โดยนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติอื่นๆ เหล่านี้มีวัตถุประสงค์ในการเดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดนเพื่อพักผ่อนในวันหยุด และสนใจแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติมากที่สุด เช่น น้ำตก ภูเขา ทะเล และแม่น้ำ นักท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติอื่นๆ มิงบประมาณในการเดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดนเท่ากับนักท่องเที่ยวชาวจีน คือ 15,000-30,000 ดอลลาร์ และใช้เวลาในการวางแผนท่องเที่ยวข้ามพรมแดนค่อนข้างนานกว่านักท่องเที่ยวชาวต่างชาติอื่นๆ คือ 1-3 เดือนก่อนการเดินทาง และใช้ระยะเวลาท่องเที่ยวข้ามพรมแดนนานที่สุดถึง 14 วัน แต่กลับพักค้างคืนที่เชียงรายเพียงแค่ 2 วัน

นอกจากนี้ นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติอื่นๆ นิยมท่องเที่ยวโดยรถยนต์ส่วนตัว และนิยมเดินทางท่องเที่ยวไปกับเพื่อนหรือเพื่อนร่วมงาน และหาข้อมูลผ่านทางเว็บไซต์ท่องเที่ยวมากที่สุด เช่น Lonely Planet.com และ Tripadvisor.com และนิยมจัดการการเดินทางเที่ยวด้วยตนเอง สถิติเกี่ยวกับพฤติกรรมเลือกที่พักของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติอื่นๆ แสดงให้เห็นว่านักท่องเที่ยวชาวต่างชาติอื่นๆ นิยมพักในที่ที่พักประเภทโรงแรมมากที่สุด รองลงมาคือ โฮมสเตย์ และ โรงแรมแบบบูติค โดยปัจจัยด้านความสะอาดและคุณภาพการบริการเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการตัดสินใจเลือกที่พัก และการบริการห้องน้ำเป็นรูปแบบบริการที่สำคัญและจำเป็นมากที่สุดต่อการเดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดนของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติอื่นๆ ปัญหาที่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติอื่นๆ รองลงมา คือ ร้านอาหาร การสื่อสารภาษาต่างประเทศเป็นปัญหาที่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติอื่นๆ ส่วนใหญ่พบระหว่างการเดินทางข้ามพรมแดนและพบในระหว่างการท่องเที่ยวข้ามพรมแดนในจังหวัดเชียงราย

ตารางที่ 5.1 เปรียบเทียบพฤติกรรมนักท่องเที่ยว

	นักท่องเที่ยวชาวไทย	นักท่องเที่ยวชาวจีน	นักท่องเที่ยวชาติอื่นๆ
วัตถุประสงค์ในการท่องเที่ยว	1. พักผ่อนในวันหยุด 2. การศึกษาหรือการฝึกอบรม 3. ร่วมงานประชุมสัมมนา/แสดงสินค้า	1. พักผ่อนในวันหยุด (90%)	1. พักผ่อนในวันหยุด 2. การศึกษาหรือการฝึกอบรม
สินค้าทางการท่องเที่ยวที่สนใจมากที่สุด	1. ศิลปะและมรดกทางวัฒนธรรม 2. ธรรมชาติ 3. กิจกรรมตามไลฟ์สไตล์	1. ธรรมชาติ 2. กิจกรรมนันทนาการ 3. กิจกรรมตามไลฟ์สไตล์	1. ธรรมชาติ 2. ศิลปะและมรดกทางวัฒนธรรม 3. กิจกรรมตามไลฟ์สไตล์
ระยะเวลาในการเดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดน	4 วัน	7 วัน	7 วัน
ระยะเวลาที่พักในจังหวัดเชียงราย	1 วัน	2 วัน	2 วัน
ประเภทที่พัก	1. โรงแรม 2. บ้านเพื่อน/ญาติ 3. กางเต็นท์ 4. รีสอร์ท	1. โรงแรม 2. รีสอร์ท 3. โฮสเทล	1. โรงแรม 2. โฮมสเตย์ 3. โรงแรมแบบบูติค 4. รีสอร์ท
ปัจจัยในการเลือกที่พัก	1. ความสะอาด 2. คุณภาพการบริการ 3. สิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ เช่น wifi	1. สภาพแวดล้อมรอบข้าง 2. ระบบสาธารณูปโภค 3. คุณภาพการบริการ	1. ความสะอาด 2. คุณภาพการบริการ 3. สภาพแวดล้อมรอบข้าง
ช่องทางที่นักท่องเที่ยวได้รับข้อมูล	1. ญาติ/เพื่อน 2. สื่อสังคมออนไลน์ 3. บริษัทนำเที่ยว	1. บริษัทนำเที่ยว 2. สื่อสังคมออนไลน์	1. ญาติ/เพื่อน 2. หนังสือแนะนำเที่ยว 3. สื่อสังคมออนไลน์
ช่วงเวลาวางแผนก่อนการเดินทาง	1 วัน – 3 อาทิตย์	1-3 อาทิตย์	1-3 เดือน
งบประมาณการเดินทาง	\$101-\$1000	\$501-\$1000	\$501-\$1000
รูปแบบการบริการที่จำเป็น	1. ห้องน้ำ 2. ร้านอาหาร 3. อินเทอร์เน็ต /wifi	1. อินเทอร์เน็ต /wifi 2. ศูนย์ข้อมูลการท่องเที่ยว 3. ร้านอาหาร	1. ห้องน้ำ 2. ร้านอาหาร 3. อินเทอร์เน็ต /wifi

	นักท่องเที่ยวชาวไทย	นักท่องเที่ยวชาวจีน	นักท่องเที่ยวชาติอื่นๆ
ปัญหาที่พบระหว่างการเดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดน	1. การสื่อสารภาษาต่างประเทศ 2. ความยุ่งยากของพิธีการข้ามพรมแดน 3. ข้อมูลการเดินทางท่องเที่ยวไม่เพียงพอ	1. การสื่อสารภาษาต่างประเทศ 2. ค่าธรรมเนียมการข้ามพรมแดน 3. ความยุ่งยากของพิธีการข้ามพรมแดน	1. การสื่อสารภาษาต่างประเทศ 2. ความยุ่งยากของพิธีการข้ามพรมแดน 3. ความยุ่งยากของกระบวนการและพิธีการศุลกากร
ปัญหาที่พบระหว่างการเดินทางท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย	1. การจราจรติดขัด 2. การสื่อสารภาษาต่างประเทศ 3. ข้อมูลการเดินทางท่องเที่ยวไม่เพียงพอ	1. ข้อมูลการเดินทางท่องเที่ยวไม่เพียงพอ 2. การจราจรติดขัด	1. การสื่อสารภาษาต่างประเทศ 2. การจราจรติดขัด 2. การเอารถเอาเปรียบ

2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม

ผลการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเดินทางของนักท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม คือ นักท่องเที่ยวชาวไทย นักท่องเที่ยวชาวจีน และนักท่องเที่ยวชาติอื่นๆ เดินทางผ่านเส้นทาง R3A และ R3B ในพื้นที่หน้าด่านจังหวัดเชียงราย พบว่าทั้งปัจจัยดึงดูด (Push Factors) และปัจจัยดึงดูด (Pull Factors) เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม แต่ปัจจัยดึงดูดเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเดินทางของนักท่องเที่ยวชาวไทย นักท่องเที่ยวชาวจีน และนักท่องเที่ยวชาติอื่นๆ มากกว่าปัจจัยผลัก

จากข้อมูลสถิติที่ได้เก็บแบบสอบถามจากนักท่องเที่ยวชาวไทย ปัจจัยหลักที่ส่งผลมากต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทย คือ การท่องเที่ยวเพื่อสัมผัสวิถีชีวิตและไลฟ์สไตล์ที่ใหม่และแตกต่าง รองลงมา คือ เพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมที่แตกต่าง เพื่อเยี่ยมชมสถานที่ท่องเที่ยวที่ยังไม่เคยไป เพื่อเพิ่มพูนความรู้ใหม่ๆ เกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวต่างแดน เพื่อพักผ่อนทางจิตใจและแสวงหาความสงบสุขทางใจ เพื่อพักผ่อนคลายความเหนื่อยล้า เพื่อบรรลุความฝันในการเดินทางท่องเที่ยวต่างประเทศ เพื่อค้นหาและสำรวจทรัพยากรทางวัฒนธรรม และเพื่อความตื่นเต้นเร้าใจ ตามลำดับ ปัจจัยหลักที่ส่งผลปานกลางต่อการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทย คือ เพื่อเชื่อมโยงกับรากเหง้าแห่งจิตวิญญาณและบรรพบุรุษ รองลงมา คือ เพื่อเพิ่มสถานะทางสังคม เพื่อออกจากบ้านสักระยะ และ เพื่อเยี่ยมเพื่อนหรือญาติ ตามลำดับ ในขณะที่ ปัจจัยดึงดูดที่ส่งผลมากต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทย คือ ทรัพยากรทางธรรมชาติ รองลงมา คือ โบราณสถานและมรดกทางประวัติศาสตร์และความเป็นมาของ ภูมิอากาศ บรรยากาศต่างแดนที่ให้ความรู้สึกที่ค่อนข้างแตกต่างจากที่อยู่ปัจจุบัน ศิลปวัฒนธรรมและความเชื่อ มีความปลอดภัย อาหารพื้นเมือง เทศกาล/ประเพณี/หรืองานอีเว้นท์ กิจกรรมกลางแจ้ง ความบันเทิง และ ชื้อของจับจ่ายใช้สอย ตามลำดับ ปัจจัยดึงดูดที่ส่งผลปานกลางต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทย คือ เที่ยวกลางคืนไนท์คลับ

สำหรับนักท่องเที่ยวชาวจีน ทั้งปัจจัยหลักและปัจจัยดึงดูดเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวจีน โดยข้อมูลสถิติวิเคราะห์ได้ว่า ปัจจัยหลักที่ส่งผลมากต่อการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวจีนมี 1 ปัจจัย คือ เพื่อพักผ่อนคลายความเหนื่อยล้า ปัจจัยหลักที่ส่งผลปานกลางต่อการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวจีน คือ เพื่อพักผ่อนทางจิตใจและแสวงหาความสงบสุขทางใจ รองลงมา คือ เพื่อค้นหาและสำรวจทรัพยากรทางวัฒนธรรม เพื่อบรรลุนิยามในการเดินทางท่องเที่ยวต่างประเทศ เพื่อความตื่นเต้นเร้าใจ เพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมที่แตกต่าง เพื่อเชื่อมโยงกับรากเหง้าแห่งจิตวิญญาณและบรรพบุรุษ เพื่อเยี่ยมสถานที่ท่องเที่ยวที่ยังไม่เคยไป เพื่อสัมผัสวิถีชีวิตและไลฟ์สไตล์ที่ใหม่และแตกต่าง เพื่อออกจากบ้านสักระยะ และ เพื่อเพิ่มพูนความรู้ใหม่ๆ เกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวต่างแดน ตามลำดับ ปัจจัยหลักที่ส่งผลน้อยต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดนของนักท่องเที่ยวชาวจีน คือ เพื่อเพิ่มสถานะทางสังคม และปัจจัยหลักที่ส่งผลน้อยที่สุดต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดนของนักท่องเที่ยวชาวจีน คือ เพื่อเยี่ยมเพื่อนหรือญาติ

ในขณะที่ ผลวิเคราะห์ด้านปัจจัยดึงดูดแสดงให้เห็นว่า ปัจจัยดึงดูดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวจีนมาก คือ ศิลปวัฒนธรรมความเชื่อ รองลงมา คือ ทรัพยากรทางธรรมชาติ บรรยากาศต่างแดนที่รู้สึกค่อนข้างแตกต่างจากที่อยู่ปัจจุบัน อาหาร ภูมิอากาศ และกิจกรรมกลางแจ้ง ตามลำดับ ปัจจัยที่ส่งผลปานกลางต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวจีน คือ ประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของเมือง รองลงมา คือ โบราณสถานและมรดกทางวัฒนธรรม มีความปลอดภัย เทศกาล ประเพณี หรืองานอีเว้นท์ ชื้อของจับจ่ายใช้สอย ความบันเทิง และเที่ยวกลางคืนไนท์คลับ ตามลำดับ

สำหรับนักท่องเที่ยวชาติอื่นๆ ปัจจัยหลักที่ส่งผลมากที่สุดต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดนของนักท่องเที่ยวชาติอื่นๆ คือ เพื่อสัมผัสวิถีชีวิตและไลฟ์สไตล์ที่ใหม่และแตกต่าง และเพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมที่แตกต่าง ตามลำดับ ปัจจัยหลักที่ส่งผลมากต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาติอื่นๆ คือ เพื่อเพิ่มพูนความรู้ใหม่ๆเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวต่างแดน รองลงมา คือ เพื่อเยี่ยมสถานที่ท่องเที่ยวที่ยังไม่เคยไป เพื่อบรรลุนิยามในการเดินทางท่องเที่ยวต่างประเทศ เพื่อค้นหาและสำรวจทรัพยากรทางวัฒนธรรม เพื่อออกจากบ้านสักระยะ และเพื่อพักผ่อนคลายความเหนื่อยล้า ตามลำดับ ปัจจัยหลักที่ส่งผลปานกลางต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาติอื่นๆ คือ เพื่อพักผ่อนทางจิตใจและแสวงหาความสงบสุขทางใจ รองลงมา คือ เพื่อความตื่นเต้นเร้าใจ เพื่อเยี่ยมเพื่อนหรือญาติ เพื่อเพิ่มสถานะทางสังคม และเพื่อเชื่อมโยงกับรากเหง้าแห่งจิตวิญญาณและบรรพบุรุษ ตามลำดับ ในขณะที่ ปัจจัยดึงดูดที่ส่งผลมากที่สุดต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาติอื่นๆ คือ อาหารพื้นเมือง รองลงมา คือ ศิลปวัฒนธรรมและความเชื่อ โบราณสถานและมรดกทางวัฒนธรรม กิจกรรม บรรยากาศต่างแดนและความรู้สึที่ค่อนข้างแตกต่างจากที่อยู่ปัจจุบัน ประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของเมือง ภูมิอากาศ และทรัพยากรทางธรรมชาติ ตามลำดับ ปัจจัยดึงดูดที่ส่งผลมากต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาติอื่นๆ คือ มีความปลอดภัย ความบันเทิง และ เทศกาล/ประเพณี/หรืองานอีเว้นท์ ตามลำดับ ปัจจัยที่ส่งผลปานกลางต่อการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาติอื่นๆ คือ ชื้อของ จับจ่ายใช้สอย และเที่ยวกลางคืน ตามลำดับ

3) การรับรู้ผลกระทบจากพฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรมต่อภาคการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องบนเส้นทาง R3A และ R3B ในพื้นที่หน้าด่านจังหวัดเชียงราย

(1) การรับรู้ผลกระทบจากพฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรม

การรับรู้ผลกระทบจากพฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรม พบว่า ภาคการท่องเที่ยวโดยส่วนใหญ่รับรู้ปัญหาและผลกระทบมาจากนักท่องเที่ยวชาวจีน เนื่องจากมีปริมาณเยอะ

และเดินทางมากันเป็นกลุ่มใหญ่ จึงมีประเด็นมากกว่านักท่องเที่ยวชาติอื่นๆ โดยผลกระทบกระทบด้านบวกที่รับรู้ได้คือ การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมและเรียนรู้ซึ่งกันและกัน เปิดช่องทางและโอกาสทางธุรกิจ เป็นต้น และผลกระทบด้านลบที่รับรู้ได้ คือ ปัญหาการขับรถที่ไม่ทราบกฎกติกา พฤติกรรมทางวัฒนธรรมที่แตกต่างไม่เหมือนกับสังคมไทย เช่น การส่งเสียงดัง การสูบบุหรี่ในพื้นที่สาธารณะ การใส่รองเท้าเข้าวัด การเข้าห้องน้ำหรือการแต่งกายไม่เหมาะสม เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตามโดยส่วนใหญ่แสดงความคิดเห็นว่าพฤติกรรมนักท่องเที่ยวชาวจีนที่แตกต่างไม่ใช่ประเด็นปัญหาใหญ่ หากมีการจัดการที่ดีและสามารถจัดการได้

เมื่อวิเคราะห์ถึงประเด็นนักท่องเที่ยวชาวจีนที่พบในจังหวัดเชียงราย มีหลายรูปแบบ กล่าวคือ เดินทางข้ามพรมแดนโดยรถยนต์ด้วยตนเอง เดินทางมากับบริษัทนำเที่ยวในรูปแบบกรุ๊ปทัวร์ เดินทางมาด้วยตนเองโดยเครื่องบินและเช่ารถในประเทศไทย และเดินทางเป็นกลุ่มคณะแบบคาราวาน โดยผู้ประกอบการให้ข้อมูลว่านักท่องเที่ยวในลักษณะที่เดินทางข้ามพรมแดนมาด้วยตนเองจะมีพฤติกรรมที่ดีกว่าประเภทอื่นๆ จึงจัดได้ว่าเป็นนักท่องเที่ยวคุณภาพ มีการศึกษาและมีฐานะทางเศรษฐกิจมากเพียงพอที่จะขับรถเพื่อเดินทางท่องเที่ยวข้ามพรมแดนได้ ซึ่งโดยส่วนใหญ่เป็นรถยนต์ที่มีราคาค่อนข้างสูง ซึ่งโดยส่วนใหญ่ที่นักท่องเที่ยวที่พบในจังหวัดเชียงราย จะเป็นลักษณะที่เดินทางข้ามพรมแดนด้วยรถยนต์ตนเอง

นอกจากนี้ ผู้ประกอบการยังเสริมอีกว่า ธุรกิจการท่องเที่ยวในอดีตเคยมีการปฏิเสธนักท่องเที่ยวชาวจีน เนื่องจากการถูกกีดราคา แต่ในปัจจุบัน เนื่องจากของนักท่องเที่ยวชาวจีนที่มาเป็นปริมาณมาก ทำให้สภาพการเงินของธุรกิจคล่องตัว จึงไม่ปฏิเสธ และยินดีต้อนรับนักท่องเที่ยวโดยหาวิธีแก้ปัญหาให้ถูกจุด เช่น การพัฒนาการสื่อสารภาษาจีน มีการสื่อสารให้ทราบว่าอะไรควรทำหรือไม่ควรทำ ทั้งจัดทำป้ายสื่อความหมาย และฝึกอบรมพนักงานที่มีการฝึกให้ใช้ภาษาจีนมากขึ้น ซึ่งเป็นการมองว่าได้เปรียบมากกว่าเสียเปรียบ

(2) ชีตความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวข้ามพรมแดนของจังหวัดเชียงราย

จังหวัดเชียงรายยังสามารถรองรับได้อีกจำนวนมาก มีความพร้อมที่ดี ทั้งจำนวนที่พักมากกว่า 15,000 ห้อง และมีร้านอาหารที่กระจายอยู่ทั่วไป ซึ่งตามความคิดเห็นของภาคการท่องเที่ยวพบว่าจังหวัดเชียงรายยังไม่มี ความหนาแน่นและยังไม่เต็มความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว ถึงแม้จังหวัดเชียงรายมีทรัพยากรการท่องเที่ยวจำนวนมาก โดยเฉพาะทรัพยากรทางธรรมชาติและวัฒนธรรม แต่ยังคงขาดความน่าสนใจและความน่าดึงดูด นอกจากนี้ในประเด็นเรื่องการขนส่งสาธารณะที่ค่อนข้างจำกัด หากนักท่องเที่ยวเดินทางท่องเที่ยวด้วยตนเองจะต้องมีการวางแผนค่อนข้างมาก เนื่องจากรถโดยสารสาธารณะที่ยังมีน้อยและไม่ทั่วทุกพื้นที่ ในบางพื้นที่อาจจะต้องมีการจ้างเหมาซึ่งราคาค่อนข้างสูง

(3) ปัญหาและอุปสรรคในการให้บริการนักท่องเที่ยวข้ามพรมแดน

ปัญหาและอุปสรรคในการให้บริการนักท่องเที่ยวข้ามพรมแดน คือ ความไม่ชัดเจนในข้อกำหนดหรือกฎเกณฑ์ต่างๆ ทำให้ประเทศเพื่อนบ้าน เช่น สปป.ลาว และเมียนมา ไม่สามารถเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในตัวจังหวัดเชียงรายได้ ซึ่งภาคเอกชนแสดงความคิดเห็นว่า มีการทำข้อตกลงร่วมกันให้ถูกต้อง จังหวัดเชียงรายก็จะสามารถสร้างรายได้จากส่วนนี้ได้ นอกจากนี้ ด้านกฎหมายที่มีการบังคับใช้แค่บางประการ ทำให้ขาดมาตรฐาน และเกิดความยุ่งยาก และความเท่าเทียมกันของข้อตกลงระหว่างประเทศ

(4) ระดับการรับรู้ผลกระทบจากพฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม

ระดับความคิดเห็นเรื่องผลกระทบจากพฤติกรรมนักท่องเที่ยวโดยส่วนใหญ่จะรับรู้ผลกระทบพฤติกรรมนักท่องเที่ยวในระดับกลางๆ ที่ยังยินดีต้อนรับนักท่องเที่ยว และเริ่มมีความรู้สึกอึดอัดจาก

พฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่มีความแตกต่างบ้างเล็กน้อยซึ่งยังไม่ได้สร้างปัญหามากนัก โดยภาคการท่องเที่ยวในพื้นที่ในอำเภอเชียงของ และแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นที่นิยมที่มีปริมาณนักท่องเที่ยวมาก มีอัตราการการรับรู้ผลกระทบจากพฤติกรรมนักท่องเที่ยวมากกว่าพื้นที่อื่นๆ แต่อย่างไรก็ตามภาคการท่องเที่ยวในพื้นที่ต่างให้เหตุผลว่าปัญหาจากการจัดการมากกว่านักท่องเที่ยว โดยส่วนใหญ่จะระบุคล้ายๆ กันในเรื่องของการจัดการนักท่องเที่ยวที่ขาดการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวเรื่องการปฏิบัติตัวหรือควบคุมพฤติกรรม

(5) การรับรู้ผลกระทบการท่องเที่ยวในพื้นที่อื่นๆ ในเส้นทาง R3A และ R3B

การรับรู้ผลกระทบการท่องเที่ยวจากภาคการท่องเที่ยวในพื้นที่ประเทศจีน มีความคิดเห็นว่าการท่องเที่ยวส่งผลดีต่อเศรษฐกิจในพื้นที่ และส่งเสริมการฟื้นฟูวัฒนธรรมให้กลับคืนมา กล่าวคือ วัฒนธรรมของชาติพันธุ์ไตลื้อได้มีการฟื้นฟูและรักษาไว้เพื่อการท่องเที่ยว ในขณะที่ผลกระทบด้านลบไม่ได้เป็นปัญหาเนื่องจากทางรัฐบาลมีระบบการบริหารจัดการที่ดี และมีความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวได้ในจำนวนมาก ในขณะที่ การรับรู้ผลกระทบการท่องเที่ยวจากภาคการท่องเที่ยวในพื้นที่ สปป. ลาว ทั้งแขวงบ่อแก้วและหลวงน้ำทา มีผลต่อเศรษฐกิจในพื้นที่ มีการสร้างงาน สร้างรายได้ให้แก่คนในท้องถิ่น และนำเงินตราต่างประเทศเข้ามา ในขณะที่ผลกระทบด้านลบจะเป็นทางด้านวัฒนธรรมเนื่องจากเกิดการเลียนแบบพฤติกรรมนักท่องเที่ยว และการใช้จ่ายฟุ่มเฟือย นอกจากนี้ยังมีเงินตรารั่วออกนอกประเทศ เนื่องจากต้องนำเข้าสินค้าเพื่อให้บริการแก่นักท่องเที่ยว แต่ในขณะที่พื้นที่ของแขวงหลวงน้ำทาจะมีประเด็นในเรื่องของสิ่งแวดล้อมขึ้นมา เนื่องจากแขวงหลวงน้ำทาเป็นพื้นที่อุทยานแห่งชาติ เมื่อมีการท่องเที่ยวขยายตัว และเริ่มเห็นการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมถูกบุกรุกและทำลายมากขึ้น และเกิดการตัดไม้เพื่อทำทางเดินป่าสร้างรีสอร์ตและล่าสัตว์

ทางด้านการรับรู้ผลกระทบการท่องเที่ยวจากภาคการท่องเที่ยวในพื้นที่ประเทศเมียนมา เมืองเชียงตุง เมืองอินเล และเมืองท่าขี้เหล็ก โดยในแต่ละพื้นที่ที่มีความแตกต่างทรัพยากรการท่องเที่ยวจึงมีการรับรู้เรื่องผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่ต่างกัน กล่าวคือ เมืองเชียงตุง มีความเป็นประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมจะมีปัญหาเรื่องการท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหาทางสังคมและสภาพแวดล้อม ทางด้านสังคมเกิดปัญหาที่อาจส่งผลทำให้เกิดเป็นกระบวนการการค้ามนุษย์ และเกิดการก้าวล้ำความเป็นส่วนตัวของคนในท้องถิ่นเพราะนักท่องเที่ยวสามารถเข้าไปถ่ายรูปได้ทุกที่ ในขณะที่พื้นที่อินเลมีลักษณะทางภูมิศาสตร์เป็นทะเลสาบ จะมีการรับรู้ถึงปัญหาเรื่องสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ ในลักษณะมลพิษทางน้ำ เช่น เกิดขยะในทะเลสาบ สิ่งปฏิกูลจากบ้านเรือนในทะเลสาบ มลพิษทางเสียงจากเรือนยนต์นักท่องเที่ยว มลพิษทางอากาศจากควันของเรือนยนต์ ระบบนิเวศทางธรรมชาติเกิดความเสียหาย เสื่อมโทรม ถูกทำลายสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ พืชน้ำถูกทำลาย คุณภาพของน้ำลดลง เกิดการตกตะกอนในแหล่งน้ำ ชายฝั่งถูกกัดเซาะ และผลิตผลทางการเกษตรในสวนลอยน้ำมีประสิทธิผลลดลง นอกจากนี้ในพื้นที่เมืองท่าขี้เหล็กลักษณะทรัพยากรการท่องเที่ยว คือ ตลาดชายของ ที่เป็นจุดท่องเที่ยวหลัก โดยผลกระทบที่รับรู้คือ การจัดการภูมิทัศน์ในเขตพื้นที่เมือง การขาดดุลการค้า และรั่วไหลทางเศรษฐกิจ เนื่องจากการนำเข้าสิ่งของจากประเทศจีนเพื่อมาขายให้แก่นักท่องเที่ยว

กล่าวโดยสรุป การรับรู้ผลกระทบจากการท่องเที่ยวในแต่ละพื้นที่ท่องเที่ยวในเส้นทาง R3A และ R3B นั้น ภาคการท่องเที่ยวมีการรับรู้ผลกระทบทั้งบวกและลบในมิติสังคมวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และเศรษฐกิจ แต่ในระดับที่แตกต่างกันในแต่ละมิติขึ้นอยู่กับทรัพยากรการท่องเที่ยวหลักๆ ที่มีอยู่ในพื้นที่ นอกจากนี้ในแต่ละพื้นที่มีองค์กรที่บริหารจัดการที่แตกต่างกันไป กล่าวคือ ประเทศจีน มีหน่วยงานภาครัฐของมณฑลเป็นหน่วยงานที่ดูแลและออกกฎระเบียบโดยตรง สปป.ลาว มีหน่วยงานภาครัฐและส่วนกลางและท้องถิ่นในการกำกับดูแล นอกจากนี้ยังมีองค์กรนานาชาติเข้ามาให้ความรู้และส่งเสริมการรักษาสิ่งแวดล้อมจากต่างประเทศอีกด้วย ในขณะที่ประเทศเมียนมา ภาครัฐส่วนกลางมีบทบาทในการควบคุมกฎระเบียบ โดยมี

องค์กรนานาชาติมีบทบาทในการให้คำแนะนำและช่วยเหลือ นอกจากนี้ยังมีหน่วยงานเอกชนที่มีบทบาทในการรักษาสีงแวดล้อมควบคู่กันไปอีกหลายหน่วยงานด้วยกัน

5.2 ข้อเสนอแนะ

จากบทสรุปผลการศึกษาในข้างต้นในประเด็นสถานการณ์การท่องเที่ยวข้ามพรมแดนพฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมในด้านความต้องการและปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจและการรับรู้ผลกระทบจากพฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมนั้น

5.2.1 ด้านการพัฒนาสินค้าและบริการเพื่อสนองความต้องการนักท่องเที่ยว

ในการพัฒนาสินค้าและบริการการท่องเที่ยวเพื่อตอบสนองความต้องการนักท่องเที่ยวที่เดินทางข้ามพรมแดนนั้น การศึกษาครั้งนี้ได้มีการแบ่งกลุ่มนักท่องเที่ยวออกเป็น 3 กลุ่ม คือ นักท่องเที่ยวชาวไทย นักท่องเที่ยวชาวจีน และนักท่องเที่ยวชาติอื่นๆ โดยส่วนใหญ่มาจากอเมริกา สิงคโปร์ และออสเตรเลีย ซึ่งมีพฤติกรรมความต้องการที่เหมือนและแตกต่างกัน ตามตาราง 5.1 ดังนั้นการพัฒนาสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวชาวไทย ควรมุ่งเน้นไปที่รูปแบบการท่องเที่ยวทางศิลปวัฒนธรรม ธรรมชาติ และเชิงศาสนา เพื่อสัมผัสวิถีชีวิตและไลฟ์สไตล์ที่ใหม่และแตกต่าง เพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมที่แตกต่าง เพื่อเยี่ยมชมสถานที่ท่องเที่ยวที่ยังไม่เคยไป เพื่อเพิ่มพูนความรู้ใหม่ๆ เกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวต่างแดน

โดยมีปัจจัยดึงดูดที่ส่งผลต่อนักท่องเที่ยวมากที่สุดคือ ความสวยงามของธรรมชาติ และโบราณสถาน ประวัติศาสตร์ และภูมิอากาศ แต่สิ่งที่ส่งผลน้อยที่สุดคือการท่องเที่ยวแบบกลางคืนหรือไนท์คลับ ในขณะที่สินค้าและบริการสำหรับนักท่องเที่ยวชาวจีน ควรมุ่งเน้นไปที่รูปแบบการท่องเที่ยวทางธรรมชาติเพื่อการพักผ่อน และสิ่งที่ดึงดูดใจสำหรับนักท่องเที่ยวชาวจีนคือ ศิลปวัฒนธรรมความเชื่อ รองลงมา คือ ทรัพยากรทางธรรมชาติ บรรยากาศต่างแดนที่รู้สึกค่อนข้างแตกต่างจากที่อยู่ปัจจุบัน อาหาร และกิจกรรมกลางแจ้ง สำหรับนักท่องเที่ยวชาติอื่นๆ ควรมุ่งเน้นรูปแบบกิจกรรม เพื่อสัมผัสวิถีชีวิตและไลฟ์สไตล์ที่ใหม่และแตกต่าง และเพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมที่แตกต่าง ตามลำดับ ปัจจัยผลักดันที่ส่งผลมากต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาติอื่นๆ คือ เพื่อเพิ่มพูนความรู้ใหม่ๆ เกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวต่างแดน และสิ่งที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้มากที่สุดคือ อาหารพื้นเมืองและศิลปวัฒนธรรม และมรดกทางวัฒนธรรม

นักท่องเที่ยวทั้ง 3 กลุ่มนี้นิยมพักที่โรงแรมและเดินทางด้วยรถยนต์และบางส่วนนิยมเดินทางด้วยรถโดยสารประจำทาง และมักจะหาข้อมูลการเดินทางจากเพื่อนและญาติ บริษัทนำเที่ยว และอินเทอร์เน็ต หรือทางเว็บไซต์ ดังนั้นในการประชาสัมพันธ์หรือให้ข้อมูลควรเน้นการสร้างความประทับใจเพื่อให้เกิดการบอกต่อและผ่านช่องทางบริษัทนำเที่ยวและอินเทอร์เน็ต นอกจากนี้ รูปแบบการบริการที่สำคัญที่สุดสำหรับนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาติอื่นๆ คือ ห้องน้ำที่สะอาด และสำหรับนักท่องเที่ยวชาวจีนคือ อินเทอร์เน็ตไร้สาย และปัญหาที่สำคัญที่นักท่องเที่ยวชาวจีนและชาวต่างชาติพบคือ การสื่อสารภาษาต่างประเทศของผู้ให้บริการ ดังนั้นจึงควรมีการพัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านการสื่อสาร นอกจากนี้ศูนย์การให้ข้อมูลการท่องเที่ยวยังมีไม่เพียงพอ จึงควรมีการปรับปรุงในการเพิ่มจุดบริการให้ข้อมูลการท่องเที่ยวทั้งออฟไลน์และออนไลน์

1. โปรแกรมการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงรายและเส้นทางเชื่อมโยง

จากข้อมูลพฤติกรรมนักท่องเที่ยวข้างต้น ประกอบการส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวพักนานและเที่ยวที่จังหวัดเชียงรายนานวันขึ้น ผู้วิจัยจึงนำเสนอกิจกรรมการท่องเที่ยวทั้งในจังหวัดเชียงราย และเชื่อมโยงในเส้นทาง R3A และ R3B ดังนี้

1) โปรแกรมการท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวชาวไทย

กิจกรรมการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เลือกเป็นอัน 1 คือ ศิลปะและมรดกทางวัฒนธรรม ตามด้วย ธรรมชาติ และกิจกรรมตามไลฟ์สไตล์ (ชื่อของ ดื่มน้ำกาแฟ ชิมชา ถ่ายภาพ) โดยมีปัจจัยในการดึงดูดในการเดินทางท่องเที่ยว คือ ทรัพยากรทางธรรมชาติ โบราณสถานและมรดกทางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์และความเป็นมาของเมือง ภูมิอากาศ บรรยากาศต่างแดนที่ให้ความรู้สึกที่ค่อนข้างแตกต่างต่างจากที่อยู่ปัจจุบันศิลปวัฒนธรรมและความเชื่อ มีความปลอดภัย อาหารพื้นเมือง เทศกาล ประเพณี หรืองานอีเว้นท์ กิจกรรมกลางแจ้ง ความ และ ชื่อของ จัปจ่ายใช้สอย นอกจากนี้ นักท่องเที่ยวชาวไทยนิยมท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย 1 วัน และนิยมท่องเที่ยวข้ามพรมแดน 4 วัน ผู้วิจัยจึงนำเสนอเส้นทางท่องเที่ยว ดังนี้

โปรแกรมการท่องเที่ยว จังหวัดเชียงราย 1 วัน

1.1 สายบุญ ไหว้พระ 9 จอม

วันที่ 1	1. วัดพระธาตุดอยแม่สรวาย 2. วัดพระธาตุดอยผ่องหรือวัดอรุณญวิเวกคีรี อ.เวียงป่าเป้า 3. พระธาตุดอยหมอกแก้ว อ.แม่ลาว 4. วัดพระธาตุดอยแม่ อ.พาน 5. วัดพระธาตุดอยจ้อ อ.เทิง 6. วัดพระธาตุดอยทอง อ.เมือง 7. วัดพระธาตุดอยสัก ต.บ้านดู่ อ.เมือง 8. วัดจอมจันทร์ อ.แม่จัน 9. วัดพระธาตุดอยกิตติ อำเภอเชียงแสน

1.2 สายชิล ชิม ซุป แช่ ณ เชียงของ

วันที่ 1	- ตื่นเช้าขึ้นจักรยานเรียบชายโขงใส่บาตรริมน้ำโขง - นั่งเรือลัดเลาะริมฝั่งโขง ชมวิถีชีวิตประมงพื้นบ้าน - สักการะวัดพระพระธาตุศรีจอมหมอก ชมวิวทิวทัศน์ 2 ฝั่งโขง - เยี่ยมชมบ้านหาดบ้าย แหล่งทอผ้าพื้นเมืองไทลื้อ การทำไก สำหรับน้ำโขง - ทานอาหารพื้นเมืองแบบไทลื้อ พร้อมชมการแสดง - ช่วงบ่าย นั่งรถอีแต๊กชาวบ้าน (ร่วมทดลองขับ) เยี่ยมชมสวนสวรรค์ ชิมผลสด น้ำสวรรค์คันสด และจับชาสมุนไพร - เย็นปั่นจักรยานเลาะริมโขงไปท่าผาถ่าน ชมวิวทิวทัศน์ฝั่งโขง ผ่อนคลายด้วยการนวดแผนไทย

1.3 สายซิล ชิม ซ็อบ แพะ ณ เชียงแสน

วันที่ 1	- ตื่นเช้าขึ้นจักรยานเรียบชายโขงใส่บาตรริมน้ำโขง สามเหลี่ยมทองคำ - ชมวิว 360 องศา บนยอดดอยสะงะไ้ ดินแดนสามแผ่นดิน 4 อำเภอ - สักการะพระธาตุจอมกิตติ วัดพระธาตุผาเงา วัดพระธาตุเจดีย์หลวง - ปั่นจักรยานชมโบราณสถานเมืองเก่าเชียงแสน - เข้าร่วมกิจกรรมทำอาหารพื้นเมือง - บ่ายล่องแพ/ล่องเรือชมเขตอนุรักษ์ ชมนก ที่ หนองบงคาย ทะเลสาบเชียงแสน - เย็นเดินเยี่ยมชมนวนวัฒนธรรมเชียงแสนริมน้ำโขง สิ้นค้าพื้นเมือง

1.4 สายซิลชิม ซ็อบ แพะ ณ แม่สาย

วันที่ 1	- สักการะพระธาตุดอยเวา และชมวิวมแม่สาย-ท่าช้างเหล็ก - เลือกซื้อสินค้าชายแดน และข้ามพรมแดนไปฝั่งท่าช้างเหล็ก เมียนมา สัมผัสประสบการณ์ต่างแดน - ชิมอาหารพื้นเมืองที่ผสมผสานชาติพันธุ์ เช่น ข้าวซอยน้อย พืชชาไทใหญ่ ข้าวแรมพัน หมูยูนนาน ปิ้งย่างมะหล่ำ เป็นต้น - ชิมกาแฟสดๆ จากไร่ เรียนรู้วิธีการทำกาแฟที่หมู่บ้านผาหมี ผาอี หมู่บ้านที่มีกาแฟต้นแรกของประเทศไทย ชม วิถีชีวิตและเรียนรู้วัฒนธรรมชาติพันธุ์อาข่า - ค่ำดื่มด่ำธรรมชาติ ว่างบาดาล ณ ถ้ำเสาหินพญานาค และถ้ำปลา

โปรแกรมการท่องเที่ยวเส้นทางเชื่อมโยงเส้นทาง R3A และ R3B

1.1 เส้นทางเชื่อมโยง R3A เชียงของ – บ่อแก้ว – หลวงน้ำทา – เชียงรุ่ง 4 วัน

วันที่ 1	- เดินทางเข้าห้วยทราย ชิมอาหารพื้นเมือง - ชมค่ายฝรั่งเศส Fort Carnot เรียนรู้ประวัติศาสตร์ - เยี่ยมชมวัดจอมเขมณรัตน์ - นั่งรถสายแล็ปเยี่ยมชมและชิมผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น หมู่บ้านข้าวปุ้นและหมู่บ้านต้มเหล้า - เยี่ยมชมหมู่บ้านไทดำ ร่วมกิจกรรมทอผ้าพื้นเมือง - เยี่ยมชมตลาดมีดหลวงน้ำทา
วันที่ 2	- เดินทางเข้าหลวงน้ำทา ชิมเผอ อาหารพื้นเมือง - ออกเดินทางสู่เมืองเชียงรุ่ง - เที่ยวชมสวนป่าดงดิบหรือป่าเขตร้อน ชมนกยูงนับลงมาจากภูเขาโดยการเป่านกหวีด นกยูงเป็นสัญลักษณ์ของสิบสองปันนา ชมการโชว์การแสดงของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ เช่น ไทลื้อ และอาข่า - สักการะวัดหลวงเมืองลื้อ ชมวิมมุมสูงของเมืองเชียงรุ่ง - เดินเยี่ยมชมนวนคนเดิน มีความยาวกว่า 2 กิโลเมตร ทอดยาวตามแม่น้ำล้านช้าง หรือ แม่น้ำโขง
วันที่ 3	- ตลาดเช้าไทลื้อ - หมู่บ้านวัฒนธรรมไทลื้อ เยี่ยมชมหมู่บ้านที่อนุรักษ์วัฒนธรรมไทลื้อ ชมวิถีชีวิตบ้านไทลื้อ ชมน้ำร้อนและวัดไทลื้อสมัยโบราณ ที่มีความเชื่อมโยงกับวัฒนธรรมไทยในอดีต - ชิมอาหารพื้นเมืองไทลื้อ - ชมสวนม่านทิง ซึ่งเป็นสวนประวัติศาสตร์สมเด็จพระพี่นางเธอทรงเสด็จและปลูกต้นโพธิ์ในการนี้ทรงปลูกโพธิ์คู่เพื่อให้ชาวไทลื้อและชาวไทยมีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน นมัสการเจดีย์ขาว เจดีย์แปดเหลี่ยม

	- ชมเมืองใหม่ โครงการ 9 จอม 12 เชียงซึ่งเป็นโครงการพัฒนา บนพื้นที่ 600 ไร่ โดยผู้ร่วมทุนชาวไทยและจีน สร้างให้เป็นสิบสองปันนาเมืองใหม่ สดใสล้านนาประยุกต์ - ชมการแสดงแสงสีเสียง
วันที่ 4	- ออกเดินทางกลับ - ทานอาหารกลางวัน ณ เมืองหลวงน้ำทา - เดินทางถึงเชียงใหม่ของประเทศไทย

1.2 เส้นทางเชื่อมโยง R3B แม่สาย - ท่าขี้เหล็ก - เชียงตุง - อินเล 4 วัน

วันที่ 1	- ชมอาหารเช้า ณ เมืองท่าขี้เหล็ก - ทานอาหารกลางวันในเมืองพยาก - นมัสการพระพุทธรูปยืนบนเจดีย์เขเวจินตอ ประจำเมืองลา ตามความเชื่อ “ถ้าพระชี้นิ้วไปยังเมืองไหน เมืองนั้น จะมีแต่ความเจริญรุ่งเรือง” พร้อมชมวิวเมืองลา และด่านต้าลอ่ ชายแดนพม่า-จีน - เยี่ยมชมวิถีชีวิตไทลื้อ เมืองลา - เยี่ยมชมเมืองเชียงตุง เมืองหลวงของรัฐฉานภาคตะวันออกเฉียงใต้อันมีประวัติศาสตร์เก่าแก่ยาวนานกว่า 700 ปี รวมทั้งมีศิลปวัฒนธรรมประเพณีและภาษาพูดที่คล้ายคลึงกับล้านนาไทย - ชมวิวทิวทัศน์ทะเลสาบเชียงตุงยามเย็น หรือ หนองตุง
วันที่ 2	- เยี่ยมชมตลาดหลวงเชียงตุง ชมวิถีชีวิตไทใหญ่ ไทเขิน ที่มีความคล้ายคลึงกับชาวล้านนาไทย - สักการะวัดเก่าแก่ในเชียงตุง วัดจอมตอง หรือพระธาตุจอมคำ ไหว้พระยืนเมืองเชียงตุง วัดจอมสัก วัดพระธาตุนหลวงหัวช่วง วัดพระแก้ว ชมต้นยางยักษ์ - บ่ายออกเดินทางไปยังเมืองอินเล โดยเครื่องบินไปยังสนามบินเฮฮอ - ชมวัด SHWE YAN PHE ซึ่งแปลว่าสมปรารถนามีอายุ 115 ปี สร้างโดยเจ้าฟ้าไทใหญ่ - เดินทางถึงเมืองยอง ชเว (Nyuang Shwe) - นั่งสามล้อพม่า หรือภาษาพม่าเรียกว่าไซก้า (Saika) ชมเมืองยอง ชเว (Nyuang Shwe) - นั่งเรือสู่ทะเลสาบอินเล
วันที่ 3	- ตื่นเช้าล่อง ชมวิถีชีวิตของชาวอินตา (ลูกแห่งทะเลสาบอินเล) ที่อาศัยอยู่รอบ ๆ ทะเลสาบ - ชมตลาดเช้าของชาวอินตา ซึ่งจะมีอยู่หลายแห่งหมุนเวียนกันไป เรียกว่า FIVE DAYS MARKET จะเป็นศูนย์รวมของชนเผ่าต่างๆ ชนของจากดอย ไส่เกวียนมาขายกันในตลาดแห่งนี้ - นมัสการพระบัวเข็ม พระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ที่แกะจากไม้จันทร์ อายุนับพันปี หรือ พระอุคุต - ทานอาหารกลางวันแบบพื้นเมือง - ล่องเรือชมวิถีชีวิตหมู่บ้านชาวประมง สัมผัสกับวิธีการหาปลาแบบชาวอินตาโดยใช้เท้าพายเรือ - เยี่ยมชมหมู่บ้านอินปอคอน สัมผัสการทอผ้าไหม ผ้าฝ้าย ลวดลาย ต่างๆ - เยี่ยมชมหมู่บ้านผลิตบุหรี่ปันเมือง - เยี่ยมชมสวนลอยน้ำ (Floating Garden) ที่ปลูกผักมากมาย เช่น พริก, ผักกาด, มะเขือเทศ ในจำนวนมาก พอที่จะเลี้ยงคนพม่าทั้งประเทศได้ - เย็นนำชม Nga-Phe-Kyanng Monastery สำนักสงฆ์ที่รวบรวมพระพุทธรูปสำคัญ ๆ ไว้เป็นจำนวนมาก สร้างในปี ค.ศ. 1205 สมัยพระเจ้ามินดง เป็นวัดที่ได้รับการประกาศให้เป็นโบราณสถาน ประกอบด้วยเสาไม้สักถึง 654 ต้น
วันที่ 4	- เดินทางสู่เมือง Nuang Shwe แล้วต่อไปเมืองตองยี เมืองหลวงแห่งรัฐฉาน - นมัสการ เจดีย์ สุระมะณี (SURAMANEE PAGODA) ตั้งอยู่บนยอดเขาตองยี จำลองแบบ

	มาจาก ANANDA TEMPLE จากเมืองพุกาม - ชมพิพิธภัณฑ์ชาวนาน ซึ่งรวบรวมไว้ซึ่งประวัติศาสตร์ความเป็นมาในอดีตของชาวจีน ซึ่งมีการปกครองโดยระบอบเจ้าฟ้าในหัวเมืองต่างๆ เช่น ชาวนาน ชาวปะโอ ชาวปะหล่อง ชาวดะนุ ชาวอินตา ชาวไตเผ่าต่างๆ ฯลฯ - บ่ายเดินทางกลับสู่เมืองท่าลี่ - เยี่ยมชมวิถีชีวิตชาวท่าลี่ และข้ามพรมแดนกลับสู่ด่านแม่สาย ประเทศไทย

2) โปรแกรมการท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวชาวจีน

กิจกรรมการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวชาวจีนที่เลือกเป็นอันดับแรก คือ ธรรมชาติ กิจกรรมนันทนาการ และกิจกรรมตามไลฟ์สไตล์ โดยปัจจัยดึงดูดให้เกิดการท่องเที่ยว คือ ศิลปวัฒนธรรม ความเชื่อ ทรัพยากรทางธรรมชาติ บรรยากาศต่างแดนที่รู้สึกค่อนข้างแตกต่างจากที่อยู่ปัจจุบัน อาหารพื้นเมือง ภูมิอากาศ และกิจกรรมกลางแจ้ง นอกจากนี้ นักท่องเที่ยวชาวจีนนิยมท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย 2 วัน และนิยมท่องเที่ยวข้ามพรมแดน 7 วัน ผู้วิจัยจึงนำเสนอเส้นทางท่องเที่ยว ดังนี้

โปรแกรมการท่องเที่ยว จังหวัดเชียงราย

กิจกรรมการท่องเที่ยว จังหวัดเชียงราย 2 วัน 1 คืน

วันที่ 1	- ตื่นเช้าชมพระอาทิตย์ขึ้นที่ริมฝั่งโขง - กิจกรรมเดินป่าธรรมชาติ ชมวิวทิวทัศน์ ณ วนอุทยานห้วยทรายงาม - ทานอาหารกลางวันในป่า ร่วมทำอาหารจากกระบอกไม้ไผ่ - ช่วงบ่าย นั่งรถอีแต๊กชาวบ้าน (ร่วมทดลองขับ) เยี่ยมชมสวนเสาวรส ชิมผลสด และน้ำเสาวรสคั้นสดและจิบชาสมุนไพร เลือกผลเสาวรสดๆ จากสวน - ช่วงเย็น เข้าร่วมพิธีบายศรีสู่ขวัญต้อนรับนักท่องเที่ยว
วันที่ 2	- ตื่นเช้าปั่นจักรยานเรียบชายโขงใส่บาตรริมน้ำโขง ณ สามเหลี่ยมทองคำ - ช่วงสายไปดูการต้อนควายตามหนองน้ำที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย ที่ปางควาย และ ร่วมกิจกรรมเลี้ยงควายกับชาวบ้าน - เยี่ยมชมกิจกรรมทำอาหารพื้นเมืองไทยอง - บ่ายล่องแพ/ล่องเรือชมเขตอนุรักษ์ ชมนก ที่ หนองบงคาย ทะเลสาบเชียงแสน - จบกิจกรรม

โปรแกรมการท่องเที่ยวเส้นทางเชื่อมโยงเส้นทาง R3A

1.1 เส้นทางเชื่อมโยง R3A หลวงน้ำทา – บ่อแก้ว – เชียงของ – เชียงแสน – เชียงราย 7 วัน

วันที่ 1	- เดินตลาดเช้าหลวงน้ำทา ชิมเผอ อาหารพื้นเมือง - ร่วมกิจกรรมเดินป่าครึ่งวัน ที่อุทยานแห่งชาติน้ำฮั่ว - ทานอาหารกลางวันพื้นเมืองในป่า - เยี่ยมชมหมู่บ้านไทดำ ร่วมกิจกรรมทอผ้าพื้นเมือง - เยี่ยมชมตลาดมืด
วันที่ 2	- ออกเดินทางสู่เมืองห้วยทราย - ร่วมกิจกรรมผจญภัย ที่ Gibbon experience - นอนพักที่บ้านต้นไม้ 1 คืน สัมผัสประสบการณ์บนยอดไม้

วันที่ 3	- เดินตลาดเช้าห้วยทราย ชิมอาหารพื้นเมือง - ชมค่ายฝรั่งเศส Fort Carnot เรียนรู้ประวัติศาสตร์ - เยี่ยมชมวัดจอมเขมณิรัตน์ - นั่งรถสกายแล็ปเยี่ยมชมและชิมผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น หมู่บ้านข้าวปุ้นและหมู่บ้านต้มเหล้า - เดินทางข้ามฝั่งมายังเชียงของ ประเทศไทย - ปั่นจักรยานเลาะริมโขงไปท่าผาถ่าน ชมวิวทิวทัศน์ฝั่งโขง ผ่อนคลายด้วยการนวดแผนไทย
วันที่ 4	- ตื่นเช้าชมพระอาทิตย์ขึ้นที่ริมฝั่งโขง นั่งรถตุ๊กๆ ชมเมืองเชียงของ - นั่งเรือลัดเลาะริมฝั่งโขง ชมวิถีชีวิตประมงพื้นบ้าน - เยี่ยมชมบ้านหาดบ้าย แหล่งทอผ้าพื้นเมืองไทลื้อ การทำไก สำหรับน้ำโขง - ทานอาหารพื้นเมืองแบบไทลื้อ พร้อมชมการแสดง - ช่วงบ่าย นั่งรถอีแต๊กชาวบ้าน (ร่วมทดลองขับ) เยี่ยมชมสวนสวรส ชิมผลสด น้ำสวรสคั้นสด และจับชาสมุนไพร - ช่วงเย็น เข้าร่วมพิธีบายศรีสู่ขวัญต้อนรับนักท่องเที่ยว
วันที่ 5	- ชมวิวทิวทัศน์พระอาทิตย์ขึ้น ณ วนอุทยานห้วยทรายมาโน - สักการะพระธาตุผาเงา - ล่องแพทานอาหารกลางวัน ณ หนองบัวหลวง - เยี่ยมชมเมืองเก่าเชียงแสน - เยี่ยมชมหมู่บ้านไหมไทย กิจกรรมการเลี้ยงไหม และทอผ้าไหม - เยี่ยมชมถนนวัฒนธรรมเชียงแสนริมน้ำโขง สินค้าพื้นเมือง
วันที่ 6	- ตื่นเช้าปั่นจักรยานเรียบชายโขงใส่บาตรริมน้ำโขง ณ สามเหลี่ยมทองคำ - ช่วงสายไปดูการต้อนควายตามหนองน้ำที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย ที่ปางควาย และ ร่วมกิจกรรมเลี้ยงควายกับชาวบ้าน - เทียงร่วมกิจกรรมทำอาหารพื้นเมืองไทยอง - บ่ายล่องแพ/ล่องเรือชมเขตอนุรักษ์ ชมนก ที่ หนองบงคาย ทะเลสาบเชียงแสน - เดินทางสู่จังหวัดเชียงราย
วันที่ 7	- สักการะวัดพระแก้ว วัดประจำจังหวัดเชียงราย - ล่องเรือลำนํ้ากกชมธรรมชาติ - สัมผัสน้ำพุร้อนธรรมชาติ ณ วนอุทยานลำนํ้ากก ผ่อนคลายด้วยการแช่น้ำพุร้อน - ทานอาหารกลางวันพื้นเมือง - เดินชมน้ำตกห้วยแก้ว - เดินทางกลับ

3) โปรแกรมการท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวชาติอื่นๆ

กิจกรรมการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวชาติอื่นๆ ที่เลือกเป็นอันดับแรก คือ ธรรมชาติ ตามด้วยศิลปะและมรดกทางวัฒนธรรมและกิจกรรมตามไลฟ์สไตล์ โดยนิยมท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย 2 วัน และนิยมท่องเที่ยวข้ามพรมแดน 7 วัน โดยมีปัจจัยที่ดึงดูดในการท่องเที่ยว คือ ปลอดภัย ความเป็นกันเอง และเทศกาล ประเพณี หรืองานอีเว้นท์ ผู้วิจัยจึงนำเสนอเส้นทางท่องเที่ยว ดังนี้

โปรแกรมการท่องเที่ยว จังหวัดเชียงราย 2 วัน 1 คืน

1.1 เส้นทางเชียงของ - เชียงแสน

วันที่ 1	- ตื่นเช้าชมพระอาทิตย์ขึ้นที่ริมฝั่งโขง - กิจกรรมเดินป่าธรรมชาติ ชมวิวทิวทัศน์ ณ วนอุทยานห้วยทรายฆาน - ทานอาหารกลางวันในป่า ร่วมทำอาหารจากกระบอกไม้ไผ่ - ช่วงบ่าย นั่งรถอีแต๊กชาวบ้าน (ร่วมทดลองขับ) เยี่ยมชมสวนเสาวรส ชิมผลสด และน้ำเสาวรสคั้นสดและจิบชาสมุนไพร เลือกผลเสาวรสดๆ จากสวน - สักการะวัดพระธาตุเจดีย์หลวง เชียงของ - ช่วงเย็น เข้าร่วมพิธีบายศรีสู่ขวัญต้อนรับนักท่องเที่ยว
วันที่ 2	- ตื่นเช้าปั่นจักรยานเรียบชายโขงใส่บาตรริมน้ำโขง สามเหลี่ยมทองคำ - ชมวิว 360 องศา บนยอดดอยสะงี้ ดินแดนสามแผ่นดิน 4 อำเภอ - สักการะพระธาตุจอมกิตติ วัดพระธาตุผาเงา วัดพระธาตุเจดีย์หลวง - ปั่นจักรยานชมโบราณสถานเมืองเก่าเชียงแสน - เที่ยงร่วมกิจกรรมทำอาหารพื้นเมือง - บ่ายล่องแพ/ล่องเรือชมเขตอนุรักษ์ ชมนก ที่ หนองบงคาย ทะเลสาบเชียงแสน - เย็นเดินเยี่ยมชมถนนวัฒนธรรมเชียงแสนริมน้ำโขง สินค้าพื้นเมือง

1.2 เส้นทาง แม่สาย - เชียงแสน

วันที่ 1	- ชมกาแฟสดๆ จากไร่ เรียนรู้วิธีการทำกาแฟที่หมู่บ้านผาหมี ผาฮี้ หมู่บ้านที่มีกาแฟต้นแรกของประเทศไทย ชมวิวทิวทัศน์และเรียนรู้วัฒนธรรมชาติพันธุ์อาข่า - ดื่มด่ำธรรมชาติ ว่างบาดาล ณ ถ้ำเสาหินพญานาค และถ้ำปลา - เดินชมวนอุทยานถ้ำหลวง และขุนน้ำนางนอน เป็นถ้ำหินปูนขนาดใหญ่ เชื่อกันว่ามีความยาวมากที่สุดในประเทศไทยเนื่องจาก มีความยาวกว่า 7 กิโลเมตร - สักการะพระธาตุดอยเวา และชมวิวแม่สาย-ท่าขี้เหล็ก - ชิมอาหารพื้นเมืองที่ผสมผสานชาติพันธุ์ เช่น ข้าวซอยน้อย พิซซ่าไทใหญ่ ข้าวแรมพิน หมี่ยูนนาน ปิ้งย่างมะหล่ำ เป็นต้น
วันที่ 2	- ตื่นเช้าปั่นจักรยานเรียบชายโขงใส่บาตรริมน้ำโขง สามเหลี่ยมทองคำ - ชมวิว 360 องศา บนยอดดอยสะงี้ ดินแดนสามแผ่นดิน 4 อำเภอ - สักการะพระธาตุจอมกิตติ วัดพระธาตุผาเงา วัดพระธาตุเจดีย์หลวง - ปั่นจักรยานชมโบราณสถานเมืองเก่าเชียงแสน - เที่ยงร่วมกิจกรรมทำอาหารพื้นเมือง - บ่ายล่องแพ/ล่องเรือชมเขตอนุรักษ์ ชมนก ที่ หนองบงคาย ทะเลสาบเชียงแสน - เย็นเดินเยี่ยมชมถนนวัฒนธรรมเชียงแสนริมน้ำโขง สินค้าพื้นเมือง

โปรแกรมการท่องเที่ยวเส้นทางเชื่อมโยงเส้นทาง R3A และ R3B

1.1 เส้นทางเชื่อมโยง R3A หลวงน้ำทา – บ่อแก้ว – เชียงของ – เชียงแสน – เชียงราย

วันที่ 1	- สักการะวัดพระแก้ว วัดประจำจังหวัดเชียงราย - ล่องเรือลำน้ำกกชมธรรมชาติ - สัมผัสน้ำพุร้อนธรรมชาติ ณ วนอุทยานลำน้ำกก ผ่อนคลายด้วยการแช่น้ำพุร้อน - ทานอาหารกลางวันพื้นเมือง - เยี่ยมชมเมืองเก่าเชียงแสน - เยี่ยมชมหมู่บ้านไหมไทย กิจกรรมการเลี้ยงไหม และทอผ้าไหม - ช่วงเย็น เข้าร่วมพิธีบายศรีสู่ขวัญต้อนรับนักท่องเที่ยว - เยี่ยมชมถนนวัฒนธรรมเชียงแสนริมน้ำโขง สินค้าพื้นเมือง
วันที่ 2	- ตื่นเช้าปั่นจักรยานเรียบชายโขงใส่บาตรริมน้ำโขง ณ สามเหลี่ยมทองคำ - สักการะพระธาตุผาเงา พระธาตุจอมกิตติ - สายๆ ล่องแพ/ล่องเรือชมเขตอนุรักษ์ ชมนก ที่ หนองบงคาย ทะเลสาบเชียงแสน - ทานอาหารพื้นเมืองแบบไทลื้อ พร้อมชมการแสดง - ช่วงบ่าย นั่งเรือลัดเลาะริมฝั่งโขง ชมวิถีชีวิตประมงพื้นบ้าน - เยี่ยมชมบ้านหาดบ้าย แหล่งทอผ้าพื้นเมืองไทลื้อ การทำไก สําหร่ายน้ำโขง - นั่งรถอีแต๊กชาวบ้าน (ร่วมทดลองขับ) เยี่ยมชมสวนสวรส ชิมผลสด น้ำสวรสคั้นสด และจับชาสมุนไพร - ผ่อนคลายด้วยการนวดแผนไทยริมโขง ที่เชียงของ
วันที่ 3	- เดินตลาดเช้าห้วยทราย ชิมอาหารพื้นเมือง - ชมค่ายฝรั่งเศส Fort Carnot เรียนรู้ประวัติศาสตร์ - เยี่ยมชมวัดจอมเขมณิรัตน์ - นั่งรถสกายแล็ปเยี่ยมชมและชิมผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น หมู่บ้านข้าวปุ้นและหมู่บ้านต้มเหล้า - ร่วมกิจกรรมผจญภัย ที่ Gibbon experience นอนพักที่บ้านต้นไม้ 1 คืน สัมผัสประสบการณ์บนยอดไม้
วันที่ 4	- เดินตลาดเช้าหลวงน้ำ ชิมเผอ อาหารพื้นเมือง - ร่วมกิจกรรมเดินป่าครึ่งวัน ที่อุทยานแห่งชาติน้ำฮ่า - ทานอาหารกลางวันพื้นเมืองในป่า - เยี่ยมชมหมู่บ้านไทดำ ร่วมกิจกรรมทอผ้าพื้นเมือง - เยี่ยมชมตลาดมืด
วันที่ 5	- ออกเดินทางสู่เมืองเชียงรุ่ง - เทียวชมสวนป่าดงดิบหรือป่าเขตร้อน ชมนกยูงนับลงมาจากภูเขาโดยการเป่านกหวีด นกยูงเป็นสัญลักษณ์ของสิบสองปันนา ชมการโชว์การแสดงของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ เช่น ไทลื้อ และอาข่า - สักการะวัดหลวงเมืองลื้อ ชมวิมมุมสูงของเมืองเชียงรุ่ง - ชมสวนม่านทิพย์ ซึ่งเป็นสวนประวัติศาสตร์สมเด็จพระพี่นางเธอทรงเสด็จและปลูกต้นโพธิ์ในการนี้ทรงปลูกโพธิ์คู่เพื่อให้ชาวไทยลื้อและชาวไทยมีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน นมัสการเจดีย์ขาว เจดีย์แปดเหลี่ยม - เดินเยี่ยมชมถนนคนเดิน มีความยาวกว่า 2 กิโลเมตร ทอดยาวตามแม่น้ำล้านช้าง หรือ แม่น้ำโขง
วันที่ 6	- ตลาดเช้าไทลื้อ - หมู่บ้านวัฒนธรรมไทลื้อ เยี่ยมชมหมู่บ้านที่อนุรักษ์วัฒนธรรมไทลื้อ ชมวิถีชีวิตบ้านไทลื้อ ชมน้ำร้อนและวัดไทลื้อสมัยโบราณ ที่มีความเชื่อมโยงกับวัฒนธรรมไทยในอดีต - ชิมอาหารพื้นเมืองไทลื้อ

	- ชมเมืองใหม่ โครงการ 9 จอม 12 เชียงซึ่งเป็นโครงการพัฒนา บนพื้นที่ 600 ไร่ โดยผู้ร่วมทุนชาวไทยและจีน สร้างให้เป็นสิบสองปันนาเมืองใหม่ สดใสล้านนาประยุกต์ - ชมการแสดงแสงสีเสียง
วันที่ 7	- ออกเดินทางกลับ - ทานอาหารกลางวัน ณ เมืองหลวงน้ำทา - เดินทางถึงเชียงใหม่ของประเทศไทย

1.2 เส้นทางเชื่อมโยง R3B เชียงราย – แม่สาย – ท่าขี้เหล็ก – เชียงตุง – อินเล

วันที่ 1	- สักการะวัดพระแก้ว วัดประจำจังหวัดเชียงราย - ล่องเรือลำน้ำกกชมธรรมชาติ - สัมผัสน้ำพุร้อนธรรมชาติ ณ วนอุทยานลำน้ำกก ผ่อนคลายด้วยการแช่น้ำพุร้อน - ทานอาหารกลางวันพื้นเมือง - ตั้มตำธรรมชาติ วังบาดาล ณ ถ้ำเสาหินพญานาค และถ้ำปลา - เดินชมวนอุทยานถ้ำหลวง และขุนน้ำนางนอน เป็นถ้ำหินปูนขนาดใหญ่ เชื่อกันว่ามีความยาวมากที่สุดในประเทศไทยเนื่องจาก มีความยาวกว่า 7 กิโลเมตร - สักการะพระธาตุดอยเวา และชมวิวแม่สาย-ท่าขี้เหล็ก - ชิมอาหารพื้นเมืองที่ผสมผสานชาติพันธุ์ เช่น ข้าวซอยน้อย พืชชาไทใหญ่ ข้าวแรมพิน หมี่ยูนนาน ปังย่างมะหล่ำ เป็นต้น
วันที่ 2	- ขึ้นเข้าบ้านจักรยานเรียบชายโขงใส่บาตรริมน้ำโขง สามเหลี่ยมทองคำ - ชมวิว 360 องศา บนยอดดอยสะงี้ ดินแดนสามแผ่นดิน 4 อำเภอ - สักการะพระธาตุจอมกิติ วัดพระธาตุผาเงา วัดพระธาตุเจดีย์หลวง - บ้านจักรยานชมโบราณสถานเมืองเก่าเชียงแสน - เที่ยงร่วมกิจกรรมทำอาหารพื้นเมือง - ปายล่องแพ/ล่องเรือชมเขตอนุรักษ์ ชมนก ที่ หนองบงคาย ทะเลสาบเชียงแสน - เย็นเดินเยี่ยมชมถนนวัฒนธรรมเชียงแสนริมน้ำโขง สิ้นค้าพื้นเมือง
วันที่ 3	- เข้าข้ามด่านพรมแดนเที่ยวเมืองท่าขี้เหล็ก วัดพระธาตุโมนิน หรือวัดบ้านลม เป็นที่ประดิษฐานของพระมหาเมธีะ มุนียองจำลองจากมณฑลพะเยา - ชม พระอินทร์สาน (พระพุทธรูปปางมารวิชัยแบบเชียงแสน ซึ่งสานขึ้นโดยไม่ใช้ทองคำ ณ วัดสายเมือง ชมพระหยกขาว (หยกที่ดีที่สุดของพม่าจากรัฐกะฉิ่น) และพระพุทธรูปสามมิติ ณ วัดธรรมมย และ เจดีย์ชเวดากอง องค์จำลองจากเมืองย่างกุ้ง และชมวิวทิวทัศน์เมืองท่าขี้เหล็กมุมสูง - ทานอาหารกลางวัน และออกเดินทางสู่เมืองลา - เยี่ยมชมวิถีชีวิตไทลื้อ การต้มเหล้าแบบพื้นเมือง - นมัสการพระพุทธรูปยืนบนเจดีย์ชเวดากอง ประจำเมืองลา ตามความเชื่อที่ว่า “ถ้าพระขึ้นไปยังเมืองไหน เมืองนั้นจะมีแต่ความเจริญรุ่งเรือง” พร้อมชมวิวเมืองลา และด่านด้าล่อ ชายแดนพม่า-จีน
วันที่ 4	- เยี่ยมชมตลาดหลวงเชียงตุง ชมวิถีชีวิตไทใหญ่ ไทเขิน ที่มีความคล้ายคลึงกับชาวล้านนาไทย - สักการะวัดเก่าแกในเชียงตุง วัดจอมตอง หรือพระธาตุจอมคำ ไหว้พระยืนเมืองเชียงตุง วัดจอมสัก วัดพระราชฐานหลวงหัวข่วง วัดพระแก้ว ชมต้นยางยักษ์ - เยี่ยมชมเมืองเชียงตุง เมืองหลวงของรัฐฉานภาคตะวันออกเฉียงใต้อันมีประวัติศาสตร์เก่าแก่ยาวนานกว่า 700 ปี รวมทั้งมีศิลปวัฒนธรรมประเพณีและภาษาพูดที่คล้ายคลึงกับชาวล้านนาไทย

	- ชมวิวทิวทัศน์ทะเลสาบเชียงตุงยามเย็น หรือ หนองตุง
วันที่ 5	- ออกเดินทางไปยังเมืองอินเล โดยเครื่องบินไปยังสนามบินเฮโฮ - ชมวัด SHWE YAN PHE ซึ่งแปลว่าสมปรารถนามีอายุ 115 ปี สร้างโดยเจ้าฟ้าไทใหญ่ - เดินทางถึงเมืองยอง ชเว (Nyuang Shwe) - นั่งสามล้อพม่า หรือภาษาพม่าเรียกว่าไซก้า (Saika) ชมเมืองยอง ชเว (Nyuang Shwe) - นั่งเรือสู่ทะเลสาบอินเล
วันที่ 6	- ตื่นเช้าล่อง ชมวิถีชีวิตของชาวอินตา (ลูกแห่งทะเลสาบอินเล) ที่อาศัยอยู่รอบ ๆ ทะเลสาบ - ชมตลาดเช้าของชาวอินตา ซึ่งจะมีอยู่หลายแห่งหมุนเวียนกันไป เรียกว่า FIVE DAYS MARKET จะเป็นศูนย์รวมของชนเผ่าต่างๆ ชนของจากดอย ไส่เกวียนมาขายกันในตลาดแห่งนี้ - นมัสการพระบัวเข็ม พระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ที่แกะจากไม้จันทน์ อายุนับพันปี หรือ พระอุปัศ - ทานอาหารกลางวันแบบพื้นเมือง - ล่องเรือชมวิถีชีวิตหมู่บ้านชาวประมง สัมผัสกับวิถีการหาปลาแบบชาวอินตาโดยใช้เท้าพายเรือชา - เยี่ยมชมหมู่บ้านอินปอคอน สัมผัสการทอผ้าไหม ผ้าฝ้าย ลวดลาย ต่างๆ - เยี่ยมชมหมู่บ้านผลิตบุหรี่ปั่นเมือง - เยี่ยมชมสวนลอยน้ำ (Floating Garden) ที่ปลูกผักมากมาย เช่น พริก, ผักกาด, มะเขือเทศ ในจำนวนมากพอที่จะเลี้ยงคนพม่าทั้งประเทศได้ - เยือนำชม Nga-Phe-Kyanng Monastery สำนักสงฆ์ที่รวบรวมพระพุทธรูปสำคัญ ๆ ไว้เป็นจำนวนมาก สร้างในปี ค.ศ. 1205 สมัยพระเจ้ามินดง เป็นวัดที่ได้รับการประกาศให้เป็นโบราณสถาน ประกอบด้วยเสาไม้สักถึง 654 ต้น
วันที่ 7	- เดินทางสู่เมือง Nuang Shwe แล้วต่อไปเมืองตองยี เมืองหลวงแห่งรัฐฉาน - นมัสการ เจดีย์ สุระมะณี (SURAMANEE PAGODA) ตั้งอยู่บนยอดเขาตองยี จำลองแบบมาจาก ANANDA TEMPLE จากเมืองพุกาม - ชมพิพิธภัณฑ์ชาวนาน ซึ่งรวบรวมไว้ซึ่งประวัติศาสตร์ความเป็นมาในอดีตของชาวยุทธ ซึ่งมีการปกครองโดยระบอบเจ้าฟ้าในหัวเมืองต่างๆ เช่น ชาวนาน ชาวปะโอ ชาวปะหล่อง ชาวดะนุ ชาวอินตา ชาวไตเผ่าต่างๆ ฯลฯ - บ่ายเดินทางกลับสู่เมืองท่าซี้เหล็ก - เยี่ยมชมวิถีชีวิตชาวท่าซี้เหล็ก และข้ามพรมแดนกลับสู่ด่านแม่สาย ประเทศไทย

5.2.2 ด้านการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการท่องเที่ยว

จากผลการสำรวจการบริการที่จำเป็นสำหรับนักท่องเที่ยวระหว่างการเดินทางท่องเที่ยวของทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ คือ ห้องน้ำ ดังนั้น จึงควรมีให้บริการห้องน้ำที่เพียงพอ ปรับปรุงและสร้างมาตรฐานห้องน้ำสะอาดในแหล่งท่องเที่ยว ที่มีการจัดการดูแลรักษาความสะอาดห้องน้ำอย่างสม่ำเสมอ โดยส่งเสริมความร่วมมือกับกระทรวงสาธารณสุขในการดูแลและตรวจตราความสะอาดของการบริการห้องน้ำในแหล่งท่องเที่ยวเป็นประจำ นอกจากนี้ ระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ยังเป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้สำหรับนักท่องเที่ยวในการหาข้อมูลระหว่างการเดินทาง ติดต่อสื่อสาร หรือแม้กระทั่งการจ่ายเงินออนไลน์ ดังนั้น จึงควรมีการเพิ่มการให้บริการสัญญาณอินเทอร์เน็ตที่ครอบคลุมทุกพื้นที่ ในหลายๆ ประเทศ เช่น ฮองกง เกาหลี สิงคโปร์ ให้บริการสัญญาณอินเทอร์เน็ตฟรีแก่นักท่องเที่ยว พร้อมกับอำนวยความสะดวกให้การข้อมูลการท่องเที่ยวออนไลน์

จากผลการสำรวจประเด็นปัญหาระหว่างการเดินทางคือ การสื่อสารภาษาต่างประเทศ การจราจร และการให้ข้อมูลการท่องเที่ยว ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้ ในประเด็นการสื่อสารภาษาต่างประเทศ ควรมีการ

จัดระบบสายด่วน หรือ hotline ที่สามารถโทรศัพท์ได้ตลอด 24 เพื่อการช่วยในการแปลภาษาต่างประเทศ ในกรณีที่นักท่องเที่ยวมีปัญหาในการสื่อสารกับผู้ให้บริการการท่องเที่ยว สามารถโทรศัพท์และบอกความต้องการของตนได้ผ่านสายด่วนได้ พร้อมกันนี้ควรส่งเสริมการพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาจีนเพื่อการท่องเที่ยวควบคู่ไปกับภาษาอังกฤษ นอกจากนี้การให้ข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยว ควรมีการอัปเดตข้อมูลข่าวสารและสื่อประชาสัมพันธ์ต่างๆ อยู่สม่ำเสมอ ทั้งที่เป็นออฟไลน์และออนไลน์ เพิ่มจุดการให้ข้อมูลการท่องเที่ยวตามที่สำคัญๆ เช่น ด้านตรวจคนเข้าเมือง ใจกลางเมือง โรงแรม ร้านอาหาร ศูนย์ท่ารถ หรือ สนามบิน เป็นต้น สุดท้ายในประเด็นการจราจร ในช่วงที่ฤดูท่องเที่ยวจังหวัดเชียงรายจะมีการจราจรหนาแน่นเป็นพิเศษ ในปัจจุบันได้มีการเพิ่มช่องทางการจราจรมากขึ้น แต่อย่างไรก็ตามควรมีการกระจายกิจกรรมการท่องเที่ยวไปยังพื้นที่อื่นๆ เพื่อลดความหนาแน่น โดยการแนะนำสถานที่ท่องเที่ยวใหม่ๆ หรือส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่อื่นๆ จังหวัดเชียงราย เช่น อำเภอเวียงแก่น อำเภอเชียงของ และอำเภอเทิง เป็นต้น

5.2.3 ด้านการจัดการพฤติกรรมนักท่องเที่ยว

จากผลการศึกษาพบว่าปัญหาที่เกิดจากพฤติกรรมนักท่องเที่ยวมาจากการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว โดยสามารถแบ่งได้เป็น 3 ประเด็น คือ

1. มัคคุเทศก์ขาดความรับผิดชอบในการดูแลนักท่องเที่ยว โดยการปล่อยให้นักท่องเที่ยวเดินชมสถานที่เองโดยไม่ให้ข้อมูลที่นักท่องเที่ยวพึงจะทราบใดๆ อาทิ พฤติกรรมที่พึงปฏิบัติหรือไม่พึงปฏิบัติ ข้อมูลประวัติความเป็นมาเกี่ยวกับสถานที่ เป็นต้น ในประเด็นนี้ ภาครัฐควรเข้มงวดและมีมาตรการส่งเสริมให้มััคคุเทศก์มีความรับผิดชอบต่อนักท่องเที่ยวมากขึ้น โดยส่งเสริมความร่วมมือกับตำรวจท่องเที่ยวในการตรวจตราตามสถานที่ท่องเที่ยวและควบคุมพฤติกรรมมััคคุเทศก์ มีกำหนดมาตรการอย่างจริงจังในการแก้ไขปัญหา Sitting Guide และ มัคคุเทศก์ที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมาย โดยมุ่งเน้นที่การสร้างจิตสำนึกและสร้างความตระหนักทางจริยธรรมวิชาชีพมััคคุเทศก์ ควบคู่กับมาตรการทางกฎหมาย

2. การสื่อความหมาย จากผลการศึกษาพบว่าปัญหาพฤติกรรมนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มาจากการขาดการสื่อสารที่ชัดเจน นักท่องเที่ยวไม่ทราบว่าควรปฏิบัติตัวอย่างไร หรืออาจไม่ได้ใส่ใจในการปฏิบัติตาม ดังนั้น ควรมีการเพิ่มช่องทางการสื่อสาร และสื่อความหมายให้นักท่องเที่ยวได้เข้าใจและพึงปฏิบัติให้ถูกต้อง โดยการจัดส่งเสริมการให้ความรู้ผ่านมััคคุเทศก์ และการให้ความรู้ผ่านช่องทางอื่นๆ เช่น วีดิโอ ป้ายเตือน หรือ คู่มือการประพฤติตัวที่เหมาะสมระหว่างนักท่องเที่ยวในประเทศไทย และควรจัดทำในหลายภาษา โดยเฉพาะภาษาอังกฤษ และภาษาจีน ทั้งในระบบออฟไลน์และออนไลน์

3. การบังคับใช้กฎหมาย ในประเด็นเกี่ยวกับการขับขี่ยานพาหนะในประเทศไทย ของนักท่องเที่ยวชาวจีน ค่อนข้างสร้างปัญหาในการขับขึ้นบนท้องถนนเช่นเดียวกัน ซึ่งเป็นปัญหาจากการบังคับใช้กฎหมายและการกฎหมายที่ยังไม่ครอบคลุมเพียงพอ ดังนั้น จึงควรมีการพิจารณาการออกใบขับขี่สำหรับนักท่องเที่ยวต่างชาติที่ควรมีการให้ความรู้และทดสอบกฎระเบียบการจราจรก่อนใช้ถนนจริง

5.2.4 ด้านการจัดการระบบข้ามพรมแดนเพื่อการท่องเที่ยว

จากการศึกษาการจัดการระบบข้ามพรมแดนเชียงรายประเทศไทย โดยแบ่งเป็น 2 พื้นที่ คือ ด้านพรมแดนไทย-ลาว ที่อำเภอเชียงของ และด้านพรมแดนไทย-เมียนมา ที่อำเภอแม่สาย ระบบการข้ามพรมแดนทั้ง 2 แห่งเป็นพรมแดนทางบก มีบริบทพื้นที่ที่แตกต่างกันไป โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ด้านพรมแดนไทย-ลาว เชียงของ เป็นด้านพรมแดนทางบกที่เป็นเส้นทางเชื่อมต่อแขวงบ่อแก้ว และแขวงหลวงน้ำทา สปป.ลาว และเชื่อมต่อไปยังมณฑลยูนนาน ประเทศจีน ที่ด่านบ่อเต็นและบ่อหาน หรือ เรียกว่า เส้นทาง R3A ซึ่งด้านพรมแดนนี้ได้มีการสร้างสะพานมิตรภาพไทย-ลาวแห่งที่ 4 และเปิดใช้อย่าง

เป็นทางการในปลายปี 2556 มีการสัญจรได้สะดวกมากยิ่งขึ้น ถนนเส้นนี้จึงถูกใช้เป็นเส้นทางหลักในการขนส่งสินค้าระหว่างประเทศไทยและประเทศจีน และการท่องเที่ยวด้วยเช่นกัน ดังนั้น เส้นทางนี้จึงเป็นเส้นทางหลักที่นักท่องเที่ยวชาวจีนใช้เดินทางท่องเที่ยวเข้าสู่ประเทศไทย ในการเข้าพรมแดนของนักท่องเที่ยวชาวจีนนั้นมีความสะดวกมาก สามารถเดินทางเข้าได้พร้อมรถยนต์ ใช้เวลาไม่เกิน 1 ชม. และสามารถเดินทางออกจากพรมแดนไทย ณ จุดใดของประเทศก็ได้ แต่ในทางกลับกันนักท่องเที่ยวชาวไทย เมื่อเดินทางท่องเที่ยวไปตามเส้นทาง R3A เดินทางเข้าประเทศลาวได้สะดวก แต่จะต้องมีมัคคุเทศก์นำทางตลอดทางหากเดินทางเป็นหมู่คณะ และเมื่อถึงด่านพรมแดนประเทศจีน นักท่องเที่ยวชาวไทยต้องทำการลงตรวจตรา (วีซ่า) ที่ด่านพรมแดนจีน ในกรณีที่ไม่ได้ทำการขอลงตรวจตรามาล่วงหน้า โดยใช้เวลาประมาณ 1 ชม. โดยประมาณ และจะต้องมีมัคคุเทศก์นำทางด้วยเช่นเดียวกัน แต่หากต้องการเดินทางข้ามพรมแดนพร้อมรถยนต์ต้องมีกระบวนการที่ค่อนข้างยุ่งยากมาก และต้องติดต่อล่วงหน้าผ่านรัฐบาลจีนอย่างน้อย 1 เดือน

กระบวนการข้ามพรมแดนเข้าของประเทศไทย มีกระบวนการที่ค่อนข้างสะดวกและรวดเร็ว แต่อย่างก็ตามหลังจากกระบวนการตรวจลงตรา หรือตรวจหนังสือเดินทางแล้ว นักท่องเที่ยวจำเป็นต้องโดยสารรถโดยสารข้ามระหว่างประเทศ โดยรถทางบริษัทนำเที่ยวไม่สามารถนำเข้ามารับนักท่องเที่ยวได้ ซึ่งทางบริษัทนำเที่ยวทางประเทศลาวได้ให้ความเห็นว่าไม่สะดวกในการรองรับนักท่องเที่ยวได้ นอกจากนี้ในการข้ามพรมแดนของประเทศลาว มีการเก็บค่าธรรมเนียมการล่องเวลา โดยปกติด่านตรวจคนเข้าเมืองประเทศลาว เปิดทำการ 08.00- 16.00 น. วันจันทร์ - วันศุกร์ หากเดินทางล่วงหน้า กล่าวคือ ช่วงเวลา 06.00 น. – 08.00 น. และ 16.00น.– 22.00 น. ในวันจันทร์ - วันศุกร์ และ วันเสาร์-วันอาทิตย์ รวมถึงวันหยุดราชการ เวลา 06.00 น. – 22.00 น. นักท่องเที่ยวจะต้องจ่ายค่าธรรมเนียมล่วงหน้าคนละ 10,000 กีบ หรือ 40 บาท นอกจากนี้ยังมีค่าธรรมเนียมอื่นๆ ที่ทาง สปป. ลาว มักจะเก็บค่าธรรมเนียมหลายจุดตลอดเส้นทาง ดังนั้น เพื่อเป็นการจัดระบบการข้ามพรมแดนเพื่อการท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น ควรมีการศึกษาข้อตกลงร่วมกันระหว่างประเทศให้มีความรัดกุมมากขึ้น โดยเฉพาะค่าธรรมเนียมและกระบวนการข้ามพรมแดนทั้งคนและยานพาหนะ เพื่อให้มีความเท่าเทียมกันในการเดินทางข้ามพรมแดนระหว่างประเทศ และป้องกันการขึ้นลงของค่าธรรมเนียมที่ไม่สามารถคาดการณ์ได้ และควรมีหน่วยงานที่ดูแลเรื่องการข้ามพรมแดนที่สามารถควบคุมและดำเนินการได้อย่างทันทั่วทั้งที่ ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมให้มีการท่องเที่ยวข้ามพรมแดนมากขึ้น

2. ด่านพรมแดนไทย-เมียนมา แม่สาย เป็นด่านพรมแดนทางบกที่เป็นเส้นทางเชื่อมต่อเมืองท่าชายฝั่ง รัฐฉาน และทางกายภาพสามารถเชื่อมต่อไปยังมณฑลยูนนาน ประเทศจีน ที่ด่านเมืองลาซึ่งเป็นเขตปกครองตนเองพิเศษที่ 4 โดยเส้นทางนี้ เรียกว่า เส้นทาง R3B แต่อย่างไรก็ตามในทางปฏิบัติแล้วนักท่องเที่ยวไม่สามารถเดินทางข้ามพรมแดนจุดนี้ได้ ดังนั้นในด่านพรมแดนระหว่างเมียนมาและจีนนั้นอนุญาตให้เฉพาะคนท้องถิ่นเดินทางข้ามพรมแดนได้เท่านั้น โดยในเขตปกครองพิเศษนี้จะเป็นลักษณะของเมืองคาสิโนที่คนจีนสัญจรเข้ามามากมาย แต่เดินทางมาไม่ถึงด่านพรมแดนเมืองไทย ดังนั้นที่ด่านพรมแดนแม่สาย-ท่าขี้เหล็ก (เมียนมา) นั้น จึงพบว่าการเดินทางข้ามพรมแดนไม่มากเท่าเส้นทาง R3A ในการเดินทางข้ามพรมแดนเส้นทางนี้โดยส่วนใหญ่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวเมียนมา เดินทางข้ามพรมแดนเพื่อจับจ่ายใช้สอย นอกจากนี้ยังพบว่ามียกนักท่องเที่ยวชาวไทยใช้เส้นทางนี้เดินทางไปยังเมืองเชียงตุง โดยใช้บัตรผ่านแดนชั่วคราว

ในกระบวนการจัดการการข้ามพรมแดนในด่านพรมแดนแม่สายนี้ ค่อนข้างสะดวกและรวดเร็ว เนื่องจากการข้ามพรมแดนของนักท่องเที่ยวที่อาศัยอยู่ในประเทศที่มีพรมแดนติดกัน โดยใช้เพียงบัตรผ่านแดนชั่วคราว แต่อย่างไรก็ตามต้องการเดินทางไปนอกเขตเมืองท่าชายฝั่ง นักท่องเที่ยวจะต้องใช้บริการบริษัทนำเที่ยวท้องถิ่นเท่านั้น และมีการตรวจตราระหว่างทางหลายจุด กล่าวคือ จากด่านท่าขี้เหล็ก กม.ที่ 15 จะถึงด่านศุลกากรและด่านตรวจคนเข้าเมืองหมากแข้ง และ กม.ที่ 45 ถึงด่านท่าเตี๋ยเป็นด่านตรวจเอกสารรถยนต์

จากท่าเรือแยกขวา แยกซ้ายเส้นทางเข้าสู่เชียงตุง-ตองกิ และ กมที่ 90 ถึงด่านเมืองพยาก เป็นด่านตรวจรถ และคนก่อนที่จะเข้าสู่เมืองเชียงตุง หรือเมืองยอง ซึ่งกล่าวได้ว่าเข้า-ออกเมืองใด จะต้องมีการลงตรวจตราทุกครั้งไป และจะต้องเดินทางออกในจุดที่เข้ามาเท่านั้น นอกจากนี้ หากนักท่องเที่ยวมีการขอการลงตรวจตรา (วีซ่า) ล่วงหน้า สามารถเดินทางไปยังจุดอื่นของประเทศได้ แต่อย่างไรก็ตาม นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางโดยรถยนต์ถึงเพียงแค่เมืองเชียงตุงเท่านั้น หากต้องการไปต่อถึงเมืองอินเลหรือตองยี นักท่องเที่ยวจำเป็นต้องเดินทางโดยใช้เครื่องบินโดยสาร ซึ่งเป็นข้อจำกัดในการเดินทางโดยรถยนต์เนื่องจากปัญหาความปลอดภัยและความไม่สงบในแต่ละพื้นที่ของประเทศเมียนมา และหากนักท่องเที่ยวต้องการเดินทางแบบรถยนต์จริงๆ จะต้องเดินทางแบบคาราวาน และจะต้องติดต่อกับหน่วยงานรัฐบาลกลางของประเทศเมียนมาเพื่อให้จัดคณะจากทางรัฐบาลนำทางไป ซึ่งค่อนข้างยาก ใช้เวลาค่อนข้างนาน และมีค่าใช้จ่ายสูง

สำหรับปัญหาในการข้ามพรมแดนแม่สาย-ท่าขี้เหล็กนั้น มีข้อจำกัดในเรื่องความแออัดในช่วงเทศกาล เนื่องจากพื้นที่ด่านและจำนวนเจ้าหน้าที่มีค่อนข้างจำกัด ในการบริหารจัดการจึงมีการจัดการแก้ปัญหาเป็นช่วงๆไป นอกจากนี้ระเบียบการข้ามพรมแดนของชาวเมียนมาเพื่อเข้ามาประเทศไทยค่อนข้างมีข้อจำกัดสูง นักท่องเที่ยวชาวเมียนมาเดินทางเข้ามาได้เพียงแค่เขตอำเภอแม่สายเท่านั้น เนื่องจากติดปัญหาความมั่นคงระหว่างประเทศ ดังนั้น หากมีการทบทวนข้อจำกัดและกฎระเบียบในการเข้าออกประเทศอาจจะนำมาซึ่งการส่งเสริมการท่องเที่ยวข้ามพรมแดนให้ดีขึ้นได้

5.3 แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวและการบริหารจัดการการท่องเที่ยวข้ามพรมแดนที่สามารถรองรับความหลากหลายทางวัฒนธรรม

จากข้อเสนอแนะข้างต้นนำสู่แนวทางในการร่างยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวและการบริหารจัดการการท่องเที่ยวข้ามพรมแดนที่สามารถรองรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมได้ ดังนี้

5.3.1 ด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว

1. กลยุทธ์การเพิ่มประสิทธิภาพของภาคการท่องเที่ยว ส่งเสริมให้มีการพูดคุยและร่วมมือกันในการลดข้อจำกัดในการท่องเที่ยวข้ามพรมแดนกับหน่วยงานระหว่างประเทศ ทั้งประเทศไทย ประเทศเมียนมา ประเทศลาว และประเทศจีน ที่มีความเท่าเทียมกันและจัดการได้อย่างรวดเร็ว เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในระบบการท่องเที่ยวข้ามพรมแดน และได้ผลประโยชน์เท่าเทียมกันทุกฝ่าย

2. กลยุทธ์ส่งเสริมการเรียนรู้ อนุรักษ์ ศิลปวัฒนธรรม สังคม ประเพณี และสิ่งแวดล้อม ให้ภาคการท่องเที่ยวข้ามพรมแดนได้ตระหนักถึงการอนุรักษ์ในทุกมิติมากขึ้น ให้เกิดการสำนึกการรับผิดชอบต่อสังคม วัฒนธรรม และ สิ่งแวดล้อม เพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวที่มีความยั่งยืนต่อไป

3. กลยุทธ์ส่งเสริมความร่วมมือของภาคการท่องเที่ยวในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวและการจัดการนักท่องเที่ยวให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยการสร้างการตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อให้บริการนักท่องเที่ยว การดูแลนักท่องเที่ยวในการเดินทาง การประพฤติปฏิบัติให้เข้ากับสังคมและวัฒนธรรมที่ถูกต้องของประเทศไทย เพื่อลดการเกิดปัญหาที่อาจจะส่งผลกระทบด้านลบในการต้อนรับนักท่องเที่ยวของเจ้าบ้านได้

5.3.2 ด้านการจัดการนักท่องเที่ยว

1. กลยุทธ์การจัดการระบบข้ามพรมแดน โดยส่งเสริมให้มีการข้ามพรมแดนที่มีความสะดวก รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ลดขั้นตอนที่ยุ่งยากแต่รัดกุมให้มากขึ้น บูรณาการหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและให้บริการแบบเบ็ดเสร็จ (One Stop Service) โดยมีการให้บริการการออกวีซ่า การออกใบอนุญาตขับขี่ การให้

ข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยว การให้บริการการจองที่พัก ณ จุดชมแดน เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยว นอกจากนี้ควรมีรักษาความเท่าเทียมกันในกฎระเบียบการเดินทางข้ามพรมแดนระหว่างประเทศ

2. กลยุทธ์การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการนักท่องเที่ยวต่างวัฒนธรรม ด้วยการใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือสื่อความหมายอีกช่องทางหนึ่งเพื่อเข้าถึงนักท่องเที่ยว เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เกิดเข้าใจวัฒนธรรมที่แตกต่าง และพึงปฏิบัติตัวที่ถูกต้องและเหมาะสม และก่อให้เกิดประสบการณ์ที่ดีเป็นที่น่าสนใจตลอดการเดินทางท่องเที่ยวในประเทศไทย นอกจากนี้ ยังใช้เทคโนโลยีเพื่อลดปัญหาการสื่อสารระหว่างนักท่องเที่ยวและเจ้าบ้านโดยการบริการแปลภาษาผ่านระบบอินเทอร์เน็ต หรือสายด่วนแปลภาษา เป็นต้น

5.3.3 ด้านการส่งเสริมการตลาด

1. กลยุทธ์ส่งเสริมการตลาดเชิงบูรณาการแบบทวิภาคีและไตรภาคี ในการส่งเสริมด้านการตลาดประเทศไทยควรมีการเชื่อมโยงเป็นเส้นทางท่องเที่ยว เป็นจุดหมายปลายทางเดียวกันจากสายเส้นพรมแดน โดยการเชื่อมโยงจากความสอดคล้องกันในเรื่องราวของชาติพันธุ์ และประวัติศาสตร์ที่มีเรื่องราวน่าสนใจน่าค้นหา อาทิ การเคลื่อนย้ายถิ่นฐานและการตั้งรกรากของกลุ่มชาติพันธุ์ในอดีต ที่สามารถเชื่อมโยงความเป็นชาติพันธุ์เดียวกันแต่อยู่กันต่างดินแดนได้ หรือ ประวัติศาสตร์ล้านนา การเชื่อมโยงอาณาจักรล้านนา และอาณาจักรอื่นๆที่มีความรุ่งเรืองในอดีต เป็นต้น ด้วยพฤติกรรมนักท่องเที่ยวชาวไทย ชาวจีน และชาวต่างชาติ นิยมศิลปะและมรดกทางวัฒนธรรม จึงเป็นโอกาสที่จะสร้างเส้นทางท่องเที่ยวที่สามารถตอบโจทย์ความต้องการของนักท่องเที่ยวได้ นอกจากนี้เส้นทางธรรมชาติที่มีความอุดมสมบูรณ์ที่สามารถเชื่อมโยงการเดินทางป่าข้ามพรมแดนได้ หากมีการจัดการความปลอดภัยที่ดี เป็นต้น

2. กลยุทธ์พัฒนาให้จังหวัดเชียงรายเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยว โดยเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยว ก่อนที่นักท่องเที่ยวจะเดินทางข้ามพรมแดนไปยังเส้นทาง R3A และ R3B ไปสู่ประเทศอื่นๆ ในภูมิภาคอาเซียน แต่อย่างไรก็ตามในปัจจุบันนักท่องเที่ยวข้ามพรมแดนที่ส่วนใหญ่จะเดินทางผ่านจังหวัดเชียงรายไป ในขณะที่เชียงรายเป็นเมืองที่มีศักยภาพและความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยวมาก แต่ไม่มีจุดเด่นที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ หรืออาจจะไม่มีการประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวมากพอ ดังนั้น จังหวัดเชียงรายต้องทบทวนว่าสิ่งใดคือจุดเด่นที่มีศักยภาพที่สามารถดึงดูดให้นักท่องเที่ยวหยุดพักและใช้เวลาอยู่ในจังหวัดเชียงรายนานขึ้นได้ และควรมีการวางตำแหน่งทางการตลาดอย่างจริงจังเพื่อสร้างตราสินค้าที่น่าจดจำสำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้

เอกสารอ้างอิง

- กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (กันยายน 2557). สรุปสถานการณ์นักท่องเที่ยว สิงหาคม 2557. สืบค้นเมื่อ 2 ตุลาคม 2557 จาก <http://www.tourism.go.th/home/details/11/222/23674>
- กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (พฤษภาคม, 2557). สรุปสถานการณ์นักท่องเที่ยว พฤษภาคม 2557. สืบค้นเมื่อ 1 ตุลาคม 2557 จาก <http://www.tourism.go.th/home/details/11/222/23368>
- กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (ธันวาคม, 2557). สรุปสถานการณ์นักท่องเที่ยว ธันวาคม 2557. สืบค้นเมื่อ 17 มกราคม 2558 จาก <http://www.tourism.go.th/home/details/11/222/23674>
- กรมอาเซียน กระทรวงการต่างประเทศ. (2556). ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Socio-Cultural Community). ค้นเมื่อ 1 มีนาคม 2558, จาก <http://www.mfa.go.th/asean/th/customize/30643-ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน.html>
- กรวรรณ สังขกร และ คณะ. (2556). พฤติกรรมนักท่องเที่ยวจีนยุคใหม่: กรณีศึกษานักท่องเที่ยวจีนในจังหวัดเชียงใหม่. บทความนำเสนอในการประชุมวิชาการสถาบันวิจัยสังคม ประจำปี 2556 “ภูมิสังคมล้านนาในกระแสการพัฒนาสู่ประชาคมอาเซียน” วันที่ 7 พฤษภาคม 2556 ณ สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2550). แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2555-2559. กรุงเทพฯ: คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- กษวรรณ มลายาภรณ์. (2556). พหุวัฒนธรรม : กับการรวมตัวของประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (ASCC). ค้นเมื่อ 17 มีนาคม 2558, จาก <http://www.etatjournal.com/web/menu-read-web-etatjournal?catid=0&id=536>.
- กองวิจัยการตลาด การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2555). ความสำคัญของการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. <http://www.etatjournal.com/web/menu-read-web-etatjournal/menu-2012/menu-2012-apr-jun/449-22555-travel>
- กองวิจัยการตลาด ททท. (2556). สรุปผลการสำรวจโพล เรื่องทำอย่างไรกับคลื่นยักษ์นักท่องเที่ยวจีน รัสเซีย. TAT TOURISM JOURNAL. ปี 2556 ฉบับที่ 4/2556 ตุลาคม-ธันวาคม. <http://etatjournal.com/mobile/index.php/menu-read-web-etatjournal/menu-2013/menu-2013-oct-dec/143-42556-tourism-poll>

- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (ธันวาคม 12, 2556). ททท.ต้อนรับคณะกรรมการวามรยยนต์จากเสฉวนและ
ยูนนาน ของจีน เดินทางท่องเที่ยวไทยผ่านเส้นทาง R3A ข้ามสะพานมิตรภาพไทย – ลาว แห่งที่ 4 ณ
อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย. ข่าวสารการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. สืบค้นเมื่อ 3 ตุลาคม 2557
จาก <http://www.tatnewsthailand.org/newsdetail.php?newsID=3373&NEWS=1>
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2558). การสำรวจพฤติกรรมนักท่องเที่ยวศักยภาพสูงชาวจีน. กรุงเทพฯ:
บริษัทอินทัช รีเสิร์ช และคอนซัลแทนซี่ จำกัด
- จุฬามาศ จันทรัตน์. (2541). การท่องเที่ยวกว้างไกล หัวใจอยู่ที่ความร่วมมือ. *จุลสารการท่องเที่ยว*, กรุงเทพฯ:
การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- จุฬาภรณ์ ทองเพ็ญ. (2554). *ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัด
โสธรวรารามวิหาร จังหวัดฉะเชิงเทรา*. ค้นเมื่อวันที่ 19 กรกฎาคม 2558, จาก
http://digital_collect.lib.buu.ac.th/dcms/files/52930216/chapter4.pdf
- จิตราณัฐ รักสัจจา. (2550). นักท่องเที่ยว (Tourist). สืบค้นเมื่อ 20 ตุลาคม 2553 จาก
http://www.uttvc.ac.th/uttvc/newweb/2701_1001/g1b.html
- ฉลองศรี พิมลสมพงศ์. (2548). การวางแผนและการพัฒนาตลาดการท่องเที่ยว. กรุงเทพมหานคร: คณะ
มนุษยศาสตร์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ฉลองศรี พิมลสมพงศ์. (2550). การวางแผนและพัฒนาตลาดการท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ชูชัย สมบัติไกร. (2553). พฤติกรรมผู้บริโภค. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์.
- เดลินิวส์. (กรกฎาคม 20, 2556). คาราวานคนหมิงเยือนเชียงรายรับเออีซี. เดลินิวส์. สืบค้นเมื่อ 3 ตุลาคม
2557 จาก [http://www.dailynews.co.th/Content/regional/122194/คาราวานคนหมิงเยือน
เชียงรายรับเออีซี](http://www.dailynews.co.th/Content/regional/122194/คาราวานคนหมิงเยือนเชียงรายรับเออีซี)
- ธงชัย ภูวนาถจิตร และคณะ. (2558). การบริหารและการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนเพื่อรองรับการรวมกลุ่ม
ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน กรณีศึกษาพื้นที่ชุ่มน้ำเวียงหนองล่อง อำเภอแม่จัน และอำเภอเชียงแสน
จังหวัดเชียงราย.
- ธนกฤต สังข์เฉย. (2554). ความแตกต่างทางมิติวัฒนธรรมกับพฤติกรรมนักท่องเที่ยว. ค้นเมื่อ 2 พฤษภาคม
2558 , จาก [http://www.etajournal.com/mobile/index.php/menu-read-tat/menu-
2011/menu-2011-apr-jun/99-22554-cross-cultural-differences-tourist-behavior](http://www.etajournal.com/mobile/index.php/menu-read-tat/menu-2011/menu-2011-apr-jun/99-22554-cross-cultural-differences-tourist-behavior)
- ธิติมานันท์ พูนจันทร์. (2554). วิเคราะห์พฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวเกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์
ธานี. การค้นคว้าแบบฝึกหัดการวิจัย. เชียงใหม่: คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- นฤพนธ์ เลิศกาญจนานพร และคณะ. (2558). ศักยภาพและการบริหารจัดการการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน
เพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนของประเทศไทยและประเทศสาธารณรัฐ
ประชาธิปไตยประชาชนลาว.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2537). แบบจำลองความสัมพันธ์ระหว่างอุปสงค์และอุปทานของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว.
ททท. จุลสารการท่องเที่ยว 13 (เมษายน – มิถุนายน): 33 – 36.

- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน. กรุงเทพฯ: เพรสแอนด์ดีไซน์.
- บุษบา สิทธิการ และคณะ. (2551). ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนการท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย. รายงานการวิจัย. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- บุษบา สิทธิการ, สิริวัฒนา ไจมา และจันทอน คำแสน. (2549). โครงการศึกษาผลกระทบจากการท่องเที่ยวต่อสังคมและวัฒนธรรมในชุมชนการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- บุษบา สิทธิการ. (2557). การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวจากแนวคิดสู่การปฏิบัติ. พิมพ์ครั้งที่ 1. เชียงใหม่ : สันติภาพ แพ็คพรีนซ์.
- บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และสำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย. (2543). การจัดการการท่องเที่ยว.
- ปราณี ต้นประยูร. (2557). การศึกษาการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวและรูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างเป็นธรรม โดยความร่วมมือของชุมชน กรณีตลาดโบราณลาดชะโด อำเภอดมชัญญะ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. งบประมาณแผ่นดิน. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา. <http://management.aru.ac.th/ctour/images/pdf/article/article11.pdf>
- ปาริฉัตร สิงห์ศักดิ์ตระกูล และพัชรินทร์ เสริมการดี. (2556). การศึกษาศักยภาพและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนบ้านทุ่งมะปราง อำเภอกวนโดนและบ้านโดนพานัน อำเภอกวนกาหลง จังหวัดสตูล. วารสารสุทธิปริทัศน์, 27(83), 97-112.
- ไพรินทร์ แยมจินดา และวรรณาทองเจริญศิริกุล. (2546). เศรษฐศาสตร์เบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เอมพันธ์.
- ไพรัตน์ สุระศิริรานนท์ (2556). พฤติกรรมนักท่องเที่ยวชาวจีนแบบแบ็คแพ็คเกอร์ต่อการเลือกร้านอาหารในเขตกรุงเทพมหานคร. เข้าถึงเมื่อ 27 กันยายน 2557 จาก <http://www.arts.chula.ac.th/~geography/Senior%20project/Phairat.pdf>
- มนัส สุวรรณ และคณะ. (2541).การจัดการการท่องเที่ยว. พิมพ์ครั้งที่ 8.กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช
- รสสุคนธ์ มกรมณี. (2555). บทบาทผู้บริหารสถานศึกษายุคไร้พรมแดน.บริหารการศึกษา...คุณภาพสู่สากล. กรุงเทพฯ: พลัสพลัสครีเอเตอร์.
- วสิษฐ เดชกุญชร. (2551). พรมแดน.(พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน.
- วิชชุดา ให้เจริญ . (2550). แนวทางการจัดการอุตสาหกรรมท่องเที่ยว เพื่อความยั่งยืนทางวัฒนธรรมและ วิถีชีวิต กรณีศึกษา อำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน. (2545). เศรษฐศาสตร์เบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สถาบันไทยพัฒน์. (2553). ซีเอสอาร์คืออะไร. ค้นเมื่อ 18 เมษายน 2558, จาก http://www.thaicssr.com/2006/03/blog-post_20.html

สถาบันวิจัยสังคม ผลกระทบด้านสังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวของ
คนจีน จากการสำรวจความคิดเห็นของคนเชียงใหม่ ในเรื่อง “ผลกระทบจากนักท่องเที่ยวจีนใน
เชียงใหม่” โดยการเก็บแบบสอบถามออนไลน์ ในระหว่างวันที่ 4 – 10 กุมภาพันธ์ 2557

สมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยวเอเชียแปซิฟิก (Pacific Asia Travel Association : PATA) (2555)
ประชุมสัมมนาและงานส่งเสริมการขาย PATA Adventure Travel and Responsible Tourism
Conference and Mart 2012 (AT & RTCM). การบริหารจัดการการท่องเที่ยวในแบบการท่องเที่ยว
อย่างยั่งยืน กรณีศึกษาการท่องเที่ยวของภูฏาน. ภูฏาน.

สุรพงษ์ จรัสโรจนกุล และคณะ. (2557). การพัฒนาการตลาดการท่องเที่ยวเพื่อเชื่อมโยงพื้นที่ภาคตะวันตกกับ
เขตเศรษฐกิจพิเศษทวาย แหล่งท่องเที่ยวภาคตะวันตก 4 จังหวัด ในพื้นที่พรมแดนประเทศไทย และ
เมืองทวาย สหภาพเมียนมา. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
(สกว.).

แสงเดือน รตินธร. (2555). ปัจจัยผลักดันและปัจจัยดึงดูดที่มีผลต่อนักท่องเที่ยวชาวจีนในการตัดสินใจเลือกมา
ท่องเที่ยวในประเทศไทย. วารสารวิชาการสมาคมสถาบันอุดมศึกษา เอกชนแห่งประเทศไทย, 18(2),
84-104.

สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว. (2559). คู่มือการจัดการแหล่งท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวกและ
องค์ประกอบกายภาพ. กรุงเทพฯ: กรมการท่องเที่ยว. กระทรวงท่องเที่ยวและกีฬา

สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว. (2558). แนวทางการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทางประวัติศาสตร์
และวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ. กรมการท่องเที่ยว. กระทรวงท่องเที่ยวและกีฬา.

สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. (2552). พระราชบัญญัตินโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2551 : พร้อมทั้ง
สรุปสาระสำคัญ ประวัติ ความเป็นมา กระบวนการ และขั้นตอนในการตราพระราชบัญญัติดังกล่าว
ของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ/สำนักกฎหมาย สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. กรุงเทพฯ : สำนักการพิมพ์
สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2558). พฤติกรรมการเดินทางท่องเที่ยวของชาวไทย ปี 2558. หมวดประชากรและ
เคหะ. เข้าถึงเมื่อ 27 ธันวาคม 2558 จาก <http://service.nso.go.th/nso/web/survey/surpop2-3-5.html>

โสภา ชูพิกุลชัย. (2521). จิตวิทยาทั่วไป. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.

อดุลย์ จาตุรงค์กุล และดลยา จาตุรงค์กุล. (2550). พฤติกรรมผู้บริโภค (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ:
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

อารีรัตน์ โกสิทธิ์ และคณะ. (2550). ปัญหาและมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยว ในจังหวัด
เชียงราย. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

อัศวิน แสงพิกุล (2545). ความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของเยาวชนไทยใน
กรุงเทพมหานครและปริมณฑล (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

ASTV ผู้จัดการออนไลน์.(มีนาคม 4, 2556).คาดสงกรานต์เชียงใหม่คึก คาราวานจีน 200 คันจองเที่ยว. ASTV
ผู้จัดการออนไลน์.สืบค้นเมื่อ 3 ตุลาคม 2557 จาก

<http://www.manager.co.th/Local/ViewNews.aspx?NewsID=9560000026772&Keyword=%E0%AA%D5%C2%A7%E3%CB%C1%E8>

- Butler, R.W. (1980) The concept of the tourist area life-cycle of evolution: implications for management of resources. *Canadian Geographer* 24 (1), 5-12
<http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1541-0064.1980.tb00970.x/abstract>
- Cohen, E. (1972). Towards a sociology of international tourism. *Social Research*, 39(1), 164-182.
- Crompton, L. (1979). Motivations for pleasure vacation. *Annals of Tourism Research*, 6, 408-424.
- Dann, G. (1977). Anomie, ego-enhancement and tourism. *Annals of Tourism Research*, 4, 184-194.
- Doxey, G. (1975). A causation theory of visitor-resident irritants: Methodology and research inferences. Proceedings of the 6th Annual Conference of the Travel and Tourism Research Association.
- Hofstede, G. & Hofstede, G. J. (2005). *Cultures and Organizations: Software of the Mind* (Rev. 2nd ed.). New York: McGraw-Hill. For translations see www.geerthofstede.nl and “our books”.
- Jirada Nakrit, and Anuphon Thongmai. (2016). *Principles of Marketing*.
http://www.bbc.ac.th/eBook_files/หลักการตลาด.pdf
- Klenosky, D. (2002). The pull of tourism destinations: a means-end investigation. *Journal of Travel Research*, 40, 385-395.
- Kotler, P. (1999). *Kotler on Marketing*. New York: Simon & Schuster.
- Morrison, A. M. (2010). *Hospitality and Travel Marketing*, (4th ed), Delmar: Canada.
- Pearce, L.P. (2005). *Tourism Behaviour Themes and Conceptual Schemes*. New York: Cromwell Press.
- Stanton, W.J., Futrell, C.M. (1986). *Fundamentals of Marketing* (10th ed.). Mc Graw Hill.
- Uysal, M., & Hagan, L.A.R. (1993). Motivation of pleasure travel and tourism”. In: Kham, M.A., Olsen, M.D. and Turgut, V. (eds) *Encyclopedia of Hospitality and Tourism*. Van Nostrand Reinhold, New York, 798-821.
- Williams, A. (2002). *Understanding the Hospitality Consumer*. Oxford: Butterworth-Heinemann

ภาคผนวก ก

1. แบบสำรวจบริบทตามองค์ประกอบการท่องเที่ยว 7A

แบบบันทึกข้อมูลพื้นที่ศึกษา

พื้นที่: ประเทศไทย (เชียงราย)	พื้นที่: ต่างประเทศ (R3A)	พื้นที่: ต่างประเทศ (R3B)
01T อำเภอแม่สาย	01A ห้วยทราย	01B ท่าช้างเหล็ก
02T อำเภอเชียงแสน	02A หลวงน้ำทา	02B เชียงตุง
03T อำเภอเชียงของ	03A เชียงรุ่ง	03B ตองจี
	04A คุณหมิง	

ประเด็นข้อมูลพื้นที่ศึกษาที่เกี่ยวข้อง

- แผนที่อำเภอ
- ที่ตั้ง- อาณาเขตการติดต่อ
- ประชากร
- อาชีพ
- สถานการณ์การท่องเที่ยว
- บริบทการท่องเที่ยว (7A's)
  - ทรัพยากรการท่องเที่ยว (Attraction)
    - ธรรมชาติ
    - วัฒนธรรม
    - มนุษย์สร้างขึ้น
  - กิจกรรมการท่องเที่ยว (Activity)
  - การเข้าถึง (Accessibility)
  - ที่พัก (Accommodation)
  - สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenity)
  - บริการเสริมทางการท่องเที่ยว (Ancillary Service)
  - การบริหารจัดการ (Administration) อาทิ นโยบายของภาคการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องในพื้นที่
- ภาคีการท่องเที่ยวในพื้นที่
- รูปแบบการท่องเที่ยวในพื้นที่
  - การท่องเที่ยวทางธรรมชาติ
  - การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม
  - การท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์
  - การท่องเที่ยววิถีชีวิตชนเผ่า
  - การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ประเภท .....
  - อื่นๆ ระบุ .....

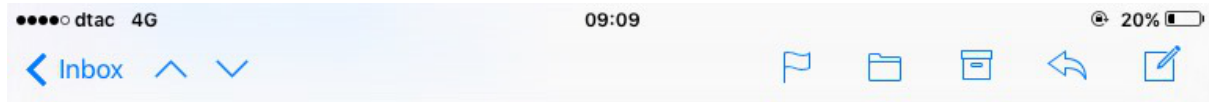
¹ จากงานวิจัย โครงการย่อยที่ 1 จำแนกภาคีการท่องเที่ยวเป็น 6 ภาค ได้แก่ 1) ภาครัฐและรัฐวิสาหกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว 2) ภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว 3) องค์กรพัฒนาเอกชน (NGO) 4) สถาบันการศึกษา (การท่องเที่ยว) 5) สื่อที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการท่องเที่ยว และ 6) ชุมชนที่มีแหล่งท่องเที่ยวตั้งอยู่

9. จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส ปัญหา/อุปสรรค (SWOT) การท่องเที่ยวในพื้นที่
10. การตรวจสอบเอกสารและพิธีการศุลกากรผ่านการควบคุมของเจ้าหน้าที่ (Customs Immigration Quarantine: CIQ)
11. ความตกลงว่าด้วยการขนส่งข้ามพรมแดนในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง (Cross Border Transport Agreement: CBTA)
12. การสร้างเครือข่าย/การประสานความร่วมมือกับอำเภออื่นหรือจังหวัดอื่นข้างเคียงเพื่อเกื้อกูลกันด้านการท่องเที่ยว
13. แนวโน้มและความน่าจะเป็นของเส้นทางการท่องเที่ยวเกี่ยวกับพื้นที่หรือแหล่งท่องเที่ยวอื่นในลักษณะต่างๆ (ทางเรือ motorbike และจักรยาน เป็นต้น)
14. ศักยภาพและความพร้อม
15. Carrying Capacity

ภาคผนวก ข

1. แบบตอบรับการเผยแพร่บทความ

1. แบบตอบรับการเผยแพร่บทความทางวิชาการ

12-13 November, 2016. Imperial Mae Ping Hotel,
Chiang Mai, Thailand

Web Page: <http://www.emergingtourism.com>
E-mail: emergingtourism@gmail.com

31st May, 2016

Subject: Letter of Abstract Acceptance for ETCW 2016

Dear Ms. Athitaya Pathan and Ms. Pattaramook Pongsata,

I am very pleased to inform you that your abstract entitled “**Challenges and issues for transboundary tourism development on R3A and R3B routes**” has been accepted for presentation at the International Conference on Emerging Tourism in the Changing World, which will be held in Chiang Mai, during 12 -13 November, 2016.

I would like to take this opportunity to bring your kind attention towards a few important points regarding to the Conference.

Deadline for the conference registration is 30th September 2016.

The registration fee for non-student participant is 3,000 THB (125 USD) and student is 2,500 THB (100 USD).

Payment of the registration fee should be done by bank transfer and payment details are shown at the conference webpage www.emergingtourism.com/submission&payment

Deadline for full-paper submission is 30th September, 2016.

All accepted papers will be published in the Conference Proceedings and have to be presented at the Conference.

Some presented papers will be selected to publish in Asian Journal of Tourism Research, a new journal of Chiang Mai University. Website: <http://asianjournalofresearch.cmu.ac.th>

I thank you in advance for your kind consideration to contribute to the Conference.

Looking forward to welcoming you at the conference during the Loy Krathong Festival in Chiang Mai.

Best regards,

Assoc. Prof. Dr. Ploysri PORANANOND
Conference Chairperson

PROCEEDINGS

INTERNATIONAL CONFERENCE ON EMERGING TOURISM IN THE CHANGING WORLD

12 - 13 November, 2016

Imperial Mae Ping Hotel, Chiang Mai, Thailand

Organised by

Centre for Asian Tourism Research
Research Administration Center (RAC)
Chiang Mai University, Thailand

www.emergingtourism.com

PROCEEDINGS

International Conference on Emerging Tourism in the Changing World

12 – 13 November, 2016

Imperial Mae Ping Hotel, Chiang Mai, Thailand

Organised by

Centre for Asian Tourism Research
Research Administration Center (RAC)
Chiang Mai University, Thailand

Saturday, 12th November, 2016
Imperial Mae Ping Hotel, Chiang Mai

08.30	Registration Desk Open
09.00-09.10	Welcome Address: Director, Research Administration Center, Chiang Mai University
09.10-09.20	Acknowledge Address: Associate Professor Dr. Ploysri Porananond, Conference Chairperson
09.20-09.30	Opening Address: Vice President for Research and Academic Services, Chiang Mai University
09.30-10.15	Keynote: Professor David Harrison, Middlesex University, UK "Looking East but learning from the West? Mass Tourism and Emerging Nations"
10.15-10.30	Coffee Break
10.30-11.10	Keynote: Professor Shinji Yamashita, University of Tokyo/Teikyo Heisei University, Japan "Disaster and Tourism: Emerging Forms of Tourism in the Aftermath of the Great East Japan Earthquake"
11.10- 12.10	Dark Tourism, Disaster, Democracy and Tourism Room: Imperial 3 Chair: Nelson H. Graburn Choi Ho Rim – Korean Veterans' Battlefield Travel in Vietnam: Dark Tourism and Politics of Memory I Wayan Suyadnya - A Tale of Two Disasters: How is Disaster Emerging as Tourist Destination in Indonesia? Martin Michalon - Tourism(s) and the way to democracy in Myanmar
12.10-13.10	Lunch
13.10-14.30	Food Tourism, Halal Tourism Room: Imperial 3 Chair: Victor T. King Amnaj Khaokhrueamuang - Food Tourism Development Based on Sufficiency Economy Agriculture in Chom Chaeng Village: Conceptualizing Thai Cuisine with the Japanese Dietary Hiroshi Kuwahara - The Satisfaction Structure of Japanese Female Food Travelers Satkar Ulama - Halal Food and Prayer Facilities as Predictors for Halal Tourism Shin Yasuda - Religious Practices or Guidelines? The Invention of Tacit Knowledge in the Development of Halal Tourism Market in Japan
14.30-14.45	Coffee Break
14.45-16.40	Mobility, Risk, Impact and Tourism Room: Imperial 3 Chair: David Harrison Minyoung Lee - Escape Mobility: Young Men's Long-term Travel as 'Escape from Hell-Joseon' in South Korea Ming Ming Zhang - Effects of Shopping Attributes and Perceived Risks on Tourists' Shopping Satisfaction: A Case Study on Chinese Mainland Tourists' Souvenir Shopping Experience in Chiang Rai I-Ling Ling - The Effect of Advisory Signal on Tourist's Risk Perception: The Moderating Role of Generational Difference Chao-Chin Liu - Economic Impact Analysis of Emerging Road Race Event Tourism in Taiwan: Case of 2014 Taroko Gorge Marathon Pattamol Kanjanakan - The impact of social media on foreign tourists' decision making to travel in Thailand
18.30	Dinner (at Jia Tong Heng Restaurant)

Sunday 13th November, 2016
Imperial Mae Ping Hotel, Chiang Mai

09:00-9:40	Keynote: Professor Nelson H. Graburn, University of California Berkeley, USA "Museums and Tourism in China"
9.40-10.20	Victor T. King, Leeds University, UK "Emerging Tourisms in Southeast Asia: Or What Constitutes Emergence?"
10.20-10.35	Coffee Break
10.35-12.30	Volunteer Tourism, Medical Tourism Room: Imperial 3 Chair: Shinji Yamashita Oh Soojin – Slum Tourism as a Tool for Urban-regeneration in South Korea Yim Ming Kwong – Everyday Ethics in Volunteer Tourism in Asia Brooke Schedneck – Giving Back' to Novice Monks: Encountering Difference and Challenging Authenticity through Buddhist Volunteer Tourism in Northern Thailand Chidchanok Anantamongkolkul - Medical Tourism Literature: A 10 Year Journey Ma Jingqing – Promoting or Devastating? On Confidence Crisis of Traditional Chinese Medicine Tourism
12.30-13.30	Lunch
13.30-15.00	Potential, Motivation, Perception and Tourism Room: Imperial 3 Chair: Victor T. King Andris Adhitra – Motivation of University Student of Indonesia Traveling to International Folklore Festival Sirimonbhorn Thipsingh – Wildlife Photographers' Motivation in Photographic Tourism Manoj Chandrasenan – Repeat Tours – Emerging Phenomenon – A Case Study about the Beach Resort Kovalam in Kerala, India Kailasam Thirumaran – Luxury Tourism, Developing Destinations: Research Review and Trajectories
15.00-15.15	Coffee Break (will be served in the conference room)
15.15-16.35	Health, Transboundary and Tourism Room: Imperial 3 Chair: David Harrison Keith Akiva Lehrer – Sustaining Healthy Tourism for the Aging Tourist: A Comparative Analysis of Noise Pollution in Europe and Asia Bussaba Sitikarn – Trans – boundary Tourism and Keys Success for Sustainable Tourism Operation on R3A: Thailand- Lao PDR -the Southern Republic of China Responding ASEAN community Athitaya Pathan – Challenges and Issues for Transboundary Tourism Development on R3A and R3B Routes Isaree Baedcharoen – Heritage Tourism: Opportunity for Trans-boundary Tourism Promotion on R3B
16.35-17.00	Notes from organiser and keynote speakers

Contents

Dark Tourism, Disaster, Democracy and Tourism

Choi Ho Rim – Korean Veterans' Battlefield Travel in Vietnam: Dark Tourism and Politics of Memory	1
I Wayan Suyadnya – A Tale of Two Disasters: How is Disaster Emerging as Tourist Destination in Indonesia?	24
Martin Michalon – Tourism (s) and the Way to Democracy in Myanmar	43

Food Tourism, Halal Tourism

Amnaj Khaokhrueamuang – Food Tourism Development Based on Sufficiency Economy Agriculture in Chom Chaeng Village: Conceptualizing Thai Cuisine with the Japanese Dietary	73
Hiroshi Kuwahara – The Satisfaction Structure of Japanese Female Food Travelers	100
Satkar Ulama – Halal Food and Prayer Facilities as Predictors for Halal Tourism	113
Shin Yasuda – Religious Practices or Guidelines? The Invention of Tacit Knowledge in the Development of Halal Tourism Market in Japan	126

Mobility, Risk, Impact and Tourism

Minyoung Lee – Escape Mobility: Young Men's Long – term Travel as 'Escape from Hell – Joseon' in South Korea	136
Ming Ming Zhang – Effects of Shopping Attributes and Perceived Risks on Tourists' Shopping Satisfaction: A Case Study on Chinese Mainland Tourists' Souvenir Shopping Experience in Chiang Rai	145
I-Ling Ling – The Effect of Advisory Signal on Tourist's Risk Perceptions: The Moderating Role of Generational Difference	157
Chao-Chin Liu – Economic Impact Analysis of Emerging Road Race Event Tourism in Taiwan: Case of 2014 Taroko Gorge Marathon	167
Pattamol Kanjanakan – The Impact of Social Media on Foreign Tourists' Decision Making to Travel in Thailand	181

Volunteer Tourism, Medical Tourism

Oh Soojin – Slum Tourism as a Tool for Urban-regeneration in South Korea	191
Yim Ming Kwong – Everyday Ethics in Volunteer Tourism in Asia	208
Brooke Schedneck – Giving Back' to Novice Monks: Encountering Difference and Challenging Authenticity through Buddhist Volunteer Tourism in Northern Thailand	220
Chidchanok Anantamongkolkul – Medical Tourism Literature: A 10 Year Journey	230
Ma Jingqing – Promoting or Devastating? On Confidence Crisis of Traditional Chinese Medicine Tourism	241

Potential, Motivation, Perception and Tourism

Andris Adhitha – Motivation of University Student of Indonesia Traveling to International Folklore Festival	254
Sirimonbhorn Thipsingh – Wildlife Photographers' Motivation in Photographic Tourism	271
Manoj Chandrasenan – Repeat Tours – Emerging Phenomenon – A Case Study about the Beach Resort Kovalam in Kerala, India	279
Kailasam Thirumaran – Luxury Tourism, Developing Destinations: Research Review and Trajectories	287

Health, Transboundary and Tourism

Keith Akiva Lehrer – Sustaining Healthy Tourism for the Aging Tourist: A Comparative Analysis of Noise Pollution in Europe and Asia	300
Bussaba Sitikarn – Trans-boundary Tourism and Keys Success for Sustainable Tourism Operation on R3A: Thailand- Lao PDR -the Southern Republic of China Responding ASEAN community	309
Athitaya Pathan – Challenges and Issues for Transboundary Tourism Development on R3A and R3B Routes	318
Isaree Baedcharoen – Heritage Tourism: Opportunity for Trans-boundary Tourism Promotion on R3B	329

Health, Transboundary and Tourism

Challenges and Issues for Transboundary Tourism Development on R3A and R3B Routes

Author

Name: Ms. Athitaya Pathan

Affiliation: School of Management, Mae Fah Luang University

Contact Address: 333 M.1, Tasud, Muang, Chiang Rai, Thailand

Tel: +66892342399

E-Mail: athitaya.pat@mfu.ac.th

Co – author

Name: Ms. Pattaramook Pongsata

Affiliation: School of Management, Mae Fah Luang University

The Greater Mekong Sub-region (GMS) program has established the North-South Economic Corridor (NSEC), the road between Bangkok and Kunming, China, which includes the Laos route (R3A) and the Myanmar route (R3B), since 1998. Tourism development has driven economic growth in transition countries. This paper aims to study current situation on transboundary tourism development including tourist flow, and destination management. It identified and analysed challenges and issues facing transboundary tourism development on R3A and R3B routes. Qualitative approach was employed to gather data including site survey, participatory observation and in-depth interview with transboundary tourism stakeholders. Many of the identified challenges can be attributed to the interplay among policy and administrative factors such as inequality of policy and lack of readiness of law enforcement. To promote tourist flow from transboundary tourism both R3A and R3B routes, managerial approaches are discussed.

Keywords: *challenge and issues, Transboundary tourism development, R3A & R3B routes*

Introduction

Tourism has been a major force in the economic and social globalization that has evolved in conjunction with regional tourism and trade alliances. Despite traditions of institutionalized barriers, today many countries start to realize the value of cross-border regional cooperation, especially in areas of economic development, trade, human mobility, and political stability. Cross-border economic and political groupings, such as the Association of South East Asian Nations (ASEAN) and the Greater Mekong Sub-region (GMS) have appeared with increasing regularity throughout the world. While none of these has tourism as its primary focus, tourism has come to the forefront of socioeconomic negotiations in many of these collaborations.

Greater Mekong Sub-Region Economic Cooperation: GMS-EC has been developed to strengthen the economic and social linkages between the 6 partners and to promote the entire area as an open investment region for multinational corporations decreasing the barrier effects of country borders, and increasing flows of capital, labor, and goods across common boundaries. Recently, the program has established the North-South Economic Corridor (NSEC), the road between Bangkok (Thailand) and Kunming (China), The routes are passing

4 countries including route 3a (R3a) from Kunming (China) passing Luang Namtha and Bo Kaew (Laos) through Chiang Khong, Chiang Rai to Bangkok (Thailand); and route 3b (R3b) from Kunming (China) passing Mengla and Tachilek (Myanmar) through Mae Sai, Chiang Rai to Bangkok (Thailand). Development of these routes have been driven economic growth especially in tourism development within transition countries.

Nevertheless, the relationship between national borders and tourism development is complex. Transboundary tourism is influenced by the border barriers such as regulations for the movement of people and goods, conservation, promotion, infrastructure and transportation, which affected on tourism flows and the development of tourism infrastructures in a border region (Timothy 1999, 2001). Therefore, this article aims to examine the current situation of transboundary tourism development in R3a and R3a roads, and identify key issues and challenges faced by key stakeholders in the further development of transboundary tourism.

Literature Review

Transboundary tourism refers the activities of persons traveling across international borderland to stay in places outside their usual environment for a reasonable period. Timothy (2009) stated that transboundary tourism has strong relationship to political boundaries such as regulations for the movement of people and goods, conservation, promotion, infrastructure, transportation, and collaboration in tourism development among neighboring countries which directly influences tourism flows, development and distribution of tourism infrastructures in a border region.

In support of the economic corridors, a cross-border transport agreement (CBTA) is introduced as one of the major policy frameworks of GMS-ECP (Ishida, 2009). The CBTA is an agreement to facilitate the cross-border movement of vehicles. It has been signed by 6 countries of GMS-ECP and is in the process of ratification. It is composed of the main agreement, 17 annexes and 3 protocols. The essence of CBTA is mainly composed of two components which are single-window inspection (SWI) and single-stop inspection (SSI). The SWI aims to unify the windows for customs, immigration and quarantine (CIQ) into a single window while the SSI aims to unify the redundant procedures into a single step.

In addition, the Quadrangle Economic Zone (QEZ) is development of 4 regions with the cooperation of 4 neighboring countries in concerning of history, ethnicity and culture, international trade and transportation. In fact, the Golden Triangle is an area bordering Thailand, Myanmar, and Laos including a part of northern Thailand, northwestern Laos, and eastern Myanmar. The Yunnan province of China lies to the north of the Golden Triangle. Together with the Yunnan province, the Golden Triangle area has recently become known as the Golden Quadrangle. In 1990, Chiang Rai Chamber of Commerce, Thailand revealed the concept of Quadrangle Economic zone in the cooperation among 4 countries: Thailand, Laos, Myanmar, and Yunnan province (China) to bring growth and stability to the region by enhancing service and logistics. It aims not only promotion of trade and investment, but also promotes the formation of border economic zones and tourism by improving basic transportation infrastructure such as roads, railways, and waterways.

Likewise, ASEAN connectivity 2025 has been established to achieve the economic, political-security and socio-cultural pillars towards realizing the vision of an integrated ASEAN Community through improved physical, institutional and people-to-people linkages. Therefore, the term connectivity refers to the physical, institutional and people-to-people linkages that comprise the foundational support and facilitative means to a more resilient and well-

connected ASEAN. The key elements of ASEAN Connectivity include: 1) **Physical connectivity**: Transport, Information and Communications Technology (ICT), Energy 2) **Institutional connectivity**: Trade liberalization and facilitation, Investment and services liberalization and facilitation, Mutual recognition agreements/arrangements, Regional transport agreements, Cross-border procedures, Capacity building programs 3) **People-to-people connectivity**: Education and Culture, Tourism. This integration influences a lot of trade and tourism development by improving connectivity.

Furthermore, Lumsdon and Page (2004), suggested the conceptual framework of analysis on travel and transportation into 3 dimensions that are availability, accessibility, and information. Later, tourism logistics notion has been raised in according to Khaosa-ad (2012), considering service framework for the tourists are involved with the 3 flows: physical flow, information flow, and financial flow. Physical flow refers to the convenience of tourist and belonging transportation; information flow refers to necessary information for tourist including directional sign post, code of conduct, and warning sign of dangers; financial flow refers to facilitation of payment for tourism product and service through various channels.

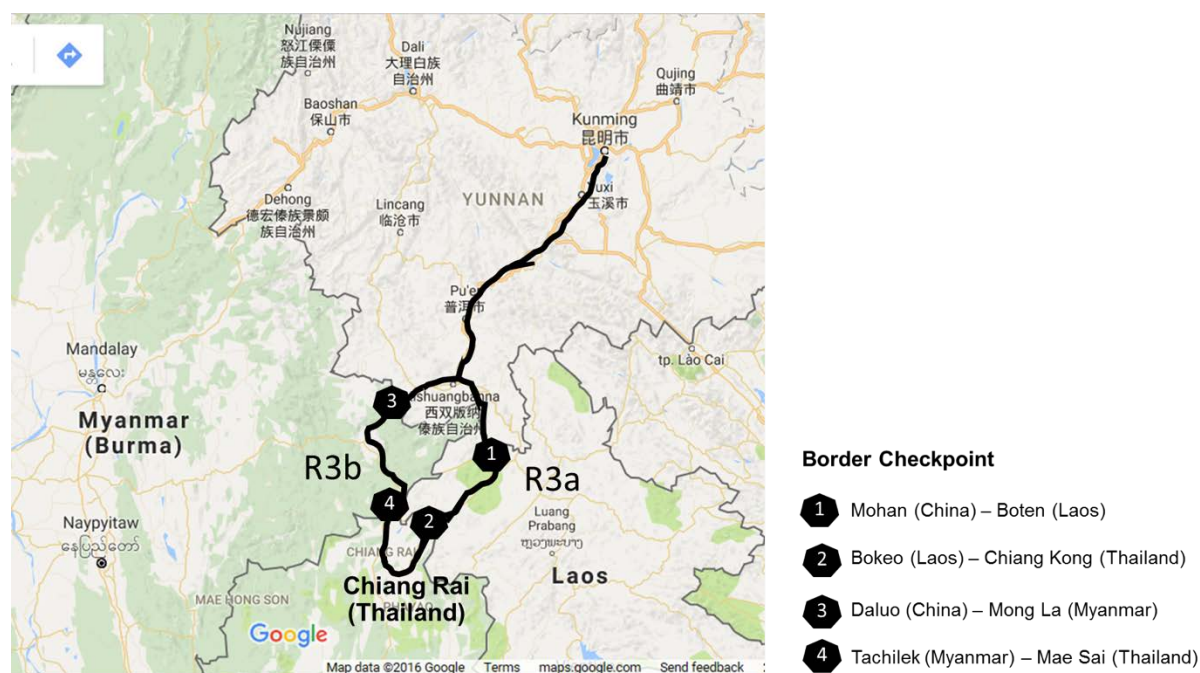
To analyze key and challenges in transboundary tourism development of R3b and R3b, the concept of connectivity in relation to political boundary issues are reviewed and discussed.

Methodology

Research for this case study was conducted primarily on border area of 4 countries on R3A and R3B road passing through Thailand, Laos, Myanmar, and China. As shown in figure 1, R3a is passing through Mohan immigration check point (Yunnan, China), Boten and Huayxai immigration checkpoints on Laos border, to Chiangkong immigration checkpoint (Thailand); while, R3b is passing through Dalou immigration checkpoint (Yunnan, China), Mengla and Tachilek immigration checkpoints (Myanmar) to Mai Sai immigration checkpoint (Thailand).

Quantitative research was employed for data gathering both primary data and secondary data including site survey, participatory observation, small group discussion, and in-depth interview. The purposive sampling technique was employed to select the key informants which were from transboundary tourism stakeholders including tour operators, tourists, local community, destination managers, travel media, immigration officers, custom officers, tourist police, ministry of tourism and sport officers, and chamber of commerce officers.

Semi-structured interview and small group discussion guide were developed to explore current situation on transboundary tourism development in aspect of connectivity as well as key issues and challenges. Moreover, site survey and participatory observation guidelines on R3B and R3B routes were also adopted to gain actual circumstance and experience that enable the triangulation of data analysis of transboundary tourism development. Finally, content analysis from field research were collected and cross-checked with secondary data.

Figure 1 Map of R3a/R3b routes and border checkpoints

Findings

As mentioned earlier, R3a and R3b routes have been developed as a part of the North-South Economic Corridor (NSC) since 1998. The NSC connects Bangkok (Thailand) and Kunming (China). It separates into two routes (the Laos Route and the Myanmar Route) at Mengyang (China), which join up again at Chiang Rai (Thailand). The findings are explained separately into R3a and R3b routes.

The R3a route

Road connection on R3a route

The Kunming-Bangkok international expressway on R3a is approximately 1900 km long. It stretches south from Kunming, Yuxi, Puer (Simao), Xishuangbanna (Yunnan Province, China) via Mohan-Boten border to Luang Namtha and Houayxay (Laos), and then cross Bokeo-Chiang Khong border to Chiang Rai (Thailand), and then finally, Bangkok.

The road part in Yunnan is 688 km on National Road No. 213 with distance between Kunming and Yuxi is 86 km as 6-lane express road, while the following roads have been completed as 4-lane roads; 112 km between Yuxi - Yuanjiang, 147 km between Yuanjiang – Mohei, 71 km between Mohei and Puer, the 97 km between Puer and Jinghong, Xishuangbanna and the 185 km between Jinghong (the intersection between R3a and R3b) and Mohan (border to Laos).

The road in Laos part runs through Luang Namtha and Bokeo Province. It is 228 km starting from Huay Xai (bordering to Thailand) and Boten (bordering to Yunnan, China.) Luang Namtha province borders with Xishuangbanna, China and the Boten-Mohan border is located 57 km up north. The province has roads reaching to Vientiane from Nateuy by route No. 1 and No. 13. In addition, it is also connected to Dien Bien Phu and Hanoi in Vietnam by route No. 1 and No. 4. Laos has a national policy to develop the country as transit base in the preparation and institutionalization of logistics.

The road in Thailand part runs through Chiang Rai to of Chiang Kong bordering to Laos. There is 110 km between Chiang Rai and Chiang Kong on route No. 1020 as 4-lane and some part with 2-lane paved road condition. Thailand has been developing the road No. 1152 into 4-lane connecting from Chiang Rai to Chiang Kong which is a shortcut to meet No. 1020, approximately shorter 10.5 km. Moreover, it is possibly to reach Chiang Kong through Chiang Saen from Road No. 1 via Road No. 1016 (110 km), which is already expanded into 4-lane road.

Table 1 Segments of Route R3a: Activity, Road, Distance, and Time

Route R3a	Activity	National route	Condition	Distance (km)	Time (hours)
Thailand (940 km)					
Bangkok – Chiang Rai	Transport	1	Divided highway	830	10
Chiang Rai – Chiang Khong	Transport	1020	4-lane and 2-lane road	110	2
Chiang Khong – Huay Xai	Border crossing	R3	Immigration Checkpoint/ 4th Thai–Lao Friendship Bridge	Less than 1	0.5
Laos (228 km)					
Huay Xai – Luang Namtha	Transport	R3	2-lane road	169	4
Luang Namtha – Boten	Transport	13	2-lane road	57	1
Boten-Mohan	Border crossing	R3	4-lane road Immigration Checkpoint (Land border Laos/China)	2	0.5
Yunnan, China (688 km)					
Mohan – Mengla	Transport	213	Expressway 4-lane road	35	1
Mengla - Jinghong	Transport	213	Expressway 4-lane road	150	3
Jinghong – Puer	Transport	213	Expressway 4-lane road	97	2
Puer - Mohei	Transport	213	Expressway 4-lane road	71	1
Mohei - Yuanjiang	Transport	213	Expressway 4-lane road	147	3
Yuanjiang - Yuxi	Transport	213	Expressway 4-lane road	112	2
Yuxi - Kunming	Transport	213	Expressway 6-lane road	86	1
Total				1,907	31

Border Crossing on R3a route

Thailand – Laos Border (Chiang Kong – Huay Xai)

Chiang Kong immigration check point is an international checkpoint through which foreigner from third countries can pass, and the operative working are from 8 am to 6 pm. Huaim Xai immigration checkpoint in open from 8 am to 4 pm.

Citizens of Laos and Thai are permitted to stay up to 30 days under the Bilateral Agreement with Thailand if entering via international airport or through a land border checkpoints. Consequently, there are 2 options for Thai nationals visit Laos by issuing a one-time border pass or passport without visa requirement. The border pass is only usable in Bokeo for 3 days 2 nights. If Thai nationals wish to visit other provinces, they must use a passport. The passport can be used without visa requirement, which allows to stay in Laos for 30 days. Similarly, there are two kinds of borders passes for Laos nationals, one-time border pass and multiple-use border pass. Although the one-time border pass is in principle usable for only one time over a period of 3 days, it can be extended to 7 days, and further under negotiation if the holder visitors a hospital in Chiang Rai. The charge for extensions is 100 baht per day. Although the one-time border pass can be issued for all Laos nationals, but it is usable only in Chiang Rai.

In addition, according to the Interior Ministerial Announcements, passport holders from 19 countries and territories including China may apply for visas at the immigration checkpoints in Thailand for the purpose of tourism for the period of not exceeding 15 days. Thus, Chinese tourists, can cross Thailand border by issuing visa on arrival at Chiang Kong international checkpoint. The application fee is 1,000 Baht. Starting from 27 September 2016, Thailand, by the order of Ministry of Interior No. 30 B.E. 2559 (2016) dated 1 July B.E. 2559 (2016), has increased Visa on Arrival fee from 1,000 to 2,000 THB.

Concerning land transportation, foreign cars can travel in Thailand for 30 days with fee of 500 Baht for permission card per vehicle and takes only 1 hour for issue driving license to drive in Thailand. There is recently law enforcement to control foreign car usage in Thai border. Drivers are required to make requests to drive in Thailand through Thai tourism operators at least 10 days prior to their trips and have their vehicles checked by authorities. Only vehicles with a total of nine seats and pickup trucks with a maximum weight of 3,500kg will be allowed to travel in Thailand. Moreover, vehicles will be allowed to travel only in those provinces through which they enter and they will be allowed on Thai roads for 30 days in each trip. The total permitted period cannot exceed 60 days in one year. Likewise, Laos concluded a land transportation agreement with China in 1994 and Laos allow Chinese and Thai trucks to enter Laos.

Laos – China Border (Boten – Mohan)

The Mohan-Boten border crossing between China and Laos on R3a route was first established in 1993 for international border gate allowing foreigner of third countries to pass. Boten border checkpoint opens 7.00 am – 4.00 pm for person from third countries while it is also open from 6.00 am to 7.00 pm for Laos and Chinese nationals. Mohan border checkpoint is open from 8 am to 5 pm while it is also open from 6.30 am to 8.30 pm for Laos and Chinese nationals.

Laos nationals can obtain a border pass if they simply have identity cards. Laos national may enter Xishuangbanna on a border pass usually for 10 days, but travel is limited to Xishuangbanna only. They can obtain a 6-month and one-year pass in case of the

merchants and people studying in China. Handling charges for making the border pass are 35,000 Kip per pass and the same charge is necessary in the case of extensions. On the other hand, Chinese people can enter the four northern provinces of Luang Namtha, Bokeo, Udon Xai and Pong Sali for 10 days. Travel to locations beyond the four provinces requires a passport. The border pass for people from Yunnan province is a small black and white notebook. Border pass is issued for people who are not residents of Yunnan province, which is similar to passport. Lao cars can drive in Xshuangbanna only, on the other hand, Chinese cars can drive to any province in Laos.

In addition, Thai tourists can obtain visa on arrival at Mohan international checkpoint to travel in China. The application fee is 200 Yuan and takes approximately 30 minutes. Thai cars can drive thorough Mohan gate to travel in Yunnan Province, but it costly and time-consumed. To drive Thai cars in China, it needs to pay 50,000 Yuan for car warranty at the checkpoint and extra for a compulsory guide to accompany all the way long. Drivers are required to make requests to drive in Xishuabanna 15 days prior traveling, 30 days to Kunming, and 90 days to other provinces in China.

Tourist flow

Since the 4th Friendship Bridge that link Laos and Thailand across the Mekong River, it facilitates land transport along R3a routes. It has been established in 2013 traveling to Kunming is around 1030 km using the R3a highway. This also helps to embark on transboundary tourism development and promote of a strong tourism flow between Thailand and China via the R3a. According to Thai Immigration Bureau (2015), number of international tourist arrivals and outgoing through Chiang Kong border checkpoint from 2011 to 2015 has been increased 56.22% and 41.67% respectively. Given that number of international tourist arrivals and outgoing between 2012 and 2013, after opening the new friendship bridge, tourist flow increased 49.27% inbound and 31.93% outbound. Most of tourists are significantly from China driving through borderlands, with high volume on April, October and December.

The R3b route

The R3b route runs from Kunming via Jing Hong crossing Daluo-Mong La, the border of China and Myanmar, passing Kyaingtong, to Tachilek-Mae Sai, the border of Myanmar and Thailand to Chiang Rai and finally, Bangkok (Thailand). It is 483 km from Jinghong (China), through Mong La and Tachilek (Myanmar), reaching Mae Sai, Chiang Rai (Thailand). From China's part of R3b, there is 110 km between Jinghong and Daluo. The road in Myanmar starts from Mong La-Daluo border to Kyaing Tong is 90 km, while between Kyaing Tong and Tachilek is 163 km along R3b on the national road No.4. Mong La-Daluo border crossing is 3-4 km northeast from the center of Mong La. The roads in Myanmar part are 2-lane and paved. The road in Thailand part, there is 60 km between Chiang Rai and Mae Sai, on route No.1 with 4-lane divided highway.

Table 2 Segments of Route R3a: Activity, Road, Distance, and Time

Route	Activity	National route	Condition	Distance (km)	Time (hours)
Thailand (890 km)					
Bangkok – Chiang Rai	Transport	1	4-lane highway	830	10
Chiang Rai – Mae Sai	Transport	1	4-lane highway	60	1
Mae Sai – Tachilek	Border crossing	1	2-lane	Less than 1	0.5
Myanmar (253 km)					
Tachilek – Kyaingtong	Transport	4	2-lane	163	10
Kyaingtong - Mongla	Transport	3	2-lane	90	2
Mongla – Daluo*	Border crossing	3	2-lane	Less than 1	*Only for local people
Yunnan, China (623)					
Daluo – Jinghong	Transport	214	4-lane	110	2
Jinghong – Kunming	Transport	213	4 and 6-lane	513	8
Total				1,768	34.5

Border Crossing on R3b route*China – Myanmar Border (Daluo-Mong La)*

Daluo is one Zhen of Menhai province of Xishuangbanna while Mong La is in Shan state of Myanmar. Mong La is the East Shan State Special 4th District, an autonomous district of 4956 km². It was established after the truce agreement between the East Shan State Army and Myanmar military regime in 1989. Since then the large number of Chinese have migrated and created Chinatowns. In the North, there are many Tai Lu while the south has many people of Chinese ethnicity, who compose a Chinese world within Myanmar.

Mong La gate is open from 7.00 am – 10.00 pm while Daluo gate is open from 8.00 am to 6 pm. Chinese nationals may pass through Mong La gate to Tachilek. People living in Xishuangbanna can enter Myanmar by border pass while can be issued at a cost of 10 Yuan and it is necessary to pay about 4 Yuan on the Myanmar side. The border pass is reportedly available for up to 7 days depending on negotiation. Ordinary Chinese cars can enter Myanmar. However, China closed its check point connecting Xishuangbanna Dai Autonomous Prefecture and Mong La checkpoint in 2006. Third countries are not allowed to cross this border, and it is open only for local citizen.

Furthermore, there are 6 checkpoints along the road between Tachilek and Mong La. This checking is very cumbersome, although it is reportedly necessary for security reasons. Even though the handling charge at each checkpoint is free, it is necessary to pay 180 Yuan

per person and 40 yuan per car at the checkpoint to Mong La district. This is because Mong La is the “4th Special District” effectively under the control of the East Shan State Army.

Thailand – Myanmar Border (Mae Sai -Tachilek)

The Mae Sai -Tachilek border is formed by the Mae Sai River over which the 1st Friendship bridge between Thailand and Myanmar. The length of the bridge between Mae Sai and Tachilek is about 100 m. The Mae Sai -Tachilek border is international immigration checkpoint where third countries are allowed to cross border. On the Thai side, the Thai immigration office and custom houses are beside the bridge, but recently moved to Mae Sai District office. On the Tachilek side, the existing customs house and the new customs house are connected by Bogyoke Aung San Road, which leads to national route No. 4 reaching Kyaing Tong and Mong La. Working hour at Mae Sai immigration office are usually 8.30 am – 4.30 pm. The gate at Tachilek is usually from 8.00 am – 4.00 pm, while it opens from 6.00 am – 6.00 pm for people bearing border passes.

Even though Tachilek residents who bear identification cards can be issued with border passes to enter Thailand without charge, travel is allowed only within 5 km of Mae Sai District in Chiang Rai. The entry period is usually one day to up to 6 days, but the case if attending hospitals, it is possible to extend the pass up to 30 days. Other Myanmar nationals who are not residents of Tachilek may enter Mae Sai by using temporary border pass with 500 Kyat and pay 10 Baht on the Thai side.

Similarly, Thai people can enter to Myanmar with 3 options. 1) Thai residents can use a temporary border pass for 7 days to enter Tachilek with traveling restricted to 5 km. The handling charge for issuance of the border pass is 30 Baht and it is also necessary to pay an entrance tax of 10 Baht at Tachilek. 2) They can also apply for a border pass for 7 days to enter Kyaingtung and Mengla, but only apply through Myanmar tour operator. The handling charge for issuance of the border pass is 10 Baht, it is also necessary to pay an entrance tax of 550 Baht at Tachilek as well as 1000 Baht for tourist guide to accompany. To enter Myanmar with these 2 options, Thai tourists must re-enter to Thailand only at Mae Sai -Tachilek border. Although, Citizens of Myanmar and Thai are permitted to stay for up to 14 days under the Bilateral Agreement with Thailand if entering via international airports only. 3) Thus, to cross land border, they need apply for tourist visa which can stay for 28 days with 810 fee. In addition, ordinary cars and tourist buses from Thailand can enter Myanmar through Tachilek. Their passage is usually allowed to only within 5 km within Tachilek, but in special cases cars may be permitted to travel to Mong La under an agreement between Thailand and Myanmar.

Tourist flow

Since China closed its check point connecting Xishuangbanna Dai Autonomous Prefecture and Muang La checkpoint (Myanmar) in 2006, the popularity and tourist flow passing through this route has been in decline. Tourist flow on R3b refers to only tourist traveling cross borderland of Thailand and Myanmar. According to Thai Immigration Bureau (2015), number of international tourist arrivals and outgoing through Mae Sai border checkpoint from 2011 to 2015 has been increased 8.03% inbound and 11.30% outbound.

Issues and challenges on transboundary tourism

A key issue facing transboundary tourism operations and development is the need to clarify agreement among 4 countries along the R3a and R3b routes. Key issues and challenges are identified as followed.

1. Border-crossing arrangements for tourist and vehicle

The tourist flows have been constrained with visa and border-crossing. Although GMS countries aim to facilitate single-visa and simplified border-crossing arrangements for international and regional tourists on CBTA, it still in shadow and inactive. It seems to be only easy for Chinese to cross border to Thailand, Laos, and Myanmar, on the other hand, the others seem to be harder to enter China. This shows inequality of immigration and custom policy especially for the foreign vehicle traveling cross borders. For example, Thai cars need to pay than 50,000 Yuan and take more than 1 – 3 months to enter China whereas Chinese tourists can drive through Thailand border by maximum 1 week and cost 500 Baht in total.

Moreover, tour operator cannot use bus through Thai-Laos border to facilitate tourists. The tourists need to change and take shuttle bus between Chiang Kong and Huay Xai border crossing the friendship bridge which cost 25 Baht. It is considered as inconvenience. Comparing to Laos and China border, most of the time, Laos tour operator will facilitate the tourist to China without changing the bus. Since the issue is related to cross-border agreement, it should be pursued in close conjunction with other working groups such as transport and trade facilitation to enable convenience to tourists when crossing borders.

2. Unconnected on R3b route

The R3b route has physical connected among China, Myanmar, and Thailand; however, it has been separated between China and Myanmar due to their national policy. Since China closed its check point connecting Xishuangbanna Dai Autonomous Prefecture and Muang La checkpoint (Myanmar) in 2006, the popularity and tourist flow passing through this route has been in decline. Even though R3b is shorter than R3a in term of road connectivity but tourists are not allowed to cross Mong La – Daluo border. In order to make the R3b route more usable and essentially convenient for transboundary tourism, the precise requirement is to promote the Daluo gate to a first-rank border gate so that nationals of third countries such as Thailand can pass through. There would also be a high possibility of transportation and logistics enable on this route.

3. Lack of readiness in law enforcement.

Due to the establishment of 4th Friendship Bridge that link Laos and Thailand across the Mekong River in 2013, it facilitates convenient land transport to Chiang Rai. Chiang Rai has received high number of tourists crossing border from Chiang Kong checkpoint, which are only tourists but also vehicles.

The issues occur from massive foreign cars crossing to Thailand border with easy vehicle entry regulations. The Thailand custom allows foreign cars to drive in Thailand border for 30 days without driving control measures. Due to different driving lane, foreign cars are causing great concern among locals. It was reported on that several accidents took place involving cars that had Chinese license plates, probably because the drivers were not familiar with local traffic rules. Once problems occur, Thailand government has established more strict control measures which may not be a solution for the long term.

Conclusion

This study explored the current situation on transboundary tourism development on R3a and R3b routes. There are several collaborations in the area such as GMS program, ASEAN connectivity and Quadrangle Economic Zone. Those collaborations enable both trade and tourism especially by facilitation on transportation and border crossing arrangement. The current situation seems to be convenient in term of land connection through R3a and R3b routes that allows tourist flow. However, a key issue and challenge facing transboundary

tourism development is concerning with border crossing policy and agreement among those 4 countries. Therefore, those issues must be further reviewed to enable seamless transboundary tourism.

References

- Asian Development Bank. (2011). Greater Mekong Sub Region Cross-Border Transport Facilitation Agreement. Department of External Relations: Philippines
- ASEAN (2015). Master Plan on ASEAN Connectivity 2025. ASEAN Connectivity Division.
- Khaosaard M (2011) Integrated development of sustainable tourism in the Mekong region 3: The comparative logistics. Chiang Mai University, Chiang Mai, Thailand.
- Ishida, M. (2009), 'Special Economic Zones and Economic Corridors', in Kuchiki, A. and S. Uchikawa (eds.), Research on Development Strategies for CLMV Countries. ERIA Research Project Report 2008-5, pp.33-52. Jakarta: ERIA.
- Lumsden, L. and Page, S. (2004) Tourism and Transport: Issues and Agenda for the New Millennium. Oxford: Elsevier.
- Okuyama, Satoko, 奥山 and 聡子. (2013). The Development of Border Economic Zone: The Economic Potentiality of Asia's Golden Triangle. China: Kanagawa University.
- Thailand Immigration Bureau (2015). Tourist arrival and outgoing on border checkpoints 2010 – 2015.
- Timothy, D. J. (2004) Tourism and political boundaries (London: Routledge).
- Tsuneishi, T. (2009). Border Trade and Economic Zones on the North-South Economic Corridor: Focusing on the Connecting Points between the Four Countries. JETRO: Institute of Developing Economies